

5103

1,365

no 804

S103
ResD
233(3)
1L

ANTONII DADINI ALTESERRÆ

ANTECESSORIS OLIM TOLOSANI

OPERA OMNIA

TOMUS VI.

DE FICTIONIBUS JURIS

LIBRI SEPTEM.

Quibus accessit solemnis prælectio ad l. cum societas,
ff. pro socio.

CURA ET SUMTIBUS

MICHAELIS MAROTTA

Jurisconsulti & in supremis Neapolitanis tribunalibus
causarum patroni.

EDITIO PRIMA NEAPOLITANA. M DCC LXXVII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

ANTONII DADINI ALTESERE
ANTIETTORIS OMNI TOTOGANI
OPERA OMNIA
TOMUS N.
DE FICTONIBUS INRIIS
LIBRI SECTEM
Gaudijs accediti topomis pugnatio ad A. etiam facinus
A. 1600
Caryat sumtibus.

MICHAELIS MAROTIIS

Lutetianis & a genitivis Michaelis libri
1600. 1600.

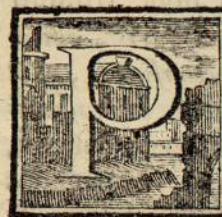
Edition prima nationalis. M. DCCLXXVII

Cum privilegio Regio.

ERUDITO LECTORI

MICHAEL MAROTTA.

Rodit nunc ex typis meis sextus hic tomus operum ANTONII DADINI ALTESERRÆ, quo celeberrimus tractatus *de fictionibus juris* continetur, & quidem ex editione Parisiensi annorum M DC LIX & M DC LXXIX descriptus. In hoc opere edendo eamdem diligentiam, quam in tomis præcedentibus, adhibui. Scilicet ipsos fontes adivi, ut leges & cationes ab auctore citatos invenirem. Contuli etiam inserta fragmenta scriptorum Græcorum, quorum opera habere licuit: itemque loca Latinorum, quæ sensum idoneum exhibere non videbantur.

Fateor, in autographo Parisiensi non adeo multi errores in syntaxi & in recta scribendi ratione inventi sunt, adeo ut tractatus iste in hac parte, præ antecedentibus operibus jam impressis, emendatior videri possit. Sed majori numero in citationibus legum se obtulerunt menda. Eorum multa in ipso contextu emendavi, & quo lector intelligeret aliquid fuisse correctum, hoc † signum adjeci. Pleraque vero mendosa, ut erant in autographo, reliqui, appositis notis in marginibus, similiter † signum præferentibus.

Quod vero occurserunt leges, quæ ad auctoris argumenta probanda parum facere mihi visæ sunt, religio mihi fuit in illis aliquid immutare, præsertim quod inter temporis angustias non licuit eas diligentius expendere: utile vero duxi lectorem hoc *) signo admonere, ut ipse melius deliberaret. Et quod spectat ad aliquot auctorum veterum loca, quæ mendosa videbantur, quæque conferre non licuit, vel quia autographi deessent, vel quia ob falsas citationes nec indicibus evolutis inventa sunt, nihil immutavi: tantum hoc adjecto signo **) lectorem admonere non neglexi. Ut vero lectoris commodo magis inservirem, in legibus ejusdem tituli ab auctore laudatis, quæ eadem voce incipiebant, & in similibus paragraphis ejusdem legis, numerum adjunxi: sicut adjeci paragraphum cuiusque legis, ex quo auctoris argumentum probabatur, quo lector evolvendi molestia liberaretur.

Jam editio hujusce tractatus ad finem properabat, cum casu ad manus incidit catalogus librorum, qui in taberna libraria *Josephi Porcelli* venales extabant. In eo hunc titulum legi: *Alteserræ (Antonii Dadini) de fictionibus juris, editio nova, accurante Joanne Friderico Eisenhart jureconsulto, & antecessore in academia Julia Carolina. Halæ & Helmstadii M DCC LXIX.* Vix hoc titulo inspecto animo pñne concidi, & totus confusione occupatus fui. Probe sciebam, Germanos esse laboris patientes, & vel ipsas res difficillimas labore & patientia posse expedire. Hinc statim in animum induxi, jurisconsultum, qui ad recudendum dictum opus intenderat, eamdem, quam ego collocaveram, diligentiam adhibuisse, sed exitu longe feliciore. Et ita ne tamquam plagiarius apud doctos haberi vellem, tota editio mihi suppressa videbatur, & de novo sub prelo submittere: nam quis non dixisset, innumeræ emendationes a me factas, & præsertim multas ad margines adpietas notas, me alienæ industriæ debuisse? Bibliopola libellum jam vendiderat, ideoque totus in id incubui, ut illum ad manum haberem: nec requievi usque dum eruditus juvenis *ALCIMIRUS LUCCUS*, qui libellum emerat, ejus copiam mihi fecerit.

Statim evolvere & legere cœpi: & inter evolvendum animus, jam depresso, sensim se erexit. Nempe animadverti, Germanum jurisconsultum nullam in edendo tractatu de

fictio-

fictionibus juris operam posuisse, sed, elucubrata præfatione, quæ eruditione plena & non ineleganter scripta est, tantum editori concessisse, ut sub suo nomine libellus prodiret, quo editio in majori pretio haberetur. Etenim in ipsa Halensi editione, præter errores, quos in edendis libris vix licet evitare, menda, quibus Parisiensis editio scatebat, occurunt omnia, & etiam parum idonea interpungendi methodus, præsertim in legum citationibus, superstitiose exhibetur. Veri namque speciem non habet, eximum jurisconsultum, & in academia Julia Carolina antecefforem, in ipso opere legendo vel ex vestigio & sine librorum ope non observasse aliquas ex multis legibus, & unum etiam ex tot pandectarum & codicis titulis, in quibus primo obtutu errores occurrerant: nec observasse errores ipsos in jure, qui per negligentiam aut editoris ignorantiam in Parisiensi editione inveniuntur. Quod tam ex notis marginalibus in hac mea editione adpictis, quam ex collectis exemplis, & inferius subjectis, nullo negotio intelligitur.

Sed præfationem, ab jureconsulto Germano Halensi editioni præmissam, in hac mea collocandam esse duxi: quod a me plane postulabat honor, tum ipsi auctori, tum integræ Germanorum genti debitus.

Specimen errorum, qui ex Parisiensi in Halensem editionem transfusi sunt.

<i>Edit. Paris.</i>	<i>Edit. Halens.</i>	<i>Edit. mea.</i>
<i>l. lege Cornelia, ff. de vulg. & pupil. pag. 2. lin. 9. & 10.</i>	<i>l. lege Cornelia, pag. 2. lin. 14.</i>	<i>l. + lex Cornelia, pag. 1. lin. 14.</i>
<i>d. l. in bello, §. facta, pag. 7. lin. 7.</i>	<i>§. facta. pag. 8. lin. 11.</i>	<i>§. + facti, pag. 3. lin. 8. ab infra.</i>
<i>l. i. §. 2. . . . ff. de capit. minor. ibid. lin. 22.</i>	<i>l. i. §. 2. pag. 9. lin. 2.</i>	<i>l. + 2. §. 2. pag. 4. lin. 3.</i>
<i>l. Pamphilo. §. Seiæ. ff. de instruct. vel instrum. legat. pag. 10. lin. 6. & 7.</i>	<i>l. Pamphilo. §. Seiæ. pag. 11. lin. penult.</i>	<i>l. + Seje, §. Pamphilo, ibid. lin. 6. ab infr.</i>
<i>l. 3. C. plus valer quod agitur. pag. 12. lin. 11. & iterum lin. 13. atque iterum lin. penult.</i>	<i>plus valet quod agitur. pag. 14. lin. 11. 14. & ult.</i>	<i>plus + valere quod agitur, pag. 5. lin. 10. 8. & 2. ab infr.</i>

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

l. is qui. ff. de adopt.
pag. 17. lin. 2.
l. cum bonis. ff. de adq.
haered. pag. 21. lin. 14. &
iterum in par. secunda pag.
3. lin. 1.
l. 2. §. prius autem.
ff. de vulgar. & pupillar.
l. paterf. de privil. credit.
... l. patris. ff. eod. ...
l. si quis cum ff. eod. pag.
23. lin. 4. & 5. lin. 7.
& 9.
l. liberos, ff. si tab. te-
stam. nullæ extab. pag. 25.
lin. 3. & 4.
§. restituta. inst. de fi-
dic. haered. pag. 29. lin.
20. & 21.
l. si post mortem. §.
exhaeredati. ff. de bonor.
possess. contr. tab. pag. 30.
post. cap. lin. 14.
l. cum Pretor. §. ult. ff.
de iudic. pag. 35. lin. 12.
l. legatus. ff. de adm.
legat. pag. 36. lin. 3. & 4.
l. si quis filio, §. irri-
tum. ff. de iniust. rupt.
pag. 41. lin. 20.
l. Deo vobis. C. de E-
pisc. & Cleric. can. scri-
psit vobis. 27. qu. 1. pag.
42. lin. 19. & 20.
can. placuit 2. qu. 1.
ibid. lin. ult.
l. cum actum. l. at
quin. ... ff. de negot. gest.
pag. 43. lin. 21. & 22.
l. 1. §. item seruus. ff.
deposit. pag. 46. lin. 14.
Mortuo reo promitten-
di, & ante haereditatem
fideiussor accipi potest, quia
haereditas personæ, id est
defuncti vice fungitur, pag.
47. lin. 3. & seqq.
l. heres, ff. ad usucap.
ibid. lin. 19.
l. 1. ff. quar. rev. act.
non det. pag. 52. lin. 25.

l. is qui. pag. 20. post.
cap. lin. 3.
l. cum bonis. pag. 25.
lin. 11. & pag. 207. lin. 11.
3. lin. 1.
eodem modo pag. 27.
lin. 9. & 10. 13. 14. &
15.
l. liberos, pag. 29. lin.
4. ab infr.
§. restituta. pag. 35.
lin. 14.
§. exhaeredati, pag. 36.
lin. 14.
§. ult. pag. 42. lin. 6.
l. legatus. pag. 43. lin.
1. & 2.
§. irritum. pag. 49. lin.
20.
eodem modo pag. 50.
lin. 21. & 22.
can. placuit 2. q. 1. pag.
51. lin. 6. & 7.
l. cum actum. l. at quin.
pag. 52. lin. 3.
§. item seruus. pag. 55.
lin. 13.

l. + si is qui, pag. 7.
post cap. lin. 2.
l. + eum bonis, pag. 9.
post cap. lin. 17. & 18.
& pag. 78. lin. 9.
l. 2. §. prius autem, ff.
de vulgar. & pupill. l.
paterf. de privil. credit.
l. patris, ff. + eod. de
vulgar. l. + si quis eum,
ff. eod. de vulgar. pag. 10.
lin. 9. 10. 11. 12. 13.
l. + liberi, pag. 11. lin.
1. & 2.
§. + & Neronis, pag.
12. lin. 5. ab infr.
§. + liberi, pag. 13. post
cap. lin. 9.
§. + z. pag. 15. lin. 7.
l. + servus legatus, ibid.
lin. 21.
§. + sed & si quis,
pag. 17. post. cap. lin. 13.
l. + Deo nobis, C. de
Episc. & cleric. can. scri-
psit + nobis, 27. qu. 2. ibid.
lin. antepen. & ult.
can. + placuit 2. 16. qu.
1. pag. 18. lin. 4.
l. + eum actum, l. at-
qui, ibid. lin. 20. & 21.
§. + item si servus, pag.
19. lin. 25.
& ante haereditatem, &c.
pag. 56. lin. 7. & 8.
ff. ad usucap. ibid. lin.
23.
quar. rev. act. non det.
pag. 62. lin. ult. & pag.
ff. de usucap. ibid. lin.
8. ab infr.
quar. rev. act. non + dat.
pag. 21. lin. 8. ab infr. &

S P E C I M E N V E R R O R U M .

viii

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. med.

& 26. denuo in part. se- cund. pag. 18. lin. 4.	224. lin. 19.	pag. 83. lin. 16. ab infr.
l. ita autem. gessisse. ff. de administr. tut. pag. 53. lin. 8.	l. ita autem. gessisse. ff. de administr. tut. pag. 63. lin. 11.	l. † ita autem deposi- tioni, §. quod si quis, ff. de administr. tut. ibid. lin. ult.
l. i. §. cum adipisci. ff. de adquir. possess. pag. 60. lin. 7.	§. cum adipisci. pag. 71. post cap. lin. 14.	§. † furiosus, pag. 24. lin. 4. ab infr.
l. pupillus de R. I. ibid. lin. 14.	l. pupillus de R. I. ibid. lin. ult.	l. † pupillum III. de R. J. pag. 25. lin. 1.
l. cordi. §. sed et si. de reb. credit. pag. 61. lin. 4. ab infr.	l. cordi. pag. 73. lin. 16.	l. † certi conditio, ibid. lin. 28. lege tamen, certi conditio.
† l. Supplicius. de donat. inter vir. & uxor. pag. 62. lin. antepen. denuo pag. 73. lin. 4. ab infr.	l. SVPPPLICIVS. pag. 74. lin. 6. ab infr. & pag. 87. lin. 4.	l. † Sulpicius, pag. 26. lin. 1. pag. 30. lin. ult.
l. i. & 3. C. si mi- nor. si major. dix. pag. 63. lin. 18.	l. i. & 3. C. si minor. se maior. dix. pag. 75. lin. 17. & 18.	l. † 2. & 3. C. si mi- nor se major. dix. pag. 26. lin. 14.
§. aduersus. inst. de nupt. pag. 64. lin. antepen.	§. aduersus. pag. 76. lin. 4. ab infr.	§. † si aduersus, ibid. lin. penult.
l. 3. §. si res. ff. com- mod. pag. 66. lin. 11.	§. si res. pag. 78. lin. 13.	§. † si reddita, pag. 27. lin. ult.
l. & eleganter, §. qui reprobos. ff. de pigner. act. ibid. lin. 19.	l. et eleganter, ibid. lin. 21.	l. † eleganter, pag. 28. lin. 6.
l. Seia. §. vlt. ff. de aur. & argent. legat. ibid. lin. antepen.	§. vlt. pag. 79. lin. 2. & 3.	† §. i. ibid. lin. 9.
l. 4. §. tunc in potestate. de vñcap. pag. 74. lin. 20. can. Pontifices. 12. qu. 5. pag. 80. lin. 1.	§. tunc in potestate. pag. 88. lin. 4.	§. tunc † in potestatem, pag. 31. lin. 15.
l. seruum. §. incorpo- rales. de adq. rer. dom. pag. 85. post cap. lin. 10.	12. qu. 5. pag. 94. lin. 13.	12. qu. †. 3. pag. 33. post cap. VIII. lin. 8.
l. cum heredes. l. qui vñiuersas. §. quod per co- lonum. ff. de adqu. pos- sess. . . l. denique. eodem. pag. 88. lin. 16. & seqq.	l. seruum. pag. 101. lin. 9.	l. † servus, pag. 35. lin. 10. ab infr.
l. vlt. C. de SS. Eccles. ibid. lin. antepen.	eodem modo pag. 104. post cap. lin. 16. & seqq.	l. cum heredes, l. qui uni- versas, §. quod per colo- num, ff. de adqu. possess. . . . l. denique, † eodem ex quib. caus. maj. pag. 37. lin. 4. & seqq.
Artemidor. lib. 11. cap. 15. pag. 96. lin. 13. & 14.	l. vlt. pag. 105. lin. 3. lib. 11. cap. 15. pag. 113. lin. 14.	l. † ut inter 24. ibid. lin. 9.
§. item si pater. inst. de oblig. quæ quasi ex contr.	§. item si pater. pag. 121. lin. 15.	lib. † 2. cap. 15. pag. 40. lin. 34.
		§. † item si inter, pag. 43. lin. 16.

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. medi.

pag. 102. lin. antepen.

l. quarumdam, ff. de adqu. rer. possess. pag. 106. lin. 4. & 5.

Possessio non sola prehensione corporali adquiritur, sed & oculis & aspectu, ibid. in fin. ad pag. 107.

l. qui negotia. §. mandat. l. 9. §. nihil autem interest. l. si seruus. §. 1. ff. de adqu. rer. dom. pag. 108. lin. 2. & seqq.

l. videamus. ff. si cui plusquam. l. pluquam. l. Falcid. pag. 109. lin. penult.

Cap. quarto de iudic. pag. 110. lin. 11.

l. ex maleficiis. §. tu-
telæ. ff. de obligat. O act.
pag. 112. post. cap. lin.
8. & seq. d. l. ex maleficiis. §. heres. pag. 113.
lin. 19. & seq. d. l. ex
maleficiis. §. is quoque.
pag. 114. lin. 18. d. l. ex
maleficiis. in pr. pag. 116.
lin. 10. & iterum l. ex
maleficiis. §. heres. de ob-
ligat. O act. in part. se-
cund. pag. 89. lin. 3.l. 6. §. si pactus. ff.
mandat. pag. 117. lin. 15.
& 16.l. eum qui. C. de usur.
pag. 119. lin. 14.l. senatus. §. 1. ff. de
legat. 1. pag. 125. lin. 1.l. 4. §. 1. de pact. pag.
126. lin. 10.l. ex scriptura. §. 1. ff.
qui testam. fac. pag. 133.
lin. 21.l. seruo alieno. §. sed si
inter. ff. de legat. 1. ibid.
lin. ult.l. autem. C. ad Vell.
pag. 136. lin. 14.

Restituta hæreditate hæ-

ff. de adqu. rer. possess.
pag. 125. lin. 13.sed et oculis et aspectu,
pag. 126. lin. 13.ad litteram, pag. 127.
post cap. lin. 7. & seq.ff. si cui plusquam. l.
Falcid. pag. 129. lin. ult.cap. quarto de iudic. pag.
130. post cap. lin. 10.
& 11.ipissimis verbis, pag.
133. lin. 4. pag. 134. lin.
13. pag. 135. lin. 19. pag.
137. lin. 18. & pag. 303.
lin. 19.§. si pactus. pag. 139.
lin. 3.l. eum qui. pag. 141.
lin. 13.

§. 1. pag. 148. lin. 5.

§. 1. pag. 149. lin. 19.

l. ex scriptura. pag. 158.
lin. 8.§. sed si inter. ibid. lin.
16.l. autem. pag. 161. lin.
16. & 17.ff. de adqu. possess. pag.
44. lin. 12. ab infr.sed & oculis & t affe-
ctu, pag. 45. lin. 5.l. qui negotia, in princ.
vers. nec huic, ff. manda-
ti, l. 9. &c. ibid. post
cap. lin. 4. & seq. ubi et-
iam nota marginalis.ff. si cui plus, quam t
per l. falcid. pag. 46. lin.
12.cap. t quanto, de judic.
ibid. post cap. lin. 7.l. t si quis absentis;
&c. pag. 47. post cap.
lin. 6. & 27. pag. 48. lin.
9. & antep. & penult. &
pag. 109. lin. 8. ab infr.§. t si passus, pag. 49.
lin. 20.l. t eos qui, pag. 50.
lin. 23.

§. t ult. pag. 52. lin. 37.

§. t z. pag. 53. lin. 13.

l. t ex ea scriptura;
pag. 56. lin. 9.§. t sed si pater, ibid.
lin. 14.l. t etiam, pag. 57.
lin. 15.

S P E C I M E N E R R O R U M .

ix

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. med.

res rogatus liberatur, & actiones transferuntur in fideicommissum, &c. ibid. lin. 20. & seq.	& actiones transferuntur in fideicommissum; pag. 161. lin. 22. & seqq.	& actiones transferuntur in fideicommissarium; ibid. lin. 19. & 20.
l. coepit . . . de usu cap. pag. 143. lin. antepen.	l. coepit . pag. 170. lin. 9.	l. + coepit, pag. 61. post cap. lin. 14.
l. 5. §. idem fideiussori. de instit. act. pag. 153. lin. antep.	§. idem fideiussori. pag. 181. post cap. lin. 5.	§. + item fideiussori, pag. 65. lin. 3. & 4. post cap.
l. si duo. §. sed & si rem. de solut. pag. 154. lin. 9. & 10.	§. sed et si rem. pag. 182. lin. 9.	§ + sed & si reus, ibid. lin. 11.
l. cum pater. §. fidei sue. ds legat. 2. pag. 155. lin. 1.	§. fidei sue. pag. 183. lin. 4.	§. + fidei sue, pag. 66. lin. 7.
l. i. §. sciendum. ff. quod in fraud. cred. ibid. post cap. lin. 10.	l. i. §. sciendum. ff. quae in fraud. cred. ibid. lin. antepen.	l. + 6. §. sciendum, quae in fraud. credit. ibid. post cap. IX. lin. 5.
l. si. is qui mihi. de iur. fisc. pag. 156. lin. 8.	l. si. is qui mihi. pag. 184. lin. 17.	l. + si qui mihi, ibid. lin. 18.
§. sed si ab hostibus. inst. quibus mod. ius patr. potest. solu. pag. 160. lin. 6. & 7.	§. sed si ab hostibus. pag. 189. lin. 6.	§. + si ab hostibus, pag. 68. lin. 5.
l. illa institutio, §. his qui apud host. pag. 190. lin. 9. & 10.	§. his qui apud host. pag. 190. lin. 3.	§. + is qui apud hostes, ibid. lin. 13.
l. 4. §. abesse. ff. de dama. infect. ibid. lin. 11. & 12.	l. i. pag. 195. lin. 2.	l. + 2. pag. 70. lin. 10. ab infr.
l. ii. §. furiosus. de iur. codicill. ibid. lin. 21. & 22.	§. abesse. ibid. lin. 5.	§. + prætor ait, vers. abesse, ibid. lin. 8. ab infr.
l. Seie. §. Pamphil.e. ff. de instr. & instrum. legat. pag. 166. lin. 14. & 15.	de instr. et instrum. legat. pag. 196. lin. 13.	de instr. + vel instrum. legat. pag. 71. lin. 14.
l. si quis societatis. h. tit. pag. 175. lin. 14. & 15.	l. si quis societatis. pag. 366. lin. 20.	l. + si quis societatem, pag. 129. lin. 24.
l. 5. §. idem Labeo. de in rem vers. pag. 179. lin. 10.	de in rem vers. pag. 371. lin. 10.	+ de instit. act. pag. 130. lin. 13. ab infr.
l. annonam. infra de extraord. cognit. ibid. lin. 4. ab infr.	de extraord. cognit. ibid. lin. ult.	de + extraord. crimin. ibid. lin. antepen.

S P E C I M E N E R R O R U M .

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

I N P A R T . II .

*I. cum ita . §. in fidei-
commisso . de legat. 2. pag.
4. lin. 14.*

*I. 3. §. si duo . de le-
git. tutel. ibid. lin. an-
tepen.*

*I. sed si cuius . §. filiof.
ff. de iniur. pag. 6. lin. 1.*

*I. 3. §. pen. de iur. co-
dicill. ibid. lin. 6.*

*I. si eum . §. dotem . §.
item pater . solut. matri-
mon. ibid. lin. ult.*

*I. si maritus . §. sed si
quis . de adulter. pag. 8.
lin. 18. & 19.*

*I. cum actum . de negot.
gest. pag. 10. lin. 1.*

*I. 1. §. si cum serui . si
quid in fraud. patron. ibid.
lin. 2.*

*I. aut damnum . in fin.
de pœn. pag. 11. lin. 15.*

*I. si hominem . §. si duo .
de solut. pag. 13. lin. 12.
& 13.*

*I. 1. §. si is qui test.
liber. esse juss. est. pag. 14.
lin. 8. iterum , pag. 27.
lin. 16. juss. est.*

*I. denique . §. ult. quod
vi aut clam. d. pag. 14. lin.
12. & 13.*

*I. hereditas . cum §. ult.
I. prec. de adquir. hered.
pag. 15. lin. 6. & 7.*

*I. postquam ut leg. serv.
nom. cau. ibid. lin. 11. &
12.*

*I. 3. de cap. minut. pag.
21. lin. 7. ab infr.*

*I. eum qui . de solut.
ibid. lin. 5. ab infr.*

*I. duo ex tribus . de ju-
dic. pag. 23. lin. 23. &
24.*

*I. si itaque . §. ult. de
legat. 2. pag. 24. lin. pen.
& ult.*

*I. cum ita . pag. 209.
lin. 5.*

*I. 3. §. si duo . ff. de
legit. tutel. ibid. lin. 18.
& 19.*

*I. sed si cuius . pag. 211.
lin. 1.*

I. 3. ibid. lin. 6.

*I. si cum . §. dotem . §.
item pater . pag. 212. lin.
3. & 4.*

*§. sed si quis . ff. de
adulter. pag. 214. lin. 3.
& 4.*

*I. cum actum . pag. 215.
lin. 13. & 14.*

*§. si cum serui . ibid.
lin. 14.*

*I. aut damnum . in fin.
pag. 217. lin. 6.*

*I. si hominem . pag. 219.
lin. 4.*

*eodem modo , pag. 220.
lin. 3. & pag. 235. lin.
12. & 13.*

§. ult. d. pag. 220. lin. 8.

*ff. de adquir. hered. pag.
221. lin. 6. & 7.*

*ff. ut leg. seu fideic. ser-
vand. cauf. caveat. ibid.
lin. 27.*

*I. 3. pag. 228. lin. 6.
ab infr.*

*I. eum qui . ibid. lin. 4.
ab infr.*

*ff. de iudic. pag. 231.
lin. 4.*

*I. si itaque . pag. 232.
lin. 10.*

*I. † omnia , pag. 78.
lin. 35.*

*I. 3. §. † sed si aliquis,
de legit. tutor. lin. 11. ab
infr.*

*I. † sed si unius , pag. 79.
lin. 5.*

I. † 2. ibid. lin. 8.

*I. † si cum dotem , §.
item pater , ibid. lin. 21.*

*§. † quod si quis , ff.
ad L. J. de adult. pag. 80.
lin. 9.*

*I. † eum actum , ibid.
post cap. lin. 14.*

*§. † si cum servo , ibid.
ead. lin.*

*I. aut damnum , †. §. 12.
pag. 81. lin. 10.*

*I. † qui hominem , ibid.
post cap. lin. 18. & 19.*

*I. 1. §. † 1. si is , qui
test. liber esse juss. erit .
pag. 82. lin. 6. & pag.
87. lin. 7. & 8.*

§. † 5. d. pag. 82. lin. 9.

*† de acquir. rer. dom.
ibid. lin. 23. & 24.*

*† ut leg. seu fideic. ser-
vand. cauf. caveat. ibid.
lin. 27.*

*I. † 1. pag. 84. lin. au-
tepen.*

*I. † cum quis , ibid. lin.
pen.*

*† de re iudic. pag. 85.
lin. 14. ab infr.*

*I. † si ita quis , pag.
86. lin. 7.*

Emane

S P E C I M E N E R R O R U M .

xx

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

<i>Emancipatus est quasi Senatoris filius.</i> pag. 25. in summar. cap. lin. 1. & 2.	<i>Emancipatus est quasi Senatoris filius.</i> ibid. in summ. cap. lin. 1. & 2.	<i>Emancipatus a patre se-natore est quasi senatoris filius.</i> ibid. in summ. cap. lin. 1. & 2.
<i>l. cùm qui . 2. §. qui sibi.</i> de V.O. ibid. lin. 5. ab infr.	<i>l. cum qui .</i> pag. 233. lin. 8.	<i>l. + eum qui ,</i> ibid. post cap. lin. 9.
<i>l. edictum . §. ult. de statuliber.</i> l. statuliber. de quæst. pag. 27. lin. 9.	<i>l. edictum . §. vlt. ff. de statu liber.</i> l. statu liber. ff. de quæst. pag. 235. lin. 3. & 4.	<i>l. edictum , §. ult. + l. statuliber , de quæst.</i> pag. 87. lin. 3.
<i>l. quod si velit , de jur. dot.</i> pag. 28. lin. pen. & ult.	<i>l. quod si velit.</i> pag. 236. lin. 15. & 16.	<i>l. + quod si non ,</i> ibid. post cap. lin. 9.
<i>l. filius qui . §. castren-sium.</i> de bon. libert. pag. 31. lin. 7. & 8.	<i>§. castrensem .</i> pag. 239. lin. 6.	<i>§. + Papinianus ,</i> pag. 88. post cap. lin. 5.
<i>l. debitori . de pact.</i> pag. 32. lin. 6. ab infr.	<i>l. debitori . ff. de pact.</i> pag. 240. lin. 14.	<i>l. debitori , + C. de pact.</i> ibid. lin. 8. ab infr.
<i>l. rescriptum . §. aliena de distract.</i> pignor. pag. 33. lin. 4.	<i>§. aliena .</i> ibid. lin. pen. & ult.	<i>§. + si aliena ,</i> ibid. lin. pen. & ult.
<i>l. quod dicitur . §. 2. de test. milit.</i> pag. 34. lin. 5.	<i>§. 2. pag. 242.</i> lin. 5.	<i>§. + 1. pag. 89.</i> lin. 12.
<i>l. rem quæ nobis . de adquir. rer. domin.</i> pag. 38. lin. 15. & 16.	<i>ff. de adquir. rer. do-min.</i> pag. 246. lin. 19. & 20.	<i>+ de acquir. posseff. pag. 90.</i> lin. 10. ab infr.
<i>l. ult. §. Proculus . de his quæ in fraud.</i> cred. ibid. lin. 23. & 24. & iterum, atque iterum pag. 114. lin. 11. & 12. & lin. 18.	<i>cred. pag. 247.</i> lin. 5. pag. 332. lin. 21. & 22. pag. 333. lin. 3.	<i>+ quæ in fraud. cred.</i> ibid. lin. 4. ab infr. pag. 119. lin. 24. & 29.
<i>l. qui proprio . §. 1. de procur.</i> pag. 40. lin. 4.	<i>§. 1. pag. 248.</i> lin. 4.	<i>§. + 2. pag. 91.</i> post cap. lin. 3.
<i>l. qui fundum . §. si tu-tor pro empt.</i> pag. 41. lin. 6. & 7.	<i>§. si tutor pro empt.</i> pag. 249. lin. 15.	<i>§. + si tutorem , pro empt.</i> ibid. post cap. lin. 16.
<i>l. ejus rei . de vindica-tione.</i> pag. 45. lin. ante-pen.	<i>ff. de vindicatione .</i> pag. 254. lin. 11.	<i>de + rei vindicat.</i> pag. 93. lin. 11.
<i>l. seruum . de stat. ho-min.</i> pag. 48. lin. 11. & 12.	<i>l. seruum .</i> pag. 257. lin. 8.	<i>l. + servus ,</i> pag. 94. lin. 7.
<i>l. §. de bon. damnat.</i> ibid. lin. 17. & 18.	<i>l. 5. ibid. lin. 14.</i>	<i>l. + 3. ibid. lin. 11.</i>
<i>l. constante . §. ult. solut.</i> matrimon. ibid. lin. 18.	<i>l. constante .</i> ibid. ead. lin.	<i>l. + si constante ,</i> ibid. lin. 12.
<i>l. qui falsum . §. 1. ad Cornel.</i> de fals. pag. 50. lin. 12.	<i>l. qui falsum .</i> pag. 259. lin. 16.	<i>l. + qui falsam ,</i> ibid. lin. 6. ab infr.

Perpetuae actiones dicunt-

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. meo.

tur quæ ex constitutionibus tolluntur præscriptione
xxx. vel xl. annorum ,
l. sicut in rem. l. cum no-
zissimi . C. de præscript. 30.
ann. & actio suppositi par-
tus nulla temporis præscrip-
pt. extingui fugitur, l. qui
falsum . §. 1. ad l. Cornel.
de fals. quia non angustiori tol-
lior tollitur præscriptione , quam
quam tricenaria , l. que-
rela . C. eod. ibid. lin. 7.
& seqq.

l. Senatores . l. emanci-
patum . de Senator. pag.

52. lin. ult.

l. 2. C. quand. libell.
oblat. Princip. . . . & l.
2. C. quand. libell. Prin-
cipi oblat. pag. 57. lin. 4.
& 5. & lin. 8. & 9.

l. testamento . de test.
testel. §. 1. Inst. eod. pag.

58. lin. 13.

l. 5. de accusat. pag. 59.
lin. 7. ab infr.

& mulier viri lenocinio adulterata , nihil ex dote retinet : cur enim improbet maritus mores , quos ipse aut corrupit , aut probavit , pag. 60. lin. 7. & seqq.

nou tenetur edicto ne quis eum qui in jus vocatur l. 1. §. Offilius . ne qui eum qui in jus vocat . vi eximat . ibid. lin. 13. & seqq.

Cujac. 10. obs. 19. &
10. ob. 10. pag. 62. lin.
8. & 9.

l. cum hic status . §. si
post divorcium . de don. int.
vir. & uxor. pag. 63. lin.

20. & 21.

quia non angustiori tol-
litur præscriptione , quam
quam tricenaria , ibid. lin. 17.
& seq.

l. Senatores . pag. 262.
lin. 3.

ad litteram , pag. 266.
lin. antepen. & pag. 267.

lin. 2. & 3.

§. 1. Inst. eod. pag. 268.
lin. 12.

l. 5. de accusat. pag. 270.
lin. 1.

sic etiam ibid. lin. 15.
& seqq.

ad litteram ibid. lin.
21. & seqq.

et 10. obs. 10. pag. 272.
lin. 6. ab infr.

§. si post divorcium . pag.
274. lin. 13.

quia non angustiori tol-
litur præscriptione , quam
† vicenaria ; ibid. lin. 5.
ab infr.

l. † senatoris , pag. 95.
post cap. lin. 2.

l. † 1. C. quand. libell.
Princip. datus . . . & l.
2. C. quando libell. Prin-
cip. † datus . pag. 97. lin.

9. & 12.

§. 1. inst. eod. † de sa-
tisdat. tutor. pag. 97. lin. 33.

l. 5. † de public. judic.
pag. 98. lin. 5. & 6.

& † cum mulier viri
lenocinio adulterata fuerit,
nihil ex dote retinetur :
cur enim improbet mari-
tus mores , quos ipse aut
corrupit , aut probavit ?

ibid. lin. 14. & 15.

non tenetur edicto ne
quis eum qui in jus † vo-
cabitur l. 1. §. Of-
filius , ne quis eum , qui
in jus † vocabitur , vi ex-
imat ; ibid. lin. 17. &
seqq. ut habetur in Flo-
rentin. nam in vulgata di-
citur , in jus vocatus est.

& †. 11. obs. 10. ibid.
lin. ult.

§. † quod si divorcium ,
pag. 99. lin. 27.

S P E C I M E N E R R O R U M .

xiiii

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

l. ult. §. pen. ne quis
cum qui in jus vocat. vi
exim. pag. 70. lin. 22. &
23.

l. si fundum. §. ult. de
pignorib. pag. 71. lin. 15.
& 16.

l. Maevius. §. ult. de
legat. 2. pag. 73. lin. 6.
ab infr.

l. omnes. C. Th. de iis
que administr. vel officium
publ. gerent. tradit. sunt.
pag. 77. lin. 9. & 10.

Cujac. 4. obs. 8. pag.
80. lin. 11.

l. i. §. sed et si filius.
de vi & vi armat. ibid.
lin. 13.

Cujac. 17. obs. 28. pag.
81. lin. 4.

cap. Abbatii. de V. S.
pag. 90. lin. 10. & 11.

si res commode dividii
non possint, potest judex
datus in solidum eam ad-
judicare uni, &c. pag. 92.
lin. 9. & seqq.

l. qui libertinus. §. si
creditori. de oper. libert.
pag. 94. lin. 5. ab infr.

l. qui debitorem. de fi-
dejussor. . . . d. l. fide-
jussoribus. pag. 95. lin. 3.
& 18.

l. si debitori. de fide-
juss. . . . d. l. si debi-
tori. pag. 97. lin. 11. &
16.

Pater vel dominus con-
ventus actione de peculio,
ex persona servi vel do-
mini, prius deducit quod
sibi debetur. pag. 98. lin.
14. & seqq.

l. 3. §. Praetor ait. Qui
satisd. cog. pag. 99. lin. 4.
& 5.

l. 3. §. 4. de contrar.
act. tutel. pag. 102. lin. 4.

codem modo pag. 282.
lin. 23. & seq.

l. si fundum. §. ult. pag.
283. lin. 15. & 16.

l. MAEVIVS. §. vlt.
pag. 286. lin. 5. & 6.

sic etiam pag. 290. lin.
12. & 13.

Cuiac. 4. obs. 8. pag.
294. lin. 3.
§. sed et si filius. ibid.
lin. 5.

Cuiac. 17. obs. 28. ibid.
lin. ult.

cap. Abbatii. pag. 305.
lin. 6.

si res commode dividii
non possint. &c. pag. 307.
lin. 4. & seqq.

§. si creditori. pag. 310.
lin. 4.

eodem modo ibid. lin.
11. & 12. & pag. 311.
lin. 2.

l. si debitori . . . d. l.
si debitori. pag. 313. lin.
2. & 8.

Pater vel dominus con-
ventus actione de peculio,
ex persona servi vel domi-
ni, &c. pag. 314. lin. 11.
& seqq.

l. 3. §. Praetor ait. pag.
315. lin. 4.

ff. de contrar. act. tutel.
act. tutel. pag. 318. lin. 16. & 17.

l. t pen. §. 2. ne quis
cum, qui in jus vocabit.
vi exim. pag. 103. lin. 2.
& 3.

l. t si fundus. §. pen.
ibid. lin. 14.

l. t Maevius. §. pen.
pag. 104. lin. 3. & 4.

l. t omnis. C. Th. de
iis que administr. vel offi-
cium publ. gerent. distracta
sunt, vel donata. pag. 105.
lin. 26. & 27.

Cujac. t 14. obs. 8.
pag. 106. lin. 19. ab infr.
§. t sed et si, quod alius,
ibid. lin. 18. ab infr.

Cujac. 17. obs. t 20.
ibid. lin. 6. ab infr.

cap. t abbate, pag. 110.
lin. 17.

si res commode dividii
non possit, &c. ibid. lin.
penult. & ult.

§. t sed si creditori,
pag. 111. lin. antepen.

l. qui debitorem, de fi-
dejussor. . . . d. l. t qui debi-
torem, pag. 112. lin. 2.
& 12.

l. t debitori. . . . d. l.
t debitori. ibid. lin. 5. ab
infr. & penult.

Pater vel dominus con-
ventus actione de peculio,
ex persona servi vel t fi-
lii, &c. pag. 113. lin. 17.
& seqq.

l. t 2. §. quod ait pre-
tor 3. ibid. lin. 28.

de contrar. tutel. & util.
act. pag. 114. lin. ante-

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

& 5. l. qui semisset . §. qua- fitum . de usur. ibid. lin. 5. & 6. l. Mævius . §. duorum . de legat. 3. pag. 103. lin. 18. & iterum pag. 127. lin. 18. l. servus quoque . & seq. l. procurator . de procur. l. qui stipendia . eod. pag. 104. lin. 17. & 18.	l. qui semisset . ibid. lin. 18. l. MAEVIVS . §. duo- rum . ff. de legat. 3. pag. 320. lin. 8. & 9. & pag. 347. lin. 10. l. servus quoque . et seq. l. procurator . ff. de procur. l. qui stipendia . ff. eod. pag. 321. lin. 13. & 14.	pen. l. + qui semisses , ibid. lin. pen.
l. 3. C. de contrar. ju- dic. tutel. ibid. lin. 19. l. creditor. §. ult. de furt. pag. 106. lin. 6. l. sed & si hac lege . §. 1. de in jus vocand. pag. 108. lin. 6. ab infr. l. si Titio . §. si pater. famil. ercise. pag. 110. lin. 8. l. 7. in pr. de publician. in rem act. ibid. lin. 8. & 9. l. lex Cornelia . qui test. fac. pag. 112. post cap. lin. 7. l. i. §. item si legatum. ad leg. falcid. pag. 113. lin. 17. l. 3. de excus. tutor. pag. 116. lin. 2. l. hoc jure . §. pen. de solut. pag. 120. lin. 20.	l. 3. ibid. lin. 15. l. creditor. pag. 323. post cap. lin. 6. & 7. l. sed et si hac lege . pag. 326. lin. 9. l. si TITIO . pag. 328. lin. 2. l. 7. in pr. ibid. lin. 3. l. lex Cornelia . pag. 330. lin. 4. ab infr.	l. + i. ibid. lin. 6. ab infr. l. + creditoris , pag. 116. post cap. lin. 4. l. + sed si hac lege , pag. 117. lin. 20.
l. si ideo . solut. matri- mon. pag. 121. lin. 5. & 6. l. Nefennius . §. si de- bitor . ad leg. falcid. pag. 124. lin. 5. & seq. ab infr. l. qui pignus de adquir. possess. pag. 126. lin. 9. l. possessores . §. creditor. qui satisf. cog. ibid. lin. 14. l. 3. §. unde . quod le- gat. pag. 129. lin. ante- pen.	l. 3. pag. 334. lin. 19. §. pen. ff. de solut. pag. 340. lin. 7. l. si ideo . ibid. lin. 6. ab infr. §. si debitor. pag. 344. lin. 17. l. qui pignus . pag. 346. lin. 8. l. possessores . ibid. lin. 13. l. 3. pag. 350. lin. 1.	l. + 2. §. 8. ibid. lin. ult. §. + 4. de donat. pag. 121. post cap. lin. 14. & 15. l. + sed et si ideo , ibid. lin. 6. ab infr. §. + si debitori . pag. 123. lin. 4. & 5. l. + qui pignoris , ibid. post cap. lin. 6. l. + sciendum , ibid. lin. 9. l. + i. pag. 124. post cap. lin. 9.

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

§. 1. Inst. per quas person. cuiq. adquir. pag. 130.
lin. 14.

§. an servus. Inst. de legat. pag. 133. lin. 1. &

2.
l. aut damnum. §. servus. de pœn. ibid. lin. 4.

l. si capti. §. ult. eod. tit. ibid. lin. 14.

l. si purè. eod. tit. ibid. lin. 17.

l. Papinianus. §. Imperator. de inoff. testam. . .
l. 4. C. eod. ibid. lin. 23. & lin. antepenult.

l. legatus. de off. Pro consul. pag. 135. al. ult. lin. 6.

§. 1. ibid. lin. 18.

§. an seruus. pag. 353.
lin. 11.

§. seruus. ibid. lin. 14.
l. si capti. pag. 354.
lin. 4.

l. si pure. ibid. lin. 7.

§. Imperator. ff. de inoff. testam. . . l. 4. C.
eod. ibid. lin. 15. & 18.

l. legatus. pag. 356.
lin. 6.

§. † ult. ibid. lin. ult.

§. † an servo, pag. 125.
lin. antepen.

§. servos, ibid. lin. ult.
l. † si captivus, pag. 126. lin. 6.

l. † si patre, ibid. lin. 7.

§. † si Imperator, de inoff. testam. . . l. 4. C.
† ad l. Falcid. ibid. lin. 12. & 14.

l. † legati, ibid. lin. 5.
ab infr.

Loca auctiorum Græcorum, ex paucis in opere insertis, quæ in utraque editione corrupta exhibentur.

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. mea.

καὶ ὥσπερ τὰ ἐν τῷ κόστῳ
μηδὲιώματα διήρηται μὲν
πρὸς ἑωταῖς, ἥντας δὲ τῷ
δουλείᾳ. pag. 22.

δίδοσι δὲ πενταδράχμους
ἀποδόμενοι δωρεάν γάρ
ἐν τῷ νόμῳ ωκείῳ δουλαῖ.
pag. 93. in fine ad pag.

94.
τὰ παρὰ Ρομαίοις επὶ
τῶν διαδηκόνων γνόμενα ποίειν
σιληχε· τὰ δια δικαιωσύνης
ἐκείνα ζυγία, καὶ ἀπόριος,
χαρπισμοῖς τε, καὶ αἱ πῶν
ἄπον επίταυσις· τὰ μὲν
γάρ, ἵνα δικαιός γίνηται·
τὰ δὲ εἰς τὰ διαμῆς με-
ρισμὸν· τὰ δὲ, ὅπως ὁ πα-
ρατυχὼν ὡς βάρες πιὸς
εὐτῷ ἐπιπθεμένου, ἐσὼς
ἀκούσῃ, καὶ ταῦτα μεστά-
τη λαβῇ· pag. 99.

eodem modo, pag. 26.
præter pro ἑωταῖς, perpe-
ταὶ ἑωταῖς δὲ τῷ
ταῖς ἑωταῖς.

δίδοσι δὲ πενταδράχμους,
&c. pag. 110

καὶ ὥσπερ ἀδελφοῖ, τὰ
ἐν τῷ κόσμῳ αἰγιώματα διή-
ρηται μὲν πρὸς ἑωταῖς ἥντας
δὲ πρὸς οὐρανὸν δια-
λεῖται. pag. 9.

δίδοσι δὲ πενταδράχμους
ἀποδόμενοι τὸ δωρεάν γάρ,
&c. pag. 39.

τὰ παρὰ Ρομαίοις επὶ τῶν
διαδηκόνων γνόμενα ποίειν εἰ-
ληχε· τὰ δια δικαιωσύνης,
ἐκείνα ζυγία, καὶ ἀπόριος,
χαρπισμοῖς τε, καὶ αἱ πῶν
ἄπον επίταυσις· τὰ μὲν
γάρ, ἵνα δικαιός γίνηται·
τὰ δὲ εἰς τὰ διαμῆς με-
ρισμὸν· τὰ δὲ, ὅπως ὁ πα-
ρατυχὼν ὡς βάρες πιὸς
εὐτῷ, &c. pag. 41.

Edit. Paris.

Edit. Halens.

Edit. meæ.

ηρρόσισεν ὁ Αρχιάδης
δὲ πελετῷ τὸν βίον, ἀγα-
μος ᾧν, πὰ τὸν σημαῖον
λουτροφόρος ἐφέσικεν ἐπὶ τῷ
τὸν Αρχιάδου ταφῇ d. pag.
99.

εἰδὲ γραμματισοῦ τὸς δέ-
ται φιλόσοφος ᾧν pag. 170.

ad litteram d. pag. 117.

ηρρόσισεν ὁ Αρχιάδης τῷ
πελετῷ τὸν βίον, ἀπόντος
τὸν Μειδυλίδα, ἀγαμος ᾧν,
πὰ τὸν σημαῖον λουτροφό-
ρος ἐφέσικεν ἐπὶ τῷ τὸν
Αρχιάδου ταφῇ. pag. 41.
in fin. ad 42.

ut supra, pag. 360.

εἰδὲ γραμματισοῦ τὸς τ
δεῖται φιλόσοφος ᾧν. pag.
127.

IN PART. II.

οἵωνοὶ γὰρ πατέρων ἀπο-
δινόντων, εὐ διῶν πάτερ
παρὰ παππούς καθαριθμοῦ-
ται. pag. 1.

διὰ τὴν νύμφων εἰ-
άγοντες λέγειν κελένυσιν,
ὅπε, σὺ γάιος, ἐγὼ σὺ
γαῖα· τοῖς δὲ ὄνομασι πά-
τοις ἄλλοις κέχρυται, καὶ
λέγοντες πάπον, καὶ οἱ φιλόσο-
φοι δέωνται καὶ δέωνται παρατελε-
βάνται. Quid causa est,
quod sponsum introducen-
tes, jubent dicere, ubi tu
Caius, ego Caia. His au-
tem verbis aliisve utuntur
communibus, quemadmo-
dum Jurisprudentes C. Se-
gium & L. Titium usurpa-
re solent, Philosophi Dio-
nen & Theonem. pag 66.

παρὰ παππούς. Circa re-
liqua ad litteram. pag. 206.

πάτεις, circa reliqua,
ut supra, pag. 277.

vixi
. εὐ νιᾶν . . &c.

Διὰ τὴν νύμφων εἰσά-
γοντες λέγειν κελένυσιν, ὅπε
σὺ Γαῖος, ἐγὼ Γαῖα . . .
τοῖς δὲ ὄνομασι πάτοις ἄλ-
λοις κέχρυται καὶ νομίοις ὄν-
σιν ὥσπερ οἱ νομίοι Γαῖοι,
Σῆπιοι, καὶ Λούκιοι, Τίτιοι,
καὶ οἱ φιλόσοφοι Δίωναι, καὶ
Θέωναι παραταμβάνονται.
Quid causa est, quod spon-
sum introducentes, jubent
dicere, ubi tu Caius ego
Caia . . . His autem ver-
bis, &c. pag. 100.

Errores proprii editionis meæ.

Pag. 6. in summ. cap. VII. & iterum post dict. cap. lin. 2. actionibus
actibus. p. 10. lin. 30. l. adoptionum, l. adoptionum. p. 17. lin. 2. casus mor-
tis mariti, casus mariti. p. 18. lin. 24. cap. 1. inst. eod. inst. eod. in princ.
p. 26. lin. pen. ff. stat. hom. ff. de stat. hom. p. 29. lin. 11. ab infr. C. utriusq.
judic. C. comm. utriusq. judic. p. 60. in summ. cap. matris, mariti. p. 78. lin.
antep. cap. 30. cap. 38. p. 85. lin. 8. ab infr. ποῦ, πᾶν. p. 120. lin. 11.
contribunntur, contribuuntur. p. 122. lin. 5. ab infr. annua, annua.

Similes, si qui sunt, ex te corrige. Vale. Dabam Neapolii
die IV mensis februarii M DCC LXXVII.

PRÆFATIO EDITIONIS

HALENSIS

LECTORI BENEVOLO

S A L U T E M

JO. FRIDERICUS EISENHART. JC.

Uantopere doctrina de fictionibus juris ingenia summorum jureconsultorum exercuerit, tot scripta, quorum sat ampla prostat seges (1), testantur, quibus eam illustrare tentarunt. Non autem inter eos, qui naturam & indolem fictionum juris exposuerunt convenit, quid de earum utilitate sentiendum sit, unde evenit, ut in diversas abeant sententias. Eas juri divino repugnare visum est ANTONIO MATTHÆI (2), qui cum nova moliretur juris fundamenta præter alia, in quibus jus civile a lege Dei deflectere existimat, hoc etiam assert: *colorem rei jus querit, at, inquam, sermo vester sit, ita ita, non non.* In sententiam a dignitate & eruditione tanti viri alienam transiit DANIEL FRIDERICUS HOHEISEL (3), qui licet ipse fateatur, scripturam sacram eum in finem nobis promulgatam haut esse, ut & illa jurisprudentiae doctrinas hauriamus; tamen ex aliis sacri codicis locis, ab ANTONIO MATTHÆI non addutis, fictionum juris prohibitionem evinci posse, sibi persuadet. Provocat eum in finem ad dictum PAULLI APOSTOLI in epist. ad Romanos cap. XIV. v. 5. ubi haec leguntur: *quisque sententiæ suæ sit certo convictus, & porro v. 23. quicquid non provenit e certa convictione peccatum est.* Ex his autem sequi putat, eum peccatum committere, qui e fictione juris concludit, quia secundum hanc Apostoli doctrinam quilibet sententiæ suæ certus esse nullaque lex, sententia, defensio, doctrina fictione niti debeat. Eadem patere existimat ex loco

Tom. VI.

(1) Horum indicem sicut Bibliotheac. real. jurid. Lipeniana T.I. p. 511.

(2) In Comment. de fundament. alit. jaciend. disp. 12. §. 23.

(3) In Diss. de fictionib. jur. in cerebro jurisconsultor. natis atque e sane jurisprudent. eliminand. §. 24.

PROVERB. XVIII. v. 17. & XXII. v. 20. 21. Ibi enim dicitur: *justus homo sententiae suae antea certus est, & talem eum deprehendit proximus ad ipsum accedens, hic autem: nonne Tibi iteratis vicibus præscripti regulas, consilia Tibi ac doctrinas proponens, ut ostenderem Tibi certum veritatis fundamentum.* Sed hanc sententiam longe ineptissimam esse quisque facile intelliget. Ad eos itaque me converto, qui cum GÜNZERO (1) & STÜTZINGIO (2) pro quorum partibus quoque ALTESERRA tract. I. cap. 3. militare videtur, juri naturali fictiones juris repugnare contendunt, pro qua sententia stabienda adducere solent, quod jus naturæ immutabile sit, neque per fictionem assumi possit, ut qui colit parentes non coluisse, & qui non colit, coluisse dicatur, quia scilicet per rerum naturam illa præcepta mutari nequeunt. In foro enim conscientiæ fictiones non spectari & naturam non gaudere subtilitatibus, immo jus naturæ fictionum expers esse statuunt. Verum quidem est, fictiones maximam partem esse inventum Romanorum, & jus naturæ iis carere posse, sed inde non fluit, quod juri naturali repugnat, ita ut præcepta legis naturalis ad sui interpretationem fictiones non admittant. Exemplo nobis esse potest pupillus, qui dum jure naturali ad obsequium & reverentiam tutoribus exhibendam obligatur, filius fingitur sicut tutor parens, & ita præceptum de honore & obsequio parentibus exhibendo ad tutorem applicari potest. Jus canonicum porro fictiones odio habere ALTESERRA l. c. afferit, idque ex constitutione clementina (3) apparere contendit, ubi hæc leguntur: *Quod circa religiosorum electiones super discordia & minoritate numeri Bonifaciana constitutione cavetur, de discordia & numeri minoritate, quæ in facto non in fictione vel juris effectu consistunt, debere intelligi, declaramus.* Hujus autem sententiæ corroborandæ causa ad effatum INNOCENTII III. P. R. (4) provocat, qui veritatem potiorrem esse umbra operis afferit. Sed quomodo ex his verbis odium colligi possit non video. Nihil enim aliud innuerre videtur CLEMENS V. P. R. quam in religiosorum electione veram & non fictam discordiam & numeri minoritatem adesse debere, sicut in adoptante secundum jus civile (5) vera generandi habilitas requiritur. Sed etiam jure canonico

ficio-

(1) In Diff. de fictionib. jur. §. 6. (2) In Diff. de eod. argument. cap. III. §. 3.

(3) Clement. 6. de electione. (4) C. 4. X. de consuetudin.

(5) L. 40. §. 1. D. de Adoption. & emancipat.

ctiones recipi ipse ALTESERRA l. c. concedit & exemplis docuit. Neque silentio præterire possum GOTTL. GERARDUM TITIUM jureconsultum alias acutissimum, qui totum fictionum apparatus per universam jurisprudentiam Romanam late diffusum, velut cerebri ineptientis fœtum seu talem doctrinam considerat (1), cuius non modo nulla sit utilitas & necessitas, sed & quæ non modicam arguat imprudentiam, ac non levi adficiat incommodo juris studium, dum perspicua involvat ac otiosis questionibus aditum patefaciat. Totam itaque fictionum doctrinam incongruam & inconcinnam esse existimat, quod cum regulis prudentiæ legislatoriæ non adeo conveniat, sed potius iis adversetur. Utilitatem enim plane nullam a fictionibus in jurisprudentiam redundare arbitratur, quia leges haut majoris sint efficaciæ, si per fictiones proponantur, neque compendiosius doceri vel disci possint adhibito fuso, quam si eæ aperte datæ fuissent. Ex his autem concludit, jurisprudentiæ parum interesse, varios fictionum eruendarum gratia colligere casus, vel laborem ab aliis eo fine suscepimus continuare. Vituperat ALTESERRAM eique vehementer iruidet, quod in epistola dedicatoria tractatui sexto & septimo præmissa, inter alia dixerit: *Totum corpus juris, maxime Digestorum, fictionibus, ut cælum stellulis micat: & ut in cælo recentiores Astrologi nova sidera se observasse gloriantur, quæ antiquos effugerint; mibi forte in aliqua laude erit, quamplurimas fictiones, quæ in legum visceribus latebant, adnotasse, vel jam notas collegisse, & in ordinem redegitte.* Sententiam TITII defendit suamque addidit qui illi jungendus est DAN. FRIDER. HOHEISEL (2) qui ulteriorius progressus est, & fictiones juris ex ignorantia juris naturalis a solis jureconsultis Romanis excogitatas & sequioribus temporibus a Glossatoribus auctas fuisse arbitratus est. Sed non tanta sunt horum virorum argumenta, ut ideo omnem usum juris fictionibus denegare debeamus. Quæ enim dubia HOHEISELIUS in primis movit, magis hujus viri ingenium produnt, quam quod veritatis speciem habeant. Nemo enim facile eas inter meras nugas & ineptias retulerit, immo nihil tenebrarum & obscuritatis in iis inveniet, quod jurisprudentiæ per eas, si recte explicitur, acreverit. Sed non patitur instituti mei ratio, ut refellendis horum virorum ratio-

c ij

(1) In Diff. de fictionum Romanar. natur. & inconcinnitate Lips. 1694.

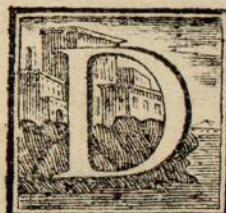
(2) l. c.

nibus immorer, quod dudum ab aliis viris eruditis factum est. In primis autem eorum obrectationibus satisfecit **TOB.** **JACOB REINHARTH** (1). Certum enim est fictiones summa æquitate niti, cum leges docente **ANTONIO SCHULTINGIO** (2) non soleant eas inducere contra subtilitatem juris, sed id potius tollant, & tunc demum fictiones inducant, quando æquitati obstat veritas & ordo naturalis rerum. Prætores autem & jureconsulti, cum jus civile tollere non potuerint, ad declinandas & eludendas ejus subtilitates, ad fictiones confugrunt, quas civitatem Romanam ratas habuisse sufficiebat. Cur vero hunc libellum eruditissimi Tolosani Antecessoris **ANTONII DADINI ALTESERRÆ**, cuius pars prior Parisiis MDCLIX. posterior ibidem MDCLXXXIX. prodiit, denuo imprimendum curaverim, quisque facile intelliget, qui cogitat e re studiosæ juventutis esse accuratam & perfectam habere variarum, quæ in jure occurrunt, fictionum notitiam, in qua indaganda plurimi quidem operam suam collocarunt, quos tamen **ALTESERRA** unanimi eruditorum consensu supervavit. Est enim elegans hoc opusculum, ut reliqua hujus viri, cuius eruditionem & insignem in eruderandis rebus antiquis sedulitatem præter alias laudat **CONRINGIUS** noster (3), scripta, omni eruditionis genere refertum, ideoque ejus nova editio dudum ab eruditis viris desiderata fuit. Quo major autem est Viri hujus nominis gloria, quam sibi tot egregiis scriptis peperit, ita ut inter Galliæ Jureconsultos effulgeat, eo magis miror, quod neque **TAISSANTIUS** neque **NICERONIUS** in biographia sua vitæ ejus mentionem fecerint. Eum Tolosæ Anno MDCLXXXII. ubi Decani universitatis & Antecessoris munere functus est, supremum diem obiisse constat. Quanta intera ejus fama fuerit inde quoque adparet, quod cum sæculo superiori de jurisdictione ecclesiastica in Gallia acris orta esset contentio, **ESTRÆUS** ecclesiæ Romanæ Cardinalis ac Episcopus Lodunensis & **FRANCISCUS HARLÆUS** Episcopus Rothomagensis ejus opera in ea defendenda & clero vindicanda adversus **CAROLI FEURETI** (4) impugnaciones usi sint. (5) Sed hæc præfaminis loco dixisse sufficiat. Tu interim Lector benebole hisce si lubet utere feliciter & vale. Dabam Helmstadii Saxonum d. X. Aprilis MDCCCLXVIII.

IL-

(1) In Progr. de usu & non usu pract. doctrin. de fictionib. (2) In jurisprudent. Antejustinian. in not. ad ULPIANI fragm. Tit. X. n. 5. (3) In Antiquitat. acad. Supplement. 37. (4) In libr. de abusu. (5) Vid. ejus Vindiciae ecclesiastice jurisdictionis adversus CAROLI FEURETI & aliorum tractatus de abusu.

ILLUSTRISSIMO VIRO
GUILLELMO
DE LAMOIGNON
PRINCIPI
SENATUS PARISIENSIS.

*E Fictionibus juris libellos quinque lubens, nec
facto animo, tibi offero, PRINCEPS SENATUS
ILLUSTRISIME. Non alienum a te & sena-
toriis insulæ munus; quid enim aliud istæ fi-
ctiones, quam juris remedia & juris pruden-
tum & pñcta, quibus difficiliores casus expe-
diuntur, & aureæ claves quibus Jurispruden-
tiæ secreta aperiuntur? Fictiones doli & fraudis expertes, non
tam artis quam œconomiae juris vincula sunt, quæ totius juris
compagem continent. Cuinam igitur rectius conveniat opus quam
tibi, quem juris præsentissimum numen non modo senatus, sed
& Gallia universa experitur colitve; qui natus in medio jure,
& purpura senatui non datus, sed redditus videris? Te patro-
num & vindicem ab imperitorum calumniis perambunt fictiones
juris, tuum est eas conciliare his, apud quos minus notæ de so-
lo nomine male audiunt. Tuum est eas juris vernaculae ostendere,
qui jus Romanum apprime nosti, & pulcherrimo id fœ-
dere cum Francico conjunxisti. Per te feliciter jus Romanum
& multis sacerdotiis Francorum è finibus exulans restituitur, per te
plebejus fere explosus error regiam majestatem offendit, si au-
diatur lex Romana tanquam peregrina, & infensa, quam vi-
tores Franci cum imperio suam fecere, quæve jam fere oblita
reviviscit, non sine quopiam augurio ad nos Romanum redire
imperium. Nec sola natalium vel juris scientiæ commendatione
desiderandum se præbet tuum patrocinium, quanto desiderabilius
est propter justitiæ, & rectitudinis laudem qua potiris? Electio-*

ne de te facta celebratur judicium Principis, qui te elegit, quid enim de ejus regno sperandum sit intelligimus, qui virum iustum & sapientem sacra vice judicare voluit, qui dum pacis consilia inter victorias & strages hostium meditatur, virum idoneum præmisit, qui in pace jura redderet populis, & eo gratius pacis beneficium præstaret. Quam lœta accessione ditantur haec laudes, quod altiora virtutis semina surgere sentis in liberis, tot dorium quibus polles certos heredes superstes nactus. Gaude, VIR ILLUSTRISSIME, dignitatis fastigio sub tanto Principe: gaude senatus primatu, tot inter viros lectissimos: gaude, felicissime pater, natorum prole reipublicæ magis quam tibi: & si vota mea accepta superis, in multos annos his omnibus fruere.

AMPLITUDINIS VESTRÆ.

Lutetiae Parisiorum, die 1. August. 1659.

Observantissimus cliens

ANT. DADINUS ALTESERRA,
Antecessor Tolosanus.

ARGUMENTUM OPERIS

Lectori juris studioso.

CCE de Fictionibus juris tractatus quinque, quibus non
segni studio, ac elucubrata opera collegi, quidquid fere fi-
ctionum cadit in jus civile, his in ordinem, & certas
classes redactis. Nec a jure abhorret fictionum titulus, nec
honestis discrepat moribus. Ab his abest calliditas, dolus
frausve, & quod in jure fictio dicitur, si verum amas,
magis est justa economia, & dispositio juris, per quam
juris nodi solvuntur, & tota aqua bonique ratio ordinatur,
componitur. Non soli pictores & poetae fictiones & vana
simulacula sibi artis delicias faciunt: etiam in Gentilium superstitione Diis gra-
tæ fuere fictitiæ victimæ, & pro humanis victimis, qua Saturno immolari so-
lebant, simulacula hominum subjici, pium & humanum visum est, ne in atro-
citate magis, quam in pietate religio consistenteret. Aliquando & spirantium vi-
tæ marum vicem implerunt filigineæ, in celebrandis magistratum comitiis placue-
re ficta auspicia, & fulguris signum a lava missum clamatum, et si nullum
datum esset. Etiam fictiones usquequa non respuit ipsa sacra scriptura, &
quod perpetuum vel æternum est, pactum salis dicere maluit. Variis verborum
coloribus veritatis sacramenta insinuavit & Christus, per parabolas, & figmen-
ta de ingratis fico arefacta, de lampadibus sponsi, de sementis incrementis,
Hypocritas apud eum audies per sepultra dealbata, qua foris marmorea, intus
nihil aliud quam cineres, & putredinem continent. Ita vero fictionibus scatet
jus civile, ut ipsum juris commentarii nomine intelligatur in l. si pena, ff. de
pen. Denique si publicas, & privatas res exquiramus, passim fictionum seges
occurret,

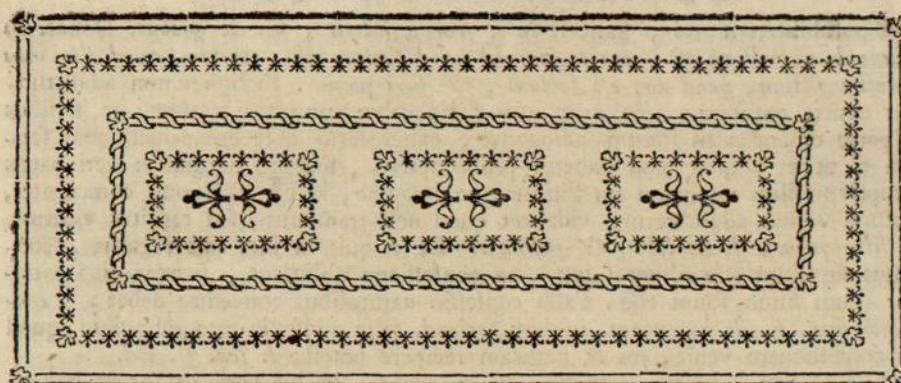
Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.
ait Lucili. Ego non auctoris arte & successu, sed proposito & instituto, hoc ti-
bi opus non ingratum fore spero, & juris studiosis profuturum, si quid enim
acutum & singulare est in jure, totum fere in fictionibus latet, ac velut aurum
& gemma e terra sinu, e figurorum involucris & latebris eruitur. Tot sunt

in jure fictionum schemata, ut unius collectoris operam diligentiam exsuparent. A me vero tentatum, æqui bonique consule id opus, quod multorum & peritiorum studium desiderat. Et Hotomanni voto dignum fuit, proprium ut nanciseretur artificem, & si non ex asse impletum, tanto monitore susceptum juvabit. Et quod de partitionibus scriptit M. Tullius in topicis: Non esse vitiousum in re infinita pratermittere aliquid: multo equius in fictionibus feras velim, qua per universum jus infinite propemodium sparse, unius hominis ingenium & studium facile obrunt. Mihi qualiscumque opere non leve erit premium, si quod re non valeo, prestat exemplum, & meliores a me provocati opus adimplant, quod me impare imperfectum relinquitur.

ARGUMENTUM OPERIS

Leptoiulus sinensis

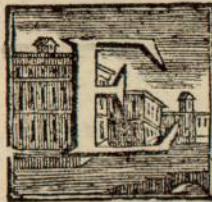
1900
... abit sacerdo, lilia leui, marofia nigra.
ix sol, dicitur: O misericordia dei, misericordia tua, misericordia tua opere domini in
omni terra et pacem in terram quibusdam. O, opere dei conforta nos tuus es
potentia tua est in nobis, tuus conforto noster es nos, tuus es in nobis, O conforto
noster tuus, tuus conforto noster.

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S P R I M U S.

C A P U T I.

Qui bona introducte fint fictiones. Quid sit fictio. Ea non admittitur contra naturam & possibilitatem rei.

Si fictiones videantur abhorrentes a jure , quod est ars æqui & boni , cuius objectum est studium veritatis : & fictiones tanquam legum præstigia , & larvæ veritatis detestandæ sint , cum jurisprudentia sit vera , non fucata & simulata philosophia ; l. i. ff. de just. & jure : infinitæ tamen propemodum fictiones jure civili introductæ sunt optimo consilio , ut per eas perveniatur ad justum & æquum ; non dispari arte a nautica , qua aversi tendunt ad portum . Fictiones scilicet sunt eximii colores , quibus veritas fucata non corruptitur , sed potius illuminatur .

Fictio est juris constitutio , qua fingitur id contigisse quod minime contigit ; vel id non evenisse quod re evenit . Ut in fictione legis Corneliae , qua captus ab hostibus , si apud hostes decedat , fingitur decepsisse primo captivitatis momento ; l. lege Corneliae , ff. qui testament. facere , l. + lex Corneliae , ff. de vulgaris & pupil. l. in omnibus , ff. de captiv. & postl. revers. vel in fictione postliminii , qua is , qui reddit ab hostibus , fingitur nunquam fuisse apud hostes ; l. in bello , §. cetera , l. retro creditur , ff. eod. §. si ab hostibus , insit. quib. mod. jus pat. potest. solv.

Fictiones inducuntur a jure contra rei veritatem ; sed non contra naturam ,
Tom.VI.

vel possibiliter rei ; Salicet. in l. *sive possidetis*, C. de probat. Donat. in Eunicho : *Falsum est, quo tegitur id quod factum est : vanum, quod fieri non potest : fictum, quod non est factum, & fieri potuit.* Fictiones non admittuntur contra naturam ; quinimmo juris fictio debet convenire natura : ut, si filius a patre emancipatus iterum adrogetur, exheredatio ante emancipationem scripta ei nocet ; quia non habetur pro adoptivo, sed pro naturali : veri patris adoptivus filius nunquam intelligitur, ne imagine, id est adoptionis commento, naturae veritas adumbretur ; videlicet quod non translatus, sed redditus videtur ; l. *filio quem, ff. de liber. & posthum.* Et si quis in jure interrogatus, confessus sit illum esse filium suum, ex confessione obligatur, si actas ejus patiatur illum filium suum esse. Falsa confessio naturalibus convenire debet ; l. *confessionibus, ff. de interrogat. in jure faciend.* falsa confessio rata est, si id, quod in confessionem venit, jus & naturam recipere potest ; l. seq. ff. eod.

Fictio juris imitatur naturam, v. g. adoptio in his personis locum habet, in quibus etiam natura potest habere ; l. *adoptio, ff. de adopt.* id est in his qui generare possunt : & qui adoptat vel adrogat, major esse debet adoptato vel adrogato ; l. *adrogato, §. 1. ff. eod.* Adoptio est fictio, inducta ad similitudinem naturae. Adoptio est legalis optio, per quam filius quis efficitur, qui natura non est. Adoptio est imago naturae ; d. l. *filio quem, l. cum in adoptivis, C. de adopt.* unde adoptionis commentum dicitur in l. *fideicommissum, ff. de condit. & demonstrat.*

Fictio juris imitatur naturam, nec potest expugnare naturae veritatem : civilis ratio naturalia jura corrumpere non potest ; l. *eas obligationes, ff. de capit. minut.* l. 2. §. 1. ff. *de usufruct. ear. rer. qua usu consum.* Fictio, quæ inducitur a jure, pro veritate habetur quoad juris effectum ; Bart. in l. *si quis pro emtore, ff. de usacap.* Fictio non destruit veritatem, sed refert se ad veritatem ; Augustin. 2. quæst. evang. cap. 51. *Fictio igitur, qua ad aliquam veritatem refertur, figura est ; qua non refertur, mendacium est.* Unde & Donat. loco modo laudato : *Falsum loqui, culpa est ; fictum, virtutis ; falsis decipimus ; fictis delectamur.*

Adeoque verum est ea, quæ sunt impossibilia, non recipere fictionem, ut etiæ institutio facta sub impossibili conditione non vitietur ; tamem ea impossibilis conditio non fingitur esse impleta, sed pro non scripta habetur ; l. 1. *de condit. instit. l. 3. de condit. & demonstrat.*

C A P U T II.

Fictionis potestas ea est, ut quandoque veritati prævaleat.

FICITIONES inducuntur contra veritatem, quæ non est impossibilis a jure, vel natura ; & fictionis potestas ea est, ut quandoque fictio prævaleat veritati.

Ut si filius exheredatus, alio herede instituto, apud hostes decesserit, nepos ex eo præteritus rumpit testamentum ; quod moriente avo filii jus peperderit, id est in suspenso seu in pendentia fuerit, quia ex eventu pendebat an nepos suus esset, necne ; non absconditum fuerit ; l. *si quis posthumos, §. si filium, vers. & diversum, ff. de liber. & posth.* Nepos præteritus tunc demum testamentum rumpit, cum patre præmortuo fuit suus, mortis avi tempore : ut si filius exheredatus apud hostes fuerit tempore mortis patris, ibique decesserit, nepos præteritus rumpit testamentum ; quia ex eventu fuit præteritus cum suus esset : si pater apud hostes decesserit, nepos suus fuisse intelligitur, quia filius primo capti-

TRACTATUS PRIMUS.

3

captivitatis momento decepsisse fingitur ; *l. t. 6. §. 9. ff. qui testam. fac.* Hoc † Locus cor-
casu igitur fictio potior est veritate , quia nepos suus fingitur esse tempore
mortis avi , quasi patre præmortuo , cum revera adhuc esset apud hostes : &
consequenter rumpit testamentum , quia præteritus est cum suus esset .

Et in fictione postliminii , fictio prævalet veritati : si captus ab hostibus re-
dierit , omnia jura præstina recipit , & liberos retinet in potestate , quia fingitur non dicit .
semper in civitate suis ; & si apud hostes deceperit , fingitur decepsisse primo Corrige l. 6.
captivitatis momento ; §. si ab hostibus , infit. quib. mod. jus patr. potest. solv. §. 1. ff. de in-

l. in bello , §. si quis , §. cetera , ff. de captiv. & postlim. revers. Et fictio just. rupt.
idem operatur in casu factio , quod veritas in casu vero : ut in adoptione cum
quis adoptat filium , adoptione , ut natura , filius efficitur ; *l. 1. ff. de adopt.*
& cum quis jus aliorum annulorum impetravit , a tutela libertini excusat ,
perinde ac ingenuus ; quia pro ingenuo habetur : libertinus , qui jus annulorum
impetravit , in ordinem ingenuorum transit ; *l. cum ex oratione , ff. de excusat.*

Alias veritas prævalet fictioni : ut si filius emancipatus a patre , rursus ab
eodem adrogetur , emancipati exhereditatio ante scripta ei nocet ; quia veri , id
est naturalis patris adoptivus filius nunquam intelligitur , ne imagine naturæ
veritas adumbretur . Et filius emancipatus , cum rursus adrogatur , non transla-
tus , sed redditus videtur ; *l. filio quem , ff. de lib. & posth.* Facile res redit
ad suam naturam : ideoque si mulier pacta sit , ut præsenti die dos sibi redde-
retur , deinde pactum sit , ut tempore legibus dato , id est annua , bima , trima
die dos reddatur ; dotis conditio non intelligitur pacto fieri deterior , cum dos
redeat ad jus suum , quod lex naturæ ejus tribuit ; *l. si unus , §. pactus*
ne peteret , vers. quod & in specie , ff. de pact.

C A P U T III.

Fictiones locum habent in iis , que sunt juris , non etiam in iis , que sunt facti .
Sapientia occurrit in jure civili , sed raro jus canonicum eas admittit .

FICTIO locum habent in his quæ sunt juris civilis : ut in postliminio , si
captus ab hostibus postliminio redierit , fictione postliminii retinet civitatem
& alia omnia jura , perinde ac si nunquam in hostium potestate fuisset ; *l. in*
bello , §. si quis . §. cetera , ff. de captiv. & postl. revers.

Sed ea , quæ sunt facti , seu juris naturalis , fictionem non recipiunt : puta
possessio , quæ est facti , magis quam juris . Si is , qui rem alienam posside-
bat , priusquam usucapisset captus sit ab hostibus , captivitate possessio & usu-
capio interrupitur ; nam captus ab hostibus non potest possidere , qui ipse
possidetur ab hostibus ; nec consequenter usucapere , cum usucapio non proce-
dat sine possessione . Eoque ab hostibus postliminio reverso , usucapio interrupta
non restituitur jure postliminii , ac si fingatur medio tempore possedisse ; quia
fictio postliminii non habet locum in possessione , quæ est facti : factum infe-
ctum nulla constitutione , id est jure postliminii vel alio , fieri non potest ;
d. l. in bello , §. + facti , l. denique , ff. ex quib. caus. major. Plures ean-
dem rem in solidum possidere non possunt , quia jus civile nihil fingit contra
naturam ; *l. 3. §. ex contrario , de adquirir. poss.* Et possessio non adquiritur
per liberum hominem , et si vincens teneatur , neque enim rerum natura reci-
pit , ut per eum aliquid adquiram , quem civiliter non possideo ; *l. cum heredes ,*
§. ult. eod. Pecunia ususfructus proprie non constitutitur , nec enim naturalis
ratio S C. commutari potuit ; sed remedio cautionis coepit quasi ususfructus
haberi ; *l. 2. ff. de ususfr. car. rer. quæ us. conf.*

DE FICTIONIBUS JURIS

Et obligationes, quæ naturalem præstationem habent, non tolluntur capitis diminutione, quæ est civilis & fictitia status mutatio; quia civilis ratio naturalia jura corrumpere non potest; l. + 2. §. 2. l. eas obligationes, ff. de capit. minut. d. l. 2. §. 1. ff. de usufr. car. rer. quæ usu consum.

Fictio est remedium juris civilis: merito igitur huic locus non est, nisi in his quæ sunt juris civilis. Legi data est potestas fingendi, non homini; fictio est legis, non hominis. v. g. filius familias non potest habere in castrensi peculio, quod ei a cognato vel alio, non ex castris, id est occasione militiae noto, ei donatum vel legatum est: veritatem enim spectamus, an donatum sit ex castrensi notitia, vel affectione, non quod quis finxit; l. si forte, ff. de castrensi pecul. Fictio est a lege: si heres rogatus per contumaciam, vel mortem præventus, non restituerit hereditatem, actiones ipso jure, id est potestate legis transferuntur in fideicommissarium; l. sancimus, §. ult. C. ad Trebell. l. facta, ff. eod. id est hereditas pro restituta habetur fictione seu ministerio legis. Cum heres est in mora restituendi hereditatem, tunc lex ipsa restituere videtur, & supplere moram heredis, & judicium defuncti lege repræsentatur; auth. hoc amplius, C. de fideicommiss. Ut in libertatibus, heres a quo libertas legata est, vel alius cui servus venditus est sub conditione ut manumittatur, sit in mora servum manumittendi, lex libertatem repræsentat; l. cum vero, §. subventum, ff. de fideicommiss. libert. l. 2. l. ult. C. si mancip. ita fuer. alienat.

Jus civile gaudet fictionibus: tot enim passim fictiones occurruunt in jure civili, ut eas in hoc jure tanquam in suo regno versari dicendum sit; nec illas explodere possis, quin pulcherrimam partem juris civilis e medio tollas: nec fictiones in jure vituperanda, quæ dolo carent, & quibus constitutæ oœconomia juris, ut fraudem si absit, dolus non esse fraudem, ἀλλ' οἰκονομία τινὰ, καὶ οὐ πάντα ait Chysostom. de sacerdot. lib. 1. cap. + 9.

E diverso jus canonicum odit fictiones; ut in electionibus regularium, quod statutum est, regulares non posse consentire electioni de se factæ in discordia, vel a minori parte; de discordia, & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione vel juris effectu consistit, debet intelligi; clem. quod circa, de elect. Hoc jure magis spectatur veritas, quam adumbratio: veritas potior est umbra operis; cap. quanto, de consuetud. tamen quandoque fictiones recipiuntur etiam hoc jure.

Ut in ordinationibus, duo sacri ordines non possunt eidem conferri uno die, vel duobus diebus consequentibus continuato jejunio; quia ob continuationem jejunii duo dies pro uno habentur; cap. litteras, de tempor. ordinat. Continuatio jejunii efficit unum diem de duobus; can. quod a patribus, 75. dist.

+ l. quæfuit conjunctio duorum dierum facit unum, sicut contingit in bissexto; l. + quæfuit in Pandectis vit, de V. S. l. denique, §. minorem, de minorib.

desideratur. Hoc jure etiam, si heres rogatus decesserit non restituta hereditate, actiones Corrig. l. cum ipso jure transeunt in fideicommissarium sine restitutione; cap. in præsenzia, de bissexto. probat. quia cessante herede, fideicommissum a lege repræsentatur.

Statuta pensione super prioratu, non dignitas prioratus, sed persona prioris onerata fingitur, ne forte aliqua videatur facta sectio prioratus; cap. nisi essent, de præbend.

Absentes studiorum causa, favore studii pro præsentibus habentur; & fructus præbendarum, & aliorum beneficiorum lucrificiunt, demis distributionibus quotidianis; cap. tuae fraternitatis, cap. ad audientiam, de clericis non resid. l. + Seja, §. Pamphilus, ff. de instruct. vel instrum. legat.

Et non sine fictione ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum inutilem; cap. inter corporalia, & ibi Hostiens. de translat. Episc. ut vidua fingitur, quæ habet virum inutilem.

In foro conscientiæ, nec fictiones, nec præsumptiones spectamus; Bald. in l. cum quis, C. de jur. & facti ignor.

C A P U T IV.

Quid fictio a presumptione differat.

UT facilius assequamur naturam & substantiam fictionis, interest scire in quibus differat a presumptione. Fictio hoc discrepat a presumptione, quod presumptio est super dubio; fictio super certo; *gloss. in l. unic. §. accedat. C. de rei uxor. act.* Presumptio nimurum est conjectura legis, vel hominis super re dubia, quae existere, vel non existere potest.

Fictio est juris dispositio super re certa contra veritatem, quae est possibilis, & pro veritate habetur. Super certo, id est super eo, cuius contrarium est certum: ut in fictione legis Corneliae, lex fingit mortuum apud hostes primo captivitatis momento; tamen constat veritatem esse in contrarium.

Fictio inducit a lege, non ab homine; *l. si forte, ff. de castris. pecul.* Presumptio induci potest ab homine, id est a judge.

Fictio non admittit probationem contrarium; *gloss. in l. ult. in pr. in verb. presumptioni, ff. quod met. caus. & in l. conficiuntur, in pr. in verb. creditur, ff. de jur. codicill.* Secus presumptio recipit probationem in contrarium; *d. l. ult.* Speciale in presumptione juris & de jure, quod non admittat probationem in contrarium; *l. ult. C. ad Maced. l. ult. C. de arbit. tutel.* quia magis est fictio; *d. gloss. in d. l. conficiuntur.*

Fictio una non potest esse contra aliam; ut fingi non potest, quod duo in solidum eandem rem possideant, quia id est contra naturam; *l. 3. §. ex contrario, de acq. poss.* At presumptio una tollit aliam; *l. Divus, ff. de in integr. refut.*

Duae fictiones concurrere non possunt, quia essent duo singularia, quae simul concurrere non possunt; *l. 1. & ib. gloss. in verb. dotem, C. de dot. promiss.* at duas vel plures presumptiones concurrere nihil vetat. V. Menoc. de presumpt. lib. 1. cap. 8.

C A P U T V.

Quid fictio differat a simulatione.

ULT plenus investigemus naturam & rationem fictionis, praefat inquirere, in quo differat a simulatione. Fictio est cum fingitur quid esse, quod re vera non est, ut in fictione legis Corneliae, captus ab hostibus, si ibi deceperit, fingitur mortuus primo captivitatis momento, & in fictione postliminii, qui rediit ab hostibus, fingitur semper in civitate fuisse.

Simulatio est cum aliud agitur, aliud simulatur, ut ubi simulatur emptio, cum sit pignus; *l. 3. C. plus + valere quod agitur.* Vel simulatur venditio cum sit donatio; *l. empti, C. de contrah. empt.* vel cum fingitur uxor emere, quod maritus emit; *l. 2. C. plus + valere quod agitur,* & omnino cum aliis agit, alium agere scribitur; *l. 4. C. eod.* Aut simulatur contractus, cum nullus sit contractus; *l. si ex pretio, C. si cert. pet.*

Fictio est contra veritatem, sed pro veritate habetur; *Bart. in l. si is qui pro empore, ff. de usucap.*

Simulatum est contra veritatem, & pro infecto habetur; *tot. tit. C. plus + valere quod agitur, d. l. si ex pretio, l. & qui sub imagine, C. de distract. pignor.*

C A P U T VI.

Duae vel plures fictiones in eadem re concurrere possunt.

DUAS fictiones simul in eadem re non concurrere, trita est sententia Bartol. & Iasonis, in *l. si is qui pro emptore, ff. de usucap.* quæ dicitur ex *l. i. C. de dot. promiss.* ubi si dos promissa sit, nulla specie vel quantitate adjecta, inutilis est promissio dotis. Quod glossa ita rescriptum interpretatur, ne duo specialia concurrant in una re; ut scilicet incerta dos veniat in petitionem, & solemnitas interveniente fingatur, quæ non intervenerit. Sed si verum amamus, lex non alia ratione nititur, quam quod incertæ pecuniae vel rei stipulatio non valeat; *l. stipulationum* † 74. vers. certum, *l. triticum*, *l. ita stipulatus* in pr. *ff. de V.O.* cum non sit quod petatur ex incerta stipulatione: ut eodem loco sit non esse promissum quid, aut ita promissum, ut quod in promissionem venerit non appareat; *l. duo Junii Titii, de testam. tutel.*

Et fictiones duas in eadem re concurrere nihil vetat, ut si filiusf. redierit ab hostibus, duplex ibi concurrit fictio postliminii, quod pater filium recipit jure postliminii, & ipse filius jus suum; *l. cum due species, ff. de captiv. & postl. revers.*

Et non solum filium, sed & nepotem adoptare possumus, in quo etiam duplex versatur fictio; una quod adoptione efficitur filius, qui non est, & adoptione fit nepos, perinde ac si ex filio natus sit; *l. adoptiones, ff. de adopt.*

Et duas vel plures fictiones in eadem re concurrere nequaquam alienum est, si æquitas vel utilitas suadeat; quia fictio juris civilis introducta est naturali æquitate; *l. postliminium* in pr. *ff. de captiv. & postl. revers.* & in ea communis utilitas spectatur; *l. cum & postliminii, G. eod. Jo. Vaud. 2. qu. cap. 4.* Nunc quot sint genera fictionum scire coveniens erit.

C A P U T VII.

Ex fictionibus aliæ versantur in personis, aliæ in rebus, aliæ in tempore, aliæ in loco, aliæ in actionibus. Quædam earum exempla, quæ circa personas versantur.

FICTIONES juris in quinque classes distribuuntur: aliæ versantur in personis; aliæ in rebus; aliæ in tempore; aliæ in loco; aliæ in actionibus. De his quæ versantur circa personas prius agamus, sequentes ordinem juris, in quo prius de personis quam de rebus, cum omne jus personarum causa constitutum sit; *l. 2. ff. de stat. hom.*

Fictiones juris versantur circa personas, ut interdum qui in rerum natura non sunt, esse fingantur; veluti qui in utero est pro jam nato habetur, quoties de ipsis commodo queritur; *l. qui in utero, l. pen. ff. de stat. hom. l. quod dicimus, de V. S.* ut quasi jam nato defertur legitima hereditas, *d. l. pen. l. antiqui, si pars hered. pet.* Saporem adhuc in utero, Regem Persarum salutatum cidari utero imposita, auditio magorum vaticinio masculum nasciturum, refert Agath. lib. 4.

Bonorum possessio unde cognati defertur posthumo qui in utero est, velut proximiori cognato; si sit conceptus vivo eo, de cuius successione agitur; *l. i. §. si quis proximior, ff. unde cognat.*

Eodem

TRACTATUS PRIMUS.

7

Eodem jure posthumus institui potest, quia pro nato habetur; *l. placet, ff. de liber. & posth.* In adeunda hereditate ex testamento vel ab intestato, qui in utero est moram facit proximioribus ab eo; *l. cum quidam, §. quod dicitur, ff. de acquir. heredit.*

Si quis prægnantem uxorem reliquerit, non videtur sine liberis decessisse; *l. si quis prægnantem, de R. J. ut conditio fideicommissi si sine liberis deficit, reliquo postumo; l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebell. l. jubemus, §. sin autem, C. eod.*

Si cui legatum sit quandocumque liberos habuerit, si prægnante uxore reliqua deceperit, conditio impleta intelligitur, si tamen posthumus natus fuerit; *l. is cui, ff. quand. dies legat. eod.*

Liberi concepti ante deportationem patris efficiunt, ut conditio fideicommissi si sine liberis deficiat, quia pro jam natis habentur; *l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebell.*

Item, si mulier prægnans ab hostibus capta fuerit, & postliminio redierit, & partus, qui est in utero, habet jus postliminii, quia pro nato habetur; *d. l. pen.*

Ratio dubitandi est, quod partus, qui est in utero, nondum proprio homo, vel animal dicitur; *l. in Falcidia, ff. ad Falcid. l. i. ff. de ventr. inspic. sed potius spes animantis; l. 2. ff. de mort. infer. & partus antequam edatur est portio matris, seu viscerum; l. i. §. i. ff. de ventr. inspic. & posthumus non potest dici suus; quia antequam nascatur, non potest dici in potestate morientis fuisse; l. ult. ff. de collat. bonor. Posthumus fictione juris pro nato habetur, ut sibi proficit quoties de commodo ipsius queritur, ut in deferenda hereditate, non ut aliis proficit; *d. l. qui in utero, & d. l. quod dicimus: puta qui est in utero non habetur pro nato, ut excusat patrem a tutela & aliis muneribus civilib. l. 2. §. qui autem, ff. de excus. tut. Et in ponenda ratione Falcidiae, partus ancillæ hereditariae, qui est in utero, non auget hereditatem; & sic non prodest legatarii, ne locus sit Falcidiae, quia partus nondum editus proprio homo non dicitur; *d. l. in Falcidia. Partus, qui est in utero, prodest matri, ut poenam suspendat quoad pariat; l. prægnantis, ff. de pœn. Chrysostom. homil. 4. ad Antiochen. Sed poena differtur favore ipsius partus, ne in utero necetur.***

Mulier in possessionem bonorum mittitur ventris nomine, sed hoc favore *Vid. Cuiac.* ipsius partus, propter spem nascendi; *l. i. ff. de ventr. in possess. mitt. ad l. 2. ff.*

Quod is, qui in utero est, pro nato habetur, ita accipendum est si nascatur: *de excus. tut.* quod si partus non edatur, nunquam in rerum natura fuisse intelligitur; *l. cum quidam, §. suum, ff. de adq. hered.*

C A P U T VIII.

Adoptio est fictio juris, que naturam imitatur.

NON solum natura, sed & adoptione sunt filii, & nepotes quasi ex filio; *l. i. l. adoptiones, l. + si quis, ff. de adopt.* Adoptivi sunt a lege, que fictione & commento quodam eum habet pro filio, qui re vera non est, ut defectum naturæ laborantis supplet. Unde adoptio fortunæ remedium dicitur; *Senec. 2. controv. cap. 1. In adoptione lex fingit imaginem quandam nuptiarum, ut filius adoptivus perinde habeatur, ac si ex iustis nuptiis suscepimus esset. Adoptio est imago naturæ, & hoc est quod eleganter ait l. filio quem, ff. de liber. & posth. imagine, id est adoptione naturæ veritatem adumbrari: ado-*

ptio enim est fictitia & civilis ratio sibi faciendi & quærendi filii, unde adoptionis commentum dicitur in *l. fideicommissum*, *ff. de condit.* & demonstr. Adoptio est fictio juris, quæ imitatur naturam: in his enim personis locum habet, in quibus etiam natura potest habere; *l. adoptio*, *ff. de adopt.* & qui adoptat major esse debet eo quem adoptat, & plena pubertate, id est decem & octo annis eum antecedere debet; *l. si paterf.* §. ult. *l. adrogato*, §. 1. eod. M. Tull. pro domo: *Jure Quiritum legitimo tutelarum* & hereditatum relatio, *sæcilius es ejus filius contra fas*, *cujus per atatem pater esse potuisti*. Adoptio, inquam, naturam imitatur, quatenus id fictione legis fieri potest, sed non per omnia adæquat; adoptione sunt sui & agnati, non cognati; adoptio non tribuit jus sanguinis, quod est naturale, sed tantum jus agnationis, quod est civile; *l. qui in adoptionem*, *ff. eod.* Et liberi adoptivi non prosunt patri, ut eum excusent a tutela & aliis muneribus civilibus; *l. 2. §. adoptivi*, *ff. de vacat. muner.* Idem non prosunt patri adoptatori ad solidi capacitatem; *l. si ita quis testamento*, §. ult. *ff. de legat.* 2. neque efficiunt, ut deficiat conditio fideicommissi si sine liberis; *d. l. fideicommissum*. Cum in magistratis & provinciis adipiscendis lege Papia, qui liberos habebant orbis præferrentur, quia fraus fiebat legi fictis adoptionibus, quas mox sequebatur emancipatio: SC. veritum Neronis temporibus, ne simulata adoptio valeret ad magistratus vel hereditates occupandas; Tacit. 15. annal. Factum ex eo senatusconsultum, ne simulata adoptio in ulla parte muneric publici iuvaret, ac ne usurpandis quidem hereditatibus prodeisset. Et quia adoptio nascitur sola fictione juris civilis, facile solvitur per emancipationem, & liberi adoptivi, si emancipientur, liberorum nomen amittunt; *l. 4. ff. si tab. testam. null. extab.* & emancipati pro extraneis habentur; *l. quin etiam*, §. 1. *ff. de rit. nupt.*

C A P U T I X.

Legitimati per subsequens matrimonium, fictione juris pro legitimis habentur.

LIBERI legitimi & naturales sunt, qui procreantur ex justis nuptiis; *l. Paus. lus respondit*, *ff. de stat. hom. l. filium*, *ff. de his qui sunt sui vel alien. jur.* ut legitima ætas intelligitur, quæ natrali 25. annorum curriculo compleatur, non beneficio Principis suppletur; *l. ult. C. de his qui ven. etat.*

Legitimati per subsequens matrimonium, fictione juris pro legitimis habentur; *l. cum quis*, *l. nuper*, *C. de natur. lib. cap. tanta est*, *qui fil. sint leg.* quia matrimonium fictione legis retrorahitur ad tempus susceptionis liberorum, ut legitimati habeantur legitime suscepti, id est quasi post contractum matrimonium: & hoc est quod innuit *d. cap. tanta*, cum ait tantam esse vim matrimonii, ut ante suscepti, contractis nuptiis legitimi habeantur.

Et hoc verum est si legitimati nati sint ex ea, cum qua matrimonium potuit esse ab initio: secus si nati sint ex adulterino concubitu, tunc non legitimantur per subsequens matrimonium; *d. cap. tanta*: quia fictio juris non admittitur contra naturam & bonos mores; *l. quæsitum*, *ff. de adopt.* & lex non potest fingere fuisse matrimonium cum ea, cum qua nuptiae esse non potuere per leges. Legitimati per subsequens matrimonium in omnibus habentur pro legitimis; & sic faciunt deficere conditionem fideicommissi si sine liberis, & ex testamento vel ab intestato succedunt patri.

Legitimati beneficio Principis sunt legitimati fictione legis, & velut ex machinatione quadam; nov. *Just. 89. cap. 4. ὡς ἐν τοῖς μηχανισμοῖς*. Et pro legitimis habentur, perinde ac si legitime concepti fuissent; *l. qui in provincia*,

§. 1.

§. i. ff. de rit. nupt. sed eo minores, quod per eos non deficit conditio fideicommissi si sine liberis; gloss. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebell. nec succedunt patri, nisi legitimati sint consentientibus proximioribus, qui ab intestato successuri essent; l. nam ita, ff. de adopt.

C A P U T X.

Fictione legis pater & filius sunt una & eadem persona: sicut & fratres in ejusdem patris potestate constituti.

Fictione legis pater & filius sunt una & eadem persona. Filius est pars corporis: ut si Titius cum filii suis, & Sempronius instituantur; pater cum filii semissim feret, cum natura pater & filius eadem esse persona pene intelligentur: Sempronius alterum semissim feret; l. ult. C. de impub. & alii substit. Et si filius coloni per 30. vel 40. annos in possessione libertatis moratus sit, & absuerit patre agrum colente, & annum censum persolvente, non efficitur liber: nec enim est quod præscriptio opponatur domino, qui non habuit occasionem agendi, & justa percepit a patre; nec filius coloni interim absuisse videtur, qui agrum coluit per patrem & fratres & cognatos; itaut perinde sit, ac si ipse per se coluisset, cum pars sit quodammodo corporis patris; l. cum scimus, §. ult. C. de agricol. & censit. Et natus apud hostes ex parentibus captiis, his reversis ab hostibus, cum his postliminio rediisse intelligitur, quia est pars corporis; l. i. C. de possl. revers. Filius non est vere natura unum corpus cum patre; sed fictione, quæ respondet naturæ, natura pene unum intelligitur, inspecta sc. sorte nascendi, quod filius suscepit sit a patre. Vel etiam ob vinculum patriæ potestatis, quo filius connectitur & adunatur patri: unde morte patris remotum dicitur familiæ vinculum; l. + eum bonis, ff. de adq. hered. id est patriæ potestatis jugum solvit, quia morte patris liberi sui juris sunt.

Hinc obligatio inter patrem & filium, qui est in potestate, nulla est; §. item inutilis, inst. de inutil. stipul. quia distinctio personarum esse debet inter stipulatorem & promissorem, inter dantem & accipientem, & nemo potest sibi meti ipsi obligari; l. heres, §. quod si stipulator, ff. de fidejuss. Ideoque, nec cautio potest interponi inter patrem & filium manente patria potestate; l. Imperator, ff. ad Trebell.

Obligatio pariter non valet inter fratres qui sunt in ejusdem patris potestate; l. frater a fratre, ff. de condic. indebit. quia habentur pro una eademque persona ob vinculum patriæ potestatis, quo arctius uniti sunt: ut in republica dignitates inter se distinctas esse, jugo autem servitus unitas, id est vinculo potestatis, cui omnes subjectæ sunt, ait Joan. Chrysoft. de divers. utriusq. testam. loc. serm. 65. de Caco & Zacheo: οὐ τοπε ἀδελφοί, ταῦτα τῷ κόσμῳ ἀξιώσατε διήρηται μὲν πρὸς ἑαυτά, ἵνωσται δὲ πρὸς τὸ ζυγόν τὸ δυλεῖαν. Sicut in mundo dignitates, sunt illæ quidem inter se distinctæ, uno autem jugo servitus unitæ sunt. Eadem ratione donatio patris in filium, qui est in potestate, nulla est & irrita; l. donationes, C. de donat. inter vir. & uxor. l. sive emancipatis, C. de donat.

Si pater stipuletur filio, sibi adquirit, quia vox patris vox filii; §. si quis alii, vers. ei vero, inst. de inutil. stipulat. & stipulatio utilis est perinde, ac si sibi stipulatus sit; l. quod dicitur, ff. de V. O. l. 3. C. de inutil. stipulat. Quod verum est si pater stipuletur filio in his, quæ juris sunt, quæ patri acquiri possunt per filium, ut in acquirenda hereditate: alioquin si pater stipule-

tur filio in his quæ sunt facti , veluti tenere ei , vel ire agere licere , inutilis erit stipulatio ; d. l. quod dicitur . Ratio est , quia fictio non admittitur in his quæ sunt facti , sed in his que sunt juris tantum . Filiosfamilias vel servo alieno instituto , a patre vel domino fideicommissum relinqu potest , quia est eadem persona ; l. 4. de legat. 3. ut a tutori pupilli fideicommissum relinqu potest , quia ab ipso pupillo relictum videtur ; l. peto , §. mater , de legat. 2. l. etiam , C. de fideicomm. l. cum etiam , C. de reb. credit.

Pari fictione testamentum paternum & pupillare unum est testamentum , licet duæ sint hereditates ; l. 2. §. prius autem , ff. de vulgar. & pupillar. l. paterf. de privil. credit. & si utrumque testamentum uno contextu fiat , septem testes sufficiunt , ac si unum esset testamentum ; l. patris , ff. + eod. de vulgar. Sed si separatim fiat , in utroque adhibendi sunt legitimi testes ; l. + si quis eum , ff. eod. de vulgar. & in tabulis patris & filii una Falcidia servatur ; l. in ratione 1. §. quod vulgo , ff. ad l. Falcid. l. 1. §. 1. ff. si cui plusqu. per leg. Falcid.

Sicut nulla obligatio est inter patrem & filium , nec ulla lis seu actio esse potest ; l. lis nulla , l. si a me , ff. de judic. l. actiones , de obligat. & act. ut filiof. non datur actio injuriarum adversus patrem ; l. prætor , §. sed & si quis , ff. de injur. E diverso , pater non potest agere furti cum filiof. quia cum jus patriæ potestatis faciat , ut patris & filii una eademque persona habeatur , pater non potest agere contra femeipsum ; l. ne cum filiof. ff. de furt. Ubi dicitur , ne cum filiof. pater furti agere possit , non tam juris constitutionem , quam naturam rei impedimento esse ; quod non magis cum his quos in potestate habemus , quam nobiscum ipsi agere possimus . Natura rei impedimento esse dicitur magis quam jus , ne pater agat cum filio ; quoniam fictio legis , quæ imitatur naturam , ob patriam potestatem facit , ut patris & filii una & eadem persona esse videatur . Nulla inquam obligatio , neque actio est inter patrem & filiumf. nisi ex castrensi peculio ; d. l. lis nulla . In castrensi peculio non veratur filiusfam. agere cum patre , venia petita a prætore ; quia tunc pro patref. habetur ; l. adoptionum , ff. de in jus vocand.

Etiam in sacris scripturis patris & filii una eademque persona esse existimatur : pater , qui relinquit liberos , quasi non moritur , & sibi superstes est in liberis ; Eccles. 30. Mortuus est pater ejus , & quasi non est mortuus , similem enim reliquit sibi post se .

C A P U T XI.

Jure civili , fictione & commento legis liberi emancipati extraneorum jure censentur . Quid interfit inter liberos naturales & adoptivos cum emancipantur .

JURE civili , fictione & commento legis , liberi emancipati extraneorum jure censentur ; l. quin etiam , de rit. nupt. quia per emancipationem exeunt e familia patris , & propriam familiam habere incipiunt ; l. pronuntiatio , §. familiæ , ff. de V. S. Cujus rei in argumentum , emancipatio olim fiebat per trinam imaginariam venditionem , & manumissionem , ex lege 12. tabular. Ulpian. lib. reg. tit. 10. Quæ forma manumissionis sublata est constit. Justiniani ; l. ult. C. de emancip. liber. Ob id Paulus in l. liberos , ff. de cap. minut. ait emancipatum capite minui , cum emancipari nemo possit , nisi in imaginariam servilem causam deductus , quod emancipatio fieret per imaginariam venditionem , & manumissionem .

Hoc interest inter naturales & adoptivos , quod adoptivi si emancipentur , omnia

TRACTATUS PRIMUS:

xx

omnia jura adoptionis , & liberorum nomen amittunt ; l. i. §. liberos , l. + liberi , ff. si tab. testam. nulla extab. Et soluta per emancipationem patris adoptivi potestate , nullum ex pristino retinetur vestigium ; l. in omni , ff. de adopt. §. adoptivi liberi , inst. de exhered. liber. §. eadem , de hered. quæ ab intest. def. M. Tull. pro domo : Adoptatum emancipari statim , ne filius sit ejus qui adoptavit . Nec prohibentur iidem uxorem ducere matrem patris adoptivi , quia post emancipationem extranei intelliguntur ; d. l. quin etiam .

Filii naturales emancipatione non amittunt nomen & jus filii ; emancipati , si species jus civile , non sunt sui heredes , id est non succedunt ab intestato ; sed jure prætorio ab intestato datur eis bonorum possessio unde liberi , & præteritis datur bonorum possessio contra tabulas ; §. emancipati , de heredit. quæ ab intest. deser. l. sed cum , §. i. ff. de bonorum possess. l. ult. §. i. C. de legit. hered. quia prætor in totum eos non habet pro extraneis ; l. non putavit , §. in adoptionem , ff. de bonor. poss. contr. tabul.

Jure civili liberos emancipatos , neque instituere , neque exheredare necesse erat , quia non sunt sui ; §. emancipatos , inst. de exhered. lib. Sed jure prætorio nominativi instituendi sunt , vel exheredandi , alioquin præteritis datur bonorum possessio contra tabulas ; d. §. emancipatos , & l. i. ff. de bonor. possess. contr. tabul.

Constit. Justiniani emancipati æquo jure succedunt cum suis , sublata distinctione juris potestatis , id est suitatis , & emancipationis , ac sola naturali causa inspecta ; nov. 118. auth. in successionem , C. de suis & legit. liber.

Emancipatus etiam quoad honores & patriam dignitatem non definit esse filius : emancipatus a patre senatore , quasi senatoris filius habetur ; l. emancipatum , ff. de senat.

Tamen donatio patris in filium emancipatum valet ; l. donationes , §. pater qui filię , ff. de donat. l. sive emancipatis , C. eod. l. 2. C. de inoffic. donat. quia emancipatus non videtur eadem persona cum patre , immo pro extraneo habetur .

C A P U T XII.

Quinam dicantur sui heredes . Fictio juris quandoque prodest liberis in patria potestate constitutis , quandoque nocet .

SUÍ heredes , id est filii qui sunt in potestate patris mortis tempore , & pri-
mum ab eo locum obtinent , etiam vivo patre quodammodo domini existi-
mantur ; l. in suis , ff. de liber. & posth. M. Tull. Verrin. 3. Quibuscum
vivi bona nostra partimur , iis prætor adimere nobis mortuis bona fortunasque
poterit . In eandem sententiam Auson , edyll. 2.

*Justa quidem series patri succedere , verum
Esse simul dominos gravior ordo piis .*

Itaque sui post mortem patris non tam hereditatem percipere videntur , quam
continuare dominium , & liberam bonorum administrationem adipisci ; d. l. in
suis . Non dicuntur iidem hereditatem adire , sed se immissere , nec repudiare
hereditatem , sed abstinere ; l. i. §. qui sunt in potestate , ff. si quis omis-
taus. testam. In suis heredibus successio non est ; l. i. §. sciendum , ff. de suis
& legit. id est non est successio , sed magis continuatio dominii : in suis adi-
tio non est necessaria , quia statim ipso jure heredes existunt ; l. in suis , ff.
eod. quod ratio naturalis , quasi lex quædam tacita , liberis parentum heredita-
tem addicat , velut ad debitam successionem eos vocando , unde suorum here-
dum

dum nomen eis inditum est ; l. ult. ff. de bon. damnat. Et ad liberos etiam furiosos paterna hereditas ut debita devolvitur , cum illico appareant & sui heredes existant ; l. ult. §. sin vera perpetuo , C. de curat. furios. & sui heredes etiam clausis tabulis , id est nondum apertis heredes existunt ; l. + ex patre , ff. de acquir. hered. l. 2. §. + si ex liberis , ad SC. Tertyll. l. 3. C. de jur. deliber. Ideoque etiam non aditam hereditatem transmittunt ad suos & legitimos heredes ; l. apud hostes , C. de suis & legit. liber.

+ Corrig. l. ex parte. Et v. si hoc dicit. + Corrig. §. si quis ex liberis. Et v. ut supra. Comprobatur tamen ex §. 5. l. un. C. de eadueis.

In quibusdam partibus juris, fictione & commento legis, liberi, qui sunt in potestate, etiam vivo patre quodammodo pro dominis habentur, & pro sociis bonorum : in aliis vero partibus juris deterior est eorum conditio, & liberi, qui sunt in potestate patris, personam, id est statum non habent, & pro servis pene habentur, quapropter liberorum nomine, quos in potestate habemus, datur vindicatio, adjecta causa ex lege Quiritum ; l. 1. ff. de rei vindicat. & id non absque fictione, liberorum nomine non datur vindicatio, nisi adjecta causa ex lege Quiritum ; quia regulariter liberi homines non possunt vindicari : liberi sunt in potestate patris, non in dominio ut servi ; ac proinde non veniunt in actionem in rem, seu vindicationem, quae datur tantum domino : sed lege Quiritum liberi sunt servi, vel quasi servi parentum, quorum in potestate sunt : & hoc jure pater jus vitae & necis habuit in liberos ; d. l. in suis, de liber. & posth.

C A P U T XIII.

Suus heres fictione juris non definit esse heres, quamvis se abstineat.

JURE civili filius. est suus heres, & necessarius ; sed habet beneficium abstinenti jure prætorio ; l. si quis 7. §. 1. l. impuberibus, l. necessariis, ff. de adq. hered.

Et semel heres, non definit esse heres, quamvis se abstineat ; l. ei qui solvendo, ff. de hered. inst. l. ait prætor, §. sed quod Papinianus, de minorib. l. sciendum, ff. de manumiss. testam. unde non decedit sine herede qui suum heredem habet, licet abstinentem se ; l. cum quasi, §. sed et si suis, ff. de fideic. libertat. l. 1. §. qui sunt in potestate, si quis omis. caus. testam. & qui in fraudem legum tacitam fidem incapaci accommodat, adeundo heres efficitur ; nec definit heres esse, licet res quae ita reliqua sunt ei auferuntur ; l. ex facto, §. ult. ff. de vulg. & pupill.

Jure civili suus heres, et si se abstineat, habetur pro herede : sed mera fictio est, suus enim heres post abstentionem retinet nomen heredis, sed nudum & sine re ; l. 2. §. sed si sint sui, ff. ad Tertyll. & filium, qui se abstinuit, prætor non habet heredis loco ; l. si filius, ff. de interrog. in jur. fac.

Filius, qui se abstinuit, non definit esse heres nomine, sed sine fructu; teneatur quidem creditoribus hereditariis, sed in eum non datur actio ; d. l. necessariis, id est ipso jure tenetur creditoribus hereditariis, sed si conveniatur, tueretur se opposita exceptione abstenta hereditatis.

Et si heres rogatus sit restituere hereditatem, restituta hereditate actiones directæ activæ & passive manent apud heredem, utiles tantum transeunt in fideicommissarium ; §. + & Neronis, inst. de fideic. hered. l. si heres 70. ff. ad Trebell.

Et restituta hereditate si heres conveniat debitores hereditarios, vel conveniatur a creditoribus hereditariis, repellitur, vel tueretur se exceptione restituta hereditatis ; l. ita tamen, §. qui ex Trebelliano, ff. eod.

Suus heres, et si se abstineat, non definit heres esse; sed nomine tenus, non quoad commoda hereditaria: humanitatis tamen gratia retinet jura familiarium & hereditariorum sepulcrorum; l. 6. de religios. & sumpt. funer.

C A P U T X I V.

Fictione legis exheredati pro mortuis habentur.

LIBERI, qui sunt in potestate morientis, sunt sui & necessarii heredes, nisi adimatur eis hereditas per exheredationem ex justa causa: exheredati desinunt esse heredes, perinde ac si patri præmortui essent, quia fictione legis exheredati pro mortuis habentur; l. 1. §. sed et si patruus, ff. de conjungend. cum emancipat. liber. ubi patruo, qui erat in potestate præterito, patre exheredato, nepos vocatur in partem simul cum patruo, nec ei obstat pater, quia exheredatus pro mortuo habetur.

Eadem de causa, exheredati in computanda legitima non ferunt partem, nec faciunt partem; l. si post mortem, + §. liberi, ff. de bonor. possess. contr. tab. Nec iidem habent jura libertorum paternorum, nec jus ullum patronatus; l. si ex patronis, ff. de bon. libert.

Denique lex non respicit exheredatos, ne quidem inter extraneos, ut in nov. 1. de hered. & Falcidia. quæ excerpta est in auth. hoc amplius, C. de fideicommiss. Si heres scriptus intra annum non impleverit voluntatem defuncti, hereditas desertur substituto, & gradatim coheredibus vel legatariis, & fideicommissariis, & post omnes extraneo vel fisco, exheredatis ne hic quidem respectis: exheredatos lex non respicit, quia indigni sunt beneficio legum, qui deliquerere contra leges, male sc. meriti de patre; l. ex facto, § ult. ff. de vulgar. & pupillar.

Exheredati pro mortuis habentur, quia legibus mortui sunt, vitam amississe existimantur qui bona paterna amisere, sine quibus vita vix tolerari potest; unde & Græci vitam & substantiam bonorum, communiter *p̄ir* vocant. Aristoph. in nubib.

**) ὥσπερ τεθνῶτος κατελόνει μῆτὸν βίον.

Quasi essent mortuus substantiam lavas, id est consumis.

Exheredatio comparatur morti, quia successit in locum potestatis vitæ & necis, quam olim pater habuit in liberos, ut innuit l. in suis in fine, ff. de liber. & posth. his verbis, licet eos exheredare, quod & occidere licebat.

Exheredati tamen, humanitatis gratia retinent sibi & posteris jus familiaris & hereditariorum sepulcri, nisi pater justo odio commotus specialiter vetuerit; l. 6. ff. de religios. ut de Augusto memoratur, Julias filiam & neptem vetuisse sepulcro suo inferri; Tranquill. in August. cap. 101. & Dion. libr. 56.

C A P U T X V.

Filius fam. jure civili nec personam nec statum habet, nec quidquam sibi acquirit, sed patri, quia fictione legis eadem est persona cum patre.

FILIUSFAMILIAS, qui in patris potestate est, jure civili nec personam nec statum habet, cum fictione legis sit una & eadem persona cum patre. Ob id quicquid per filium acquiritur, confessim patri adquiritur; l. adquirun-

tur, ff. de adquir. rer. dom. l. 1. ff. si a parente quis manumis. & ne momento quidem temporis subsistit in persona filii; l. placet, ff. de adquir. hered. quia filius. non habet personam, in qua dominium consistat: patrefamilias solus domi dominium habet; l. pronuntiatio, §. familia, ff. de V. S. & si quid adquiratur per servum vel filiumf. patris vel domini persona tantum inspicitur; l. debitor, §. ult. ff. de legat. 2. Obligatio filiof. adquiritur, sed confessim transit ad patrem, ita ut ne momento quidem moretur in persona filii, sed statim perveniat ad patrem, quae est sententia l. qui hominem, §. quidam, ff. de solut. ubi cum creditor, qui a filiof. fidejussorem acceperat, eum heredem instituisse, & filius jussu patris hereditatem adiisset, negat lex patrem cum fidejussore agere posse: nimis quia statim & eodem momento per filium fuit quæsita hereditas patri; & fidejussor liberatur, cum pro eodem apud eundem debere non possit.

Ob id ususfructus etiam per filiumf. vel servum patri vel domino acquiritur: sed quod speciale est in ususfructu, ususfructus per filium vel servum patri vel domino quæsitus, morte vel capitinis diminutione patris vel domini non extinguitur, sed apud filium remanet, etiam si a patre heres institutus non sit; quia contemplatione filii magis quam patris relictus videtur; l. ult. C. de ususfruct.

Filius. quicquid acquirit, acquirit patri, præterquam in peculio castrensi vel quasi castrensi; §. 1. inst. per quas pers. cuiq. acq. l. ex nota, ff. de castrensi pecul. l. 3. §. secundum, de donat. inter vir. & uxor. quia filius. in castrensi vel quasi castrensi peculio pro patrefamilias habetur fictione juris; l. 1. §. ult. & l. 2. ff. ad Maced. l. ult. §. 1. C. eod. l. filius. §. ult. ff. de donat.

Non alia ratione filius. miles potest testari de peculio castrensi, & pro hereditate habetur castrense peculium; l. 1. ff. de castrensi pecul. & d. l. filius. id est defertur heredi scripto quasi hereditas; l. 2. l. proponebatur, ff. eod.

Inde peculium castrense quasi hereditas dividitur iudicio familie ericunda, quia constitutionibus Principum effectum est hereditas; l. 2. §. item si filius. ff. famili. eric. Quod si filius. miles intestatus deceperit, non habet propriæ heredem; quia pater peculium occupat tanquam peculium, non tanquam hereditatem, ut pater, non ut heres; d. l. 1. & 2. de castrensi pecul. & cum nihil de peculio decernit filius, non nunc obvenisse patri, sed non esse ab eo profectum creditur; d. l. proponebatur, ff. eod. l. ult. ad SC. Tertyll.

Macedonianum etiam non habet locum in filiof. milite, quia miles censetur accipere mutuum in causam peculii castrensis, in quo filius. patrif. jure censetur; l. 1. & 2. ff. ad Maced. l. ult. in fin. C. eod.

Et pater non potest agere contra filium, nec filius contra patrem, nisi de castrensi peculio; l. lis nulla, ff. de judic. l. si dubitet, §. ult. de fidejuss. etiam actione furti; l. si quis uxori, §. sed si filius, & seq. de furt.

Idem obtinet in peculio quasi castrensi, quod in castrensi pater non habet usumfructum peculii castrensis vel quasi castrensis; l. cum oportet, init. C. de bon. qua liber. & filius. potest testari jure communis de peculio quasi castrensi; l. testamentum, l. ult. C. de inoffic. testam. Horum omnium ratio est, quod filius. in peculio castrensi vel quasi castrensi pro patrefamilias habetur fictione juris.

C A P U T XVI.

Fictione juris servi pro nullis & mortuis habentur.

JURE naturali omnes homines aequales sunt, id est liberi sunt, & uno nomine homines appellantur. Ob id jus naturale jus commune dictum est, quod sit commune omnium hominum; Ambros. 1. offic. c. 28. *Natura igitur jus commune*

commune generavit, usuratio jus fecit privatum. Jure gentium introducta est differentia personarum in liberos & servos; *l. manumissiones, ff. de just. & jur.*

Jure civili servi pro nullis habentur; *l. quod attinet, de R. J.* servi non habent personam seu statum, sunt ἀπόσωποι; *Theophil. inst. de stipul. serv. init.* ut servus non potest esse testis in testamento; *l. qui testamento, §. servus, ff. qui testam. fac.* Idem judices vel arbitri esse non possunt, cum civilibus officiis arceantur; *l. cum pretor, §. + 2. ff. de judic.* *l. Peditis, init. de recept. + qui arbitr. recep.* *l. illa verba, de V.S.* Nec possunt esse procuratores ad lites; cum non habeant legitimam personam standi in judicio; *l. quotiens, ff. si quis cauit.* Servi cum dominis nullomodo agere possunt, cum nec jure civili, nec pratorio computentur; *l. nullomodo, ad l. Cornel. de fals.* Iisdem non licet postulare pro aliis; *Donat. in Phormion.* *Servum hominem causam orare leges non finiunt, neque testimonii dictio est.*

Servi cum manumittuntur capite non minuuntur, quia servile caput nullum jus habet; *l. liberios, ff. de capit. minut.* Ita servi pro nullis habentur, ut qui servum alienum injurya occidisset, non alia poena, quam legis Aquiliae de damno injurya dato teneretur; perinde ac si alienam quadrupedem occidisset; *l. 2. ff. ad leg. Aquil.* ita ut servum occidere non esset crimen, sed damnum, quo alludit Plin. lib. 8. epist. 15. *Nec ignoro alias hujusmodi casus, nihil amplius vocare quam damnum.* Et novus homo videtur esse qui a libertate in servitatem recedit; *l. + servus legatus, ff. de adm. legat.*

+ Adeoque fictione juris servi mortuis comparantur, & servitus mortalitati; *l. servitatem, de R. J.* ut si legatum cui sub conditione relictum sit, legatum extinguitur morte legatarii, & servitute poenae, id est damnatione in metallum, quia servitus morti adsimilatur; *l. intercidit, ff. de condit.* & demonstr. Ex constit. Severi donatio inter conjuges morte confirmatur; sed si donator, vel donatarius servus fuerit effectus, donatio extinguitur, quamvis servitus morti comparetur; *l. cum hic status, §. si donator, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Quia nimis donatio in eum casum decidit, a quo incipere non potest.

Qui in servitatem est, non potest usucapere, quia possidere non potest, cum ipse possideatur; *l. qui in servitute, de R. J. l. 4. §. servus, ff. de usucap.*

Non modo servus manumissus novus homo, seu alius videtur esse, sed & servus manumissus, si rursus in servitatem recidat, novus homo videtur esse: hinc servo manumisso si admatur legatum, et si idem rursus in servitatem recidat, non tamen resuscitatur legatum, novus enim videtur homo esse; *l. servus legatus, §. 1. ff. de adm. legat.* Ita & servo promisso interim manumisso, promissor liberatur, & si rursus servus effectus sit, obligatio semel extinta non restituitur, alius enim videtur esse; *l. qui res, §. aream, de solut.*

C A P U T XVII.

Deportatus fictione legis pro mortuo habetur.

ALIA est mors naturalis, alia civilis seu fictitia; mors naturalis, quæ a natura oritur; mors civilis, quæ a lege, quæ finxit hominem mortuum cum non sit.

Deportatus fictione legis pro mortuo habetur quoad ea quæ sunt juris civilis; *l. verum est, §. societas, ff. pro soc.* Ex qua societas solvit morte naturali, vel maxima aut media capitis diminutione, id est servitute poenae, seu damnatione in metallum, vel deportatione.

Ex formula Galli posthumus nepos institui potest, in casum mortis filii

vel deportationis , casus mortis trahitur ad deportationem ; l. Gallus , §. Quid si , de liber. & posth.

Si filius sit & ex eo nepos , filius emancipatus vel in potestate manens deportatus , non obstat nepoti , quin ei detur bonorum possessio contra tabulas ; deportati enim mortuorum loco habentur ; l. i. §. filium , ff. de bonor. poss. contra tab. & si patronus deportatus sit , filio ejus competit bonorum possessio in bonis liberti , nec impedimento ei est patronus , qui mortui loco habetur ; l. 4. §. si deportatus , ff. de bon. libert. si pater deportatus sit , vel servus poenae effectus , nepos filii loco succedit ; l. si qua poena , ff. de his qui sunt sive alien. jur. quia deportatus & servus poenae pro mortuis habentur . Eadem fictione juris , liberi concepti post deportationem patris non faciunt deficere conditionem fideicommissi si sine liberis , quasi ab alio suscepit ; l. ex facto , §. ex facto , ff. ad Trebell. quia deportatus pro mortuo habetur , qui liberos amplius procreare non potest .

Deportatus pro mortuo habetur quoad ea quae sunt juris civilis ; quia amittit civitatem , non libertatem , amittit ea quae sunt juris civilis , puta jus testamenti faciendi ; l. si quis filio , §. ejus qui deportatur , ff. de injust. irrit. l. i. §. hi quibus , de legat. 3. l. sunt quidam , de pan. l. ejus qui apud hostes , qui test. fac. l. i. C. de hered. instit.

Deportatus solvitur obligationibus omnibus ; ex quo fidejussor pro deportato obligari non potest , quia tota obligatio adversus eum extincta est ; l. si debitori , ff. de fidejuss.

Deportatus non potest capere ex testamento hereditatem , legatum , vel fideicommissum , nisi quid alimentorum nomine ; l. cum Ulpianus , ff. de interdict. & relegat. l. i. C. de hered. instit. Hinc in exilio amicorum testamentis se non omisum gloriatur M. Tull. pro domo . Quis in meum locum judicem subdidit , quis meorum amicorum testamentum discessu meo fecit , qui mihi non idem tribuerit , quod et si adesse?

+ Deportatus non per omnia mortuo comparatur ; ut si pater rogatus sit restituere hereditatem liberis , vel cui ex his voluerit , & postea ob delictum in insulam deportatus sit , non amittit jus eligendi , ex responso Papiniani , quod extat in l. cum pater , §. hereditatem , de legat. 2. & resertur ab Ulpiano in d. l. ex facto , §. si quis rogatus 6. ; quia deportatus amittit civitatem , non libertatem , amittit ea quae sunt juris civilis , non quae sunt juris naturalis , & magis facti , quam juris ; l. legatum , de capit. minut. electio autem magis est facti , quam juris , cum versetur in nudo ministerio ; l. unum ex familia , §. si Falcidia , de legat. 2. Hinc legatum in annos , vel menses singulos , non finitur capitis diminutione ; quia tale legatum in facto magis , quam in jure constitit ; d. l. legatum , nempe legatum , quod in annos vel menses singulos relinquitur , alimentorum causa relinqui intelligitur ; l. cum hi , §. sive igitur , ff. de transact.

Si heres rogatus sit post mortem restituere hereditatem , conditio fideicommissi non existit deportatione , donec mors naturalis secuta sit ; d. §. hereditatem , l. Statius Florus , §. Cornelio Felici , de jur. fisc. ut & donatio cum morieris tot dari , non committitur deportatione , sed morte naturali ; l. ex ea parte , §. in insulam , ff. de V. O. In fideicommissis & donationibus collatis in tempus mortis , inficitur potius mors naturalis quam civilis , quam ominari nefas est ; casum adversamque fortunam spectari hominis liberi , neque civile , neque naturale est ; l. inter stipulantem , §. sacram , de V. O.

Et donatio facta uxori , deportatione viri plene non confirmatur ; quia deportatione non omnino similis est morti ; l. sed si mors , ff. de donat. inter vir. & uxor. l. res uxoris , C. eod. & legatum non fit caducum deportatione Legatarii , propter spem restitutionis ; l. intercidit , ff. de condit. & demonstrat.

Matri-

Matrimonium non solvitur deportatione, quasi morte mariti; d. l. sed si mors, d. l. rei uxoris, l. 5. ff. de bon. damnat. nisi casus mortis mariti mutet affectum uxoris; l. 1. C. de repud. & ita intelligenda est l. si quis sic stipuletur, ff. solut. matrim.

Deportatus amittit ea quae sunt juris civilis, non ea quae sunt juris gentium; ut emit, vendit, locat, conductit, foenus exercet; l. deportatus, ff. de interd. & relegat. Idemque partis post deportationem dum superstes est utitur, sed post mortem ea fiscus occupat; d. l. deportatus, l. 2. C. de bon. proscript. & d. l. 1. C. de hered. insit.

Denique mors civilis non aequatur in omnibus morti naturali, & statutum loquens de morte naturali non extenditur ad civilem: l. ult. C. de t. his que ven. stat. impetr.

CAPUT XVIII.

Sicut & is, cuius bona publicata sunt: qui capitis damnatus est, etiam antequam poena effectus sit: testator, qui nomen heredis vel scribere, vel articulate nuncupare non potest: professus monachus: manumissus. Liberi bello amissi pro superstitionibus habentur.

ETIAM is, cuius bona publicata sunt, pro mortuo habetur: ut societas solvitur publicatione omnium bonorum velut morte; si enim socii bona publicentur, cum in locum ejus alius succedat, nempe fiscus, pro mortuo habetur; l. actione, §. publicatione, ff. pro soc. Is, cuius bona publicata sunt, mortuo comparatur, quod amissis bonis quasi vitae luce careat, & pro nullo sit. Hinc restitutio non est adversus eum, qui amissis bonis & civitate nudus exultat, quasi non esset in rerum natura; l. tutelas, de capit. minut.

Eadem fictione damnatus capite statim pro mortuo habetur, antequam poena effectus sit. Ultimo supplicio damnatus statim amittit civitatem & libertatem, quia servus poene efficitur, & casus hic praecipit mortem; l. qui ultimo, ff. de pan. Sed & si quis capite damnatus fuerit, testamentum ejus irritum fiet, non cum consumptus est, sed cum sententiam passus; nam poena servus efficitur; l. si quis filio, §. t. sed & si quis, ff. de iust. rupt. Et cui criminis venia fit a Principe, a mortuis suscitatus dicitur; Greg. Nyssen. in orat. funebr. Placillæ πόσοι δι εκείνω τών ἀ Ανταύτους χαρίν ἐφ ἐπιτέλη εγνώσθαι, οἱ τοῖς νόμοις ἀποδιδόντες, καὶ ἐπὶ δεύτερῳ Λύφοις δοξάμενοι, πάλιν δι αὐτῆς εἰς τών ζωῶν επελθήσονται: Quot propter illam, resurrectionis gratiam acceperunt, qui legibus mortui, & capitis damnati, rursus per eam ad vitam revocati sunt.

Si testator propter vim aegritudinis nequeat scribere nomen heredis, vel articulate nuncupare testibus, testari non potest; pro mortuo enim habetur; l. jubemus, C. de testam. Momentum moriendi vitae an morti deputetur, non consensere veteres; Gell. noct. Att. 6. cap. 13. Alii moriendi verbum atque momentum manente adhuc vita dici, atque fieri putaverunt; aliis nihil in eo tempore vite reliquerunt, totumque illud, quod mori dicitur, morti vendicaverunt.

Etiam fictione legis monachus professus pro mortuo habetur. Puta matrimonium solvitur professione velut morte, & uterque conjugum res suas repetit, quas pro dote vel ante nuptias donatione praefliterat, quasi soluto matrimonio morte viri vel uxoris, & hoc tantum lucrum consequitur, quod debuit a lege vel ex pacto in casum mortis exigere; l. t. Deo nobis, C. de Episc. & cleric. can. t. scripsit nobis, 27. qu. 2. Et conditio fideicommissi relicti in tempus mortis committitur professione, non expectata morte naturali; arg. ejusd. legis.

Professus non habet jus testandi ; *can. quia ingredientibus*, 19. qd. 3. n*e*
quidem ex consensu summi Pontificis ; *cap. cum ad monasterium*, in fin. de stat.
monach. Idem non potest baptizare vel alia sacramenta ministrare, quia mundo
mortuus est, Deo autem vivit ; *can. t. placuit* 2. 16. qu. 1. Idem in testem
non auditur, quia habet vocem funestam ; *can. placuit*, *can. nullus*, 2. qu. 7.
synod. VI. in Trull. *can. 41.*

Et beneficium vacat professione quasi morte ; *can. Gonsaldus*, 17. qu. 2.
cap. beneficium, de regular. in 6.

Manumissus etiam, licet per manumissionem ejus conditio in melius mu-
tetur, mortuo comparatur; quia manumissione, ut morte, servi dominium amittit
tur: ut si servus meus subreptus sit, mortuo vel manumisso servo furti actio
non extinguitur: manumissio non dissimilis est morti quoad subtrahendum do-
mino servum; *l. inter omnes*, *ff. de furt.* Et si servus promisus vel legatus
interim manumissus sit, non debetur; quia manumissio morti similis est; *l. si
mibi, de solut.*

Saltem manumissus novus homo videtur esse: servo legato filio, inter vivos
manumisso, legatum evanescit, nec resuscitatur manumisso rursus redacto in
servitatem, novus enim videtur homo esse; *l. servus legatus*, *ff. de adimend.
legat.*

Unde manumissus ex negotio ante gesto conveniri non potest; *l. t. cum
actum*, *l. atqui*, §. 1. *l. qua utiliter*, §. 1. *ff. de negot. gest.* *l. si cognati*, C. eod.

E contrario quandoque mortui pro superstitionibus habentur, ut liberi bello
amissi pro superstitionibus habentur, & prosunt patri ad excusationem a tutelis &
aliis munieribus civilibus; quia per gloriam vivere intelliguntur; *l. bello amissi*,
ff. de excusat. tut. *cap. i. inst. eod. l. ult. de vacat.* *O excus. muner.*

C A P U T X I X.

*Lex aliquando fingit res quasdam inanimatas esse personas, puta monasterium,
jacentem hereditatem, universitatem.*

IN multis partibus juris sunt personæ fictæ: lex fixxit personas vel homines
esse res quæ sensu & anima carent, ut monasterium fictione juris est loco
filii favore piæ causæ, vel ob affectum quasi paternum, quod monachus diligit
monasterium, sicut pater liberos.

Hoc jure substitutio facta sub conditione si sine liberis deficit, si heres
rogatus se & sua dicet monasterio; *l. sancimus* 53., §. item illud statuimus,
C. de Episc. *O cleric.* *cap. in presentia*, de probat. Non videtur expers libe-
rorum qui ingressus est monasterium, ut qui ecclesiam aut monasterium here-
ditatem instituit; & si legatum relinquatur pueræ sub conditione nuptiarum, seu
bat. Faciunt liberorum, legatum debetur, si ingrediatur monasterium; *d. l. sancimus*, *O
l. i. C. de nov. 123. cap. 37. auth. nisi rogati*, *C. ad Trebell.*

offic. ejus, Fictione juris etiam civitates personarum vice funguntur, ut civitas vel res-
ponsa qui vicem ablica jure pupilli vel minoris utitur, & ut pupilla extra ordinem restituitur; *l.*
licuius judic. rempublicam, *C. de jur. reip. l. respública*, *C. quib. ex caus. major.* *l. t. ult. C.*
obiret, *O l. de in integr. restit.* Et civitas mutui datione non obligatur, nisi pecuniae in
22. §. ult. *ff. rem ejus versae sint*; *l. civitas*, *ff. de reb. credit.* Ob pecuniam civitati subre-
ex quib. caus. ptam datur actio furti, non peculatus; *l. ob pecuniam*, *ff. de furt.* & SC.
major. *l. 9.* Macedoniano locus est in civitate æque ac in privato, si filiofamilias pecuniam
ff. de appell. mutuam crediderit; *l. nihil interest*, *ff. ad Maced.*
lat. *O relat.* Ex edicto ex quibus causis maiores, legatus municipii vel civitatis, si in-
defen-

Defensus damnatus sit, propter absentiam civitatis causa restituitur, licet reip. causa non absit; *l. legatis*, *l. sed et si*, §. ult. ff. ex quib. caus. major. Ex edicto adilitione actio redhibitoria non habet locum in venditione rerum fisci, secus in venditione rerum reip. vel civitatis; *l. i. §. illud*, ff. de adil. edit. Denique vestigalia civitatis proprie non dicuntur publica, nam civitates privatorum loco habentur; *l. eum qui vestigal*, ff. de V. S. Quod jus porrectum est ad collegia, societas, & alia corpora: & hoc est quod ait *l. mortuo*, ff. de fidejuss. hereditatem personae vice fungi, sicut municipium, curiam, & societatem. Municipia, collegia, societas & alia corpora, licet multa habeant argumenta reipublicae, puta res communes, arcum communem, actorem sive syndicum; *l. i. §. quibus*, ff. quod cuiusq. univers. & commune sigillum; cap. dilecta, de excess. pralat. cap. significavit, de appell. tamen non consti- tuunt remp. & privatorum seu personarum jure censentur. Ecclesia etiam persona vice fungitur, & minoris jure utitur; cap. i. 2. & 3. de in integr. refit.

Fictione juris etiam hereditas jacens persona vice fungitur, & pro domina habetur, quia representat personam defuncti. Quod multis juris civilis argumentis comprobatur; ut per servum hereditarium ex stipulatu vel traditione acquiritur hereditati, & per eam heredi futuro: hujusmodi contractus ex persona defuncti vires assumit; hereditas enim non heredis, sed defuncti persona sustinet; *l. in eo*, §. ult. cum *l. seq.* ff. de acquir. rer. dom. *l. qui a servo, de oblig.* & act. Et per servum hereditarium acquiritur hereditati ut domino, quia hereditas pro domino habetur; *l. hereditas in multis*, ff. de adq. rer. dom. Si servus hereditarius rem hereditariam commodarit, vel deposituerit, actio commodati, vel depositi acquiritur hereditati, & per eam heredi postea adeundi; *l. i. §. t item si servus*, ff. deposit. *l. cum hereditas*, C. eod. & d. *l. qui a servo*. Servus hereditarius ante aditam hereditatem institui potest, vel ei legari potest; & per eum adquiritur hereditati, quia hereditas persona, seu defuncti vicem sustinet; *l. non minus*, §. hereditarium, ff. de hered. instit. §. servus etiam, instit. eod. tit. *l. debitor*, in fin. de legat. 2. Si servus hereditarius occidatur, salva est hereditati legis Aquiliae actio, & per eum heredi postquam adierit hereditatem, quia hereditas jacens pro domino habetur; *l. liber homo* 13., §. si servus, ff. ad *l. Aquil.* *l. si a domino*, §. si possessor, ff. de petit. hered. Jacente hereditate, si quid vi aut clam factum sit in fundo hereditario, heredi post aditam hereditatem datur interdictum quod vi aut clam. Neque obstat quod eo tempore nemo dominus fuit rerum hereditiarum, quia hereditas jacens dominæ locum obtinet; *l. denique*, §. quæsitum, ff. quod vi aut clam. Mortuo reo promittendi, & ante t aditam hereditatem fidejussor accipi potest, quia hereditas persona, id est defuncti vice fungitur, ad exemplum municipii, curiae, & societatis; d. *l. mortuo*. Si novandi causa a Titio stipuler sub conditione, quod mihi Sempronius debet, & pendente conditione Titius decesserit, tum ante aditam hereditatem conditio extiterit, novatio fit, quia interim hereditas sustinet personam heredis; *l. novatio* 24. ff. de novat. Quia interrogatus respondit servum hereditarium esse, ex sua responsione tenetur hereditati, quia hereditas domini loco habetur; *l. si ante*, ff. de interrogat. act.

Hereditas usucapit quod defunctus coepit usucapere, quia hereditas unius personae vice fungitur, id est defuncti; *l. heres*, ff. de usucap. Ob id usucapio coepita a defuncto potest ante aditam hereditatem impleri; *l. exceptam*, *l. justo errore*, §. nondum, ff. eod. *l. qui cum*, §. ult. ff. pro empt.

Denique in his quæ sunt juris, per servum hereditarium acquiritur hereditati, puta in actionibus; in his vero quæ sunt facti, quæ factum & operam hominis requirunt, nihil hereditati quæreri potest per servum hereditarium; nam licet jacente hereditate servus hereditarius heres institui possit, interim non potest adire hereditatem, sed expectandum est quoad heres adierit hereditatem,

quod non possit adire hereditatem absque iussu domini : ut & servus hereditarius non potest acquirere usumfructum , quia ususfructus non potest constitui sine persona quæ utatur fruatur , at hereditas non potest uti frui ; d. l. hereditas in multis , l. ususfructus , ff. de stipulat. serv. Eadem ratione hereditati furtum non fit , quia hereditas possessionem non habet , quæ est facti & animi ; l. i. §. Scœvola , ff. si is qui testam. liber esse juss. l. hereditariae , de furt.

C A P U T X X.

Fictione juris heres una & eadem persona videtur cum defuncto. Plures correi unius loco habentur.

SI C V T fictione juris hereditas personæ , id est defuncti vice fungitur , ita & heres una & eadem persona videtur cum defuncto ; l. t heres 22. ff. de usucap. l. t ambiguitas , C. de ususfr. nov. Just. 48. Quia heres succedit in jus universum defuncti ; l. heres in omne , ff. de adq. hered. l. hereditas , de R. J. Adeo ut sit ejusdem juris & potestatis , cuius fuit defunctus ; l. heredem , ad rem non ff. eod. l. postulante , in pr. ff. ad Trebell.

Auctoritatis vero facit . Autem in implenda usucapione heres personæ defuncti vicem sustinet , usucapit enim quod defunctus cœpit usucapere ; d. l. heres . Usucapio cœpta a defuncto impletur ab herede , quia possessio defuncti , quasi juncta descendit ad heredem ; l. cum miles , ff. ex quib. caus. major. Possessio defuncti prodest heredi ad implendam usucaptionem , si medio tempore alius non possederit ; l. posttiquitas , h. ff. de usucap.

tit. arguitur ex sequenti- bus . Sed si probat vide . Assertioni juratae defuncti de modo satorum bonorum heres stare compellit , quia heredis & defuncti una & eadem quodammodo est persona ; d. nov. 48. Eodem figmento heres sequitur forum defuncti in actionibus hereditariis ; l. heres , in pr. l. si is qui , ff. de judic. Heres non potest inficiari legata a testatore relicta filii spuriis vel concubinæ , quia non potest suffundere pudorem ejus , cuius personam repräsentat .

Et si plures sint heredes actoris vel rei , in judicio unum dumtaxat procuratorem constituere possunt ; l. licet , §. pen. ff. de procur. quia plures unius , id est defuncti personam repräsentant , ubi plures in unius locum substituuntur , pro singulari persona habendi sunt ; l. cui fundus , de condit. & demonstr.

Nec modo primus heres , sed & secundus & deinceps heredes unius esse videntur , id est primi defuncti ; l. 3. ff. de petit. hered. l. 7. §. ult. ff. de Corrig. d. adq. hered. l. ult. C. de hered. inst. d. l. t ambiguitas . Quia heredes quo- l. antiquitas , cumque gradu sint sustinent personam testatoris . Heres heridis est heres testatoris ; d. l. ult. Unde heridis appellatione , non modo primus heres defuncti , sed & heres heridis & ulteriores continentur ; l. heredis 65., l. sciendum , ff. de V. S. Ideoque possessio defuncti non proximo , sed etiam ulteriori heredi prodest ad implendam usucaptionem , licet medius , id est proximus heres possessionem nactus non sit ; l. 2. §. etiam heredi , ff. pro emptor.

Æque si plures sint rei stipulandi vel promittendi , singulis in solidum debetur , & singuli in solidum debent , & petitione , & exactione , vel acceptilatione unius , tota solvit obligatio ; l. 2. & 3. §. 1. ff. de duob. reis , & si duo rei stipulandi sunt , uni solidum solvi potest , & unus e correis totam rem in judicium deducere potest ; l. si rem , §. si duo ff. de novat. Ratio est , quia duo vel plures correi fictione juris pro uno habentur , quod unum sit debitum , una obligatio ; l. si plures . ff. de pact. l. qui hominem , §. si duo , ff. de solut.

Si plures sint rei stipulandi, adeo verum est singulis in solidum deberi, ut præventioni locus sit; & si unus e pluribus correis stipulandi prior agere cœperit, alteri debitor solvendo non liberatur; *I. ex duobus 16.*, *ff. de duob. reis.*

Et si plures sint correi credendi, interpellatio, vel litis contestatio facta ab uno ex creditoribus, prodest aliis creditoribus ad interrumpendam præscriptionem, ut agnitus & solutio ex parte facta ab uno e debtoribus, nocet aliis ad interrumpendam præscriptionem, cum una sit obligatio, unus contractus, eadem causa debendi; *I. ult. C. de duob. reis.*

C A P U T XXI.

Eadem fictio saepius inducit confusionem aut commixtionem personarum.

FICTIO juris saepius confusio personarum inducitur, ita ut unus pro alio assumatur, vel ut duas vel plures personæ in unam & eandem coeant, ut filius & pater natura una & eadem persona esse pene intelliguntur; *I. ult. C. de impub.* *O* aliis substit. & vox patris vox filii, §. 4. *inst. de inutil. stipulat.* Quod idem locum habet in domino & servo; *I. i. & pass. ff. de stipulat. serv.* Hinc ne videatur pater abscondi a filio, in dividendis prædiis, quibus accedunt servi seu ascriptitii, liberi non debent se Jungi a parentibus, puta non debet uni pater, alteri filius adjudicari, sed eidem pater & filius adjudicandus est; *I. pen. C. comm. utriusq. judic.* *I. si domus*, §. qui confitetur, *ff. de legat.* *i.* Et fratres captivi si veneant sub hasta, non segregantur; *Senec. 9. controv. 3. In auctione fratres quamvis hostilis hasta non dividit.*

Pari commento consiliarii Principum & senatores habentur pro parte corporis Principis, & crimen perduellionis seu majestatis contrahitur in viris illustribus, qui consiliis & consistorio Principis intersunt, & senatoribus: *Nam O ipsi*, inquit *Impp. pars corporis nostri sunt*; *I. quisquis*, *C. ad I. Jul. majestat.* Hoc colore etiam juris periti, qui in consilium Principis assumuntur, excusantur a tutelis, quoniam circa latus eorum agunt, & honor delatus finera certi temporis ac loci non habet; *I. jurisperitos*, *ff. de excusat.*

Et pariter patricii, quæ dignitas auctorem habet Constantinum, censentur quasi patres Principis; *Zozim. **) lib. 8. de Eutropio in Patricium lecto*: *επάτες, καὶ πατρός βασιλέως αξία ἐπικύρων*, quo alludens Claudian. lib. 2. in *Eutrop. postquam publicatis bonis deportatum memoravit in Cyprum insulam.*

Diremptas quid plangis opes, quas natus habebit?

Non aliter poteras Principis esse pater.

Hinc patriciatus dignitas solvit patriam potestatem, cum minime ferendum sit, eum in aliena potestate versari, quem sibi Imperator patrem elegit; *I. ult. C. de conf. lib. 12.* §. *filiusf. inst. quib. mod. jus pair. potest. solv.*

Aliquando idem sustinet discrepantes, imo & pugnantes personas, judicis & testis, nec non partis simul, ut heres cui defertur jusjurandum, ut juret an fideicommissum a se relictum sit, necne quasi judex & testis constituitur in propria causa; *I. ult. C. de fideicommiss.* *I. i. ff. quar. rer. act. non + dat.*

Non est proprius testis vel judex, quia nemo est idoneus testis vel judex in sua causa, sed quasi testis vel judex, quod ejus sacramento veluti sententiae judicis vel testis fidei statur.

Fictione juris in aliis locis juris confunduntur etiam personæ, ut qui facit per alium, per se facere intelligitur. Exempli causa, qui tutelam per alium gessit, tutelæ actione tenetur, ac si eam gessisset: videtur enim gessisse qui per alium gessit; *I. t. ita autem depositioni*, §. *quod si quis*, *ff. de administr.*

ut. Quod iussu meo alteri solvit, perinde est ac si mihi solutum esset; l. quod iussu, de R. J. l. cum iussu, de solut. l. mortuo, §. ult. ff. de statuliber. Et possidere videtur qui possidet per se vel per alium, puta per servum vel colonum; l. generaliter, l. qui universas, §. quod per colonum, ff. de adqu. posse. l. i. C. comm. de usucap.

Pari commixtione personarum, heres heredis videtur heres primi defuncti; l. heredis appellatio, l. sciendum, de V. S. l. qui per successionem, de R. J. Hinc petitio hereditatis datur heredi heredis; l. 3. ff. de hered. petit. & substitutus substituto, videtur substitutus instituto; l. si Titius, ff. de vulg. & pupillar.

C A P U T XXII.

Confusione per aditionem hereditatis facta, velut solutione, tollitur naturalis & civilis obligatio.

Fictione juris etiam confunduntur personae duorum vel plurium, veluti creditoris & debitoris, ut si creditor debitori, vel contra debitor creditoris heres extiterit, aditione hereditatis, e duabus personis una quodammodo conflatur, & confusione velut solutione extinguitur obligatio civilis & naturalis; netinus & idem sibi creditor & debitor sit, quod civilis & naturalis ratio non patitur; l. Stichum, §. aditio, ff. de solut. l. heres, §. quod si stipulator, de fideiuss. l. si id quod, §. i. de libert. legat. l. debitor, ad Trebell. l. debitori, C. de pact. Confusione velut solutione extinguitur obligatio, videtur enim heres sibi solvere adeundo hereditatem; l. si ei cui vendidi, §. ult. ff. de evict. l. quæ dotis, solut. matrim. l. Granius, de fideiuss.

Hinc creditor pignoratius idemque heres debitoris, si rogatus sit restituere hereditatem, et si aditione hereditatis confundantur actiones, restituta hereditate salvum habet jus pignoris, quia fingitur non fuisse dominus propter onus fideicommissi; d. l. debitor, & ibi Alberic.

Et si heres adeat hereditatem confecto inventario, actiones quas habuit adversus defunctum non confunduntur, & pari cum aliis creditoribus defuncti forte utitur, & si forte hereditatem dimittat, deducit omne æ alienum quod sibi defunctus debuit, vel quod solvit aliis creditoribus, deducit etiam sumptum funeris defuncti, & alia omnia quæ impendit in hereditatem; l. scimus, §. in computatione, C. de jur. deliberand.

C A P U T XXIII.

Figmento juris evenit, ut major pars universitatis habeatur pro universis: & quandoque, ut unus solus personam totius universitatis sustineat.

MAJOR pars universitatis vel collegii figmento juris habetur pro universis: quod major pars civitatis vel curiæ, id est senatus municipalis facit, pro eo est ac si omnes egerint; l. quod major, ff. ad municipal. l. si quod, C. de legation. Ad universos refertur quod publice, id est communis tractatu concilioque habito, fit per majorem partem; l. aliud, §. refertur, de R. J. dummodo duæ partes ordinis intersint; l. 3. & 4. ff. quod cujusq. univers. l. 3. de decret. ab ord. fac. l. nominationum, C. de decur. lib. 10.

Pari

Pari commento paclum majoris partis creditorum de remittenda certa parte debiti heredi , qui alioquin non esset aditurus hereditatem , obligat ceteros creditores , perinde ac si omnes consensissent ; *l. juris gentium* , §. ult. & seq. ff. de pæt. *l. cum hereditas* , de administr. tut. Idem dicendum est in pacto majoris partis creditorum de dandis induciis debitori , vel admittenda cessione bonorum ; *l. ult. C. quia bon. ced.* Major pars creditorum intelligitur , non pro numero creditorum , sed pro modo & cumulo debiti ; *d. l. ult. & l. majorem* , ff. de pæt. *l. si nemo* , de testam. tutel. *l. cum bona* , de reb. auctor. judic. possid.

Pariter quod fit a maiore & saniore parte capituli , perinde est atque si ab omnibus factum sit ; cap. *l. de his que fiant a major. part. capitul.* ut in concordia , ab omnibus electus intelligitur , qui electus est consensu majoris & sanioris partis capituli ; cap. *cum olim* , de re judic. quia major pars trahit ad se minorem per præalentiam ; *l. in rem* , §. in omnibus , ff. de rei vindicat. & postulatio concors videtur , licet omnes non uno tempore consenserint ; cap. *bonæ memoriae* *2. de postulat. prelat.* Quia consensus eorum , qui ex postfacto accessere , retrotrahitur ad tempus postulationis , & fingitur intervenisse in ipso actu postulationis .

Quandoque vero unus solus sustinet personam totius universitatis , ut si universitas ad unum reciderit , is nomine universitatis potest agere , & conveniri , cum jus & nomen universitatis in unum reciderit , & in uno consilat ; *l. sicut municipum* , §. in decurionibus , ff. quod cuiusq. universit. Jus & nomen universitatis retinetur in uno , licet ab initio universitas non possit stare in uno , quia saltem tres esse oportet , ut constituant collegium ; *l. Neratius* , ff. de V.S. Et in grege , si grex diminutus sit ad unum usque , licet grex esse deficerit , legatum consistit in uno ; *l. si grege* , ff. de legat. *l. l. l. §. ult. & dd. ll. Sena* , ff. de rei vindicat. Sic si capitulum ad unum redierit , electio vel postulatio ad eum devolvitur ; gloss. O^r Hostiens. in cap. *2. de postulat. prelat.* quod jus & nomen universitatis in uno retineatur .

C A P U T XXIV.

Fictione juris tam vir, quam uxor, uterque censetur dominus ac possessor dotis, mulier jure naturali, maritus fictione juris civilis.

REGLARITER duo in solidum non possunt esse domini vel possessores ejusdem rei ; *l. 5. §. ult. ff. commod.* *l. 3. §. ex contrario* , de adqu. possess. Fictione juris tam vir quam uxor , uterque censetur dominus vel possessor dotis , mulier jure naturali est domina dotis , maritus fictione juris civilis , seu legum subtilitate ; *l. in rebus* , *C. de jur. dot.*

Jure naturali dominium dotis est penes mulierem , propter promiscuum usum rerum , & societatem vitæ , quæ quodammodo eam dominam facit ; *l. 1. ff. rev. amot.* *l. quamvis* , *C. de furt.* *l. 4. C. de crim. expil. hered.* Dos in bonis mulieris est inspecto initio , quia dos ab ea proficiscitur , & dos mulieris proprium patrimonium est ; *l. filium* , ff. de collat. bonor. *l. denique* , §. ergo , de minorib. Exinde si thesaurus inventus sit in fundo dotali , in fructus non computatur , sed dimidiā vir restituit quasi in alieno inventi ; *l. divorcio* , ol. *l. 7. §. si fundum* , ff. solut. matrim. Dos etiam in bonis mulieris inspecto effectu exituque , quia plerumque morte viri aut divorcio soluto matrimonio dos redit ad mulierem ; & interim omne emolumentum dotis , id est commodum fructuum hujus esse creditur : quia horum causa maritus sustinet omnia onera matrimoniī ; *l. quamvis* , ff. de jur. dot.

Jure civili maritus est dominus dotis : hoc jure constante matrimonio marito datur vindicatio fundi dotalis adversus extraneum , non mulieri ; *l. doce ancillam* , *C. de rei vindicat.* & maritus potest manumittere servos dotaes si sit solvendo ; *l. servum dotalem* , *ff. de manumiss.* *l. 3. C. de jur. dot.* *l. 1. C. de serv. pign. dat. manumiss.* Rei dotalis nomine , etiam quæ est periculo mulieris , id est quæ inæstimata est , non mulier furti actionem habet , sed maritus ; *l. interdum.* *ff. de furt.* Mulier alienando fundum dotalis , non potest tollere marito rei quæsitæ dominium ; *l. si praedium* , *C. de jur. dot.* Si servus dotalis heres scriptus sit , non potest adire , vel repudiare hereditatem fine jussu mariti ; *l. servus dotalis* , *ff. solut. matrim.* Si res in dotem dentur , in bonis mariti fiunt , & accessio temporis marito ex persona mulieris datur , id est possessio mulieris marito prodest ad implendam usucaptionem ; *l. dotis fructum* . §. *si res* , *ff. de jur. dot.*

Imo , quia dos marito traditur , effectus traditionis est , quod etiam quodammodo jure naturali dominium dotis , traditione dotis transfertur in maritum ; §. *per traditionem* , *instit. de rer. divis.* Verum constante matrimonio dos in bonis mariti est , quatenus spectat ad matrimonium , & inservit oneribus matrimonii ; sed si maritus vocetur ad munera municipalia pro modo substantiaz , dos non computatur in bonis mariti ; *l. Lucius* , §. *idem respondit 4. ff. ad municipal.*

Quod dictum , dotem in bonis mulieris esse , proprie locum habet in dote inæstimata ; d. *l. quamvis* , in qua si fundus inæstimatus in dotem datus evictus sit , mulieri datur actio ex stipulatu de evictione ; quia ejus interest fundum non esse evictum , ne dote caret : in dote æstimata maritus jure gentium & civili est dominus dotis , quia dos æstimata est vendita ; *l. + cum post* ,

+ Corrig. l. §. cum res , *C. de jur. dot. l. quoties* , *C. eod.*

cum post , §. Non uno loco tamen maritus & uxor simul domini & possessores intelliguntur in dotem , *ff. immobilium* ; ut , si fundus in dotem datus sit , tam uxor quam maritus possessores intelliguntur , quantum ad hoc ne satisfare cogantur tamquam possessores rerum Et add. *l. 10. scindum* , §. *si fundus* , *ff. qui satisf. cog.* Et si res in dotem data fuerit , vel ex dote recepta , accessio datur marito vel uxori ; *l. Pomponius* , §. *in dote* , *ff. de adq. possess.* & hoc est quod insinuat initio d. *l. quamvis* : *in bonis mariti licet dos sit* , mulieris tamen esse .

C A P U T XXV.

Pupillus, furiosus, prodigus nec velle, nec nolle creduntur in his, quæ animi judicio fiunt.

PUPILLVS nec velle nec nolle creditur , nisi adhibita tutoris auctoritate , nam in his , quæ animi judicio fiunt , tutoris auctoritas necessaria est ; *l. pupillus* , *de R. J. Puta* , pupillus non potest adire hereditatem nisi tutore auctore ; *l. pupillus* , *ff. de adqu. hered.* quia aditio hereditatis est potius animi & consilii , quam facti , sicut pro herede gestio ; *l. pro herede* , *ff. eod.*

Pupillus vero etiam sine tutoris auctoritate possessionem acquirere potest ; *l. quamvis* , §. *infans* , *ff. de acqu. possess.* & per possessionem usucapere ; *l. 4. §. pupillus* , *ff. de usucap.* quia possessio est facti magis , quam animi & juris ; *l. i. + §. furiosus* , *ff. de adqu. possess.* *l. consilio* , §. *ult. ff. de curat. furios.* Infans tutore auctore possessionem acquirere potest , quia judicium infantis suppletur auctoritate tutoris ; d. §. *infans* .

In impuberem datur actio depositi , furti , vel legis Aquiliae , si jam dol capax

capax sit, id est proximus pubertati; *l. + pupillum III. de R.J. l. impuberem. ff. de furt. l. i. §. an in pupillum, deposit. l. 5. §. & ideo, ad leg. Aquil. quia impubes pro pubere habetur, si sit proximus pubertati, & malitia supplet aetatem fictione legis.*

Furiosus neque testamentum, neque codicillos, vel quicquam facere potest; quia per omnia & in omnibus absentis & quiescentis loco habetur; *l. 2. §. furiosus, ff. de jur. codicill. l. ubi non, de R. J.* Furiosi nulla voluntas est; *l. furiosi, eod. tit.* quia intellectu caret. Quod verum est in his, in quibus expressus consensus requiritur: ut, emenso tempore locationis, locatio non reintegratur, si interim dominus mente captus sit; *l. qui ad certum, ff. locat.* Sed ubi tacita voluntas, seu non contradicatio sufficit, tacita voluntas intervenire creditur, quoties furioso de commodo agitur; ut quicquid filius acquirit, acquirit patri etiam furioso; *l. patre furioso, ff. de his qui sui vel alien. jur.* Et ex quibus causis ignorantis acquiritur, furioso acquiritur; *l. si a furioso, ff. de reb. credit. l. si a furioso, de oblig. & act.* Furiosus, quod ante furorem possidere ceperit, usucapere potest; *l. 4. §. furiosus, ff. de usucap.* Furiosus licet uxorem ducere non possit, retinet matrimonium contractum, & potestatem in liberos, quasi voluntatis reliquiis in furioso manentibus; *d. l. patre furioso,* Soluto matrimonio pater dotem non repetit sine voluntate filia; sed si filia furiosa sit, videtur experiri, quasi ex voluntate filia; *l. 2. §. voluntatem, ff. solut. matrim.* Furiosus etiam retinet statum & dignitatem & magistratum, sicut rei suae dominium; *l. qui furare, de flat. hom.* Et patre furioso vel mente capto liberi possunt nuptias contrahere, quia intelliguntur contrahere ex voluntate patris furiosi, qui non potuit contradicere; *l. si furiosi, C. de nupt. l. tam dementis, C. de episc. audient.*

Prodigus, cui bonis interdictum est, obligari, aut alienare, aut testari non potest, quia furioso comparatur; *l. i. l. consilio, l. Julianus, ff. de curat. furios. l. is cui bonis, de V. O. l. + cerii conditio, §. sed et si, de reb. credit.* Ejus, cui bonis interdictum est, ut furioso nulla est voluntas; *l. furiosi, de R.J.* Prodigo, cui bonis interdictum est, datur curator, exemplo furiosi; *d. l. i. & is, cui bonis interdictum est, similis est minori, qui non est compos rerum suarum; l. si curatorem, C. de in integr. reslit.* quae omnia non sine fictione juris: is, cui bonis interdictum est, pro furioso vel minore habetur ob mores, qui furoris, vel impuberis aetatis vitio non carent.

C A P U T XXVI.

Testamentum inofficiosum rescinditur eo colore, quasi testator non sane mentis fuerit tempore testamenti.

PATER, qui liberos sine causa exheredat, fictione juris pro furioso habetur, & testamentum ejus per querelam inofficiosi rescinditur; hoc colore, quasi testator non sane mentis esset tempore testamenti, non quasi vere furiosus, alioquin testamentum esset nullum; *l. 2. l. 5. l. Titia, in fin. l. mater, §. præterea, ff. de inoffic. testam.* Eodem colore, filio emancipato datur bonorum possessio contra tabulas, quasi a demente factæ sint; *l. filium, ff. de adqu. hered.* Insanire creditur pater, qui maligne & non ex pietatis officio ordinat testamentum, quia plerumque pietas paterni nominis consilium capit pro liberis; *l. nec in ea lege, §. ult. ff. ad l. Jul. de adulter. cap. super eo 2. de testib.* Color queritur querela inofficiosi testamenti, quasi a demente factum sit; sapius iuri color queritur: ut in *l. 7. ff. ad Maced.* *l. minor autem, §. 1. de Tom. VI.*

minorib. l. + Sulpicius, de donat. inter vir. & uxor. l. quia poterat, ad Trebell. l. quisquis, C. ad l. Jul. majest. Color est causa fictitia, seu titulus coloratus; Quintil. 11. instit. cap. 1. Quod si nulla contingit excusatio, sola colorem habet pœnitentia.

Favore matrimonii, etiam non sine fictione minor pro majore habetur; unde minor non restituitur adversus dotem, vel donationem propter nuptias, nisi modum excedat; *l. i. C. si adv. donat. l. ult. C. si maj. fact. alien. rat. hab. l. si ex causa, §. i. ff. de minorib. l. sive generalis, l. Titia, de jur. dot.* Quo jure minor est capax matrimonii, idem est capax dotis constituedæ, & omnium obligationum quæ pertinent ad matrimonium; *cap. ex parte, de restit. spoliat.*

Minor quoque in delictis pro majore habetur, nec restituitur suffragio aetatis, sed mitius punitur; *d. l. si ex causa, §. nunc videndum, & l. auxilium, eod. tit. l. i. & 2. C. si adv. delict.* Nec minor, qui dolo malo se majorem dixit, adversarii decipiendi causa, restituitur; quia pro majore habetur, cum malitia suppleat aetatem; *l. + 2. & 3. C. si minor se major. dix. l. *) i. C. si adv. vendit.* Minor, qui veniam aetatis a Principe impetravit, non restituitur, quia pro majore habetur; ne qui cum eis contrahunt principali auctoritate circumscripti videantur; *l. i. C. de his qui ven. aet. Beneficium Principis supplet aetatem; Liv. lib. 25. de Scipione Afric.* *Huic petenti adilitatem, cum obfisterent tribuni plebis, negantes rationem ejus habendam esse, quod nondum ad petendum legitima aetas foret: si me, inquit, omnes Quirites adilem facere volunt, satis annorum habeo.*

In beneficialibus & aliis causis spiritualibus minor etiam pro majore habetur, & filius. pro patrefamilias; itaut sit idoneus ad agendum & defendendum sine patre; *cap. ult. de judic. in 6.* Et si renunciaverit beneficio ecclesiastico, quasi major non restituitur, juxta gloss. in *l. ait prætor*, init. *ff. de minorib.* Sed alio jure utimur.

Lex etiam comminiscitur nonnullos natos sine patre, quasi natos ex se, *Nicet. in vel e robore: ut spurii nullum patrem habere intelliguntur, quia incerto pa-* Alex. *Com- tre nati sunt; §. + si adversus, inst. de nupt. l. vulgo concepti, ff. stat. homen. Porphyri. Pater est quem nuptiae demonstrant; l. 5. de in jus vocand.*

27

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S S E C U N D U S.

C A P U T I.

Res quædam non esse finguntur, quæ tamen re vera sunt.

ICUT commento legis finguntur esse personæ , quæ non sunt , vel non existere , quæ re vera sunt : ita etiam finguntur res esse , quæ non sunt , vel non esse , quæ re vera sunt .

Ut , societas solvit interitu rerum , perinde ac morte socii . Intereunt res , quæ nullæ relinquuntur , id est quæ in rerum natura esse desinunt , vel qua conditionem mutaverint ; puta , quæ consecratae , aut publicatae sunt , id est fisco addictæ ; *l. verum est* , §. ult. ff. pro soc. Unde si quis rem profanam stipulanti promiserit , liberatur , si sine facto promissoris res sacra esse cœperit ; *l. inter stipulantem* , §. sacram , ff. de *V. O.*

Res abesse videntur , quarum forma mutata est , licet corpus maneat : ut , si corruptæ redditæ sunt , vel transformatae ; quoniam plerumque plus est in manus pretio , id est in opere , quam in re ; *l. mulieris* , §. i. ff. de *V. S.*

Res exhiberi non videtur , si dolo malo in aliud corpus sit translata , veluti si ex scypho massa facta sit ; nam mutata forma , prope interimitur substantia rei ; *l. Julianus* , §. sed si quis , ff. ad exhibend. *l. ex hoc edicto* , ff. de alienat. judic. mut. caus.

Non videtur reddi res commodata vel deposita , si deterior reddatur ; *l. 3.* §. t. si redditæ , ff. commod. *l. i.* §. si res , deposit. Tamen si res estimata in

dotem data sit , & convenerit , ut aut aestimatio , aut res praestetur , electio est mariti , ut praestet rem , aut aestimationem , itaut rem etiam detersorem factam reddere possit ; l. plerunque , §. ult. & l. seq. ff. de jur. dot.

Et qui reprobos nummos solvit , non liberatur , quia non videtur solvere ; l. + eleganter , §. qui reprobos , ff. de pigner. act.

Si Seia uniones & hyacinthos legaverit , & postea in aliam speciem ornamenti pretiosioris converterit , additis aliis gemmis & margaritis , legatum non debetur ; quia id quod legatum est , cum in sua specie non permanferit , quodammodo extinctum videtur ; l. Seia , + §. i. ff. de aur. & argent. legat. Ut , purpura vesti alienæ intexta vindicari non potest quasi extincta , sed condici : res extincta vindicari non potest , sed condici ; §. si tamen , inst. de rer. divis. Et quæ aliis ferruminatione juncta accessionis vice cedit ; puta , si ferruminatione brachium statuæ junctum sit , vindicari non potest ; quia ferruminatione per unitatem majoris partis consumitur ; l. in rem , §. item 5. ff. de rei vindicat.

Si silva pignori data sit , navis ex ea materia facta non est pignori ; quia aliud est materia , aliud navis ; l. + si convenit 18. , §. si quis caverit , ff. de pigner. act.

Fictione juris sunt res anima & sensu carentes , quæ personæ vice funguntur ; ut hereditas jacens , municipium , curia , societas , personæ vice fungi dicuntur ; l. mortuo , ff. de fidejuss. Nimirum hereditas representat personam defuncti , & interdum heredis ; municipium , curia , societas personas eorum , qui sunt in municipio , curia , vel societate .

C A P U T II.

Vicissim res quædam adhuc esse finguntur , licet extinctæ sint.

ALIAE sunt res , quæ licet extinctæ sint , fictione juris salvæ esse finguntur : ususfructus propriæ non constituitur in his rebus , quæ usu consumuntur , veluti in pecunia , quæ assidua permutatione quodammodo extinguitur ; sed remedio cautionis ususfructus constitui potest ; l. i. & 2. ff. de usufr. ear. rer. quæ usu cons. §. 2. inst. de usufr.

Pecunia vere & naturaliter usu non consumitur ; et si enim nummi in alium transeant , iidem permanent , sed permutatione & confusione videntur extingui . Permutatio & confusio nummorum habet vim consumptionis ; l. si alieni , ff. de solut.

Fictione juris res perpetuo durare intelliguntur , ut nummi aestimatio perpetua & certa esse videtur ; l. i. ff. de contrah. empt. l. 3. ff. de in lit. jur. Pecunia videtur una & eadem potestas , id est valor ubique gentium ; l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. i. C. de ver. numis. potest. Romanorum justitiam miratus Rex Indorum , eorum numimos Indicis potestate pares esse intelligens ; Plin. lib. 6. cap. 22. Mirum in modum in auditis justitiam ille suspexit , quod pares pondere denarii essent in captiva pecunia , cum diversæ imagines indicarent a pluribus factos . Licet hominum & temporum vitio sibi pecunia aestimatio variet , tamen certa & perpetua fingitur ; quia in rep. certa & immutabilis esse debet , propter utilitatem commercii , nec tam spectatur quod usu se habet , quam quod fieri debet in rep. bene constituta .

Non dispari fictione dotis causa perpetua dicitur ; l. i. ff. de jur. dot. quia licet morte viri , vel divorcio soluto matrimonio reddatur , votum contrahendum est , ut dos perpetuo maneat apud virum , propter onera matrimoniū , & liberos suscipiendos .

Servitus ipso jure, id est fictione juris, una est continua & perpetua, quia habet naturalem, & perpetuam causam: ut, quotidiana est aqua, quam quotidie ducere jus est; l. i. §. quotidiana, ff. de aqu. quot. & astiv. Servitutes rusticæ, ut itineris & viae, continuæ sunt; quia habent jus perpetuum eundi agendi: licet usus servitutis ex sui natura intermissionem habeat; quia pendet ex facto hominis, qui non potest perpetuo & continenter ire agere; l. servitutes, t. 4. seu l. 14. ff. de servit. l. cum ususfructus, ff. de ususfruct. legat.

C A P U T III.

Subrogatum sapis naturam eius, in cuius locum subrogatur.

FICITIONE juris subrogatum sapis naturam ejus, in cuius locum subrogatur, & rem ipsam repræsentat: ut, pretium succedit loco rei, & qui vendit aut locat usumfructum, etiamsi emptor non utatur, videtur usumfructum retinere; quia qui pretio fruatur, non minus habere intelligitur, quam qui principali re utitur fruatur; l. non utitur, & seq. ff. de ususfruct.

Si quis servum ita vendidit, ut pretium pro peculio acciperet, penes eum videtur esse peculum, ad quem pretium peculii pervenit: id est penes venditorem, non etiam penes emptorem, penes quem res peculiaris sit; l. sed si quis servum, & seq. ff. de pecul.

Quia usus neque vendi, aut locari potest, neque dividi, si arbiter in communi dividendo judicio usum alteri adjudicaverit, alter, qui mercedem accipit, non utitur; quasi plus faciat qui videtur frui, mercedem usus nomine accipiendo; l. item, §. 1. ff. comm. divid.

In judicio universali pretium succedit loco rei: ut, in petitione hereditatis bona fidei possessor, qui rem hereditariam vendidit, & postea redemit viliore pretio, tenetur restituere rem & pretium, quod ex venditione rei hereditariae, & redemptione lucratus est; quia potest existimari, in locum rei hereditariae vendita, pretium ejus successisse, & quodammodo ipsum hereditarium factum, quantum partum est occasione hereditatis; l. si & rem, ff. de petit. hered.

Si heres rogatus res hereditarias vendiderit, & ex pretio rerum venditrum alias comparaverit, haec venient in restitutione hereditatis: quia fictione juris, res comparatae ex pretio rerum hereditiarum, sunt vice permutati dominii; nec videtur absumptum, quod in corpore patrimonii retinetur; l. Imperator, §. ult. & dd. II. segg. ff. de legat. 2. l. cum multi, si pars hered. pet. Aliud dicendum est in judiciis particularibus: ut, pretium redactum ex venditione rei furtive, non est furtivum; l. qui vas, §. ult. ff. de furt.

Quod ex mea pecunia ab alio emptum est, non est meum; l. qui aliena, C. si quis alteri vel sibi; & quod ex pecunia communis emptum est, non est commune; l. si patruus, C. urriusq. judic. neque res empta ex pecunia deposita sit deponentis; l. si ex ea, C. de rei vindic. nec dotalis, quae ex re dotali; l. ex pecunia, C. de jur. dot. Excipiuntur quidam casus, ut si res empta sit ex pecunia militis; l. si ut proponis, C. de rei vindic. vel ex pecunia pupilli aut adulti; l. 3. C. de arbitr. tutel. l. 2. ff. quand. ex fact. tut.

Videtur res abesse, si corrupta, id est deterior redditum sit: veluti vestis scissa, scyphi collisi, aut tabula rasa pictura; quoniam earum rerum pretium, non in substantia, sed in arte positum sit; l. Labeo 1. ff. de V. S. Res abesse videtur, cui pretium rei abest, etiamsi rem ipsam habeat; ut, si dominus rem, quae sibi furto aberat, ignorans emerit, res abesse dicitur, quia pretium ei abest; d. l. Labeo.

In tributoria actione in peculio est , ut in tributum veniat merx pecularis vel pretium ex ea receptum & conversum in peculium ; *l. procuratoris* , §. non autem , ff. de tribut. act.

Quamvis constante matrimonio dotis dominium apud maritum sit , omne emolumenntum dotis mulieris esse creditur : id est , commodum fructuum mulier percipere intelligitur ; quia maritus percipit fructus propter onera matrimonii , quae sustinet ; *l. quamvis* , ff. de jur. dot.

C A P U T IV.

Rem in bonis habere intelligitur , qui habet actionem ad eam adipiscendam .

REM in bonis habere intelligitur , qui habet actionem ad rem adipiscendam , vel recuperandam ; vel exceptionem ad rem , quam possidet , conservandam ; *l. rem in bonis* , ff. de adquir. rer. dom. *l. is qui actionem* , de R. J. Qui habet interdictum unde vi ad recuperandam possessionem , perinde haberi debet , ac si possideret ; *l. si quis vi , de adqu. possess.* In bonis habere intelligitur , qui habet actionem vel petitionem , id est actionem personalem , vel in rem , vel persecutionem , quae est extraordinaria actio in rem ; *l. bonorum* , §. in bonis , de V. S.

Non videtur exclusus , qui habet in integrum restitutionem ; *l. nemo* , ff. de in integr. restit. Res in bonis est ejus , qui vim passus est ; id est qui vi dejectus est , & propterea restitui potest ; *l. metum* , §. licet , ff. quod met. caus. Non videtur possessionem adeptus , qui eam retinere non potest ; *l. non videtur* , ff. de adqu. poss. Et haec omnia fictione juris ; nam re ipsa minus est habere actionem , quam rem ; *l. minus* , de R. J. Commodius est possidente , & adversarium compellere ad onus actoris , quam alio possidente petere ; *l. is qui destinavit* , ff. de rei vindicat.

Non videtur cepisse , qui potest per exceptionem submoveri ; *l. non videtur* 13. , de R. J. Non videtur quis id capere , quod ei necesse est alii restituere ; *l. non videtur* 51. , ff. eod. *l. aliud* 71. , de V.S. Ad eum pervenisse videtur , quod est remansurum ; *l. si vero* , §. dabit autem , ff. solut. matrim. Ut non videtur cepisse , qui coactus adiit & restituit hereditatem ; amittit enim quartam , & omne commodum hereditatis ; *l. quia poterat* , *l. cogi* , §. cum quidam , *l. ita tamen* , §. si praeceptis , ff. ad Trebell.

C A P U T V.

Fictione juris evenit , ut cepisse non videatur , qui mox alii restituturus est .

NON videtur cepisse , qui mox alii restituturus est : ut , incapaci legatum , vel fideicommissum relinquere potest , ut restituat capaci ; *l. cum ei* , ff. de legat. 2. *l. si fidei* , de legat. 3. *l. cogi* , §. hi qui solidum , ad Trebell. quia non interposita , sed capientis persona spectatur ; *l. si is qui duos* , ff. de libert. legat. Non spectatur incapacitas primi , a quo fideicommissum relatum est ; quia non videtur accipere , quod mox alii restituit.

Non videtur cepisse heres fiduciarius , qui rogatus est alii restituere cum pubes erit ; quia non est rogatus ut heres , sed ut nudus minister vel depositarius ; *l. † Sulpicius* , ff. de donat. inter vir. & uxor. Ideo si heres rogatus fit

fit restituere hereditatem filio impuberi testatoris , cum ad pubertatem , vel annos **xvi.** pervenerit , mortuo fideicommissario ante diem , fideicommissum non remanet quasi caducum apud heredem , sed transmittitur in heredem fideicommissarii ; hereditas hujusmodi fiducia & tutela dicenda est potius , quam hereditas fideicommissaria . Fiduciarius heres nec fructus suos facit , nec quartam deducit , quia non videtur rogatus ut heres ; *l. 3. §. cum Pollidius , ff. de usur.* *l. mulier , §. ult. l. Sejus Saturninus , ad Trebell.* Ut , si pater rogatus fit restituere hereditatem filio , non deducit quartam , quia non videtur rogatus ut heres , sed ut pater ; *l. cum filios. ff. de leg. 1.* Et si hereditas evicta si fideicommissario , cui restituta est , pro non restituta habetur , potestas evictionis tollit intellectum restitutionis ; *l. si patroni , §. ult. ff. ad Trebell.*

Pari fictione juris non videtur in rem versum , nisi duret versum ; *l. si pro patre , §. versum , ff. de in rem vers. l. item eorum , §. pen. ff. quod cun-*
jusq. univers. l. nam et si , §. 1. de inoff. testam. l. 2. §. pervenisse , de hered.
vel act. vend. l. 4. §. tunc † in potestatem , de usucap.

C A P U T VI.

Partibus subinde mutatis , res eadem esse intelligitur , si species seu forma
non sit mutata , ut videre est in refecta domo vel navi , in grege
instaurato , in mutatis civibus collegis aut judicibus .

MUTATA forma , prope interimitur substantia rei ; *l. Julianus , §. sed si quis rem , ff. ad exhib.* Verum partibus subinde mutatis , res eadem esse intelligitur , si species seu forma non sit mutata , ut variis exemplis probatur in *l. proponebatur , ff. de judic.*

Ut , si navis tota per partes relecta sit , licet nulla tabula eadem permaneat , eadem navis permanet : & si navis legata sit , & per partes tota relecta , carina eadem manente , recte a legatario vindicatur ; *l. quod in rerum natura , §. ult. ff. de legat. 1.* Et si navis per partes relecta sit , ususfructus non extinguitur ; *l. quod tamen , §. pen. ff. quib. mod. ususfr. amitt.* Sicut & si domus particulatim ita relecta sit , ut nihil ex pristina materia supersit , eadem domus intelligitur , & utile manet legatum ; *l. si ita legatum , §. ult. de legat. 1.* Et si sublatum sit ædificium , ut eadem specie & qualitate restituatur , unum & idem intelligitur ; *l. servitudes , §. si sublatum , ff. de servit. urban.*

Sicut in grege si prioribus capitibus demortuis , totus grex fuerit renovatus , idem grex esse intelligitur : & grege pignori obligato , si prioribus capitibus extinctis , totus grex fuerit instauratus , pignori tenetur ; *l. grege , ff. de pignorib.* Et grege legato , si aliqua pecora vivo testatore mortua essent , & alia in eorum locum susfecta , idem grex esse videtur ; *l. si grege , de legat. 1.*

Ceterum si navis tota simul ac eodem tempore dissoluta sit , licet iisdem tabulis postea restaurata fuerit , alia tamen navis esse existimatur ; *d. l. quod tamen , §. in navis , nisi eo animo dissoluta sit , ut iisdem tabulis restauraretur , nondum intercidisse navis videtur ; & tabulis rursus compositis , eadem navis esse incipit ; l. inter stipulantem , §. sacram , ff. de V. O. l. qui res , §. aream , de solut.*

Sic idem populus idem hodie intelligitur , qui ante centum annos fuit , licet nemo ex his superstes sit , qui ante centum annos vivebant ; *d. l. proponebatur . Civitas eadem censetur , licet cives omnes commutati sint ; quemadmodum unum & idem esse videtur flumen , quamvis alia atque alia semper aqua fluat ; Aristot. lib. 3. polit. cap. 3. Max. Tyr. dissertat. 37. Et legio ea-*

dem esse intelligitur , licet hodie non iisdem militibus constet , quibus ab initia conscripta est ; d. l. proponebatur . Eadem universitas , vel curia esse intelligitur , licet omnes immutati sint ; l. sicut , §. ult. ff. quod cuiusq. universit. His exemplis & argumentis ductis a simili , si plures judices in eandem causam dati omnes mutati sint , aliis suffectis in eorum locum , eadem res , idem judicium manet ; quia eadem res intelligitur , cuius forma seu species non est mutata ; d. l. proponebatur .

C A P U T VII.

Utilitatis causa placuit civitatibus , municipiis , collegiis , aliisve corporibus , vel etiam usumfructum testamento relinqu posse . Ea quandoque finguntur mori , nunquam vero ecclesia .

DUBITATUM est , an civitates & municipia , vel universitates & collegia possint capere ex testamento . Ratio dubitandi erat , quod universitates sunt corpora incerta , & universi non possunt cernere hereditatem ; *Ulpian. in fragm. tit. 22. §. 5.* Universitates per se nihil possidere possunt , quia universi consentire non possunt ; l. i. §. ult. ff. de adqu. possess. Ea de re dubitatum est maxime in usufructu , quia , si ususfructus legari posset municipio vel civitati , periculum erat ne perpetuus fieret , atque ita inutilis in perpetuum maneret proprietas , semper abscedente usufructu : quæ ratio dubitandi proponitur init. leg. an ususfructus , ff. de usufr. Sed utilitatis , id est aquitatis causa obtinuit , civitatibus & municipiis testamento relinqu posse hereditatis vel legati aut fideicommissi titulo ; *Ulpian. loco laudato , & l. hereditatis , C. de hered. instit.* quia civitates personarum vice funguntur ; l. mortuo , ff. de fidejuss. id est privatorum loco habentur ; l. eum qui rectigal , de V. S.

Ex quo civitates , quæ per se nihil possidere possunt , per servum , vel per liberam personam , puta per actorem vel syndicum possidere & usucapere possunt ; d. l. i. §. ult.

Etiam ususfructus civitatibus legari potest , & si civitati ususfructus legetur , ne proprietas inutilis sit semper abscedente usufructu , ususfructus finitur spatio centum annorum , quasi morte , quia is finis vitæ longissimus est ; d. l. an ususfructus , l. si ususfructus , ff. de usufr. legat. Idem juris est si ususfructus legetur ecclesiæ ; l. ut inter , C. de Ss. eccles. Civitas , quæ est nomen universitatis , non moritur ; sed si ususfructus civitati relictus sit , ne proprietas inutilis sit semper separata ab usufructu , lex fingit civitates non durare ultra centesimum annum , quod est spatium vita longissimum ; Plin. lib. 11. cap. 37. Et ideo non vivere hominem ultra centesimum annum defectu cordis Ægyptii existimant . Nisi credamus mathematicis , qui aratatem hominis definitiunt cxx. annis ; Trebell. Pollio in Claudio : *Doctissimi mathematicorum cxx. annos homini ad vivendum datos judicant , neque amplius cuiquam jactitant esse concessum .* Si tamen civitati vel reip. ususfructus legetur , in ratione falcidiae ususfructus computatur non amplius quam xxx. annis , l. hereditatum , ff. ad l. falcid. In computanda falcidia ususfructus angustioribus terminis coercetur , quia falcidia minus est favorabilis , cum detrahatur contra voluntatem testatoris ; l. Titia , ff. eod.

Alio casu si ususfructus civitati legatus sit , finitur quasi morte , si civitas aratrum passa sit , ut olim Carthago ; quia civitas hoc casu , civitas esse definit , & quasi morte interit ; l. si ususfructus 21. ff. quib. mod. usufr. amitt. Lex finit interire civitates , quæ hostium manu evertuntur ; Lycurg. **) orat. advers. Leocrat. πόλεος ἐστι δάρατος ἀνίσατο γενέδαι , civitatis mors est everti . Ex Asia rediens

rediens M. Tullius, Corinthum & alia oppida Græciae, olim florentissima, tunc prostrata & diruta, præternavigans, tot oppidorum cadavera indoluit; testis ipse de se lib. 4. epist. 17. *Cæpi egomet, inquit, mecum sic cogitare: hem nos homin- euli indignamur, si quis nostrum interrit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadavera prostrata jaceant.*

Ecclesia etiam, quæ est corpus mysticum, numquam moritur; ideo potestas legati sedis apostolica non expirat morte Pontificis; quia non est legatus ipsius Pontificis, sed ecclesie Romanæ, quæ numquam moritur; *can. liberti*, 2. 12. qu. 2. Hostiens. in cap. tum ex litteris, de in integr. restit. Et vassallo non licet feudum alienare per libellum, id est libellariorum nomine; quia feudum numquam reversurum esset ad dominum, cum ecclesia non definit esse heres; *cap. si clientulus, de alienat. feud.* 1. *feud.*

C A P U T VIII.

Dignitas nunquam mori fingitur.

SIMILI fictione dignitas numquam moritur: ut, legatum Principi relictum, eo mortuo ante diem legati cedentem transit in successorem, aliter quam in Augusta; *l. quod Principi*, & seq. ff. de legat. 2. quia licet Princeps sit homo mortalis, dignitas numquam moritur.

Eadem non sine fictione, legatum annum sacerdoti & hierophylaci, id est sediitio templi relictum, debetur in perpetuum successori, quia ministerium nominatorum designatum, ceterum datum templo; *l. annua*, §. *Attia*, ff. de ann. legat. cap. requisisti, de testam. can. *Pontifices*, 12. qu. 1. 3.

Et si iudex datus sit sub nomine dignitatis, eo demortuo delegatio transit in successorem; *cap. quoniam*, de offic. delegat. *cap. si is cui*, eod. tit. in 6.

Et si concedatur gratia retinendi certa beneficia ad beneplacitum sedis apostolicae, non expirat morte Pontificis; quia sedes apostolica non moritur; *cap. si gratiæ*, de rescript. in 6.

C A P U T IX.

Fictione juris res quædam inanimate mori & nasci dicuntur, ut peculium: & suas ætates habere, ut regna & imperia.

NATURALITER mors non cadit in res inanimatas, quæ anima & sensu carent; sed fictione juris sunt res inanimatae, quæ nasci & mori dicuntur, & quæ habent suas ætates ad similitudinem hominis.

Ut peculium, quod est velut proprium patrimonium servi aut filii. nascitur, crescit, decrescit, & moritur: & ideo eleganter Papyri Fronto dicebat, peculium simile esse homini; *l. peculium* 40., ff. de pecul. Peculium nasci, crescere, decrescere, mori lex fingit; quia peculium est corpus quoddam universale, constans ex pluribus corporibus distantibus, quæ uno nomine continentur, ut populus, legio, greci; *l. rerum mixtura*, ff. de usucap. Ideoque peculium, augmentum, & decessionem, seu diminutionem recipit; *l. si ex duobus*, §. in hoc autem, ff. de pecul.

Nascitur peculium, cum id filius. aut servus acquirit permittente patre aut domino; crescit, cum auctum fuerit accessione fructuum, vel factum pe-

Tom. VI.

coris, vel partus ancillarum; decrescit, cum servi vicarii, qui sunt in peculio, moriuntur, vel res peculiares intercidunt; moritur cum adimitur; *l. peculium, & l. ult. ff. quand. de pecul. act. annal. est*, quod pater & dominus quandocumque facere potest; sed pater, qui emancipato filio peculium non ademit, donasse videtur; *l. donationes, §. pater qui, ff. de donat. l. sive emancipatis, C. eod.* Peculium moritur & morte servi, vel filii. manumissione, vel emancipatione; quia peculium desinit esse morte servi, aut manumissione; *d. l. ult. vel morte patris, quia morte patris filius. sui juris factus desinit posse habere peculium; l. ult. C. de inoff. testam. l. certum est, C. famil. ericise.*

Suas ætates habent & regna & imperia exemplo hominis; populum Rom. quasi hominem suas ætates habuisse scribit L. Flor. in prolog. Si quis ergo populum Rom. quasi hominem consideret, tamquam ejus ætatem percenseat, ut cœperit, utque adoleverit, utque ad quendam juventæ florem pervenerit, ut postea velut consenserit, quatuor gradus progressus ejus inveniet.

C A P U T X.

Etiam fictione juris lis, domus, parietes, unguenta mori dicuntur.

ETIAM fictione juris lis mori dicitur; *l. 3. ff. quæ in fraud. credit.* Et lite mortua, cum nulla res sit, fidejussores, qui judicatum solvi sponderunt, liberantur; *l. 2. ff. judic. solv.* Fictione juris lis moritur, id est instantia litis perimitur lapsu triennii in civilibus, & biennii in criminalibus constit. Just. *l. properandum, C. de judic. l. ult. C. ut intr. cert. temp. criminal. quæst. term.* Quod in causis ecclesiasticis vix admissum; Augustin. in brevic. collat. cap. 9. Quoniam cognitor superior dixerat de tempore prescribere, ut causa non ageretur, non esse episcopalis, sed forensis potius esse objectionis.

Eadem notione unguenta res mortua: ut, si maritus pecuniam uxori in unguenta dederit, eaque eam pecuniam creditori suo solverit, & mox de sua pecunia unguenta emerit, non videtur locupletior facta, quæ tantumdem in re mortua impendit; *l. quod autem, §. si maritus l. ff. de don. inter vir. & uxor.* Rem mortuam vocat lex unguenta, quorum possessio brevis & infructuosa est; Plin. lib. 13. cap. 3. Margaritæ, gemmæque ad heredem transeunt, vestes prolongant tempus, unguenta illoco expirant ac suis moriuntur horis.

Cuiac. lib. 9.
obseru. cap.
30.

Suas ætates habent & ipsa ædificia: ut, si ædes hereditariae ab herede post mortem ex causa fideicommissi reliætae, ante diem fideicommissi cedentem exustæ sint, & ab herede suo sumptu restitutæ, post mortem heredis præstabuntur viri boni arbitratu, deducitis sumptibus, & adificiorum ætatibus examinatis; *l. domus, ff. de legat.* *l.* Ædificia pro ratione structura: habent suam ætatem, & in ædificiis mors immatura, ut in hominibus, propter crebra incendia, & alios casus adificiorum; Joan. Chrysostom. in *l. ad Timoth. homil. 15.* ἡ τὸν δὲ τὸν ἀλικαῖον τὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτοῦ εἰσὶν ἀνθρώποι Σάβωνται. Non solum enim in ætatibus hominum, verum & in structuris adificiorum immatura mors surit. Etiam saxa mori dicuntur; Aufon. epigr. 34.

Mors etiam faxis, nominibusque venit.

Ætatis senium in ædificiis agnoscit *l. si quando 16. C. de oper. public.*

Parietes lateritiis propter longiorem ætatem æternos dixit Plin. lib. 35. cap. 14. Graci praterquam ubi e silice fieri poterat structura, parietes lateritiis prætulere, sunt enim æterni si ad perpendicularum fiant.

C A P U T XI.

Fictione juris peculum est velut patrimonium filiis. aut servi.

PECULIUM servi est in bonis domini, sicut peculum filiis. in bonis parentis; §. 1. *inst. quib. non est permis. fac. test.* Per servum aut filium. dominus aut pater retinet possessionem peculii; ex causa peculii per servum etiam ignorantis domino possessio adquiritur; *l. Labeo, ff. de usucap.* Possessio retinetur per servum; etiam ignorantis, animo & corpore servi videtur rem peculiarem possidere; *l. 3. §. ceterum, ff. de adq. poss.*

Filius. vel servus non possidet sibi, sed patri vel domino, nec videtur possidere: filius. neque retinere, neque recuperare, neque apisci possessionem rei peculiaris videtur; *l. filius. de R. J.* Tamen fictione juris peculum filiis. aut servi est velut patrimonium servi, aut filiis. non ipso jure, sed voluntate & constitutione patris aut domini, qui administrationem peculii filio aut servo concedit, & permittit filium aut servum peculum habere separatum a rationibus paternis seu dominicis; *l. hinc queritur, l. si ex duobus init. l. peculum, l. quotiens, §. ult. ff. de pecul.* Ideo servus suis nummis redemptus dicitur conniventibus oculis, id est non ignorantis & dissimulante domino, cum redemptus est ex peculio vel adventitia pecunia; *l. 4. ff. de manumiss.*

Castrense vero peculum est proprium patrimonium filiis. ita ut de eo testari possit, & habere heredem; *l. 1. & 2. ff. de castrensi. pecul. l. item veniunt, §. non solum, de petit. hered.* Quia filius. in castrensi peculio vice patris. fungitur; *l. 2. ff. ad Maced.* Quod si filius. qui habet castrense peculum, intestatus deceperit, peculum ejus non habetur pro hereditate, & pater occupat castrense peculum, non quasi hereditatem, sed quasi peculum; *d. l. 1. & 2. l. si insanti, C. de jur. deliberand.*

C A P U T XII.

Res incorporales fictione legis quasi possidentur.

RES incorporales non possidentur, sed fictione legis quasi possidentur: ut, servitutes, quae sunt jura corporalia, per se non possidentur, sed possidentur cum ædibus: ideo servitutes usucapi non possunt, quia non possidentur, sed libertas servitutum usucapitur, si ædes possideantur: natura enim servitutum ea est, ut possideri non possint, sed earum possessionem habere intelligatur, qui ædes possidet; *l. si ædes, §. libertas, ff. de servit. urban.* *l. 4. §. si viam, de usucap.* *l. + servus, §. incorporales, de adq. rer. dom.*

Servitutes, cum sint incorporales, traditionem non recipiunt; *d. l. servus, §. incorporales*, sed quasi traditionem: ideoque, qui servitutem vendit, cavere debet emptori per se non fieri quominus eo jure uti possit; quia vacuam possessionem tradere non potest, & usus servitutis pro traditione possessionis habetur, ideoque & interdicta veluti possessoria constituta sunt; *l. ult. ff. de servit.* Inde in servitutibus traditio & patientia servitutum inducit officium pratoris; *l. 1. §. ult. ff. de servit. rustic.* id est si dominus patiatur alium uti servitute, haec patientia pro traditione est, & efficit ut eum, quem dominus patitur uti servitute, prætor tueatur quasi possessorem, data exceptione, vel etiam utili actione

in rem, si forte possessionem amiserit; Publiciana enim competit ei, qui servitatem emit a non domino, servitute constituta per traditionem, vel per patientiam; *l. si ego*, §. i. ff. de publician.

In jure eligendi quod est spirituale, non datur etiam possessio, sed quasi possessio; *cap. cum ecclesia Sutrina*, de caus. posses. cap. querelam, de elect. & idem in jurisdictione; *cap. conquestus*, de foro compet.

C A P U T XIII.

Fictione juris quidquid acquirit filiusf. aut servus, illud statim patri vel domino acquirit: quoad hoc quid inter utrumque interfit.

QUIDQUID per filiumf. vel servum adquiritur, patri vel domino confessim adquiritur, itaut ne momento quidem subsistat in persona filii vel servi; *l. placet*, ff. de adqu. hered. quia filiusf. vel servus personam & statum non habet; *l. 3. & 4. ff. de capit. minut.* & consequenter non potest adquirere sibi ipse.

Hoc interest inter utrumque, quod quidquid servus adquirit, adquiritur domino, etiam ignorantie & invito; *l. etiam invitit*, ff. de adqu. rer. dom. *l. servus vetante*, de V. O. quod per filiumf. adquiritur, adquiritur patri etiam ignorantie, non invito; *l. filiusfam. ff. qui testam. fac.* *l. i. si a parent. quis manuiss. l. qui hominem*, §. quidam, de solut.

Quod per filiumf. adquiritur, patri adquiritur statim, ita ut ne momento quidem hæreat in persona filii, quia pater adquirit sibi per filium nudo ministerio filii, vix potest concipi filium sibi adquirere, ut per ejus manus res perveniat ad patrem, quin aliquo momento resideat in persona filii; *l. sed interim*, §. *idem Marcellus*, ff. de donat. inter vir. & uxor. Adquisitio enim presupponit traditionem & possessionem filii, sed fictione juris quod filiusf. adquirit, confessim patri adquiritur, ita ut ne momento quidem confideat in persona filii; quia magis videtur pater adquirere per filium, quam filius ipse adquirat sibi, ut res transeat ad patrem.

Filiusfamilias patri, in cuius potestate est, usumfructum adquirit: sed singulare est, quod ususfructus per filium patri quæsitus, morte vel capitis diminutione patris non extinguitur, sed salvus manet apud filium post patris calamitatem, etiamsi a patre heres institutus non sit; quia ususfructus videtur ab initio contemplatione filii magis, quam patris, relictus; *l. ult. C. de ususfruct.* Plerumque enim ususfructus bonorum relinquitur alimentorum vice.

C A P U T XIV.

Eadem fictione possessio defuncti quasi iuncta descendit ad heredem, eique prodest ad implendam usucaptionem a defuncto cœptam.

POSSESSIO defuncti prodest heredi ad implendam usucaptionem cœptam a defuncto, ita ut etiam non adita hereditate plerumque compleatur; *l. numquam*, §. pen. *l. cœptam*, *l. justo errore*, §. nondum, de usucap. nisi medio tempore ab alio possessio apprehensa sit; *l. possessio*, eod.

Possessio defuncti prodest heredi quoad implendam usucaptionem; quia fictione juris possessio defuncti quasi iuncta descendit ad heredem; *l. cum miles*, ff. ex

ff. ex quib. caus. major. Id est usucapio coepita per possessionem a defuncto: nec enim in hac lege possessio accipienda est pro detentione , sive usu rei , qui in facto consistit ; sed pro usucapione, quæ in jure consistit : & possessio non transit in heredem priusquam fuerit apprehensa ; *l. cum heredes*, *l. qui universas*, *§. quod per colonum*, *ff. de adqu. possess.* quia possessio est magis facti, quam juris , & factum possidentis requirit ; *l. denique*, + eodem ex quib. caus. maj. *l. i. §. Sexvola*, + si is qui testam. liber esse juss.

Speciale est , quod quasi possessio ex sola donatione non minus quam dominium transit in ecclesiam ; *l. + ut inter 24. C. de Ss. eccles.* immo & hodie moribus nostris possessio rerum hereditiarum ipso jure transit in heredem sine prehensione corporali: & hoc est quod nostri dicunt , *le mort saisit le vif*, quod & aliarum gentium usu obtinuit ; *cap. ex litteris, de consuetud.*

Non videtur possidere , qui familiaritatis causa fundum vicini ingreditur ; quia non est ingressus animo possidendi , licet corpore in fundo sit ; *l. qui jure*, *ff. de adq. possess.* & ideo nullo tempore usucapit , cum usucapio non currat sine possessione .

C A P U T XV.

Fundus dotalis non definit esse dotalis, etiam soluto matrimonio quoad restitutus sit: sicut & ager novalis semper novalis intelligitur quoad exemptionem a decimis.

Duo in solidum non possunt esse domini ejusdem rei ; tamen fictione juris dos est velut patrimonium patris & filiaæ : dos est communis patri & filiaæ , & morte viri vel divortio soluto matrimonio pater repetit dotem, adjuncta persona filiaæ ; *l. 2. & 3. ff. solut. matrim. l. pater filiam, ad l. falcid. in causa dotis filia est quasi particeps & socia obligationis* ; *l. qui hominem, §. si gener, ff. de solut. l. si socius, pro sec.*

Lege Julia fundus dotalis alienari non potest ; *l. i. ff. de fund. dotal.* Cum vero queritur de fundo dotali non alienando , etiam soluto matrimonio prædium dotale esse videtur ; *l. etiam si, eod. quoad sc. restitutum sit mulieri, vel heredi ejus ; l. 3. eod.* Fundus semel dotalis non definit esse dotalis etiam soluto matrimonio , quoad restitutus sit , inspesto initio ; *l. 3. §. scio etiam, ff. de minor.* ut , ager semel redactus ad culturam per religiosos viros , in perpetuum novalis jure censetur quoad exemptionem a decimis ; *cap. ult. de privileg.* Et hæc de fictionibus quæ versantur in rebus : nunc provehamur ad fictiones quæ constitutaæ sunt in actu .

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S T E R T I U S.

C A P U T I.

Imaginarii contractus juris vinculum non obtinent, & quinam illi dicantur.

[†] Adde, l. nuda, de contr. empt.

IDEAMUS nunc de fictionibus quæ occurunt variis in actibus. Regulariter contractus imaginarii & fictitii nulli sunt, & juris vinculum non obtinent, cum factum simulatur non intercedente veritate: ut, nuda & imaginaria emptio venditio nulla est, nec per eam res alienari intelligitur; *l. contractus, ff. de oblig. & act. l. i. §. Divi fratres, de question. l. imaginaria, de R. J.* [†] Idem dicendum in conductione imaginaria; *l. si quis conduixerit, ff. locat. l. si quis ante, §. ult. de adqu. poss.*

Venditio, & locatio nuda & imaginaria est, si quis vendat vel locet nummo uno; quia nummus unus non est verum pretium; *d. l. si quis ante, d. l. imaginaria, d. l. nuda, & d. l. si quis conduixerit.* Venditio vel locatio, quæ fit nummo uno, donandi causa facta intelligitur; *d. l. si quis conduixerit, & dicis causa;* Livius lib. 11. *C. Marius accusatus est apud tribunos pl. quod exercitum in Gallia deseruisset, damnatusque sub furca diu virgis cæsus est, & HS. numero veniuit.* Denique facta & imaginaria est emptio non accidente pretio: ut, cum servus suis nummis emitur; *l. 4. ff. de manumiss.*

Aliquando venditio, quæ fit nummo uno, valet, cum fit rei expedienda gratia: ut, si maritus idemque proprietarius fundi, ejusdem usumfructum in dotem

dotem acceperit ab uxore : divortio soluto matrimonio , ut dos reddatur mulieri , quia ususfructus non potest redi extraneo , id est alteri quam proprietario , remedii loco excogitatum est , ut maritus vendat vel locet usumfructum mulieri nummo uno ; ut jus ususfructus remaneat penes maritum , perceptio vero fructuum ad mulierem pertineat ; *l. si ususfructus , ff. de jure dot.*

Sæpe etiam ad hoc commodantur pecuniae , ut dicis gratia , id est perfundatio & numerationis causa intercedant ; *l. 4. ff. commodat.*

C A P U T II.

Plures actus legitimi fiebant olim per æs libram , ut testamenta , donationes : actio in rem per vim civilem : cretio per saltationem & percussionem digitorum : manumissio per alapam , circumductionem , & pileum : operis novi numeratio per jactum lapilli : usurpatio per fractionem surculi : licitatio per digitum : antestatio per aurium attrectationem : electio per manum porrectam .

OLIM plures actus legitimi fiebant per æs & libram , id est per imaginariam venditionem : ut testamenta ; *§. 1. inst. de testam.* quod desit esse in usu ; *l. quoniam indignum , C. de testam.* & emancipationes ; *§. præterea inst. quib. mod. jus patr. pot. solv. l. ult. C. de emancipat.* & hoc est quod ait lex liberos , *ff. de cap. minut.* emancipatum capite minui ; cum emancipari nemo possit , nisi in imaginariam servilem causam deductus . Adoptiones quoque per trinam emancipationem , id est imaginariam venditionem fiebant ; *l. ult. C. de adopt.* Gell. lib. 5. cap. 19. *Adoptantur autem cum a parente , in cuius potestate sunt , tercia emancipatione in jure ceduntur.* Tertull. apologet. cap. 9. *Vel adoptandos melioribus parentibus emancipatis.* Quod idem est ac per assēm & libram ; Trans. quill. in August. cap. 64. *Caium & Lucium adoptavit domi per assēm & libram emptos a patre Agrippa .*

Olim & donationes fiebant per imaginariam venditionem sextertio nummo uno , vel assibus quatuor ; *l. 4. C. Th. de donat.* quæ formula sublata est a Justiniano ; *l. ult. C. eod.* Hinc donationem fieri assē Caiano dixit Statius lib. 4. silv. 99.

*De capsa miseri libellionis
Emptum plus minus assē Caiano
Donas .*

Affis Caianus est , qui intercedebat in nuptiis per coemptionem , quo conjuges sese nuncupantes Caium , & Caiam sese coemebant . Atheniensibus donandi causa viginti naves vendidere Corinthii , singulas quinis drachmis , rem publicam dono dare lege prohibiti ; Herodot. lib. 6. δίδουσι δὲ πεντεδράχυς αποδόμενοι , τὸ δετίννη γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ἡ ἔξι δουαῖς . In Gallia maxime donationes pīe solebant fieri per imaginariam venditionem . Leocadium senatorem Christianum factum , mox aedes , quas possidebat Bituricis , donasse in ecclesiæ locum , acceptis tribus aureis pro benedictione , refert Gregor. Tur. lib. 1. cap. 29. Et nonnulla prædia monachis Gemiticensibus data a quibusdam militibus , acceptis aliquot nummis & eqno albo nomine caritatis , refert Robert. Montens. in suppl. Sigebert. ad ann. 1201.

Moribus Daciæ donatio fiebat in ecclesiā per glebam impositam altari , vel traditam in manu Antistitis , quæ forma donationis dicebatur scotatio ; *cap. ex literis , de consuetud.* Moribus Anglicis donatio fiebat per traditionem gladii , galea , cornu , id est poculi seu crateris , calcaris , strigilis , arcus , vel sagittæ ; Ingulph. in chronic. Croyland. *Conferebantur anteā multa prædia nudo*

verbo, absque scripto vel charta, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera; & plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sagitta. In Gallia donationes fiebant per traditionem wanti, seu chirothecæ; Aimon. Floriacens. de mirac. S. Benedict. lib. 1. cap. 4. Acceptis ejus fideles hujusmodi pracepsis, cum wantis ipsius auro ornatis, per quos donationem verum memoratarum sacræ imponerent altaribus, absque dilatatione venerandus adeunt cœnobium. Donatio bonorum etiam tacite fit per ingressum monasterii. Ingressus monasterium, ipso ingressu se suaque dedicat Deo; auth. ingressi, & auth. si qua, C. de Ss. eccles. & can. quia ingredientibus, 19. qu. 3.

Cum bona debitoris venibant sub hasta postulantibus creditoribus, plerumque nummo festertio uni addicebantur, ut is satisfaceret creditoribus; M. Tull. pro Rabir. Posth. *Equis est ex tanto populo, qui bona C. Rabirii Posthumi nummo festertio sibi addici velit?* Et Tranquill. in Jul. cap. 50. *Amplissima prædia ex auctionibus haste ei nummo addixit.*

Olim actio in rem, seu vindicatio agitabatur per vim civilem & festuciam, quæ fiebat conserta manu in re præsenti, ex XII. tab. *Si qui in jure manum conserunt;* vel delata gleba ad tribunal prætoris, ut in ea gleba tanquam in toto fundus vindicaretur, auctore sic agente: *ego hunc fundum meum esse ajo jure Quiritium;* de quo Gell. lib. 20. cap. 9. Laetant. 1. inst. cap. 9. M. Tull. pro Muran. Moribus quoque in judicio vindiciarum itum in rem præsentem; Adrevald. Floriac. de mirac. S. Bened. lib. 1. cap. 28. *Advocatus vero una cum Reginario monacho, ad locum cessionis terre juxta morem legis adveniens, prædictam vineam ad jus sancti Benedicti sua auctoritate revocare nitebatur.*

Cretio seu aditio hereditatis fiebat per saltationem, & percussionem digitorum; M. Tull. 3. offic. Itaque si vir bonus habeat hanc vim, ut si digitis concrepuerit, possit in locupletium testamenta nomen ejus irrepere, hac vi non utatur. At si daret hanc vim M. Crasso, ut digitorum percussione heres posset scriptus esse, qui re vera non esset heres, in foro, mihi crede, saltaret. Et apertius Ambros. 3. offic. 11. Non ergo in hereditatibus adeundis digitorum percussionses, & mundi successoris saltationes notabo, nam hæc etiam vulgo notabilia: & hoc est quod dicitur cretionis commentum; l. 1. C. Th. de bon. matern. Solemnis aditio hereditatis fiebat per saltationem, & crepitum digitorum; quia unum est symbolum gaudii & lætitiae, alterum imperii & dominii. Digitorum collisio, quam Græci κορδυλισμόν, imperium significat; Artemidor. lib. 12. cap. 15. ο κορδυλισμός δὲ τὸν ἐπιταγὴν. Inde domini solebant servos evocare, matellam poscere, vel quid aliud crepitum digitorum; Petron. in Satyric. *Trimalcio lantifimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti suppedituit.*

Et Martial. lib. 3. epigr. 81.

Digitis crepantis signa novit eunuchus.

Et idem lib. 14. epigr. 109.

Dum poscor, crepitu digitorum & verna moratur.

Olim & manumissio commento fiebat per alapam & circumductionem; l. ult. C. de emancipat. nov. 81. Senec. epist. 8. *Qui se philosophia subjecit & tradidit, statim circumagit, id est manumittitur.* Pers. satyr. 5.

Quibus una Quiritem

Verigo facit.

Et paulo post:

Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama.

Et ibi Cornutus.

Quia quotiens manumittebant, eos alapa percussos circumagebant, & liberos confirmabant: eundem ritum manumissionis signant & recentiores; Ambros. epist. 7.

epist. 7. Sed non ista libertas, quam manumissus accipit, & palma libertatis donatus acquirit. Et Greg. Nyssen. orat. 3. in Christ. resurrect. ο δοῦλος ἐλεθεροῦται τῷ ἀγαθῷ, καὶ φιλανθρώπῳ ὁ εὐκλησίας κηρύγματι, & ρωπιζόμενος ἀχυρώνας κατὰ τὸ περίειαν, καὶ πληγῇ τὸ πληγῆς ἐφίεμενος. Servus manumittitur bono & humano ecclesiae praconio, non colaphis cæsus fæde in os, & plaga per plam liberatus.

Et Liban.**) in panegyr. Julian. οἰκέταις ὡς τοσῦτον τῶν ἐπ' ἐλεθερίαν πάντας ρωπιζόμενος. Servis qui ad libertatem alapis cæsi fuere. Fiebat & manumissio alii symbolis, puta per pileum; Plaut. in amphitr.

Ut ego hodie raso capite calvos capiam pileum.

Et Pers. satyr. 5.

Hec mera libertas, hoc vobis pilea donant.

Et per festucam seu virgam; Plaut. in milit. glorios.

Quid ea ingenua, an festuca facta serva an libera.

Nunciatio novi operis fiebat per lapilli jactum; l. 5. §. meminisse, ff. de nov. oper. nunt. l. et si forte, §. sciendum, si servit. vindic. l. 1. §. sed & si quis jactu, ff. quod vi aut clam: per manus oppositionem, vel lapilli jactum; l. vi facit, §. prohibitus, ff. eod. cap. ex parte 2. de V. S. quali per vim civilem & festucariam.

Usurpatio, id est usucaptionis interruptio, per fractionem surculi; l. 2. ff. de usucap. M. Tull. 3. de orat. Etiam hac instituendo divisione utantur, sed ita non ut jure, aut iudicio, ut denique recuperare amissam possessionem, sed ut ex jure ciuili surculo defringendo usurpare videantur.

Licitatio per digitum, ut in locatione vestigium; M. Tull. Verr. 3. Digitum tollit Junius patruus, is mox manceps dicitur. Et in venditione servorum; Ambros. epist. 7. Sed non ille solum liber, qui dominum licitatorem non portabit, aut tollentem digitum non vidit.

Antestatio, seu testium rogatio, per aurium attrectationem; Horat. 1. serm.

Et licet antestari, ego vero

Oppono auriculam, rapit in jus.

Hoc symbolo monebantur testes, ut rei gestæ meminissent: auris memoriae dictata est; Plin. lib. 11. cap. 43. Est & in aure ima memoriae locus, quem tangentes attestamus. Eo alludens Virgil. eclog. 6.

Cynthus aurem

Vellit, & admonuit. Et ibi Servius. Aurem autem ideo, quia memorie conservata est, ut frons genio, digitus Minervæ, genua misericordie.

In electionibus suffragia ferri solebant manu porrecta: inde χειροτονίας nomen pro electione; Balsam. in syn. Carthag. can. 13. In jure varia fuere signa & symbola: ut in testamentis as & libra, quæ dicis causa adhibebatur, ut adumbraretur emptio venditio: in testatione, aurium attrectatio seu vulso: in electionibus & suffragiis ferendis, dextræ porrectio, quam καρποσιμόν vocat Clemens Alexandr. 5. Stromat. τὸ παρὰ Ρωμαίοις ἐπὶ τῶν διαδηκόνων γυνόμενα πάξις εἶληχε· τὴν διὰ δικαιοσύνης, ἐκένα ζυγά, καὶ ἀστερία, καρποσιμόν τε, καὶ αἱ τῶν ὄταν ἐπιταύτως· τὴν μὲν γέρ, ἵνα δίκαιος γίνεται· τὸ δὲ εἰς τὸν δὲ τιμῆς μερισμόν· τὸ δὲ ὅπως ὁ παρατυχὼν ὡς βέρες τινὸς ἀντῷ ἐπιτιθεμένου, ἐσώς ἀκούσῃ, καὶ πάξιν μεσίτης λέψῃ. Et qua Romanis fiunt in testamentis locum obtinuerunt, nempe libro illæ & asses, propter justitiam, & manuum porrectiones, & aurium contrectationes: illæ quidem, ut juste fiant; hæc autem ad honoris divisionem: tertium vero, ut qui incidisset cum ei onus imponeretur stans audiret, & teneret locum intercessoris.

Veteribus placuit usus symbolorum; symbolum cælibis diem functi fuit puer situam tenens sepulcro impositus; Demosthenes in Leocharem: οὐράστος ὁ Αρχιάδης καὶ τελετὴ τὸν βίον, ἀπόντως τὸν Μειδυλίδα, ἀγανακτοῦσαν. Tom. VI.

τούτου σημείου λουτροφόρος ἐφέσηκεν ἐπὶ τῷ πῶν Αρχιάδον πάφῳ. In morbum incidit Archiades & vita decepsit cœlebs, quod ejus rei signum est, puer situlam ferens est ejus sepulcro impositus. Suidas in voce λουτροφόρος ἔδος δὲ ἦν, καὶ τοῖς ἀγάμοις αποδέκονται λουτροφόρων, καὶ ἐπὶ τῷ μνήμα ἐφέσανται, τοῦτο δὲ ἦν πᾶς οὐδεὶς ἔχων. Mos etiam fuit balneas ferre illis qui cœlibes decesserant, & balneum in illorum sepulcro statuere. Hoc autem erat puer situlam tenens.

C A P U T . III.

Fictitia emptio venditio valet, cum actus sumit a lege vim emptionis & venditionis, ut in aestimatione litis & doris: in datione in solutum: in divisione bonorum inter heredes: aliquando etiam in societate.

FICTITIA emptio & venditio valet, cum actus sumit a lege vim emptionis & venditionis.

Veluti, litis aestimatio vicem emptionis obtinet: exempli gratia, si possessio rei alienæ conventus actione in rem, & damnatus restituere, litis aestimationem solverit, dominium rei statim transfertur in possessorem; quia translegisse videtur cum domino, eo pretio quod ipse constituit; *l. ejus rei, ff. de rei vindic.* Et si mulier, cum qua rerum amotarum actum est, litis aestimationem praestiterit, & postea rei possessionem amiserit, datur ei actio in rem adversus possessorem; quia qui litis aestimationem solvit, emptoris loco habendus est, & datur exceptio adversus maritum vel heredem ejus rem vindicantem; *l. si proper, ff. rer. amor.* Et qui litis aestimationem solvit, usucapere potest, ad exemplum ejus qui rem alienam bona fide emit a non domino; *l. Celsus, ff. de usucap.* quia litis aestimatio emptioni similis est; *l. i. & 3. ff. pro empt.* Ut & si damnatus restituere hereditatem, aestimationem hereditatis solverit, remanent apud eum actiones hereditariae, quia pro emptore habetur; *l. facta, §. i. ad Trebell.*

Dotis aestimatio quoque vice emptionis est: dotis aestimatio est vera venditio; *l. plerunque, §. si ante, ff. de jur. dot.* Inde rebus aestimatis in dotem datis, dominium statim viro acquiritur, quamvis sint in usu mulieris; *l. cum post, §. pen. eod. tit.* Et mariti est electio soluto matrimonio utrum rem, an aestimationem restituat; *d. l. plerumq. §. pen. & dd. II. seqq.* & dotis aestimatæ periculum pertinet ad maritum; *l. estimata, ff. solut. matrim.* Evidetis rebus aestimatis in dotem datis, marito datur actio empti venditi de evictione adversus uxorem; *l. quotiens, ff. de jur. dot. l. i. C. eod.* Dotis aestimatio est venditio, non simplex venditio, sed quæ contrahitur dotis causa; sunt enim differentiae tres inter venditionem simplicem, & venditionem dotis causa. Prima hæc est, evicta re vendita, si venditor emptori praestiterit duplum evictionis nomine, id emptor habet plenissimo jure, nec restituit venditori. At si aestimata dote res dotalis evicta sit, & evictionis nomine uxor viro praestiterit duplum, id mulieri restituet vir soluto matrimonio, ne maritus lucretur ex damno mulieris, quia dotis aestimatio non simplex venditio est, sed dotis causa; *d. l. quotiens.* Secunda hæc est, venditio non rescinditur ob læsionem, nisi sit ultra dimidiam justi pretii; *l. 2. C. de res. vend.* At si dos minoris aestimata sit, etiam si læsio sit intra dimidiam justi pretii, aestimatio dotis rescinditur, data electione marito, vel ut rem dotalē restituat soluto matrimonio, vel justam aestimationem; *l. si res 12. §. i. ff. de jur. dot.* Quod verum est si res dotalis extet, quod si res extincta sit, maritus liberatur præstando aestimationem non justam & veram, sed eam quæ facta est; quia boni consulere mulier debet, quod res fuit

fuit æstimata ; d. l. si res . Tertia hujusmodi est , beneficium d. l. 2. datur venditori , non emptori : marito autem laeso in æstimatione dotis , quæ vice exemptionis est , subvenitur soluto matrimonio , ut non reddat præter justam æstimationem ; l. si circumscripta , C. solut. matrim.

Datio in solutum exemptioni similis est : hinc evicto prædio in solutum dato , qui dedit de evictione tenetur actione ex empto ; l. 4. C. de evict. l. libera , C. de sent. & interlocut. l. qui res in pr. ff. de solut. Et si creditor a Principe impetravit , ut pignus jure dominii possideret , idque evictum sit , datur ei utilis actio ex empto , ac si res ei in solutum data esset ; l. eleganter , ff. de pigner. act.

Divisio bonorum inter coheredes etiam vicem exemptionis obtinet , quia fit tacita emptione & permutatione partium ; l. si filia , §. si pater , ff. famil. ercisc. l. 1. C. comm. utriusq. judic. unde coheredes sibi cavere debent invicem de evictione rerum singulis adjudicatarum ; l. heredes , §. pen. ff. famil. ercisc. nisi forte res minoris fuerit æstimata propter evictionis periculum ; l. si familie , C. eod. inde divisio est quasi contractus ; §. + item si inter , inst. de oblig. que quasi ex contr.

Aliquando & in societate quasi emptio contrahitur , ut in specie l. cum societas , ff. pro soc. Cum coita societate ad emendum & vendendum convenit , ut unus e locis reliquis nundinas , id est epulas præstaret , qua solent celebrari inter negotiatores occasione nundinarum & negotiationis ; eosque a negotio , id est cura negotiationis liberos & solutos dimitteret : si eas eis non solvat , tenetur actione pro socio , & ex vendito . Etsi enim , qui promiserit se præstiturum epulas , nihil convenerit de pretio , & nulla sit emptio venditio sine conventione de pretio ; tacita emptio venditio intercedit in pacto de præstandis epulis : quia tacite pactus intelligitur præstare epulas eo pretio , quod in foro certum & statutum erat a prefecto urbi ; l. 1. §. cura carnis , ff. de offic. præf. urb. vel a proconsulibus & præsidibus in provinciis ; l. annonam , ff. de extraord. crim. l. ult. ad l. Jul. de annon. Edulium certum erat pretium in foro ; unde forum sumitur pro pretio rerum quæ in foro veneunt ; synod. Sueff. Per omnes civitates legitimus forus , & mensura fiat , secundum abundantiam temporis . Matth. Paris. Quod cum Rex Richardus cognovisset , misit marescallos suos ad majores civitates , petens , ut exercitu suo victoria venderent foro legitimo . Et Albert. Argent. in chronic. Vina leviori foro , & pretio vendebantur .

Eiusdem argumenti est , quod in l. cum pater , §. mensa negotium , de legat. 2. mensæ negotium ex caula fideicommissi cum indemnitate heredum per cautionem suscepimus emptioni simile videtur : ideoque , cum quaritur an plus in are alieno sit , an in questu ; cui mensa negotium , id est ratio mensæ argentariae per fideicommissum relicta est , si agnoverit fideicommissum , & caveat heredi de indemnitate , agnitus hujusmodi fideicommissi præstata satisfactio ne de indemnitate pro emptione habetur : quia transfert periculum mensæ & onus aris alieni in fideicommissarium , ita ut teneatur creditoribus etiam ultra vires fideicommissi . Non alia de causa hujusmodi fideicommissi agnitus pro emptione habetur , quam quia transfert periculum in fideicommissarium , exemplo emptionis , qua periculum transit in emptorem .

C A P U T IV.

Utilitatis causa receptum est, ut possessio acquiri possit per imaginariam traditionem: puta per retentionem ususfructus: per traditionem instrumentorum: per conductionem rei venditæ: per traditionem clavum: per appositionem custodis: per obsignationem rei venditæ: per scientiam & patientiam domini in rebus incorporalibus. Possessio ecclesiæ acquiritur per funem campanæ, aut per tactum seræ seu pessuli.

NATURALITER possessio non adquiritur sine corporali prehensione rerum, quia est magis facti quam juris; *l. denique, ff. ex quib. caus. maj. l. 3. §. 1. ff. de adq. possess.* Sed utilitatis causa receptum est, ut adquiri possit per fictitiam & imaginariam traditionem.

Qualis est per retentionem ususfructus: exempli gratia, donatio vel in dotem datio, & venditio perficitur per retentionem ususfructus; quia retentio ususfructus pro traditione habetur; *l. quisquis, l. si quis argentum, §. pen. C. de donat.*

Moribus traditio facta videtur per clausulam constituti, cum vendor vel donator constituit se emptoris vel donatarii nomine precario possidere: hoc casu licet corporaliter rem non tradiderit, fingitur tradidisse, qui eam sibi possidere desit, & cœpit possidere emptori vel donatario, tanquam precario ab eo acceptam.

Donatio & traditio facta intelligitur & per traditionem instrumentorum; *l. 1. C. de donat. l. 2. C. que res pign. l. servum filii, §. eum qui, de legat. 1. Res tradita videtur etiam si donator vel vendor rem ab emptore seu donatario conduxit; l. quædam, ff. de rei vindicat.* Vel si quis patiatur rem, quam tibi commodavit, apud te manere ex causa emptionis vel donationis; *§. interdum, inst. de rer. divis.* Traditio quoque facta inducitur, quod reperiatur donatarius in possessione rei donatae tempore donationis; *d. l. quædam.*

Frumentum & vinum traditum videtur, traditis clavibus horrei vel cellæ vinariae, in quo conditum est; *l. clavibus, ff. de contrah. empt. l. 1. §. pen. de adqu. possess. l. 9. §. item si quis merces, de adqu. rer. dom. §. item si quis merces, inst. de rer. divis.* Traditione clavum, urbs vel castrum traditur; Leo Ostiens. chronic. Cass. lib. 2. cap. 39. Cum ergo Capuanus Princeps Constantino-politano Imperatori Basilio clam faveret, claves aureas ad illum misit, se & urbem Capuanam, immo totum principatum ejus per hoc imperio tradidit.

Si acervum lignorum emero, traditus mihi videtur simul atque custodem apposuero: apposito custodis pro traditione habetur: *l. quarundam, ff. de adqu. possess.*

Traditio pro facta habetur, si emptor rem emptam obsignaverit; *l. quod si neque, §. 1. ff. de peric. & comm. rei vendit.* Ejus est signatum, cuius est signum; *l. stigmata, C. de fabricens. lib. 11. Augustin. in psalm. ... Illius sunt oves, qui illas signavit: excipe, nisi obsignetur dolium, quo vinum venditum continetur; quia non tam traditionis causa obsignari solet, quam ne vinum avertatur; l. 1. ff. eod.*

Possessio incorporalium adquiritur per scientiam & patientiam domini: puta, servitus cum sit incorporalis non recipit traditionem; sed patientia vendoris, qui patitur emptorem uti, pro traditione habetur; *l. *) 1. ff. de servit. l. 1. §. ult. ff. de serv. rustic. l. si a te, si servit. vindic. l. si ego, §. 1. ff. de Publician. Idem in usufructu; l. 3. de usufr.*

Similiter hereditas pro restituta habetur per patientiam heredis, si passus sit res hereditarias possideri a fideicommissario; *l. restituta, ad Trebell.* & si quis donandi causa lapidem mihi eximere de suo permiserit, lapis exemptus quodammodo traditione meus fit; *l. permisisti, ff. de prescript. verb. l. 6. de donat.*

Possessio non sola prehensione corporali adquiritur, sed & oculis & † affetu; *l. 1. §. pen. l. quod meo, ff. de adquir. poss.* Possessio ecclesiae acquiritur per tactum funis campanæ; Baldric. Noviomensi. lib. 1. cap. 90. Nam cum dignitatis tanto munere suscepio rediret, adeo quippe astu torrente fatigatus est, ut cum ad ecclesiam usque pervenerit, vix campanam, cuius tintinnabulo episcopij dignitatem vendicandam sibi indicare deberet; vix, inquam, præ molestia agititudinis movere potuerit. Innocent. noster lib. 1. epist. 296. Exinde ad ecclesiam pariter accedentibus, Episcopus in sede abbatis illum consiliens, per funem campana, sicut moris est, investivit. Vel per tactum seræ seu pessuli; idem Innoc. lib. 11. epist. 104. Cumque postmodum regressus Aquilegiam sibi vellet administrationem cellarii vindicare, quasi possessionem ejus per feram, quia clausum erat cellarium, apprehendit. Acturus de inofficio testamento, litis ordinande causa bonorum possessionem accipiebat a pratore; *l. 6. §. ult. & dd. 11. seqq. ff. de inoff. test.* Sed hæc possessio erat civilis & festucaria, non realis; nec adimebat possessionem scriptis heredibus; *l. 2. C. eod.*

C A P U T V.

De fictione brevis manus.

FICITIONE brevis manus res tradita videtur ex certa causa; quamvis res tradita non sit, vel ex alia causa tradita sit.

Ut, si depositi apud te pecuniam, deinde permisi tibi ea uti quasi mutua, mutuum contrahitur; *l. certi condicō, §. ult. ff. de reb. credit. l. + qui negotia, in princ. vers. nec huic, ff. mandat. l. 9. §. + nihil autem interest, l. si servus, §. 1. ff. de adqu. rer. dom.*

Idem dicendum si jussero debitorem meum tibi pecuniam numerare; mihi obligaris ex causa mutui, quamvis meos nummos non acceperis: item si convernatur, ut pecuniam, quam mihi debes ex causa mandati, creditam habeas; his casibus mutuum contrahitur; *l. singularia, ff. de reb. credit. d. l. qui negotia.* His casibus propriæ mutuum non contrahitur, cum meos nummos non acceperis; mutuum dicitur contrahiri, cum pecunia, quæ erat creditoris, sit accipientis; mutuum dicitur, quod de meo tuum fiat. Sed his casibus contrahitur mutuum fictione brevis manus, quasi pecunia mihi soluta sit, & a me tibi credita fuerit. Unde Ulpianum in *d. l. singularia*, & Africanum in *d. l. qui negotia*, consentientes habemus, jus id benigne, & jure singulari receptum esse, ut mutuum contrahatur his casibus: quod quidem dicitur fieri brevi manu; *l. licet, §. 1. ff. de jur. dot. & circuitus vitandi causa, quando celeritate conjungendarum inter se actionum una occultatur; l. 3. §. sed si debitorem, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Veluti cum vestis componendæ & congruenter corpori aptandæ gratia, ea in plures sinus consutur & complicatur.

Eadem fictione brevis manus, si rem meam, quam possidebas, tibi vendidero, pro tradita habetur; *l. si rem, ff. de evict. l. 9. §. + nihil autem, l. si servus, §. 1. de adqu. rer. dom.* Et si res extra dotem a matre, filiæ nomine viro tradita sint, filiæ quæ præsens fuit donatae, & ab ea viro traditæ videntur; *l. donatiōnes 31. §. species, ff. de donat.* Et si filius, donatam sibi ab alio pecuniam eo animo ut creditori solveret, creditori solverit, videtur a donatore

† Potius
trahi potest
ex §. inter-
dum.

† Hic bene
facit §. inter-
dum.

profecta illico ad creditorem ; *l. sed si paterf.* §. 1. ff. ad Maced. Fictioni brevis manus opponitur longa manus , cuius meminit *l. pecuniam* , ff. de solut.

Fictio brevis manus introducta est circuitus vitandi causa : circuitus vitandus est rerum celerius expediendarum gratia . Ut , si dominus testamento minus solemnis servo suo libertatem dederit , si decem mihi daret ; & postea appareat testamentum nullum esse , & interim alias nomine servi decem dederit , domino servi datur condicō indebiti : sed circuitus vitandi causa benignius & utilius , id est æquius est recta via ei qui solvit dari conditionem ; *l. dominus* , ff. de condicō. indebit. Et si cui legetur plusquam per legem falcidiam , & ab eo fideicommissum relictum sit ; fideicommissarius debet cavere legatario , quod amplius ceperit , quam per legem falcidiam liceret , restitu ; nisi forte malit legatarius cavere heredi sublato circuitu ; *l. videamus* , ff. si cui plus , quam t per *l. falcid.* Circuitum vitandum esse , tanquam juri civili aduersum , insinuat Petron. in satyric. Negavi circuitu agendum , sed plane jure civili dimicandum .

C A P U T VI.

Quædam res non sunt in commercio , & tamen cum universitate transferuntur in heredem vel emptorem , quasi majori parti accendant . Mandata iurisdictione , concessa videntur ea , sine quibus explicari non potest iurisdiction . Cum minor creatur prætor , habetur quasi major . Quædam tacite excipiuntur , licet excepta non sint .

QUÆDAM , quæ non sunt in commercio , per se alienari non possunt , sed cum universitate transferuntur in heredem vel emptorem ; *l. quædam* , ff. de adqu. rer. dom. ut , locus facer , vel religiosus specialiter venire non potest , sed cum universitate transit in emptorem ; *l. in modicis* , & dd. præced. ff. de contrah. empt. Ita demum , si modicum emptioni majoris partis accedit ; *d. l. in modicis* , & *l. hoc adjectio* , de V. S. Et jus patronatus per se vendi non potest , cum sit spirituale , vel spirituali adnexum ; *cap. t quanto* , de judic. sed cum universitate transit in emptorem ; *cap. cum faculum* , *cap. ex litteris* , de jur. patron. *cap. cum Bertholdus* , de re judic.

Cum venditor fundi exceptit locum sepulcri , videtur tacite excepsisse iter ad sepulcrum ; *l. si venditor* , ff. de religios. Vendito fundo , iter ad sepulcrum exceptum videtur ; quia legibus prediorum vendendorum cavetur , ut ad sepulcra , quæ in fundo sunt , iter & ejus aditus ambitus funeris faciendi sit ; *l. s. ff. de sepulcr. violat.* M. Tull. pro Rosc. Amerin. *Filiī autem ejus egestas indignissima* , cui de tanto patrimonio predo iste nefarius , ne iter quidem ad sepulcrum patrum reliquisset . Vendito fundo iter ad sepulcrum tacite exceptum videtur , quia excipi solet . Paecta , quæ adhiberi solent in contractibus , tacite inesse videntur ; *l. quod si nolit* , §. *quia assidua* , ff. de adil. edict. *l. ult.* C. de fidejuss. *l. ult.* C. *qua res pign. oblig. poss.*

Si aqua accedit venditioni fundi , tacite iter accedit ; *l. qui fundum* , §. *in lege* , ff. de contrah. empt. Si ususfructus fundi legetur , aditus tacite sequitur usumfructum ; quia ususfructus administris eget , sine quibus consistere non potest ; *l. i. §. 1. ff. si ususfr. pet.*

Mandata iurisdictione , tacite concessa videntur ea omnia , sine quibus jurisdictione explicari non potest ; *l. 2. ff. de jurisd.* Mandata iurisdictione , etiam imperium mixtum mandatum videtur ; quia jurisdictione sine modica coercitione nulla est ; M. Tull. Philipp. 3. *Demus imperium Cæsari* , sine quo res militaris administrari , teneri exercitus , bellum geri non potest . Si prætor minor atate

senten-

sententiam dixerit, valet sententia; Princeps enim, qui ei magistratum dedit, omnia gerere decrevit; *l. quidam, ff. de re judic.* Princeps minorem eligendo in magistratum, videtur ei aetatem supplex, & omnes dotes concessisse, quae necessariae sunt magistrati, ne Princeps deceptus videatur. Dubitare de principali iudicio non oportet; sacrilegii enim instar est dubitare an is dignus sit, quem elegerit Imperator; *l. 3. C. de crimin. sacrileg.*

Quædam tacite excipiuntur, licet non sint excepta. Veluti, si cui simpli- citer via cedatur, vel testamento relinquatur per fundum; per quamlibet ejus partem ire agere licet civiliter modo, nam quædam in sermone tacite excipiuntur; *l. si cui, ff. de servitut. l. si via, de servit. rustic.*

C A P U T VII.

Quasi contractus nascuntur ex tacita conventione & figmento legis.

CONTRACTUS nascuntur ex speciali conventione; quasi contractus ex tacita conventione, & legis figmento.

Ut, tutela non est contractus, sed quasi contractus; tutor non tenetur propriæ ex contractu, quia nullatenus contraxit cum defuncto, a quo tutor datus est; nec cum pupillo cuius tutelam suscepit: sed tenetur quasi ex contractu; *l. + si quis absens, §. tutela, ff. de oblig. & act. §. tutores, inst. de oblig. que quasi ex contr.* quia suscipiendo tutelam videtur contraxisse cum pupillo, hoc ipso quod omnia bona tacite obligari pupillo tutelæ nomine; *l. ult. C. de legit. tut. l. pro officio, C. de administr. tut. l. unic. §. 1. C. de rei uxori. act.* Unde tutor pro rationibus reddendis ibi conveniri potest, ubi tutelam gescit, quasi ex contractu; *l. heres absens, §. 1. l. argentarium, ff. de judic. l. 1. & 2. C. ubi de ratiocin. & tutela recensetur inter contractus; l. contractus, de R. J.* Et debitum constitui potest, non modo ex mutuo, sed etiam ex tutela veluti ex contractu; *l. 1. §. debitum, ff. de constit. pecun.*

Litis contestatio est contractus, vel quasi contractus; in iudicio quasi contrahitur: ut, pater tenetur de peculio ex contractu filii. vel ex quasi contractu, veluti ex causa judicati cum filio; nam sicut stipulatione contrahitur cum filio, ita & iudicio; *l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul.* Hinc litis contestatio novat obligationem, quasi stipulatio, vel contractus; *l. delegare, l. aliam, ff. de novat.* & post item contestatam cum uno ex fidejussionibus, actio semel divisa non redintegratur; *l. liberum, C. de fidejuss.* & post item contestatam procurator potest alium substituere, quia lite contestata fit dominus litis; *l. procuratoribus, & seq. C. de procurat.*

Aditio hereditatis etiam est quasi contractus; heres, qui semel adiit hereditatem, vel petit honorum possessionem, quasi ex contractu tenetur in solidum creditoribus hereditariis & legatariis; quia adeundo hereditatem videtur contrahere cum creditoribus & legatariis; *d. l. + si quis absens, §. heres, l. pen. in fin. ff. de separat. §. heres, inst. de oblig. que quasi ex contract.* Ideo pupillus non potest adire hereditatem sine tutoris autoritate, ne sine tute obligeatur ari alieno: hereditatis aditio est quasi contractus, quia adeuntem obligat ari alieno, etiam si non sit solvendo; *l. more nostræ, ff. de adqu. hered.* Et si pupillus, qui adiit hereditatem, non solvat legata vel æs alienum defuncti, & conventus eo nomine non defendatur, bona ejus ex edicto prætoris possideri possunt; quia adeundo hereditatem contraxisse videtur cum creditoribus hereditariis & legatariis; *l. 3. §. ult. & l. seq. ff. ex quib. caus. in poss. eat.* Omnis obligatio pro contractu habetur; ubicumque quis obligatur, & contrahere videtur, quamvis non

obligetur ex causa mutui ; *l. omnem, ff. de judic.* Et heres, qui legatum solvit filiof. ignorans ejus conditionem , liberatur ; heredi nihil est quod imputetur , cum non sponte cum legatariis contrahat ; *l. qui cum alio, de R. J.* Heres adeundo hereditatem obligatur creditoribus hereditariis , quia hereditatis aditio est quasi contractus .

Qui non debitum accepit per errorem solventis , non tenetur ex contractu ; quia indebitum solvens per errorem , magis distrahendae obligationis animo , quam contrahendae dare videtur : sed tenetur quasi ex contractu , id est quasi ex mutuo ; *d. l. + si quis absentis, §. is quoque, §. item is cui, de oblig. que quasi ex contractu.* Solutio indebiti est quasi contractus , id est quasi mutui datio : qui enim indebitum solvit , mutuum contrahere videtur ; & condic^tio indebiti non datur ex contractu , sed ex bono & aequo ; *l. indebiti, l. hac condic^tio, ff. de condic^t. indebit.*

^{† V. Si probat. Et adde cap. ult. eod. it.} Similiter maleficium est quasi contractus ; reus videtur contraxisse ubi deliquit , & quasi ex contractu sortitur forum ratione delicti ; *l. i. & auth. qua in provincia, C. ubi de criminib. cap. + i. cap. postulasti, de for. compet. clem. passionalis, de re judic.*

Ex jurejurando datur actio quasi ex contractu : si filiof. jusjurandum defrente juratum sit ; ex jurejurando in patrem datur actio de peculio , quasi ex contractu . Jusjurandum habet vim stipulationis , novationis , transactionis , & rei judicat^e ; *l. 2. l. qui jurasse, §. ult. l. admonendi, l. tutor pupilli, §. i. ff. de jurejur.* Jusjurandum habet vim contractus , immo & induit naturam actus super quo interponitur ; *l. ult. C. de non numer. pec. cap. quemadmodum, de jurejur.*

Ex contractu filiif. vel servi , initio jubente patre vel domino , actio quod jussu quasi ex contractu proprio datur in solidum in patrem vel dominum ; quia quodammodo cum eo contrahitur qui jubet ; *l. i. ff. quod juss. §. i. inst. quod cum eo qui in alien. potest.*

Ex contractu exercitoris , vel institutoris , datur actio in dominum quasi ex ejus contractu , perinde ac si ipse contraxisset ; quia institutor contraxisse videtur jussu domini , qui eum praeposuit mensa vel negotio ; *l. si institorem, ff. de reb. cred. l. pen. C. de exerc. & instit. act. §. ult. inst. quod cum eo qui in alien. potest.*

Ex quasi contractu cum defuncto nascitur & actio funeraria in heredem , qui in funus defuncti aliquid impendit , contrahere videtur cum defuncto , non cum herede ; *l. i. ff. de religios.* Sumptus funeris videtur a^s alienum defuncti potius quam heredis ; quia pertinet ad corpus defuncti & honorem sepulturæ : quod lex finxit propter beneficium separationis , ut in concursu creditorum defuncti , & creditorum heredis , huic creditori detur beneficium separationis , ut creditoribus heridis præferatur ; *l. i. & tot. tit. ff. de separat.*

Si quis absentis negotia gesserit sine mandato , utilitatis causa utriusque datur actio negotiorum gestorum ex quasi contractu , id est quasi ex mandato ; *d. + l. si quis absentis, in prin. Is, cujus negotia gesta sunt mandasse fingitur, ut eo nomine mutua detur actio , ne absentes maneant indefensi.*

C A P U T VIII.

Societas involuntaria cum coherede & collegatario: quasi societas cum colono partario. De tacita reconductione. Maritus uxorius procurator ex tacito mandato. De tacita emancipatione. Favore reipub. inchoatio operis habet vim promissionis.

CUM coherede vel collegatario non est proprie societas: societas voluntate contrahitur, cum coherede vel collegatario non contrahimus, sed incidimus in eum; coheredes & collegatarios conjunxit ad societatem, non consensus, sed res: verum societas re contrahitur, quasi tacito consensu; *l. heredes*, §. non tantum, ff. famil. erusc. §. item si inter, inst. de oblig. que quas. ex contract. Coheres adeundo hereditatem videtur optare & adjungere sibi coheredem; quia si sint duo vel plures heredes solidum habent ab initio, sed concursu partes faciunt; *l. conjunctim*, de legat. 3.

Cum colono partario non est proprie societas, sed quasi societas. Hinc colonus partarius quasi societatis jure damnum & lucrum cum domino fundi partitur; *l. si merces*, §. vis major, ff. locat. Et cum agrum politori damus in commune querendis fructibus, velut a socio in re communi culpa praestanda est; *l. cum duabus*, §. utrum, pro soc.

Finito tempore locationis tacita reconductio contrahitur, si conductor in eadem conductione permaneat; *l. item queritur*, §. qui impleto, & seqq. ff. locat. *l. legem*, C. eod.

Maritus sine mandato in rebus uxorius intercedere, id est in jure judicioque agere potest; *l. maritus*, C. de procurat. quia maritus videtur procurator uxorius ex tacito mandato. Tacite convenire, & tacite mandare possumus; *l. 2. ff. de pact.* *l. 6. §. + si passus*, ff. mandat. Idem in aliis conjunctis personis; *l. sed & haec*, in pr. ff. de procur. *l. exigendi*, C. eod.

Emancipatio est actus solemnis, qui fieri debet servatis solemnibus; *l. 3. C. de emancip.* & apud judicem competentem; *l. 1. & ult. C. eod.* Tamen tacita emancipatio recte fit sine magistratu & solemnibus, si pater longo tempore, id est per decennium, patiatur filium familiis ut patrem familiias agere, res suas gerere, & sibi habere; *l. post mortem*, ff. de adopt. *l. si filius*. ff. ad Maled. *l. 1. C. de patr. potest.* *l. si putas*, C. de petit. hered. Patria potestas remittitur tacito consensu patris. Eadem est vis consensus taciti, ac expreffi; consentire videtur qui sciens & valens dissentire non reclamat; *d. l. si filius*.

Si quis opus coeperit reip. seu civitatis, quasi ex pollicitatione tenetur perficere; *l. 3. ff. de pollicit.* Favore reip. inchoatio operis habet vim promissionis: alias ceptum opus non tenetur quis perficere; ut, qui solvit partem alieni debiti, non tenetur residuum solvere; *l. 4. C. ne uxor. pro marit.*

C A P U T . IX.

Quadam habent vim taciti pacti : puta redditio chirographi , non etiam redditio pignoris quoad sortem : ratio differentia inter utrumque . Servitutis instrumentis servo datis aut corruptis , libertas data intelligitur . Crematis indictionum tabulis , reliqua vestigialium remissa . Qui per triennium minores usuras accepit , maiores remisisse creditur . Qui nullas per longum tempus accepit , eas etiam omnino remisisse videtur .

PACTUM aliud est expressum , aliud tacitum : expressum est quod fit speciali partium consensu : tacitum est , quod a lege inducitur ex tacito & presumpto partium consensu ; l. 2. ff. de pact.

Ut , redditio chirographo , tacite debitum remissum videtur : redditio chirographi habet vim taciti pacti de non petendo ; l. 2. & 3. ff. de pact. quia creditores sortem accipiendo solent reddere chirographum & cautionem : redditio chirographo debitum remittitur , quia redditum censemur animo remittendi debiti ; quod id moris esset & consuetudinis , chirographum reddi soluta forte vel remissa , Ambros. 1. offic. cap. 32. Est etiam illa benevolentiae liberalitas , ut si quod habes debitoris chirographum , scindens restituas ; nihil a debitore consecutus debiri . Et August. de temp. ferm. 120. Nam dum tantum reum benigne relaxat , dum tanto debitori refundit immanis debiti cautionem , humano generi conscripsit securitatem . Coripp. de laud. Justin. lib. 2.

Debita persolvit , genitoris cauta recepit .

Æque legato chirographo , debitum , quod in eo continetur , legatum videtur ; l. servum filii , §. eum qui , de legat. 1. l. qui chirographum , de legat. 3. aliquo inane esset legatum : & instrumento emptionis pignori obligato , fundus obligatus videtur ; l. 2. C. que res pignor. redditio pignore , pignus remissum censetur ; l. creditricem , C. de remiss. pignor. cap. 4. ut lit. pend. Sed obligatio sortis non solvitur ; d. l. 3. de pact. quia non valet argumentum ab accessorio ad principale . Pignus est accessio principalis obligationis , sublato accessorio , id est pignore , obligatio principalis manet , licet principali obligatione sublata accessoria tollatur ; l. + eos , qui , C. de usur. sic & tabulis indictionum cremari jussis , reliqua vestigialium remissa videntur ; l. 6. C. de jur. fisc. quia optimi Principes solebant descriptiones vestigialium publice igni comburere , ubi remittebant reliqua vestigialium ; Auson. in panegyr. Gratian. Tu argumenta omnia flagitandi publicitus ardere jussisti , videre in suis quaque foris omnes civitates conflagrationem salubris incendi . Greg. Tur. lib. 5. c. 34. Tunc Rex Chilpericus compunctus corde tradidit omnes libros descriptionis igni , conflagratisque illis misit qui futuras prohiberent descriptiones .

Dominus , qui instrumenta servitutis servo dedit , vel corruptit , eum manumisisse videtur ; modo id fiat testibus praesentibus , ne furandi occasio servo forsitan detur ; l. un. §. ille autem , C. de latin. libert. toll. Redditio tabularum servitutis , argumentum fuit manumissionis ; Augustin. epist. 50. de Donatistis : *Pessimorum servorum ut liberi abscederent tabula frangebantur , extorta debtoribus chirographa reddebantur .*

Si quis pactus sit , nulla facta mentione heredis , pactum prodest non modo pacienti , sed etiam heredi ; quia sibi & heredi cavisse videtur , quod plerumque tam heredibus , quam nobis metiis caveamus ; l. si pactum , ff. de probat.

Qui in futurum usuras a debitore accepit , tacite pactus videtur ne intra id tempus sortem petat ; l. qui in futurum , ff. de pact. & si interim sortem petat ,

petat, submovetur exceptione pacti, sc. taciti, & doli; l. 2. §. non male, de dol. & met. except. ait in futurum; usuræ enim prorogari, id est in futurum solvi solebant.

Qui stipulatus est majores usuras, & per certos annos, puta per triennium, minores accepit, tacite pactus videtur ne majores petat, & si majores petat, repellitur exceptione pacti, sc. taciti; l. 5. C. de usur.

Qui usuras longo tempore non petuit, postea eas petere non potest, ex rescripto D. Pii; quia eas tacite remisisse videtur debitori, ut gratior apud eum esset; l. cum quidam, §. Divus Pius, ff. de usur. l. vir usuras, de donat. inter vir. & uxor.

C A P U T X.

De tacita hypotheca: quibus ea competit.

ALIA est hypotheca conventionalis, alia tacita, seu legalis: conventionalis est quæ conventione contrahitur; l. 1. ff. de pigner. act. l. 4. de pignor. l. non solum, §. qui pignori, & seq. de usucap. tacita est quæ tacite a lege contrahitur, etiamsi de ea nominatim non convenierit.

Ut, tacita hypotheca datur mulieri in bonis mariti pro dote repetenda; l. un. §. 1. C. de rei uxori. act. l. affiduis, C. qui potior. in pign. quod favore dotti statutum, ut mulieri dos incolumis sit: reip. interest mulieribus dotes salvas esse; l. 2. ff. de jur. dot. Privilegio tamen tacitæ hypothecæ caret mulier, quæ sibi cavit speciali hypotheca: ubi est conventionalis hypotheca cessat legitima; l. ult. C. de pact. convent. Idem est ubi mulier remisit hypothecam marito; quia remissio hypothecæ vel pignoris, nec est intercessio, nec donatio; l. quamvis, in pr. ff. ad Vellejan. l. etiam, C. eod.

Tacita hypotheca datur & legatariis in bonis defuncti assequendi legati causa, quasi ex tacita voluntate testatoris; l. 1. & 2. C. comm. de legat. §. sed olim, instit. de legat. Constitutione Justiniani legatorum causa tres dantur actiones, quæ pugnantes videntur inter se; actio in rem, quæ datur legatario quasi dominio; actio in personam ex testamento, qua intendimus legatarium non esse dominum, sed rem legatam ei deberi ex testamento; quasi actis alienum defuncti potius, quam heredis. Actio ex testamento legati nomine, hereditariae actionis loco habetur, quamvis coperit ab herede, non a defuncto; l. hereditiarum, ff. de oblig. & act. quia origo ejus & causa pendet ex testamento, & voluntate defuncti. Hereditarium, seu defuncti actis alienum intelligitur etiam id, de quo cum defuncto agi non potuit, veluti quod collatum est in tempus mortis; l. hereditarium, de reb. auct. judic. poss. quia origo ejus cœpit a defuncto; & actio hypothecaria præsupponit rem alienam: hypotheca enim est jus in re aliena. Hac constitutione sublata est differentia legati per vindicationem, quo transferebatur dominium, & legati per damnationem, ex quo nascebatur actio ex testamento, quæ est personalis. Verum sublata hac differentia legatorum, salvæ fuere actiones quæ ex his constitutæ erant: immo vero omnes conjunctæ sunt & adunatae, ut facilius pateret via ad consequenda legata pluribus datis actionibus; & pugnantes inter se actiones conciliavit Justinianus, ut legatariis faveret; d. l. 1. & 2.

Tacitam hypothecam habet pupillus vel adultus in bonis tutoris vel curatoris; d. l. un. §. 1. C. de rei uxori. act. l. ult. C. de legit. tutel. l. pro officio, C. de adm. tut. Et si mater gesserit tutelam liberorum, & transferit ad secundas nuptias, non petito eis tutore, nec redditis rationibus, mariti quoque, id est vitri-

ci bona , ex causa tutelæ , tacite pignori obligata sunt pupillo ; l. 2. C. quand. mul. tutel. offic. fung. nov. Just. 22. cap. 40. Et tacita hypotheca , quæ in bonis tutoris pupillo competit , non ab eo die incipit quo rationes redditæ , & reliqua explicata sunt ; nec rursus a tempore quo quæque res gesta est , sed ab ipso die susceptae tutelæ ; d. l. pro officio , quia , ut dixi suo loco , tutela est quasi contractus . Filius quoque habet tacitam hypothecam in bonis patris , pro rebus maternis & adventitiis , & lucris nuptialibus ; l. cum oportet , §. non autem , C. de bon. que liber . l. si quis prioris , §. pen. C. ult. C. de secund. nupt.

Fiscus quoque habet tacitam hypothecam in bonis debitorum , ex causa tributorum , vel contractuum ; l. 1. C. in quib. caus. pign. vel hypoth. & ad eas causas pertinet quod ait l. auferitur , §. fiscus , ff. de jur. fisc. fiscum semper habere jus pignoris ; quidam enim sunt causi , in quibus fiscus tacitam hypothecam non habet ; l. rescriptum , ff. de pact. Effectus tacitæ hypothecæ fisci est , quod causam pignoris fiscus prævenisse intelligitur ; l. si qui mihi , ff. de jur. fisc. l. quod quis , de reb. auct. judic. poss. l. 1. §. ex illa , ad l. Cornel. de fals.

Invecta illata in prædia urbana , tacite pignori sunt locatori pro pensionibus , etiam si de eo nihil convenerit : invecta illata in prædia rustica , pro mercede non sunt pignori , nisi expresse convenerit ; l. 4. ff. de pact. l. eo jure , in quib. caus. pign. vel hypothec. l. 5. C. eod. sed fructus , qui ibi nascuntur , tacite intelliguntur pignori esse , etiamsi id non convenerit ; l. in prædiis , ff. eod. l. certi , C. locat. Invecta illata sunt tacite pignori in prædiis urbanis , fructus tantum in prædiis rusticis ; quia dominus fingitur esse contentus pignore fructuum : quod pignus cum in ædibus spectari non possit , merito placuit dominum ædium tacite pactum videri de pignore rerum inquilini quæ invehementur . Hanc enim ob causam solebant inquilini res suas pignerare ; coloni autem non res suas , sed fructus fundi ob mercedem pignori obligare solebant ; l. si servus , §. locavi , ff. de furt. Quæ autem sunt consuetudinis inesse videntur ; l. quod si nolit , §. quia assidua , ff. de ædil. edict. Fructus prædiis rusticis sunt tacite pignori pro mercede locationis ; quia non tam semenis , quam dominii & soli jure percipiuntur ; l. qui scit , §. 1. ff. de usur. & jus soli in causa pignoris sequuntur . Invecta illata in prædia urbana non modo tacite obligantur pro pensionibus , sed & pro deteriorationibus culpa inquilini factis ; l. 2. ff. in quib. caus. pign. vel hypoth.

Tacitam hypothecam habet qui pecuniam credit ad domum extruendam , vel reficiendam ; quia pecunia ejus salvam fecit , vel præbuit pignoris causam ; l. 1. ff. eod. l. si ventri , §. 1. de reb. auct. judic. possid.

Aliena pecunia redemptus ab hostibus , tacite pignori tenetur ei qui redemit , & fit ejus quasi servus donec restituat pretium ; l. senatus , §. t. ult. ff. de legat. l. l. in bello , §. si quis servum , l. si patre , l. si quis ingenuam , in pr. ff. de captiv. C. postlim. revers. l. 2. C. eod.

C A P U T XI.

De dote : quasnam fictiones ea recipiat.

Dos profectitia mortua filia in matrimonio reddit ad patrem , licet nulla stipulatio dotis repetenda accesserit ; quia pater tacite stipulatus videtur dotem sibi reddi mortua in matrimonio filia , ne & pater filiæ amissæ , & pecunia damnum sentiat ; l. jure succursum , ff. de jur. dot. l. dos a patre , C. solut. matrim. Dos adventitia mortua in matrimonio muliere , ipso jure apud virum remanet , nisi is qui dotem dedit stipulatus sit sibi dotem reddi ; l. * ob res , §. 1. l. cum maritus , §. Titius , ff. de pact. dotalib. Constit. Justiniani dos adventitia

TRACTATUS TERTIUS.

53

titia mortua in matrimonio muliere non cedit lucro mariti, sed mulieris hereditibus reddenda est ex tacita stipulatione; *l. un. §. illo procul dubio, C. de rei uxori. act.*

Morte viri, vel divortio soluto matrimonio, mulieri datur actio ex stipulato dotis recuperandae causa, licet nulla stipulatio intervenerit; quia contractui dotis ineft tacita stipulatio de dote reddenda: & si stipulatio inutilis interposita sit, pro utili habetur; *d. l. un. §. 1. & §. accedit*, quia dos in hoc datur ipso jure, ut soluto matrimonio reddatur mulieri; *l. res in dotem, ff. de jur. dot.*

Dotis stipulatio, vel datio tacitam habet conditionem, si nuptiae sequantur; *l. stipulationem, ff. de jur. dot.* quia non alia contrahendi causa fuit; *l. in rebus, eod.* nec dos est sine nuptiis; *l. inceste, l. dote, ff. de rit. nupt. l. manifestum, C. de nupt.* & nuptiis non secutis ipso jure evanescit stipulatio dotis; *l. promittendo, ff. de jur. dot. l. 4. §. + 2. de pact. ac rebus estimatis in dotem datis si nuptiae non sequantur, res ipsa repeti debet, non astimatio; d. l. in rebus*, quia dos non fuit: & quod datum est non repetitur actione de dote, sed condicione ob causam dati, causa non secuta; quae exemplo dotis, id est actionis de dote, est privilegaria inter personales actiones, id est chirographarios creditores personalem actionem habentes; *l. si sponsa, + eod. de jur. dot. l. eum qui duas, C. ad l. Jul. de adult.* Si mulier viro centum dederit, non adiecta dotis causa, dotis causa dedisse intelligitur; *l. quia autem, de jur. dot.* quia non alia fuit causa dandi.

Dos data ab avo paterno, post mortem avi mortua filia in matrimonio patri reddenda est; quia ab eo profecta intelligitur, cum propter filium ab avo nepti data sit: quod ab avo nepti datur, perinde est ac si a filio datum esset; quippe officium avi circa neptem pendet ex officio patris erga filium; *l. dotem, ff. de collat. honor. l. 3. §. ult. de donat. inter vir. & uxor.*

Marito vergente ad inopiam, mulieri datur repetitio dotis; *l. si constante, ff. solut. matrim.* & quidem olim, si maritus fieret non solvendo, fingebatur divortium, & mulieri dabatur actio de dote, quasi divortio soluto matrimonio: sed hodie etiam constante matrimonio, si maritus labatur facultatibus, mulieri datur repetitio dotis, explofa facti divortii simulatione; *l. in rebus, in fin. C. de jur. dot.* Justiniano displicuit commentum facti divortii, tanquam publicae honestati contrarium; & ut fieret inutile, dedit actionem de dote repetenda etiam constante matrimonio, si mariti res ita diruta essent, ut doli consulendum esset. Ejusdem argumenti est, quod si quis dotem dando pro muliere, stipulatus sit sibi dotem reddi in casum mortis, & circumscribendi stipulatoris gratia paulo post factum divortium secutum fuerit, conditio stipulationis extitisse videtur, quasi morte, non divortio solutum esset matrimonium; quia dolus prodesse non debet, & imaginarii nuntii, id est facta divortia, quae fiunt per num-
tium, nullius sunt momenti; *l. 3. C. de repud.*

Post divortium redintegrato matrimonio, dos tacite redintegratur; *l. dotem, l. divus Severus, ff. de jur. dot. l. si mulier, solut. matrim.* etiamsi posterius matrimonium medium intervenerit; *l. pen. §. uxor, eod. nisi extraneus, qui dotem dedit, stipulatus sit sibi dotem reddi, morte vel divortio soluto matrimonio; l. in insulam, §. ult. eod. l. cum maritus, §. pen. de pact. dotalib.*

Si mulier nupserit nulla dote data, vel promissa, tacite fingitur omnia bona in dotem dedisse; *gloss. in l. mulier bona, ff. de jur. dot.* quia non creditur mulier indotata esse velle; *d. l. dotem, ubi matrimonium siebat per coemptionem*, id est per imaginariam venditionem, seu in manum conventionem, omnia bona mulieris ipso jure in dote erant, quasi ex tacita conventione; *M. Tull. in topicis: Cum mulier viro in manum convenit, omnia, qua mulieris fuerint, viri fiunt dotis nomine.* Per coemptionem facto matrimonio, vir & uxor sibi invicem succedeant, quasi se & sua invicem venditassent; *Serv. in illum*

locum i. georg. *Teque sibi generum Thetys emat omnibus undis.* Coemptione vero, atque in manum conventione uxor in filia locum, maritus in patris veniebat; ut si quis prior fuisset defunctus, locum hereditatis justum alteri faceret. Et idem in illud 7. Aeneid. Externusque in regnum queritur heres. Per coemptionem factio matrimonio, maritus & uxor sibi invicem succedebant: cuius juris vestigia eluent in d. l. mulier, & l. i. §. i. pro dot.

C A P U T XII.

De tacita stipulatione dupla, vel doli. De evictione.

TN venditione, legis commento tacita stipulatio dupla, vel doli inesse intellegitur, licet nulla intervenerit.

Puta, si servus, aut res aliqua pretiosa venierit, etiam si stipulatio dupla interposita non sit, re evicta venditor tenetur actione ex stipulatu de dupla: quia assidua, id est perpetua & solemnis est dupla stipulatio, & ea quae sunt moris, & consuetudinis tacite veniunt in bonae fidei judiciis; l. quod si nolit, §. quia assidua, ff. de adil. edit. l. 2. l. emptori, ff. de evict. l. ult. C. de fidejuss.

Venditor in re vendita dolum praestat, etiam si dictum non sit; quia venditioni, quae est bonae fidei contractus, inest tacita stipulatio dolum malum abesse, abs futurumque; l. si cum fundum, §. fere, ff. de contrah. empt. l. ex empto, §. sententiam, de act. empt. immo & si venditor sciens fundum obligatum, aut alienum vendiderit; & adjectum sit, ne eo nomine quid praestaret: nihilominus tenetur de dolo, quem semper abesse oportet in actione empti, quae est bona fidei; l. tenetur, §. ult. l. Julianus, §. idem Julianus, eod.

Venditor etiam tenetur de evictione actione ex empto in id quod interest, et si nihil dictum fit; quia actio de evictione est ex natura contractus; l. in vendendo, ff. de contrah. empt. l. si in venditione, de evict.

In contrahendo, quod tacite agitur pro cauto habetur, ac si expressum esset: v. g. si triticum mutuum datum sit, et si minime cautum sit ut aequum bonum, seu ejusdem bonitatis redderetur, non licet debitori deterius reddere; quia hoc tacite inter contrahentes actum videtur, licet non sit expressum; l. 3. ff. de reb. credit. l. triticum, de V. O.

Et si quis stipuletur sibi aut Titio dari, tacite inesse haec conventio stipulationi videtur, si in eodem statu maneatur; l. cum quis, ff. de solut. Pactum in se habet tacitam conditionem, si res in eodem statu maneatur; l. ult. ff. qui satisf. cog. l. ult. ad municipal.

C A P U T XIII.

Possessio fictionem aliquando recipit. Quidam fictione legis pro possessoribus habentur.

REGLARITER possessio, quia est facti non juris, non admittit fictionem. Qua de causa possessio captivitate interrupta, postliminii fictione non restituatur, ut quis usucapisse videatur, nisi de novo apprehendatur; l. denique, ff. ex quib. caus. maj. l. si is qui pro emptore, de usucap. l. in bello, §. 2. de capt. & postlim. reversi. Tamen utilitatis causa obtinuit fictionis naturam inflesti, ita ut fictiones recipiat, quasi magis juris sit quam facti: ut cum possessio acquiratur

Sit per actus civiles, & fictios, veluti per retentionem ususfructus ; *I. quisquis*, *C. de donat.* & per alios traditionis modos, de quibus satis diligenter a nobis actum est alio loco. Vel cum possessio defuncti prodest heredi, possessio vendoris prodest emptori ad implendam usucacionem ; *I. id tempus*, *I. possessio*, *ff. de usucap.* *I. pen. de div.* *O' temp. prescript.* quia possessio defuncti, vel vendoris quasi juncta descendit ad heredem, vel emptorem ; *I. cum miles*, *ex quib. caus. major.* Mala autem fides vendoris non nocet, nec prodest bona fidei emptori in usucacione ; *I. quam rem*, *ff. de usucap.* *I. qui fundum*, *§. procurator*, *pro empt.* quia non ab auctore, sed a lege usucatio proficiscitur ; *M. Tull. pro Cæcini.* *Usucatio non a patre relinquitur, sed a legibus*, & vitium possessionis testatoris, vel vendoris non maculat possessionem heredis vel emptoris ; quia nulla est societas maleficiorum ; *I. i. §. plane*, *de tutel. O' rat. distracta.*

Vindicatio, seu actio in rem universalis, vel particularis non datur adversus alium, quam possessorem, vel eum qui fictione legis pro possessore habetur: veluti, qui dolo desit possidere, vel se liti obtulit tanquam possessor, cum non possideret ; *I. is qui se obtulit*, *I. sin autem*, *§. sed O' is qui*, *I. qui petitorio*, *I. qui restituere*, *ff. de rei vindic.* *I. regulariter*, *I. nec ullam*, *I. sed et si lege*, *§. item si rem*, *I. qui se liti*, *de petit. hered.* qui dolo desit possidere pro possessore habetur ; *I. qui dolo*, *I. parem*, *I. ad ea*, *de R.J. I. si fundus*, *§. in vindicatione*, *dè pignor.* dolus pro possessione est.

Licet actio in rem non detur nisi domino ; *I. in rem*, *ff. de rei vindic.* *I. doce ancillam*, *C. eod.* tamen Publiciana, quæ est utilis actio in rem, datur ei qui usucapere cœpit, nondum usucepit, quasi usuceperit ; *§. namque*, *inst. de act.* *I. i. O' tot. tit. ff. de Publician.*

Qui rem alienam a non domino mortis causa, donatam & traditam usucepit, non ab eo usucepisse videtur, cuius res fuit, sed ab eo qui occasionem usucapiendi praestitit ; *I. qui alienam*, *ff. de mort. caus. donat.* res non videtur usucapi a domino rei, sed ab eo, qui tradidit ; quia usucapiendi occasionem præbuit : ut, qui occasionem damni præstat, damnum fecisse videtur ; *I. qui occedit*, *§. pen. ff. ad leg. Aquil.* occidisse dicitur vulgo, qui mortis causam quolibet modo præbuit ; *I. ita vulneratus*, in pr. *ff. eod.*

C A P U T XIV.

Intestati hereditas, non tam a lege, quam a testatore, tacite relinquitur. *Substitutio directa in codicilis facta*, fictione legis trahitur ad fideicomissum. *Legata ab herede relicta*, debentur a substituto, quasi tacite repetita. *Idem in fideicommissis a coherede relicitis*. Fictione legis hereditas a fisco adita habetur, ut statim restitutio fiat.

FIDEICOMMISSUM relinqui potest a succendentibus ab intestato, quoniam videtur pater fam. intestatus sponte sua his relinquere hereditatem, qui ab intestato successuri sunt ; *I. si quis*, in pr. *I. conficiuntur*, *§. i. ff. de iur. codicill.* *I. i. §. sciendum*, *de leg. 3.* Qui potuit testari, & noluit, tacite testari singitur in gratiam proximorum ab intestato. Hereditas, quæ defertur ab intestato, non tam a lege, quam a patre tacite relinquitur ; a patre datum videatur quod non admittitur ; *d. I. i. §. sciendum*, quia patris voto dari creditur, quippe votum naturale patris est, ut suos heredes habeat ; *I. * 3. O' 4. ff. de inoffic. testam.* Unde & mater abstinenſ a secundis nuptiis, nisi specialiter concedat alicui portionem virilem, quam proprietatis jure consequitur ex priori

matrimonio, pro præmio viduitatis & continentiae, tacite videtur eam relinquerre liberis prioris matrimonii; autb. nunc autem, C. de secund. nupt.

Substitutio directa codicillis facta, legis intellectu obliquatur, & trahitur ad fideicommissum; l. Scævola, ff. ad Trebell. Et hoc fictione juris, quia heres ab intestato, tacite rogatus intelligitur restituere hereditatem heredi scripto: idem est si testamento minus solemnii adjecta sit clausa codicillaris, cuius effectus est, ut quisquis ab intestato successurus est, rogatus videatur hereditatem restituere heredi scripto; l. ab intestato, ff. de iur. codicill. l. Titia, de inoffic. testam. l. + ex ea scriptura, §. 1. ff. qui testam. fac. l. Lucius, §. ult. de legat. 2. l. generaliter, §. ex testamento, de fideicommiss. libertat. l. ex testamento, C. de fideicommiss.

Ex constitut. Severi & Antonini, legata reliqua ab herede debentur a substituto, quasi tacite repetita; l. si cui 52. §. 1. l. licet Imperator, l. si fundum, §. si paterf. l. seruo alieno, §. + sed si pater, ff. de legat. 1. l. si Titio 61. §. Julianus, de legat. 2. quia substitutus est secundus heres, l. 1. ff. de vulgar. & pupillar. Fideicommissarius est quasi heres, vel heredis loco; §. restituta, inst. de fideicommiss. hered.

Fideicommissum ab herede ex parte scripto relictum, censetur tacite repetitum a coherede, cui pars repudiantis adcrescit; l. 4. C. ad Trebell.

Mutato testamento ex falsa causa, puta ob falsum rumorem de morte ejus, qui heres scriptus erat priori testamento, primus hereditatem consequitur ex voluntate defuncti; sed præstat legata reliqua posteriore testamento, perinde ac si posterioribus tabulis scriptus esset; l. ult. ff. de hered. inst. Testamentum prius non mutatur posteriore; quia obstat voluntas defuncti, qui mutavit testamento, falso nuntio vel rumore deceptus: sed legata reliqua posteriore testamento, debentur per heredem scriptum primo testamento: quia lex finxit eum scriptum esse posterioribus tabulis, ita ut præstet legata quasi a se reliqua.

Si heres rogatus restituere hereditatem morte præventus non restituerit, actiones ipso jure transferuntur in fideicommissarium sine prævia restituzione; quia tunc hereditas a lege restituitur, vel pro restituta habetur; l. sancimus, §. ult. C. ad Trebell. quod & Pontifices probant; cap. in præsentia, de probat.

Fiscus non est cogendus agnoscere, seu adire vacantem hereditatem sibi delatam, & fideicommissario restituere, sed quasi vindicaverit eam restituit; l. recusare, §. si fisco, ff. ad Trebell. ut solutio æris alieni inducit aditionem hereditatis; quia solvens as alienum hereditarium, intelligitur solvere quasi heres; l. 2. C. de iur. delib. l. parentibus, C. de inoffic. testam. l. pro herede, ff. de adqu. hered. Fictione legis hereditas a fisco adira habetur, ut restitutio fiat statim.

C A P U T XV.

Fictione legis acceptilatio vim solutionis habet, sicut & confusio, novatio, prescriptio, remissio.

NATURALITER obligatio tollitur solutione, id est pecunia numeratione; civiliter acceptilatione, cum quis acceptum fert debitori quasi accepit, quod re non accepit, quia acceptilatio fictione legis habet vim solutionis; l. pen. ff. de solut. l. si accepto latum, de acceptilat. Hoc interest inter acceptilationem & apocham, quod per acceptilationem omnimodo debitor liberatur, licet pecunia soluta non sit; apocha non aliter quam si pecunia soluta sit; d. l. si accepto latum, §. ult. adeoque licet acceptilatio inutilis sit, liberat debitorem; quia

quia acceptilatio inutilis habet vim taciti pacti de non petendo; *l. si unus*, §. pen. ff. de part.

Obligatio etiam solvitur confusione, velut fictitia solutione; puta si creditor debitori, vel contra debitor creditoris heres extiterit; *d. l. pen. & l. Sit-chum*, §. aditio, eod. tit. Confusio pro solutione est, videtur enim heres ad-eundo hereditatem sibi solvere, vel solutum accipere.

Novatione quoque tollitur prior obligatio; *l. 2. C. de novat.* quia novatio habet vim solutionis.

Item obligatio extinguitur præscriptione, quasi solutione: qui præscribit, solventi similis est; qui tempore liberatus est, similis est ei, qui satisfecit; *l. si pupillus*, §. 1. ff. de admin. tut. Hinc heres institutus, & rogatus restituere hereditatem, in restitutione deducit omne æs alienum, quod ab eo solutum est, vel præscriptum; & pignus liberatur, non modo si solutum sit debitum, sed etsi tempore finitum sit; *l. 6. ff. quib. mod. pign. solv.*

Remissione etiam solvitur obligatio; *l. t. etiam, C. ad Vell.* quia remissio habet vim solutionis: unde & heres rogatus, in restitutione fideicommissi deducit æs alienum, & legata quæ ultro remissa sunt a creditoribus vel legatariis; quia qui debitum remisit habet beneficii debitorem; *l. si pignore*, §. 1. ff. de furt. Restituta hereditate heres rogatus liberatur, & actiones transferuntur in t fideicommissarium; quia restitutio hereditatis quasi solutio spectatur; *l. non enim, ff. ad Trebell.*

Usucapio etiam pro alienatione habetur, alienare videtur qui patitur usu-capi; *l. alienationis*, ff. de V. S. *l. si fundum*, de fund. dotal.

C A P U T XVI.

De coacta voluntate. Præsentia Principis supplet testes.

COACTUS maluisse videtur; coacta voluntas, voluntas est non libera, sed elicta: ut si quis patre cogente uxorem duxerit, quam ducturus non esset, si sui arbitrii esset; recte contrahitur matrimonium, quia maluisse vide-tur; *l. si patre cogente*, ff. de rit. nupt.

Pari figura, si quis coactus adierit hereditatem, heres efficitur; quia quamvis si liberum esset nolle adire hereditatem, tamen coactus voluit, aut voluisse videtur: sed a prætore restituitur, ut abstineat; *l. si mulier*, §. ult. ff. quod met. caus. Sic & si abbas electus, electioni de se factæ coactus renunciet, renunciatio valet; *cap. cum inter R. de elect.* & qui non invitus, sed coactus baptizatur, baptisimi sacramentum suscipit; *cap. majores*, §. item queritur, de baptismō, quia coactus non vi & metu, sed auctoritate & suasione, inclinasse & assensisse videtur.

Testamentum factum coram Principe sine testibus valet; quia testamentum conditum medio, id est præsente Principe, toto jure teste factum intelli-gitur; *l. omnium C. de testam.* Præsentia Principis supplet defectum testium, quia sacrilegii instar est dubitare de fide Principis; *l. ult. C. de crim. sacril.* & confirmatio Principis supplet defectum solemnitatum propter auctoritatem principalem; *cap. 1. de transact.*

C A P U T XVII.

Fictiones admittuntur etiam in judiciis.

NON modo in contractibus vel quasi contractibus, sed etiam in judiciis fictiones non displicant. Quod enim paribus sententiis reus absolvitur; *l. inter pares*, *ff. de re iudic.* liberatio contingit ex veteri superstitione hominum, qua creditum inter pares sententias suffragium Minervæ pro reo accedere: atque ita divisis sententiis, *Oresterem* de matris cæde calculo Minervæ absolutum; *M. Tull.* pro Milone: *Itaque hoc, judices, non sine causa fictis fabulis doctissimi homines memoria prodiderunt, eum, qui patris ulciscendi causa matrem necavisset, variatis hominum sententiis, non solum humana, sed etiam Dea sapientissima sententia liberatum.* Inter honores decretos *Cæsari* illud in primis fuit, ut omnibus in judiciis suffragium quasi Minervæ ferret; *Dio lib. 51.* καὶ Λύφον πατὰ αὐτὰ, εἰ πάσι τοῖς δικαιονεῖσι ὅπερ Αἰδηνας φέρεται.

Damnatorum imagines in crucem tolli commentitum fuit genus supplicii; *Trebell. Pollio* in *xxx. Tyrann. Novo injuria genere imago in crucem sublata, persultante vulgo, quasi patibulo ipse Celsus videretur affixus.*

Aliquando quis tenet ex facto vel delicto alieno, quasi ipse fecerit; puta si plures servum percerserint, nec appareat cuius iactu perierit, omnes tenentur quasi occiderint; *l. item mela*, §. sed si plures, *ff. ad leg. Aquil.* quia plura facta intelliguntur; *l. si familia*, *ff. de jurisd.* id est, in dubio si non constet a quo servus letaliter vulneratus sit, a singulis occisus fingitur, & singuli tenentur quasi de occiso; ne crimen impunitum maneat, ac forte reus cædis impunis elabatur.

C A P U T XVIII.

De substitutione pupillari, & de iure accrescendi. Qui semel est heres, nunquam definit esse heres.

FICTIO juris substitutio pupillaris modo intelligitur esse testamentum patris, modo testamentum filii impuberis. Hinc, ubi pater substituit filio impuberi, mater non videtur queri de inofficio testamento filii; quia non est testamentum filii, sed patris: filius ipse sibi testamentum non fecit, sed pater ei hoc fecit; *l. Papinianus*, §. sed nec impuberis, *ff. de inoffic. testam.* Nec frater queri potest de inofficio testamento fratris, nisi patris inofficium dixerit; quia non est testamentum patris, sed filii, id est fratris; *d. l. Papinianus*, §. sed nec impuberis. Modo testamentum patris & filii impuberis unum est testamentum, licet duæ sint hereditates; *l. 2. §. prius autem*, *ff. de vulgar. & pupilli.* id est, fictione legis testamentum patris & filii pro uno habetur; & si uno contextu fiat, quasi in uno & eodem septem testes sufficiunt; *l. patris & filii*, *ff. eod.*

Si duo vel plures sint coheredes instituti, portio deficients, vel repudiantis tacite ad crescere coheredi etiam invito; *l. heredi*, *l. qui ex duabus*, §. 1. *ff. de adq. hered.* *l. un.* §. *bis ita*, *C. de caduc. tollend.* nimirum tamquam substituto; quia jus ad crescendi inter coheredes est tacita quædam substitutio; *l. si Titio & Mævio*, §. *Julianus, de legat. 2.*

Licet

Licet jus ad crescendi non habeat locum in portionibus agnitis, si suus heres post immixtionem se abstineat, portio quæ deficit per abstentionem ad crescit coheredi; *I. cum hereditate, I. si minor, ff. de adquir. hered. I. si pupillus, ad Trebell.* quia abstentionis effectus hic est, ut portio agnita pro non agnita habeatur; & qui abstinuit eo loco habetur, ac si heres numquam fuisset.

Qui semel heres extitit, licet postea repudiet hereditatem, vel abstineat se, non definit heres esse; id est semper fingitur heres esse, & jure civili tenetur creditoribus hereditariis: sed a prætore definit pro herede haberri, si abstineat se, vel minor adversus aditionem hereditatis restituatur: vel cum hereditas ex Trebelliano in fideicommissarium transfertur; ita ut non magis in eum detur actio, quam si heres non esset; *I. ait prætor, §. sed quod Papinianus ff. de minorib. I. ei, qui solvendo, de hered. instit. I. cum quasi, §. sed & si suus, de fideic. libertat. I. necessariis, de adqu. hered. I. si filius, de interr. in jur. I. licet, §. is cui, de procur. §. restituta, instit. de fideic. hered.*

D E
E I C T I O N I B U S
L U R I S
S U T A T C A R T
C O M P I T U S

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S Q U A R T U S.

C A P U T I.

Fictione legis aliquando tempus posteriorus retro trahitur ad antecedens, ut in donatione patris, matris, & uxoris: & in ratihabitione.

ICTIO a lege admittitur & in tempore, cum tempus posteriorius legis figmento ad antecedens retro trahitur.

Exempli gratia, donatio, quam pater confert in filium in potestate positum, vel uxor in maritum, aut maritus in uxorem, quae ab initio nulla est, morte & silentio donatoris confirmatur, & retro trahitur ad tempus donationis, & retro singitur valuisse ab initio; l. donationes 25. C. de donat. inter vir. & uxor. l. donationes 31. §. pater qui filiae, ff. de donat. l. si mortis 40. de mort. caus. donat. Et tunc donatio retro trahitur quoad fructus, & quoad dominium; l. de fructibus, l. si uxor filio, ff. de donat. inter vir. & uxor. gloss. in l. 2. C. de inoff. donat. in verb. familiæ erciscundæ.

Et si filius fam. mutuam pecuniam acceperit sine jussu & mandato patris, & postea mutuum ratum habuerit; pater tenetur quod jussu, quia ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur; l. si filiusf. 7. C. ad Maced. & d. l. donationes.

Ratihabitio retro trahitur non modo in contractibus, sed etiam in distractibus, & in judiciis, & maleficiis. In distractibus, puta, si falso procuratori solutum sit, & dominus ratum habeat quod solutum est, debitor liberatur; quia

quia ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur; *l. vero procuratori*, §. ult. ff. de solut. In judiciis, ut si quis cum procurator non esset, quasi procurator absentis litem contestatus sit, ac deinde dominus contestationem litis ratam habuerit; videtur res in judicium retro recte deducta; *l. licet*, ff. de judic. In maleficiis, si quod alius vi dejicit, quis ratum habeat dejicisse videtur: quia in maleficiis ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur; *l. i. §. sed* & si quod alius, ff. de vi & vi armat. *l. hoc iure*, §. in maleficio, de R. J. Et restituta hereditate ante diem, vel conditionis eventum, non transferuntur actiones in fideicommissarium: sed si postquam dies vel conditio extiterit, qui restituit ratam habeat restitutionem hereditatis; tunc restitutio retro trahitur, & translatæ videntur actiones ab eo tempore, quo hereditas restituta est; *l. sed* & si ante, ff. ad Trebell.

C A P U T II.

Aditio hereditatis retro trahitur ad tempus mortis: agnitio & repudiatio legati: jus accrescendi.

HERES quandocumque adierit hereditatem, videtur heres extitisse a tempore mortis defuncti, & aditio hereditatis retro trahitur ad tempus mortis; *l. heres* 54. ff. de adqu. hered. *l. omnis hereditas*, *l. omnia*, de R. J. Hujus regulæ variis effectus. Primus, quod servus hereditarius ante aditam hereditatem recte stipulatur heredi futuro; quia qui postea heres extiterit, videtur fuisse heres a tempore mortis defuncti, quandocumque adeat hereditatem; & consequenter fuisse dominus stipulationis tempore; *l. si ex re*, §. ult. ff. de stipulat. serv. Secundus est, quod heredis familia a mortis tempore funesta facta intelligitur, licet post tempus heres extiterit; *d. l. si ex re*. Tertius effectus est, quod filio exheredato occiso, & post mortem destituto testamento, id est repudiata hereditate ab herede scripto; de familia quæstio habetur, quasi dominus occiso; *l. si exheredatus*, ff. ad SC. Silan. Quartus, quod usucapio cœpta a defuncto potest ante aditam hereditatem impleri; & medium tempus, quod intercessit ante aditam hereditatem, prodest heredi ad implendam usucaptionem; *l. numquam*, §. pen. *l. + cœptam*, *l. justo*, §. nondum, ff. de usucap. quia aditio hereditatis retro trahitur, & conjungitur morti defuncti.

Eodem schemate, agnitio legati retro trahitur ad tempus aditæ hereditatis quandocumque secuta fuerit; quia ubi legatarius non repudiavit legatum, retro, ipsius fuisse videtur, ex quo hereditas adita est; *l. servum filii*, §. i. de legat. *l. l. legatum* 80. de legat. 2. *l. Titio*, & seq. ad leg. Aquil.

Sicut agnitio, ita & repudiatio legati retro trahitur ad tempus aditæ hereditatis: puta, cum legatarius repudiavit legatum, videtur res legata retro fuisse heredis; *d. l. servum filii*, §. i. Et si legatam pecuniam heres crediderit, & deinde legatarius repudiavit legatum, mutui datio valet; quia pecunia videtur fuisse heredis a tempore aditæ hereditatis; *l. proinde*, ff. de reb. credit. & si heres servum legatum manumiserit, mox repudiet legatarius, retro competit libertas; quia retro servus videtur fuisse heredis; *l. 3. de manumiss. vindicta*.

Jus ad crescendi etiam retro trahitur: puta, si Titio & Seio Stichus conjunctim legatus sit, & cum Titius agnoscet legatum, Stichus occisus sit, ac deinde Seius repudiari legatum; perinde soli Titio datur actio legis Aquilia, ac si soli legatus esset, quia retro adcrevisse dominium ei videtur; *l. si dominus*, §. i. *l. Titio*, & *l. seq. ff. ad leg. Aquil.* Ubi enim conjunctim duobus res legatur, conjuncti solidum habent ab initio, concursu partes faciunt; *l. conjunctim de legat. 3.*

Alienatio vel pignoratio rei hereditariae facta per fideicommissarium ante restitutam hereditatem , restituta postea hereditate convalescit ; *l. filiam , ff. ad Trebell.* quia restitutio hereditatis retro trahitur, & retro fingitur facta ante obligationem , vel alienationem rei .

C A P U T III.

Condicio casualis existens retro trahitur ad tempus contractus, distractus, & testamenti.

CONDITIO casualis quandocunque existens , retro trahitur ad tempus stipulationis , vel contractus .

Puta , si primus creditor sub conditione pecuniam crediderit obligatis pignoribus , & pendente conditione secundus eidem pecuniam pure crediderit sub iisdem pignoribus : postea existente conditione prioris stipulationis , prior creditor in pignore præfertur secundo ; quia perinde est ac si stipulatio ab initio pure facta fuisset ; *l. potior , §. 1. ff. qui potior in pign.*

Si sub conditione res venierit , & pendente conditione emptor vel vendor decesserit , & extiterit conditio : heredes utriusque obligantur , quasi jam contracta emptione in præteritum ; *l. necessario , in pr. ff. de peric. & commod. rei vendit.* Et cum fructus vel partus futuri emuntur ; partu edito , vel fructibus natis , tunc venditio facta intelligitur , cum contractum esset negotium ; *l. nec emptio , de contrah. empt.*

Si filius fam. stipulatus sit sub conditione sibi dari , & conditio extiterit post emancipationem ; ex stipulatu actio patri competit : quia stipulatio conditionalis existente conditione retro trahitur ad tempus contractus ; *l. si filiusf. de V.O.*

Eadem fictio retroactionis locum habet non modo in contractibus , sed etiam in distractibus : puta , sub conditione debitori si accepto feratur , postea existente conditione intelligitur jam olim liberatus ; *l. sub conditione , ff. de solut.*

Conditio existens retro trahitur etiam in testamentis : puta , si miles decesserit intra annum post missione , valet ejus testamentum jure militari , etiam si post annum conditio institutionis extiterit ; *l. quod dicitur , ff. de test. milit.* Et si prædium legatum sit sub conditione , existente conditione perinde debetur , ac si ab initio pure relictum fuisset ; *l. si fundum , ff. de condit. & demonstrat.*

Secus , potestativa conditio non retro trahitur ; quia stipulatio facta sub hujusmodi conditione pro pura habetur , cum in potestate fuerit eam implere ; *l. qui balneum , §. 1. ff. qui potior in pign. l. jure civili , de condit. & demonstr. l. Mexia , de ann. legat.*

C A P U T IV.

Tempus retro trahitur etiam in sententiis judicum , in operis novi nunciatione ; in cautione damni infecti , in actione legis Aquilia.

FICTIO retroactionis valet etiam in sententiis judicum , a quibus appellatum est , destituta appellatione : ex. gr. damnatus furti , vel aliis famosis judiciis , si provocet ; pendente judicio appellationis non notatur infamia , nisi post appellationem lapsa sint tempora provocationis , id est deserta sit appellatio ; quo casu retro infamis est , id est retro infamis fingitur ; *l. furti , §. 1. ff. de his,*

his, qui not. infam. Sententia, a qua appellatum, lapsis temporibus prosequenda appellationis in suo robore durat, & ad effectum perducitur, tamquam si ab initio non fuisset provocatum; l. ult. §. illud, C. de temp. & repar. appellat. Quod si damnatus furti, vel aliis famosis judiciis provocaverit, & injusta appellatio visa sit, hodie, non retro notatur; d. l. furti, quia in criminalibus appellatio extinguit judicatum; l. i. §. ult. ff. ad Turpill. Unde si reus damnatus pendente judicio appellationis decadat, crimen morte extinguitur, id est quæstio criminis; l. 3. C. si pend. appell. l. ult. C. si reus vel accus. l. in ratione 11. §. cum quidam, ff. ad l. Falcid. & sententia appellationis non retro trahitur ad tempus prioris sententiae: condemnatio, vel absolutio ex præsentí tempore vires accipit, id est a confirmante, non a confirmata.

In civilibus longe fecus: si judex appellationis confirmet sententiam prioris judicis, sententia appellationis retro trahitur ad priorem sententiam; quia in his appellatio non extinguit, sed suspendit judicatum; l. si causa cognita, C. de transact. cap. ut debitus, de appellat. & executio judicati non spectat ad judicem appellationis, id est ad judicem sententiae confirmantis, sed ad judicem confirmatae; gloss. in l. eos, C. de appellat. Si ab excommunicationis sententia appellatum sit, appellatio non suspendit executionem sententiae: quia excommunicationis secum trahit executionem; cap. pastoralis, §. verum, de appellat.

Aliquando etiam nuntiatio novi operis retro trahitur, si impeditus nuntiare novum opus, interim testetur se non posse nuntiare. Effectus hujusmodi testationis est, quod si nuntiavit postea, quod retro ædificatum erit destruendum erit, quasi repetito die nuntiatione facta; l. 5. §. si quis ipsi, ff. de nov. oper. nunc.

Eadem fictio recepta est in cautione damni infecti: cautio de damno infecto postquam adversarius missus est in possessionem, ob non præstitam cautionem reducitur, seu retro trahitur ad tempus, quo damni infecti primum caveri oportuit, quasi repetita die; l. si finita, §. item videamus, ff. de damn. infect.

In actione legis Aquilæ retro occisus fingitur, qui hodie moritur: puta, si servus letali vulnere percussus, postea ex vulnere perierit, quasi de occiso datur actio legis Aquilæ; quia verum est eum a te occisum tunc cum vulneratus est; l. huic scripturæ, §. si servus, ff. ad l. Aquil.

C A P U T V.

*Conditio pro impleta habetur, si per eum, cuius interest non impleri, stet quod minus impleatur, aut per eum, in cuius persona implenda est: sicut
& ea, quæ omnino extitura est.*

CONDITIO pro impleta habetur, tam in contractibus, quam in ultimis voluntatibus, si per eum, cuius interest non impleri stet quominus impleatur; l. in jure civili, de R. J. l. jure civili, l. Julius Paulus, in fin. ff. de condit. & demonstr. l. cum quidam, C. de condit. insert. Si quis promiserit centum dari sub conditione, si per debitorem stet quominus conditio impletatur, tenetur perinde ac si impleta esset; d. l. jure civili, & aliis, l. in executione, §. ult. de V. O. Si Titio decem annua legata sint quoad viveret, sub conditione si negotia nepotis testatoris gereret, & per eum non stet quominus negotia illius gerat, legatum debetur, quia conditio pro impleta habetur; l. Maxia, in pr. de ann. legat. l. Gaio, §. Imperator, de alim. legat. Similiter, si Seiæ centum legata sint sub conditione, si Titio nupserit; legatum debetur, si per eam non stet quominus illi nubat; l. in testamento, ff. de condit. & demonstr.

l. i. C. de infit. & substit. cap. sicut ex literis, de sponsalib. ut, & si annua legentur uxori sub conditione, si cum filio habitet, legatum debetur, si per eam non stet; l. si quis ita, de condit. & demonstr.

Conditione quoque pro impleta habetur, si per eum stet quo minus impleatur, in cuius persona implenda est. Puta, si heres institutus sub conditione, si decem dederit, paratus sit numerare, & is cui debetur nolit accipere; *l. 3. ff. de condit. infit. l. Titius, l. Julianus, de condit. & demonstr.*

Conditione, quæ omnino exitura est, pro impleta habetur: hinc, quod debetur sub conditione, quæ omnino extitura est, solutum non potest condici quasi indebitum; *l. quod si ea conditione, ff. de condit. indeb. & qui sub conditione stipulatur, quæ omnino extitura est, pure videtur stipulari; l. si pupillus, §. i. ff. de novat.*

C A P U T VI.

De fictione legis Cornelie.

LEGE Cornelie, is qui moritur apud hostes, fingitur decesse primo captivitatis momento. Hinc, fictione legis Cornelie testamenta eorum, qui in hostium potestate deceserunt, & quæ ante captivitatem facta erant, confirmantur ac si in civitate cecidissent, nec in hostium potestate unquam fuissent; *l. lege Cornelie, ff. qui test. fac. l. si filius. 39. de testam. milit. Idque hoc colore, seu potius fictione, quod qui apud hostes moriuntur, finguntur decessisse primo captivitatis momento; l. in omnibus, de captiv. & postlim. reverf. Lex Cornelie confirmat non tantum principale testamentum eorum, qui apud hostes moriuntur; sed etiam testamentum pupillare, si filiis impuberibus fecerint substitutionem pupillarem; l. lex Cornelie, ff. de vulgar. & pupill. l. pater, l. quod si filius, de captiv. & postlim. reverf. Et lex Falcidia locum habet in testamentis eorum, qui apud hostes decedunt; fictione sc. legis Cornelie, quæ eorum, qui apud hostes moriuntur, testamenta ante captivitatem facta confirmat ac si in civitate decessissent; *l. i. §. i. l. filius. in pr. ff. ad l. Falcid. Potest fictio legis Cornelie plenius accipi; l. si is, qui pro emptore, ff. de usucap. ubi si servus ejus, qui in hostium potestate esset, rem alienam emerit a non domino, & is apud hostes deceserit, usucapio a defuncto per servum copta prodest heredibus; quia possessio & usucapio per servum videtur quæsita hereditati, quæ vice personæ defuncti fungitur.**

C A P U T VII.

De tempore, quod tacite inest obligationibus.

OBLIGATIONI puræ tacite inest tempus ex adjectione loci, quo pecuniam solvi oportet: puta, si sine die stipuler Ephesi centum dari, ex stipulatu agi non potest ante diem, quo Ephesum perveniri possit; quia dies tacite huic stipulationi inest; *l. 2. §. qui ita stipulatur, ff. de eo, quod certo loc. l. si peculium, §. si ita quis, de statulib.*

Ubi dies non est adiectus obligationi, presenti die pecunia debetur; *l. in omnibus 14. de R. J. l. eum, qui kalendis, §. quotiens, de V. O. M. Tull. 1. Tusculan. Natura dedit usuram vite tamquam pecunia, nulla prestituta die: quid*

quid est igitur quod querare, si repetit cum vult, ea enim conditione acceperas.
Et Senec. 3. controv. 5. Quotiens tempus non adjicitur, praesens intelligitur.
Ubi, inquam, dies non est adjectus, praesenti die pecunia debetur, nisi locus ad-
jectus spatum temporis imponat; d. l. eum, qui kalendis. Stipulatio pura diem
tacite accipit ex re, tempore, loco; l. interdum, l. continuus, §. cum ita, eod-
tit. Si stipuler decem hodie dari, eo ipso die agi potest; quia dies non moran-
dæ actionis causa adjectus videtur, sed quo praesens ostendatur; l. liber homo,
ead. Et quod dicimus heredem fidejussori testatoris, quod ab eo ante aditam
hereditatem solutum est debere statim solvere: cum aliquo temperamento, sci-
licet temporis intelligendum est, ne cogatur hereditatem adire cum facio, id
est cum pecunia expedita ad manum; l. quod dicimus, de solut. Et quod in-
continenti solvi dicitur, accipendum est civiliter cum aliquo spatio temporis;
l. i. §. item si, ad l. Falcid. Eodem jure, si quis sine die constitutus solu-
tum; datur modicum tempus non minus decem dierum, ut exactio celebre-
tur; l. promissor, de confit. pecun. & præstationi operarum inest tacite tem-
pus; quia opera per singulos dies præstantur; d. l. si peculum, §. quedam.

Non habetur ratio modici temporis, in jure modicum tempus pro nullo
fere habetur; ideoque divortio factio, si brevi revertatur mulier, nec divertisse
videtur; l. quidquid, de R. J. & brevi reconciliato matrimonio, dos ejusdem
matrimonii manet; & hoc non divortium, sed jurgium vel fribusculum voca-
tur; l. quod si non, de jur. dot. l. cum hic status, §. quod si divortium, de
donat. inter vir. & uxor. & donatio interim facta non valet, sed morte con-
firmatur, ut donatio inter virum & uxorem; d. l. cum hic status. Inde &
mora facile purgatur intra modicum tempus; quia non intelligitur damnum
esse in mora modici temporis; l. si ita quis, §. Seia, de V. O. cap. ult. de
locat. Hinc qui sexagesimo primo die venerit, intra duos menses adfuisse intel-
ligitur; l. ubi lex, de R. J.

C A P U T VIII.

Obligatio fidejussoris retro trahitur ad principalem obligationem. Non absque
fictione est, ut fiscus & mulier prioribus creditoribus preferantur.

Inter collegatiis non est prælationi locus.

FIDEJESSOR accedere potest, tam futurae, quam præcedenti, id est jam con-
tractæ obligationi; l. 4. & 6. §. ult. ff. de fidejuss. l. non quemadmodum,
de judic. l. eo tempore, in pr. vers. sed fidejussorem, de pecul. l. 5. §. + item
fidejussori, de insit. act. Ubi obligatio fidejussoria accedit futurae obligationi,
interim est in pendenti; & ubi principalis obligatio contracta fidejussoria legis
potestate rejicitur ad tempus principalis obligationis; d. l. non quemadmodum:
& contra, ubi obligatio fidejussoris accedit jam contractæ obligationi, retro tra-
hitur ad tempus principalis obligationis.

Obligatio fidejussoris rejicitur, vel retro trahitur ad obligationem principa-
lem; quia est sequela & accessio principalis obligationis, sicut pignus & hypo-
theca; l. 3. ff. de fidejuss. l. in omnibus, l. si duo, §. + sed & si reus, de
solut. l. si servum, §. nunc videamus, verl. accessiores, de V. O.

Fiscus & mulier præferuntur prioribus creditoribus; fiscus scilicet præfer-
tur prioribus creditoribus generalem hypothecam habentibus; l. si pignus, l.
ult. ff. qui potior. in pign. l. 4. C. eod. Mulier præfertur prioribus creditoribus
etiam specialem hypothecam habentibus; l. assiduis, C. eod. & hoc non abs-
que fictione; dos enim & fiscus, licet tempore posteriores, legis intellectu sunt
priores.

Hypotheca dotis pari commento afficit tam bona donata, quam retenta, licet dos & donatio ipsis tabulis contineatur; quia dos legis intellectu est prior donatione: in conjunctis non spectatur ordo scripturarum, sed voluntatis; l. quidam, de pecul. legat. l. nec enim, de solut.

Inter collegatarios non est locus pralationi, etiam si uni testamento, alteri codicillis relictum sit; quia non ordo scripturarum, sed voluntatis spectatur; l. cum pater, §. t fidei tuae, de legat. 2. In testamento voluntas totum facit; l. si mihi 12. in fin. de legat. 1. Inter legatarios nullum ordinem observamus, sed simul omnes aequaliter tuemur; l. 5. §. qui prior, ff. ut in posses. legat.

C A P U T I X.

Misso unius creditoris in possessionem bonorum debitoris, prodest ceteris creditoribus, quasi omnes missi fuerint. Sicut dominus in eo, quod ei debetur a servo, præfertur omnibus servi creditoribus, quasi eos omnes prævenerit: ita & fiscus ceteris creditoribus præfertur, quasi pignoris causam prævenerit.

SI unus ex creditoribus, alio quoquam nondum misso in possessionem bonorum debitoris rei servanda causa, creditum suum exegerit; non tenetur edicto fraudatorio, quia sibi vigilavit: quod si uno e creditoribus misso in possessionem bonorum debitoris, debitum suum exegerit, tenetur hoc edicto, ut in portionem & tributum veniat cum ceteris creditoribus: quia uno e creditoribus semel misso in possessionem, jam par conditio omnium creditorum facta est; l. t 6. §. scindum, ff. que in fraud. cred. Si unus ex creditoribus missus sit in possessionem bonorum debitoris, omnium nomine missus intelligitur, & missio in possessionem unius prodest ceteris creditoribus; l. cum unus, de rebus auct. judic. poss. Nam is, qui possidet, non sibi, sed omnibus possidet, id est possidere fingitur; l. 5. §. si plures, ut in poss. legat.

Inter chirographarios credite non spectatur privilegium temporis, sed cause debendi; l. privilegio, ff. de privil. cred. l. 7. §. ult. deposit. Sed & privilegium præventionis, id est quis prior egerit, sibi vigilabit. Sed in concurso creditorum peculiarium, dominus in eo quod sibi debetur a servo præfertur ceteris creditoribus, quia prævenisse intelligitur; l. sed si 9. §. peculium, ff. de pecul. Fiscus pariter præfertur ceteris creditoribus; prævenit enim causam pignoris fiscus, id est prævenisse fingitur; l. t si qui mihi, de jure fisc.

C A P U T X.

Jus suitatis est mere fictitium. Hereditas non adita non transmittitur ad heredem. Agnitio fideicommissi conditionalis cum ipsa conditione retrotrahitur.

REGULA juris est, hereditas non adita non transmittitur ad heredem; l. quoniam sororem, C. de jur. delib. l. un. §. in novissimo, C. de caduc. toll. preterquam ad descendentes; l. un. C. de his, qui ante apertas tab. quia jure suitatis, quod mere fictitium est, sui heredes ipso jure heredes existunt sine ulla aditione, & vivo patre domini esse finguntur; l. in suis, de liber. & posth. l. in suis, de suis & legitim. l. apud hostes, C. eod. hereditas jure suitatis retro fingitur agnita, & quasi agnita transmittitur ad heredem: ideoque filius pro herede uscaperet non potest rem donatam a patre; quia naturalis possessio penes

penes eum fuit vivo patre; l. 2. §. filium, ff. pro herede, id est retro fuisse fingitur.

Æque de jure fideicommissum conditionale ante diem fideicommissi cedentem non transmittitur ad heredem; d. l. un. §. fin autem, de caduc. toll. l. intercidit, ff. de condit. C' demonstr. l. Statius Florus, §. Cornelio Felici, de jure fisc. etiam si sit ex descendantibus; l. heredes mei, §. cum ita, ad Trebell. quia substitutio nondum delata in bonis non est; l. substitutio, ff. de adquir. rer. dom. tamen ex conjectura voluntatis testatoris fideicommissum conditionale transmittitur ad descendentes; gloss. in d. l. un. de his, qui ante apert. tab. C' in l. is cui, ff. de oblig. C' act. quia fictione legis conditio retro trahitur, & consequenter agnitione fideicommissi.

C A P U T XI.

Pacta in continentib[us] bonæ fidei contractibus adjecta, tacite insunt contractui, ut illius partem faciant. Partus nondum editus, habetur quasi portio viscerum matris. In interdicto utrobi quænam sit major pars anni: quænam sit major pars diei. Actiones perpetuae dicuntur, quæ 30. annorum spatio præscribuntur.

IN bonæ fidei contractibus pacta, quæ in continentib[us] fiunt, id est nullo alieno actu interjecto, tacite insunt contractui, ita ut pariant actionem quasi ex ipso contractu: quæ vero ex intervallo fiunt, non insunt ut pariant actionem, sed exceptionem tantum; l. juris gentium, §. quinimo, ff. de pact. l. in bonæ fidei, C. eod. l. pacta converta, ff. de contrah. empt. Pacta scilicet, quæ in continentib[us] fiunt, finguntur pars ipsius contractus; sicut partus, qui nondum exiliit utero, est portio viscerum matris; l. 1. §. ex hoc, ff. de ventr. inspic.

Majore parte anni possedit intelligitur, qui possedit duobus mensibus anni; l. majore, ff. de V. S. Et hoc pertinet ad interdictum utrubi, quod datur ad tuendam possessionem rerum mobilium; l. un. ff. urub. §. retinendæ, instit. de interdict.

Cujusque diei major pars est, aut potius esse fingitur horarum primarum, non supremarum; l. 2. ff. de V. S. l. 3. de oper. libert. quia tempus matutinum est aptius ad operas & negotia. Inde Serv. in illum locum 9. Æneid. Melior quoniam pars acta diei: id est major, C' prima.

Tempus actionis præscribitur a die scientiæ, ex quo scivit, & agere potuit; quia qui nescit videretur experiundi potestatem non habere; l. annus, ff. de calumniat. l. cum scimus, §. ult. C. de agricol. C' cenfit.

Ætas legitima intelligitur illa tantum, quæ viginti quinque annis impletur, non quæ beneficio Principis suppletur; maxime in substitutionibus, vel restitutionibus, seu fideicommissis: puta, si quis rogatus sit hereditatem restituere cum legitimæ ætatis erit; l. ult. C. de his, qui ven. atat. quia fictio non per omnia adæquat veritati.

Actiones tam in rem, quam in personam, quæ durant triginta annis, jure civili perpetuae finguntur; ut distinguantur ab actionibus temporalibus, quæ minori tempore finiuntur; inst. de perpet. C' temp. act. in pr. l. miles, §. ult. ff. de re judic. Actiones, quæ non præscribuntur nisi xxx. annis, perpetuae videntur comparatione actionum temporalium, quæ angustiori tempore circumscribuntur. Alias perpetuum dicitur quod datur ad tempus incertum; l. sufficit, ff. de conduct. indeb. l. jurisperitos, de excus. tut. perpetuum est seu fingitur quod durat ad vitam; l. 1. ff. pro soc. quia tempus mortis incertum est.

DE
FICTIONIBUS
JURIS
TRACTATUS QUINTUS:

C A P U T I.

De fictione postliminii.

FICTIONE postliminii captus ab hostibus pro eo habetur, ac si nunquam hostium potitus fuisset; id est fingitur semper in civitate fuisse reversus ab hostibus; *i. in bello*, §. cetera, *i. retro creditur*, ff. de captiv. & postl. revers. *i. captum*, C. eod. † de postlim. revers. §. † si ab hostibus, inst. quibus mod. jus patr. potest. solv. Adeoque natus apud hostes ex duobus captivis, parentibus reversis, vel uno ex his, cum his postliminio rediisse intelligitur, ac liber natus fingitur; *i. i. C. eod. † de postlim. revers.*

Hinc qui apud hostes est, recte heres instituitur; quia jure postliminii omnia jura civitatis in persona ejus in suspense retinentur, non abrumpuntur itaque si reversus fuerit ab hostibus, adire hereditatem poterit; *i. illa institutio*, §. † *is qui apud hostes*, ff. de hered. instit.

Et abesse non videtur, qui ab hostibus captus est, propter spem postliminii; *i. absentem*, §. *i. de V. S.*

Fictio postliminii locum habet non modo in liberis personis, sed & in servis, & aliis rebus: puta, servus, vel alia res, quæ apud hostes est, legari potest; & si ab hostibus recepta sit, legatum valet jure postliminii; quia fingitur semper in civitate fuisse; *i. id quod*, *i. servus*, *de legat. i.*

Eadem fictione, captus ab hostibus, si post mortem patris redierit ab hostibus,

stibus, possessionem bonorum petere potest; & confert ea quæ morte patris haberet, si in hostium potestate non fuisset; l. i. §. qui ab hostibus, ff. de collat. bonorum.

Capti ab hostibus per se usucapere non possunt, quia sunt servi hostium; sed bene per personas, quæ in eorum potestate sunt: puta, per filium vel seruum ex causa peculiari; l. penult. ff. de capt. & postl. revers. l. ait prator, §. hi plane, ex quib. caus. major. quia fictione postliminii finguntur semper in civitate fuisse.

In judicio familiæ erciscundæ veniunt res quæ sunt apud hostes, & præstationes personales, id est impendia ab uno ex coheredibus facta in eam rem; l. item Labeo, §. ult. ff. fam. ercisc.

Eodem jure, fictio legis Corneliae captum ab hostibus, mortuo patre medio tempore, si in potestate patris fuisset tempore captivitatis, reversum ab hostibus suum facit heredem; d. l. captum.

Fictio postliminii locum habet in his, quæ sunt juris, qualia sunt dominium, civitas, libertas; non in his, quæ sunt facti, ut est possessio, quæ captivitate interrupta postliminio non restituitur, sine nova prehensione; l. denique, ff. ex quibus caus. major. l. si is, qui pro emptore, de usuap. l. in bello, §. facti, de captiv. & postl. revers.

C A P U T II.

Fictio postliminii locum habet non modo in personis & servis, sed etiam in ceteris rebus animatis & inanimatis.

FICTIO postliminii locum habet non modo in liberis personis, sed etiam in servis, ceterisque rebus animatis vel inanimatis; puta, equis, mulis, navibus, agris, vel locis captis ab hostibus; l. postliminium, l. si quid bello, l. ult. & passim ff. de captiv. & postlim. revers. M. Tull. in topic. Postliminio redeunt hac, homo, navis, mulus clittellarius, equus, equa, que frrena recipere solet. Proinde si ager occupatus ab hostibus, postea ab his receptus fuerit, fictione postliminii redit ad priorem dominum; l. si captivus, §. i. ff. eod. & si ager fructuarius ab hostibus occupatus, servusve captus fuerit, deinde liberatus, fictione postliminii ususfructus restituitur; l. si ager 26. ff. quib. mod. ususfruct. & locus facer vel religiosus captus ab hostibus definit esse facer vel religiosus: sed si ab hac calamitate liberetur, fictione postliminii pristino statui restituitur; l. cum loca, ff. de religios. quia postliminii fictio & potestas retinet omnia jura in suspenso; quam ob causam id dicitur suspensi juris constitutio; l. pen. de suis & legit. Et hujus juris effectus est, ut pendente captivitate ci-vium Romanorum jura non tam abrumpantur, quam in suspenso retineantur; l. illa institutio, §. is qui apud hostes, de hered. instit. Et res captae ab hostibus, cum ab iisdem redeunt, ad idem limen postliminio videntur rediisse; quæ est notatio nominis, quæ Scævola placuit ex ipso Tullii loco laudato.

C A P U T III.

Cum in pluribus locis sepultum est corpus, solus ille locus fit religiosus, in quo reconditum est caput.

CUM in diversis locis corpus sepultum est, uterque locus religiosus non fit; quia una sepultura plura sepulcra efficere non potest: sed ille solus locus fit religiosus, ubi principale conditum est, id est caput, cuius imago sit inde cognoscimus; *l. cum in diversis, ff. de religies.* Pars principalis pro toto habetur fictione legis, ut caput pro universo corpore; unde Principum capita colimus ac ipsos Principes; Ambrosius 6. hexamer. cap. 9. *Sola are fusa Principum capita,* *O* dulci vultus de are vel marmore ab hominibus adorantur.

C A P U T IV.

In prescriptione longi temporis quis intelligitur praesens, aut absens.

UBI præscriptio longi temporis currit decennio inter præsentes, vicennio inter absentes, præsens esse videtur, qui est in eadem provincia, absens, qui est extra provinciam; *l. ult. C. de long. temp. præscript.*

Præsens fingitur qui est in eadem provincia, propter facilitatem conventionis: qua ratione & si necessaria satisfatio fuerit, idoneus fidejussor intelligitur, qui est in alia ejusdem provinciæ civitate; *l. si fidejussor, §. 1. ff. qui satis cogant.*

Præsens & esse videtur in fundo, qui per patrem vel fratrem fundum jure colonario colit, cum pars quodammodo ejus corporis per patrem, vel fratres in fundo remaneat; itaque si coloni filius xxx. vel xl. annos agro abfuerit, & in libertate moratus, patre vel fratribus interim agrum colentibus, & census annuos domino præstantibus; mortuo patre, vel ob senium facto minus idoneo agro colendo, potest revocari, nec diutina absentia ei profuit ad præscribendam libertatem; cum pars quodammodo corporis per patrem, fratres, vel cognatos, in fundo remanserit, non videtur abfuisse, neque in libertate moratus; *l. cum scimus, §. ult. C. de agricol.* *O* censit.

Non dissimili figura præsens habetur & qui in hortis est, vel in urbe & continentibus ædificiis; *l. 5. O 6. ff. de procurat.* quod ad hortos ratio est, quia horti plerumque sunt continentis ædibus, & quasi pars ædium: unde si sponsa in hortos deducta sit, domum sponsi deducta videtur; *l. pen. §. 1. ff. de donat. inter vir. O uxor.* de continentibus ædificiis similis est ratio, quia urbis Romæ appellatione veniunt & continentia ædifica; *l. + 2. l. collegarum, §. 1. l. absensem, ff. de V. S.*

Abesse videtur & qui in jure non est; *l. 4. §. + prator ait, vers. abesse, ff. de damn. infect.* quia eo loci non est ubi convenitur; *d. l. absensem.* Abesse etiam videtur qui præsens ignorat quid agatur: ut, cum tutoris auctoritas requiritur statim in ipso negotio inter præsentes, parum interest utrum tutor abfuerit cum negotium contraheretur, an præsens ignoraverit quidnam ageretur; *l. non multum, ff. de auctor. tut.* Absentis loco habetur & furiosus, qui corpore præsens mente abest; unde codicillos vel quid aliud facere non potest; *l. ubi non, de R. J. l. + 2. §. furiosus, de jure codicill.* & patre furioso quasi absen-

absente, filiusam. injuriarum agere potest; *l. sed si unius*, §. filios. de injur. & furiosus non videtur latitare, ut locus sit edicto, ex quo creditores mittuntur in possessionem bonorum rei servandae causa; quia non se occultat qui suis non est; *l. Fulcinius*, §. adeo autem, ff. ex quib. caus. in poss. Abesse non videtur qui ab hostibus captus est; *l. absentem*, §. i. de V. S. propter spem postlimii, cuius fictione reversus ab hostibus singitur semper in civitate fuisse: ita tamen si ea mente redierit, ut ad hostes non revertatur; nec enim satis est corpore domum quem redisse, si mente alienus est; *l. nihil interest*, de captiv. & postlim. revers. Jure pontificio pro praesente habetur qui abest studiorum causa, vel est in obsequio Episcopi; cap. tua fraternitas, cap. ad audientiam, de cleric. non resident. Et congruerter jure civili fundo legato cum his, quae ibi erunt, si Stichus ex eo fundo ante mortem testatoris studiorum causa alio missus sit, legato continetur; quia non videtur abesse e fundo; *l. Seix*, §. Pamphila, ff. de instr. + vel instrum. legat.

C A P U T V.

Legato fundo, quae ibi casu occurrunt, legata non intelliguntur.

LE GATO fundo cum his, quae ibi erunt, quae ad tempus ibi sunt non vindentur legata: puta, pecunia, quae ibi foenerandi causa sunt deposita; *l. si fundus, de legat.* 3. Et saltu astivo legato cum his, quae ibi erunt, non videtur legatum pecus, quod hyeme in hybernis, estate in astivis esse solet, sed quod perpetuo ibi est; *l. qui saltum, eod.* & legatis rebus, quae in fundo sunt, legata non videntur quae casu ibi fuerunt; *l. quæsitum, §. ult. eod.*

C A P U T VI.

Fictiones in verbis, & in locutione.

FICTIOINES passim in jure occurrunt, non modo in personis, rebus, actu, tempore & loco, sed etiam in verbis & locutione: ex. gr. res per avercionem empta vel locata dicitur; *l. qui officii*, §. ult. ff. de contrah. empt. *l. 4. §. i. & 2. de peric.* & commod. rei vend. *l. opus quod*, ff. locat. *l. i. §. exercitorem, de exercit. act.* cum res universa uno pretio venditur vel locatur, non in singulas partes; contractu inito quasi facie aversa, id est supine & negligenter, dum emptor vel conductor singit se contrahere non data opera, & quasi aliud agendo; seque obliquis oculis despicer, quae rectis & curiosis oculis intuetur: sic & conniventibus oculis servus suis nummis redimi dicitur; *l. 4. §. i. ff. de manumiss.* qui nummis peculiaribus vel adventitiis redemptus est, quasi scientie & connivente domino.

Eodem schemate ignis innocens dicitur, pro innoxio & custodito in *l. si quis donum*, §. si colonis, ff. locat. ubi conductor non praefat casum fortuiti incendi, etiam si lege locationis denuntiatum sit, ut ignem innocentem habet: culpa & reatus tribuitur igni si male custodiatur, ita ut evagetur, & desque incendat: innocentia, si foco recte conceptus, ita ut innoxius præstetur.

Quod stellionatus crimen dicitur, quod per dolum & imposturam contrahitur, quod proprio nomine caret, veluti si quis rem alii obligatam vel distractam dissimulans alii vendiderit; *l. 3. ff. de stellionat.* nomen fictitium est du-

Etum a stellione, quod est lacerti genus versipelle, & variis stellulis distinctum, hominique valde infensum; Plin. lib. 30. cap. 10. *Quoniam nullum animal frauduleni invidere homini tradunt, inde stellionum nomen ajunt in maledictum translatum.*

Quod etiam focarias & meretriculas clericorum, sorores vel sororias appellari invenies in *l. eum*, qui probabilem, *C. de Episc. & Cleric.* merum figmentum est clericorum, dum honesto nomine res turpis & erubescenda velatur, ne desit color eas domi habendi. Et haec de fictionibus explorasse sufficiet: quæ defunct studiosus lector sua diligentia & otio (quod opto) supplebit.

T U T A C

extremis non usq; tunc vero utrūq; dicitur usq;

ut non nulli etiam in usq; tunc iei usq; ad usq; obitum orant. I
nusq; obitum sicut dicitur in episcopis, usq; et sancte sunt. I
nusq; obitum sicut dicitur in clericis, usq; et sacerdotibus, usq; obitum.
Sed si omnia ne ceteris, in sacerdotiis & clericiis, usq; obitum sunt
obitum vero, sicut dicitur in usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;

T U T A C

propositum est. Miser ei pacienti

etiam sacerdos in obitu suo, terminato enim ei usq; obitum, usq;

usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum,
usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;
usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;
usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;

usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;

usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;

usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq; obitum, usq;

DE

D E
FICTIONIBUS
J U R I S
P A R S S E C U N D A
C O M P L E C T E N S
VI. ET VII. TRACTATUM.
A U C T O R E
ANT. DADINO ALTESERRA.

ILLUSTRISSIMO VIRO
 DOMINO
D. GUILLELMO
DE LAMOIGNON
 PRINCIPI SENATUS PARISIENSIS.

PRINCEPS SENATUS ILLUSTRISSIME

MItto sextum & septimum tractatum de Fictionibus juris :
 Nimirum vota non divido, & quod opus semel in tui
 gratiam conceptum est, ex aße tuum esse placet. Diu-
 tina lectio & meditatione, sub manu quasi alluvione adcrevit
 opus. Totum corpus juris, maxime digestorum, fictionibus, ut
 cælum stellulis, micat : & ut in cælo recentiores Astrologi nova
 sidera se observasse gloriantur, quæ antiquos effugerint ; mibi
 forte in aliqua laude erit, quamplurimas fictiones, quæ in le-
 gum visceribus latebant, adnotasse, vel jam notas collegisse, &
 in ordinem redigisse : ut quæ per immensum juris corpus sparsæ
 erant, studiosis, in unum compositæ, in promptu sint. Non leve,
 imo summum & jucundissimum laboris præmium erit, si eadem
 comitate hos tractatus, qua priores quinque, excipias. Multa
 alia sunt in manibus, quorum indicem mitto, in varias partes
 digestorum nondum sua luce donatas, quæ jam in scholis di-

Etata, & explanata, meliorem lucem desiderant. Pacem litterarum altricem a Deo supplex deprecor, quo litterarum, ac maxime jurisprudentiae studii vigor & genius pene extinctus suscitur; & eodem beneficio plebi & litteris consulatur.

AMPLITUDINI VESTRÆ

Die 24. Maii 1676.

Devotissimus & addictissimus
ANTONIUS DADINUS ALTESERRA
 U.J.Prof. & Decanus Universitatis Tolosanæ.

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S S E X T U S .

C A P U T I.

Jus representationis introductum fictione juris.

ICTI^NE juris jus representationis locum habet in successioneibus ab intestato inter descendentes, id est liberi representant personam patris, & præmortuo patre subeunt ejus locum, Philo de Legat. ad Caium: *vivοι γαρ πατέρων ἀποδεικνύται, εἰ δὲ τότε πατέρα πάππους καθαρίζεται.* Nepotes enim, mortuis parentibus, filiorum loco apud avos censemur. Hinc nepotes ex filio præmortuo succedunt avos simul cum patruo: sed quia succedunt jure representationis, potius quam ex suo capite, succedunt in stirpes, non in capita; ita ut si plures sint nepotes ex filio, non aliam ferant portionem, quam eam, quam pater obtineret, si superstes esset; §. cum filius, inst. de hered. que ab intest. l. 2. C. de suis & legit. nov. Justin. 118. cap. 1. Non incongrue in hujusmodi successionibus filius representat personam patris, quia sicut quamdiu partus est in utero est portio matris ejusque viscerum; l. 1. §. ex hoc rescripto, de inspe. ventr. Quam in sententiam Dido ad Aeneam apud Ovid. in epist.

Forsitan & gravidam Dido, scelerate, relinquas,

Parsque tui lateat corpore clausa meo.

& Niobe de numerosa prole gloriabunda, apud eundem 6. metamorph.
Uteri pars est hæc septima nostri.

& Nero de Poppea, apud Senec. in Octavia:

*Cum portet utero pignus & partem mei,
Quin destinamus proximam thalamis diem.*

Idem postquam in lucem editus est, non desinit esse portio parentum, tum propter naturam, id est feminis, in quo omnes corporis partes coeunt, preventum; seu propter naturalem affectum, quo pater conjungitur liberis, & velut unum cum his corpus efficitur; *I. ult. C. de impub. & aliis substit. I. eum scimus, C. de agric. & censit.* cum propter vinculum patriæ potestatis, quod est familiae vinculum; *I. t. eum bonis, ff. de adqu. hered.* quo liberi, qui sunt in potestate, in sinu patris versantur, ejusdem fortunæ & dignitatis consortes, simul tam arcto vinculo juncti, ut non arctius membra membris coharent.

Jure veteri incognitum fuit jus representationis in successione collateraliū: sed ut quisque proximus erat, ei deferebatur hereditas, submoto remotiori; *I. 3. C. de legit. hered.* Constitut. Justiniani jus representationis admissum est in collateralibus, si de successione patrui queratur, nimirum duobus casibus. Primus est, cum fratum vel sororum filii concurrunt cum patruis, hoc casu fratri vel sororis filii succedunt cum patruis in stirpes; *nov. 118. cap. 3.* Secundus est, cum iidem concurrunt cum parentibus defuncti; *nov. 127. cap. 1.* unde desumpta est auth. cessante, *C. de legit. hered.* Jus representationis locum habet inter descendentes in infinitum; *d. nov. 118. cap. 1.* In collateraliū jus representationis desinit in fratum filiis, nec ulterius porrigitur; *d. nov. 118. cap. 3.* unde hausta est auth. post fratres, *Cod. de legit. hered.*

Inter ascendentēs in successione liberorum representationi locus non est. Hujus rei argumentum est, quod inter ascendentēs, proximiores excludunt remotores, ut pater & mater excludunt avum; *nov. 118. cap. 2.* auth. defunctorum, *C. ad Teryll.* In ascendentibus cessat representationis, quia successio parentum in bonis liberorum est minus favorabilis: parentes scilicet succedunt liberis ratione commiserationis, solatii gratia, contra naturæ votum & ordinem; *I. nam et si, in pr. ff. de inoff. test. I. scripto in fin. unde liberi.*

Jus representationis vero locum non habet in successionibus ex testamento, ut in substitutionibus & fideicommissis. Hinc substitutio nondum delata, non transit ad heredem; *I. si ex pluribus, ff. de suis & legit. I. toties, de adqu. hered.* *I. qui plures heredes, I. Lucius, §. ult. de vulg. & pupill.* Hinc etiam, si fideicommissum familiae relictum sit, proximiores admittuntur; nec filius fratris admittitur cum patruo, jure representationis; *I. t. omnia, §. in fideicommisso, de legat.* 2. Ratio est, quod cum jus representationis specialiter introductum sit in successionibus ab intestato, non est extendendum ad successiones ex testamento, ne duo singularia concurrant; *I. 1. C. de dot. promiss. maxime ad substitutiones & fideicommissa, quæ cum nitantur voluntati testatoris, quæ est facti, non juris, fictionem non recipiunt; I. fideicommissum, de condit. & dem.* *I. Statius Florus, §. Cornelio Felici, de jure fisci.* Jus representationis quoque cessat in muneribus publicis: ideo tutela quæ est munus publicum, non transit ad heredem; *I. 3. §. t. sed si aliquis, de legit. tutor.* quia est munus personale, in quo electa est industria; *I. inter artifices, de solut.*

Hoc distat representatione a transmissione, quæ fit etiam fictione legis, quod succedentes per transmissionem succedunt jure suo, vi & potestate legis: transmissione fit a lege, non ab homine. Qui vero succedunt jure representationis, succedunt in locum gradumque parentum ex persona patris, ut maluit Bald. in *I. si avus, C. de liber. praterit.*

Qui plura hac de re, consulat Benedict. in *cap. Raynut.* in verb. & uxorem, num. 41. & seqq. Covarruv. practic. quest. *cap. 30.* Ranchin. de success. ab intest. §. 3. num. 8. Ant. Fab. in *C. tit. de fideic. def. 8.* Cujac. conf. 15. Forster. de success. lib. 4. *cap. 19. 20. & seqq.*

C A P U T II.

Furiosus pro absente habetur. In furioso manent quasi voluntatis reliquiae. Absens per contumaciam pro praesente habetur. Mortuus pro absente habetur. Qui Romae militant, habentur pro absentibus reip. causa.

FURIOSUS pro absente habetur fictione juris, quia abesse videtur qui non intelligit ea quae fiunt coram eo: puta filiosam. injuriam passo, si pater praesens sit, agere tamen non possit propter fuorem vel dementiam, ipsi filio competit actio injuriarum, quasi patre absente: nam pater furiosus absensis loco est; *l. t. sed si unius, §. filiosam. ff. de injur.* Furiosus etsi praesens sit corpore, pro absente habetur, quia intellectu caret. Hac ratione furiosus nec codicillos, nec aliud quidquam facere intelligitur, quia per omnia & in omnibus absensis loco habetur; *l. t. 2. §. pen. de jure codicill.* quod confirmat *l. ubi non, de R. J.* Qui mutum aut furiosum exhibet, non videtur exhibere, quia non satis apte praesens appellari potest; *l. ult. de V. S.* Si quis jussus sit aliquid facere coram Titio, puta adire hereditatem, vel sententiam dicere; si Titius furiosus sit, non videtur praesente eo fecisse, quia furiosus pro absente habetur; *l. coram, de V. S. l. diem, §. coram, t. de recept.* O' qui arbitr. recep. Tamen licet procurator absens dari possit, furiosus non habetur absensis loco: ad hoc ut procurator dari possit, cum dationem ratam facere non possit; *l. 2. de procur.*

Furiosus non potest consentire, ob id, si dominus, qui rem precario dedit, interim, id est priusquam precarium revocet, furere coeperit, precarium non redintegratur, id est non prorogatur, quasi tacito consensu; *l. certe, de precar.* Sunt tamen quidam casus, in quibus furiosus videtur consentire, quia evidenter non potest contradicere, ut pater filia furiosa potest dotem repeteret, vel nuntium divortii causa mittere pro filia furiosa; *l. t. si cum dotent, §. item pater, solut. matrim.* quia filia consentire videtur in his, que pertinent ad ejus commodum. Et si is, qui possessionem fundi animo retinebat, furere coeperit, interim possessionem non amittit, quia furiosus non potest desinere animo possidere; *l. si is, qui animo, de adqu. possess.* Si quis ante fuorem possessionem vi aut clam, aut precario natus, postea furere coeperit, eadem causa & possessio durat, & potest conveniri interdicto unde vi aut clam aut precario; & ei datur interdictum uti possidetis; *l. numquam, §. si vi aut clam, de usucap.* Furiosus, si ante fuorem possidere coeperit, animo retinet possessionem: si ante fuorem uxorem duxerit, retinet matrimonium, & potestatem in liberos, quasi voluntatis reliquiis in furiosis manentibus; *l. patre furioso, de his, qui sunt suæ vel alieni iur.*

Quandoque absens pro praesente habetur, ut absens per contumaciam, quasi praesens & convictus damnatur; *l. contumacia, de re judic.* Qui per contumaciam judicium deserit, in nullo minor praefente existimatur; *nov. 69. cap. 3.* Absens tamen per contumaciam, non per omnia pro praesente & convicto habetur: is enim potest quidem damnari poena pecuniaria vel corporali, usque ad relegationem: verum gravior poena, puta damnatio in metallum, vel poena capitis, non potest absenti irrogari; *l. absentem, de paen. l. 1. de requir. t. vel absent. damn. l. absentem, C. de accus.* Polyb. lib. 6.

Imo & mortuus absensis loco habetur, ut si ab herede scripto fideicommissaria libertas servis relicta sit, & herede absente prætor pronuntiaverit libertatem deberi, is autem, contra quem judicatum est, esset mortuus tempore latæ sententiae, judicium transfertur in heredem: id est ex eo judicio heres

cogendum est manumittere, quia prætoris decretum inscience latum contra mortuum valet, quasi latum esset contra absentem favore libertatis; *l. cum quasi, de fideic. libert.*

Qui Romæ militant, licet præsentes sint, pro absentibus reipub. causa
 † *Milites* 8. habentur; *l. milites*, † §. 4. ex quib. caus. major. Puta qui militant in cohorti-
 & dele §. 4. bus vigilum, vel in castris urbanis, id est in castris prætorianorum militum;
 quia lex ista licet præsentes sint, vice absentium reip. causa habentur, ad hoc ut restituantur
 unica oratio-
 tur. Tamen adulterii accusari possunt, quia facile se representare possunt;
 ne concludi- *l. si maritus*, §. † *quod si quis*, ff. ad *L. J. de adult.* Castra prætorianarum
 tur. Et adde cohortium erant in urbe; *Tacit. 4. annal. Dispersas per urbem cohortes una in*
l. qui mit- castra conducendo. Inde prætoriani milites dicti urbanici; *l. qui mittuntur,*
tuntur, §. 4. §. 4. ex quib. caus. major.
 ff. eod.

C A P U T III.

Servi pro mortuis habentur. Servus manumissus novus homo videtur. Manumissus
pro mortuo habetur. Servus in metallum damnatus O restitutus, novus
homo videtur esse.

INTERDUM qui adhuc in vivis sunt, pro mortuis habentur. Jure civili servi
 pro nullis & mortuis habentur; *l. i. de jür. delib.* *l. quod attinet*, *l. ser-*
vitatem, de *R. J.* Quia sunt expertes omnium, quæ sunt juris civilis, nullam
 juris civilis communionem habent, non possunt adhiberi testes in testamentis;
l. qui testamento, §. *servus, qui test. fac. poss.* Reipub. causa abesse non pos-
 sunt; *l. si quis servum*, *si quis caut. judic. sif. l. ult. de R. J.* Non habent
 statum seu personam ex se, eam assumunt a domino; *l. 3. §. ult. O l. seq.*
de capit. minut. Ob eam rem manumissione, servi dicuntur constitui duæ per-
 sonæ, una domini, altera liberti, id est servi manumissi; *l. si Pamphilo*, de
opt. legat. Theoph. in §. *an servus, inst. de legat.* Et si servus manumissus
 rursus redigatur in servitutem, novus homo videtur esse; *l. servus, de adm.*
legat. id est rursus amittit statum & caput, cum ex libero fiat servus.

Servus manumissus non tenetur ex gestis in servitute; *l. pen. de his, qui not.*
inf. *l. t. eum actum*, de negot. gest. *l. i. §. t. si cum servo, si quid in fraud.*
patron. *l. ult. C. an servus pro suo fact.* *l. 4. C. de testim. manumiss.* Quia ma-
 numissione alius videtur, manumissio mutat statum, quasi regenerat hominem:
 manumissione constituitur nova persona ejus, qui ex servo fit liber. Si servus
 institutor dominica mercis, vel praepositus debitum exigendis, liber factus in eo-
 dem statu perseveret, quamvis tempore servitutis obligari non potuerit, præte-
 riti temporis nomine non inutiliter convenietur actione negotiorum gestorum,
 earum sc. rerum nomine, quæ connexam habeant rationem cum his, quæ
 postea gesta sunt; *l. tutorum qui*, §. *i. de adm. tutor.* *l. *) ult. de liberal.*
caus.

Manumissus tamen pro mortuo habetur, quoad quædam: manumissio simili-
 lis est morti; *l. si mihi alienum*, de solut. quia sicut mors omnia solvit: pu-
 ta qui mihi alienum servum promisit, si Stichus a domino manumissus sit, ante
 moram promissor liberatur manumissione, velut naturali interitu servi; *l. si ex*
legati causa, de *V. O.* Manumissio comparatur morti quoad hoc, ut dominus
 servum amittat; *l. inter omnes*, de furt. *l. quæcumque 56.*, de oblig. O act.
 Mortuo, vel manumissio homine, id est servo, quem quis furto abstulit, furti
 actio adversus furem non extinguitur: nec enim dissimilis est morti manumis-
 sio,

sio, quoad subtrahendum domino servum: superest actio furti, non quia nunc adest servus, qui extinctus est. vel pro mortuo habetur, ut manumissus; sed quia numquam beneficio furis abfuit; *l. inter omnes.* Abesse non videtur res furtiva, licet extincta sit, quasi beneficio furis, quia in poenam furum videtur superesse res furtiva, cuius nomine superest actio furti ad eam recuperandam; *l. rem in bonis, de adquir. ver. dom.* Quasi beneficium furis videtur injuria furis, quod ejus delictum praestat actionem furti, etiam re extincta. Ex delicto nascitur actio quasi beneficio furis, id est ex causa furti.

Servus in metallum damnatus, postea beneficio Principis restitutus, non redit ad priorem dominum; *l. aut damnum, t. §. 12. in fin. de poen.* quia restituzione novus homo videtur esse; *l. servus legatus, de adim. legat.* ut arbor, quæ coaluit in alieno solo, licet radicibus eruta, ad priorem dominum non redit, quia alio terræ alimento alia facta videtur; *l. sed si meis, §. arbor, de adquir. ver. dom.*

C A P U T . IV.

Pater & filius pro una & eadem persona habentur. Magistratus municipales, licet sint duo, pro uno habentur. Duo vel plures correi pro uno habentur. Hereditas jacens personam defuncti sustinet. Heres scriptus, dum deliberat de adeunda hereditate, pro herede habetur. Heres scriptus, qui omittit hereditatem ex testamento, ut succedat ab intestato, habetur pro herede ex testamento.

Fictione juris, qui est in potestate patris habetur una & eadem persona cum patre, ut supra probatum est *ex l. ult. C. de impub. & aliis substit.* Et hoc propter vinculum patriæ potestatis, quo patri cohæret, quo filius requiescit in gremio patris. Hinc lis nulla potest esse inter patrem & filium, qui est in potestate, quia natura rei, id est naturali ratione, non magis cum his, quos in potestate habemus, quam nobiscum, ipsi agere possumus; *l. lis nulla, de judic. l. ne cum filiof. de furt. l. qui in potestate, C. de in jus voc.*

Sunt & alii casus, in quibus duo vel plures unius loco habentur, ut magistratus municipales, licet sint duo, unde dicuntur duumviri, unius hominis vicem sustinent, & pro uno habentur, quia unum magistratum gerant; *l. magistratus, ad municipalem, vel quia gerant personam civitatis sive reipublicæ.* Una est respublica, una civitas, una curia, unus ordo decurionum, e quo desumebantur; *l. si quis aliquid, §. judices, de poen. l. honores, §. is qui, de decur.* Unus magistratus, quia magistratum individuum est officium & communne periculum administrationis; *l. Imperator, ad municipal. l. 2. & 3. C. quo quisq. ordin. conven. libr. 11.*

Æque si plures sint correi stipulandi vel debendi, unius loco habentur, quia unum est debitum, una obligatio & actio; *l. si plures, de pact. l. t. quid hominem, §. si duo, de solut.* Ideoque singuli in solidum obligantur, & singulis, & solutione uni ex correis facta, vel acceptitatione unius, tota solvitur obligatio; *l. 2. de duob. reis, l. si rem, §. 1. de novat. l. si per imprudentiam, §. ult. de evict. l. si in re communi, in pr. de nox. act. l. nihil interest, §. ult. de inoff. testam.*

Hereditas personæ vice fungitur, id est personam defuncti repræsentat juris intellectu. Hinc mortuo reo promittendi & ante aditam hereditatem fidejussor accipi potest, quia hereditas personæ vice fungitur, sicut municipium seu civitas, decuria, societas; *l. mortuo, de fidejuss.* Et servus hereditarius ante aditam hereditatem heres institui potest, quia adquirit hereditatem hereditati

jacenti. Hereditas jacens est domina, & defuncti locum obtinet; *l. non mines*, §. ult. de hered. instit. Et si servus, cui directa libertas testamento reliqua est, ante aditam hereditatem, rei hereditariae furtum fecerit, non tenetur actione furti, quia hereditati furtum fecit, hoc est dominae. Dominus autem cum servo non habet furti actionem: sed ne impunitum sit delictum, tenetur in duplum; *l. i. §. + 1. si is, qui test. liber esse juss. erit*. Et si quid vi aut clam factum sit in fundo hereditario ante aditam hereditatem, interdictum quod vi aut clam adquiritur hereditati, quia hereditas jacens dominae locum obtinet, & per eam heredi futuro; *l. denique, §. + 5. quod vi aut clam*. Et usucatio cepta a defuncto potest impleri antequam heres adeat hereditatem, quia hereditas jacens in implenda usucapione vicem personae defuncti sustinet; *l. si is, qui pro emptore, in pr. l. heres & hereditas, de usucap.* Si heres ante aditam hereditatem interrogatus in jure, servum hereditarium suum esse respondeat, tenetur, quia hereditas domini loco habetur; *l. si ante, de interrog. act.* Si damnnum injuria datum sit in rebus hereditariis ante aditam hereditatem, adita hereditate heredi datur actio legis Aquiliae, vel actio noxalis, quia hereditas pro domina habetur; *l. liber homo, §. si servus 2. l. ob id, ad leg. Aquil. l. si servus 40. de noxal. act.* Si servus hereditarius ante aditam hereditatem rem hereditariam deposuerit, heredi, adita hereditate, datur actio depositi quaesita per servum hereditarium, quia hereditas personam domini sustinet; *l. cum hereditas, C. deposit.* Et quod servus hereditarius ex stipulatione vel traditione adquirit ante aditam hereditatem, adquirit hereditati: nam hereditas, non heredis, sed defuncti personam sustinet; *l. hereditas, cum §. ult. l. prec. + de acquir. rer. dom.* Et quod servus legatus ante aditam hereditatem adquirit, id adquirit hereditati quasi dominæ; *l. quod servus, de legat. 2.* Ideo fictitia illa hereditatis persona jus appellatur, & a vera persona heredis distinguitur in *l. postquam*, + ut legat. seu fideic. servand. caus. caveat. ex qua si heres a quo legatum sub conditione reliquum est, ante aditam hereditatem caverit de servando & praestando legato, cum conditio extiterit, & interim captus sit ab hostibus, fidejussiones interim non tenentur, quia neque jus, neque persona esset, ad quam stipulationis, id est cautionis fidejussionis, quæ interposita stipulatione praestata erat, dirigi possit.

Heres scriptus dum deliberat de adeunda hereditate, pro herede habetur quoad quædam, puta ut alimenta capiat ex hereditate, si sit suus heres; *l. ait prætor, l. filius, de jure deliber.* Tempus deliberandi imaginem successionis, id est aditæ hereditatis, præstat; *l. pen. §. ult. de castren. pecul.*

Qui omisit hereditatem ex testamento, successurus ab intestato, tenetur creditoribus & legatariis, perinde ac si ex testamento adiisset hereditatem; *l. si duo, si quis omiss. caus. test.* Qui omisit hereditatem ex testamento, ut ab intestato succederet, teneatur exequi voluntatem defuncti, quasi heres ex testamento, ne decipiat testator, qui melius de herede scripto cogitavit; *l. unum ex familia, §. ult. de legat. 2.*

C A P U T V.

*U*susfructus videtur quotidie constitui & legari. Manumissione contrahitur quasi societas inter patronum & libertum. In judicio de pena quasi transgitur. Absens per contumaciam suo calculo damnatus videtur. Minor 25. annis restitutus pro confessio habetur. In beneficialibus & nuptialibus causis minor pro maiore habetur.

OBLIGAMUR ex contractu, vel quasi contractu. Ususfructus constituitur pacto, vel stipulatione, vel testamento, vel tacito pacto, tacita stipulatione, vel tacito iudicio defuncti. Ususfructus pacto, vel stipulatione semel constituitur: sed constitutus, & postea amissus, puta capitis deminutione, restitutus, tacito pacto vel stipulatione, vel tacito iudicio defuncti. Et hoc argumento ususfructus singitur quotidie constitui & legari; *l. 1. §. interdum, de usufr. ad cresc.* ex qua, si proprietas vel ususfructus fundi duobus legetur, hoc commune est, quod pars deficientis ad crescit alteri, quia solidum habent ab initio, sed concursu partes faciunt. Hoc interest, quod ususfructus semel constitutus, & postea amissus, jus ad crescendi admittit, id est pars ususfructus semel adquisita & agnita, & postea amissa, forte capitis deminutione, ad crescit alteri. Ratio elegans est, quia ususfructus quotidie constituitur & legatur, quotidie extinguitur & restituitur: quot sunt dies, tot sunt constitutiones & legata ususfructus, quasi repetita tacito pacto, vel stipulatione, vel tacito iudicio defuncti. Ususfructus restitutus, alius ususfructus videtur, & pars ususfructus rursus deficiens, quasi de novo constituta & legata ad crescit alteri.

Manumissione inducitur quasi societas, seu imago societatis, inter patronum & libertum. Ex edicto Rutilii praetoris patrono dabatur actio pro socio in libertum, ut quasi socius omnium bonorum auferret partem bonorum in premium tam grandis beneficii. Sed ex edicto posteriorum praetorum loco actionis pro socio patrono praeferito data est bonorum possessio contra tabulas liberti in dimidiā bonorum; *l. 1. de bonis libert.* Data patrono bonorum possessione contra tabulas liberti in dimidiā bonorum, explosa est illa societas bonorum & actio pro socio: ob id si patronus oneranda libertatis causa, cum liberto societatem coierit, & patronus cum liberto actione pro socio agat, libertus tueretur se exceptione ex edicto quod libertatis onerandae causa gestum est; *l. 1. §. que oneranda, §. si libertatis, quar. rer. act. non + dat.*

Interdum in iudicio de pena transactum videtur, puta relegatus, vel ordine, id est senatu municipali motus ad tempus ob levius delictum, non notatur infamia, quia duriore sententia, id est graviore pena, quæ excedebat modum delicti, quasi transegisse videtur de existimatione. Duriore pena, quasi transacto negotio, infamia ei remittitur; *l. quid ergo, §. pena gravior, de his qui not. infam. l. 4. C. eod. + ex quib. caus. infam. irrogat. l. ordine, ad municipal. l. ad tempus, de decur. l. 4. §. ad tempus, de re milit. l. in servorum, §. ult. de pen.* Si quis iudicio sisti promiserit, adjecta pena, & postea negotium transactum sit, pena remittitur, quasi & de pena transactum sit; *l. 2. in pr. si quis caut. judic. sisti.*

Aliquando etiam absens per contumaciam, vel qui est in mora, quasi sua sententia damnatus videtur, veluti tutor ut suspectus removetur, si diu lateat, ne alimenta pupillo decernantur, quia sua sententia suspectus factus est, *l. 7. §. præterea, de suspect. tutor.* Et qui metu accusationis fugerint, pro damnatis habentur; *l. si in libertinum, in fin. de bon. libert. nov. Just. 53.*

Nonnumquam etiam minor 25. annis restitutus, pro confessio vel transigente habetur, ut in *l. si ex causa, §. nuuc videndum, de minorib.* Minor in delictis, puta in furto, vel damno injuria dato, non restituitur, nisi ad hoc ut pro confessio habeatur, ne actio legis Aquiliae in eum detur in duplum quasi inficiantem, sed in simplum quasi adversus confidentem; vel ne actione furti tenetur in duplum, vel quadruplum, quasi de furto deciderit, id est transegerit.

In beneficialibus & aliis causis spiritualibus, minor viginti quinque annis pro majore † habetur, ad hoc ut judicio agat, vel se defendat sine curatore; & filius fam. in iisdem causis pro patrefam. habetur, ad hoc ut agat, vel se defendat sine patre; *cap. ex parte, de restit. spoliat. cap. ult. de judic. in 6.* quia hoc ipso quod est capax beneficii, est capax eorum omnium, quae pertinent ad beneficia. Et hoc jure utimur; Boer. qu. 350. In matrimonialibus etiam causis minor 25. annis pro majore habetur, puta si uxorem ducat, obligatur ex causa dotis, vel donationis propter nuptias, quia non videtur circumscriptus esse minor, qui jure communii usus est; *l. ult. C. de in integr. restit. minor.*

C A P U T VI.

Servi habent peculium conniventibus oculis domini. Si ancilla contra legem venditionis prostituta libertatem adepta sit, emptor videtur manumisſe. Alienis nummis redemptus fit liber, quasi suis nummis redemptus. Capite minutus alius homo incipit esse.

QUAMPLURIMÆ fictiones juris favore servorum, ac eorum libertatis, ex cogitatæ sunt, quas hoc loco colligere non otiosum erit. Servi habent peculium, non sine fictione juris, quia id habent voluntate domini, vel domino sciente, & non contradicente vel dissimulante. Dicuntur id habere conniventibus oculis domini; *l. 4. de manumiss.* Lex ait, *conniventibus oculis*, id est quasi clausis oculis. Hinc conniventibus oculis opportunur patentes oculi; Plin. lib. 2. cap. 34. *Vigilans ieiuns fulmine, conniventibus oculis, dormiens patientibus reperitur.* Sic conniventibus oculis dicuntur servi capere legata, quæ a domino relicta sunt sine libertate; *l. ult. C. de necessar. serv. hered. inst.* Et servi quasi testamenta faciunt cum venia domini; Plin. lib. 8. epist. 16. *Permitto servis quoque quasi testamenta facere, eaque ut legitima custodio, dumtaxat intra domum: nam servis res publica quedam & quasi civitas donus est.* Quod ait & Seneca ep. 47. *Domum servis pufillam rem publicam esse.* Confentire videtur, qui non contradicit; *l. 2. §. voluntatem, solut. matrim.*

Si ancilla venierit ea lege, ne prostituatur, & si prostituta esset, ut libera esset, si contra legem venditionis prostituta libertatem adepta sit, vendor non videtur manumisſe, emptor videtur quasi ultro manumisſe: ideoque nullum adverſus venditorem habet regreſſum; *l. si mancipium, de evict.* nec habet ius patronatus, sed emptor, quasi ipſe manumiserit; *l. Divus 7. de jur. patron.*

Suis nummis emptus, id est redemptus, in ea conditione est, ut libertatem adipiscatur; *l. 4. de manumiss.* Si quis ab alio nummos acceperit, ut servum suum manumitteret, compellitur eum manumittere: similis est enim ei, qui suis nummis redemptus est; *l. si quis ab alio, eod. tit.* Si servus domini necem detexerit, liber fit quasi a lege, quasi ex senatusconsulto Silaniano nullius libertus est; *l. 4. de bon. libert.*

Capitis minutio mutat statum, *l. + l. de cap. minut.* & capite minutus alius homo incipit esse, ut in *l. + cum quis, de solut.* Si quis stipulatus fit sibi aut Titio solvi, Titio recte solvi potest, si in eodem statu maneat. Ceterum si sita-

si statum mutaverit, puta si sit adoptatus, vel relegatus, vel deportatus, vel aqua & igni ei interdictum, vel servus factus sit, non recte ei solvit, quia tacite inest haec pactio stipulationi, si in eadem causa maneat. Capite minutus novus homo esse videtur.

C A P U T . VII.

Libertus donatus jure annulorum aureorum, vivit quasi ingenuus, moritur quasi libertus. Servi adscripti glebae sunt quasi pars prædii. Fructus pendentes pars fundi videntur. Major pars habetur pro toto. Liberi adoptivi non habent jus naturalium.

PATRONO præterito testamento liberti, datur bonorum possessio contra tabulas, et si jus annulorum aureorum consecutus sit a Principe, quia libertus donatus jure annulorum, vivit quasi ingenuus, moritur quasi libertus; l. 3. de bon. libert. l. 3. C. eod.

Servi adscriptiti, seu adscripti glebae, id est servi rustici addicti agro coiendo, sunt quasi pars prædiorum: ideo non possunt vendi vel legari sine prædiis, quibus adhærent; l. si quis inquilinos, de legat. i. l. quemadmodum, C. de agric. O' censit. Julian. nov. Iust. 7. Hinc si servus cum fundo venditus evincatur emptori, datur actio ex empto, quanti minoris esset empturus; l. sed O' si quid, §. ult. de evict.

Pari figura fructus pendentes pars fundi videntur; l. fructus pendentes, de rei vindic. quia fundo cohærent; l. si servus 61. §. locavi, de furt. & fructus non jure feminis, id est feminis caufa & beneficio, sed jure soli percipiuntur; l. qui scit, de usur. l. in fideicommissaria, verb. fructus autem, ad Trebell.

Eodem jure majores arbores pars fundi videntur, ideoque non possunt cædi a fructuario; l. sed si grandes, cura l. præced. de usufruct. Et arbor eius est, in cuius fundo ipsius origo fuerit, etiam si radices vicini fundi succo & ubere alantur; l. si plures, §. ult. arbor. furt. cesar. Et aqua viva videtur portio agri; l. is qui in puteum, quod vi aut clam, quia ager sine aqua est infelix & sterilis; Varro de re rust. lib. 1. cap. 1. Sine aqua omnis arida ac misera agricultura, sine successu ac bono eventu; frustratio est, non cultura. Hinc psalm. 142. Sicut terra sine aqua.

Fictione juris major pars pro toto habetur, veluti datis tribus judicibus, quod duo e tribus judicaverint, tertio dissentiente, ratum est, quia quod major pars judicavit, omnes judicasse palam est; l. sicuti tribus, † de recept. O' qui arbitr. l. duo ex tribus, † de re judic. M. Tull. 8. epist. 8. Legisque unum O' centesimum caput legit, in quo ita erat: Quod eorum judicum major pars judicarit, id jus ratum esto. Quod major pars curiae vel civitatis statuit, perinde est ac si ab omnibus actum esset; l. quod major, ad municipal. l. nominatum, C. de decur. Universitas vel civitas esse videtur præcipua pars universitatis vel civitatis; Aristotel. ethic. lib. 9. cap. 8. ὅπερ δὲ καὶ πόλις, τὸ κοινότερον πάντας ἔχει, ταῦτα πολὺ ἀλλο σύνημα, τὸ καὶ ἄρδεστον. Quemadmodum autem pars præcipua atque optima civitatis etiam videtur esse civitas, idemque de quovis alio conventu sentiendum: sic O' hominis pars ea que dominari debet homo est. Major autem pars curiae fecisse videtur, quod ex omnibus duas partes fecerint; d. l. nominationum, l. 3. O' 4. quod cujusq. univers. Quod facit major pars creditorum, omnes fecisse videtur, l. juris gentium, §. ult. O' l. seq. de pact. l. ult. C. qui bon. ced. poss. l. aliud est, de R. J. Pari fictione caput pro toto habetur. Cum in diversis locis corpus sepultum est, non sunt religiosa plu-

ra loca ; sed ille solus locus fit religiosus , ubi caput conditum est ; *l. cum in diversis, in pr. de relig. & sumpt. funer.*

Filius exheredatus , quem frater heres institutus adoptavit , non admittitur ad bonorum possessionem liberti patris naturalis , quia poena quaे irrogatur adoptionis remedio , non obliteratur ; *l. filius qui, in pr. de bon. libert. l. filio quem, de liber. & posthum. & conditio fideicommissi* , si sine liberis , non deficit propter liberos adoptivos ; *l. + si ita quis, §. ult, de legat. 2. l. fideicommissum, de condit. & demonstrat.*

C A P U T VIII.

Adoptio naturam imitatur . Emancipatus + a patre senatore est quasi senatoris filius . Liberi suscepti ex injustis nuptiis , quasi vulgo nati . Ante puberitatem potens coitus , pro pubere habetur . Statuliber quoad quedam pro libero habetur .

ADOPPIO est commentum legis , quod naturam imitatur . Ob id nec apud peregrinos , fratrem sibi quisquam per adoptionem facere potest . Et velut adoptatus frater ex parte heres institutus a patre , tenetur restituere partem hereditatis ; *l. nec apud, C. de hered. inst.* quia natura frater fratrem non suscipit . Tamen extraneus sub fratri nomine heres recte instituitur , propter affectum quasi fraternalium ; *l. nemo , §. 1. ff. eod. tit.*

Emancipatus a patre senatore , quasi senatoris filius habetur ; *l. emancipatum, de senat. lex ait, quasi, quia emancipatus pro extraneo habetur; l. quin etiam, de rit. nupt. l. nihil interest, §. 1. rer. amotar. l. + eum qui 2. §. qui sibi. de V.O.* Tamen frater emancipatus vocatur ad legitimam tutelam fratrum & sororum , quasi patria potestate per emancipationem minimè solitus esset , quia in legitima successione omnes agnatos & cognatos antecedit ; *l. frater emancipatus, C. de legit. tutel.*

Liberi suscepti ex injustis nuptiis , pro vulgo conceptis habentur ; *l. vulgo, de stat. hom. id est volgivaga venere; Lucret. libr. 4.*

Volgivagaque vagus venere , ante recentia cures . Varii dicti , quasi vario semine nati ; Lamprid. in Heliogabal. Varii etiam nomen idcirco eidem inditum a condiscipulis , quod vario semine , de meretrice utpote conceptus videretur . Quasi incerto patre nati videntur , quia pater est , quem nuptiae demonstrant ; l. filium , de his qui sunt sui , vel alien. jur. Spuri quasi sine patre nati videntur ; l. Divi , de captivis . & postlim. revers. Curtius Rufus gladiatoris filius , beneficio Tiberii prætoram assecutus , his verbis detersa labe natalium : Curtius Rufus videtur mihi ex se natus ; Tacit. 11. annal. Hinc spuri terræ filii diciti , quasi e terra nati ; M. Tull. 1. ad Attic. epist. 10. Huic terræ filio neficio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo . Idem libr. 7. epist. famil. Summo genere natus terræ filius . Tertul. apolog. cap. 10. Terræ filios vulgus vocat , quorum genus incertum est .

Si quis ante puberatatem coitus potens sit , pro pubere habetur , & nuptias contrahere potest ; *l. pen. quand. dies. leg. ced. quasi felici diplomate usus; l. continuus, §. cum ita, de V.O. quia malitia supplet ætatem; nov. Just. 22.*

+ de conju- cap. 6. cap. de illis 2., de despontat. impub. cap. 1. + de conjunct. serv.

gio servor. v. Statuliber , id est , servus manumissus in diem , vel sub conditione , integrum est servus heredis ; l. statuliberum , de legat. 2. l. & post litem in fin. famili. ercisc. propter implicitum , id est dubium & incertum statum libertatis ;

*l. ult. si ex noxal. caus. agat. tamen interim pro libero habetur , & in posse-
fione*

sione liberratis esse videtur , propter spem libertatis ; *l. 2. de statulib. l. cum vero, de fideic. libert. ut si deliquerit, non ut servus, sed quasi liber punitur; l. editum, §. ult. + l. statuliber, de quæst. l. moris, §. ult. de pœn.* In computanda ratione falcidæ , statuliber pro libero habetur : heredis non auget familiam , non computatur in bonis hereditatis ; *l. statuliber, ad leg. facilid. speciale est, quod si ante aditam hereditatem furtum fecerit in bonis domini, ut servus coeretur, id est poenis servilibus; l. 1. §. quid tamen, si is qui test. liber esse juss. + erit.* Propter furtum domesticum , quod est pessimum genus furti.

C A P U T I X.

Pignus novari non videtur, nec matrimonium solvi, quod statim redintegratur. Donare videtur qui rem pro derelicto habet. Publicana datur ei qui usucare coepit, quasi usuciperit. Qui rectigal solvit fisco, succedit in locum fisci quasi cessis actionibus. Pœna committitur in solidum, si factum sit individuum. Si mulier intercedendi causa pignus dederit, pignus distractum pro non distractio habetur.

PRIMUS creditor pecuniam creditit acceptis pignoribus , quæ postea accepit & secundus creditor : postea primus creditor novata priori obligatione alia pignora prioribus adjecit , in his præfertur secundo creditori , quia in suum locum successit , in priorem ordinem successisse , id est rediisse intelligitur ; *l. creditor 3., in pr. l. creditor 12., §. Papinianus, qui potior. in pign.* Novatio facta non intelligitur in obligatione , quæ mox redintegratur : obligatio non novatur , sed potius pignori cumulatur . Sic si divortio facto , brevi reversa fit uxor , non videtur divertisse ; *l. 3. de divort.* Non divortium , sed frigesculum , seu iurgium fuit : idem matrimonium videtur , eadem dos ; *l. + quod si non, de jur. dot. l. cum hic status, §. quod si divortium, de don. int. vir. & uxor. l. quidquid, de R. J.* Non videtur renuntiæ beneficio , qui statim iterum est assumptus ; *cap. officii, §. ult. de elect. cap.* ex transmissa, cap. ad extirpandas, de filiis presbyter.*

Donare videtur , qui rem pro derelicto habet . Quod servus stipulatus est , quem dominus pro derelicto habet , nullius est momenti , id est non adquiritur domino , quia qui pro derelicto rem habet , a se omnino eam rejecit , nec potest ejus opera uti , non potest per eum adquirere . Quod si ab alio apprehensus sit , stipulatione ei adquirere poterit : nam hac genere quodam donationis est . Genus quoddam donationis est rem pro derelicto habere ; *l. quod servus, de stipulat. serv. l. ult. de evict.*

Publicana est utilis actio in rem , quæ datur ei qui rem alienam bona si de accepit a non domino , & usucapere coepit , nondum usuciperit , hoc colore quasi usucapta sit ; *l. 1. de public. in rem act. l. si ab eo, de pignor.*

Si unus ex possessoribus prædiorum cuiusdam vici vel territorii tributorum nomine a fisco conventus in solidum , & damnatus solidum solverit , adversus ceteros possessores agere potest , quasi cessis actionibus , quia fiscus accipiendo pretium nominum venditorum , id est cessarum actionum pretium accepisse videtur ; *l. cum possessor, de censib. idem in tutorie dicendum est; l. cum pupillus, de tutel. & rat. distractab. l. Modestinus, de solut.*

Peena certæ pecuniæ promissa , si aliter factum sit post mortem præmissoris , si unus ex heredibus , contra quam cautum sit , fecerit , ab omnibus pena committitur , si factum de quo cautum est sit individuum , veluti si cautum sit iter fieri , quia quod in partes dividi non potest , ab omnibus quodammodo

factum videtur; l. 4. §. Cato, de V. O. l. heredes, §. an ea stipulatio, famil. erisc.

Si mulier intercedendi causa pro alio pignus dederit, & a creditore pignus distractum sit, & traditum emptori, nihilominus mulieri competit vindicatio pignoris, quia nullum pignus creditor vendidisse videtur; l. redemptores, & seq. de rei vindic. Nimirum quia pignoris datio solvitur propter exceptionem Vellejani.

C A P U T X.

Filiif. militis due sunt hereditates: una castrorum, altera paganorum. Si filiusf. miles intestatus decesserit, ejus peculium non obvenisse patri, sed non abscessisse creditur. Res quæ sunt apud hostes, veniunt in judicium familie eriscundæ propter spem postliminii. Evicta hereditate per querelam inofficiosa hereditas non adita videtur. Res usucapta videtur ab eo qui occasionem usucaptionis præbuit.

Si miles alium castrorum heredem instituerit, alium paganorum, non est locus familie eriscundæ judicio, nec juri ad crescendi inter eos, quia non sunt coheredes. Duo sunt heredes, duæ hereditates, quasi duorum hominum, æs alienum singularum hereditatum; l. heredes, §. 1. famil. erisc. l. si certarum, §. 1. de test. milit. l. filius qui, §. t. Papinius, de bon. libert. Unius patris. unum est patrimonium; l. jurisperitos, §. 1. de excus. tut. Una hereditas. Sed fictione juris in filiof. milite finguntur duæ hereditates, una castrorum, altera paganorum; utraque tamen ex eventu in unum recidit: puta si altera pars æri alieno non sufficiat, & propter hoc is, qui ex ea parte institutus est, non adeat hereditatem, alter qui adiit compellitur, aut defendere totam hereditatem, aut totam creditoribus solvere, id est dimittere; d. l. si certarum.

Si filiusf. miles, qui habebat castrense peculium, intestatus decesserit, pater ejus bona non quasi hereditarem, sed quasi peculium occupat; l. 1. & 2. de castr. pecul. Et castrense peculium non nunc obvenisse patri, sed ab eo non abscessisse creditur; l. proponebatur, l. pen. §. pater, eod. tit. l. 1. §. si is qui bona, de collat. bonor. l. ult. ad Tertyll. l. 3. C. de bon. proscript. Et hoc distat peculium ab hereditate, quod pater non tenetur ultra vires peculii.

Res, quæ est apud hostes, venit in judicium familie eriscundæ, quasi non esset apud hostes propter spem postliminii; l. propter spem, famil. erisc. Ex 12. tab. res captæ ab hostibus nullo tempore usucapi possunt; M. Tull. 1. officior. *Adversus hostem aeterna auctoritas esto.*

Evicta hereditate per querelam inofficiosi ab herede scripto, perinde habetur, ac si non adiisset hereditatem: unde si quid ei debebatur a defuncto, licet aditione hereditatis obligatio & actio confusa esset; l. debitori, t. C. de pact. l. stichum, §. aditio, de solut. tamen integra debiti petitio heredi competit, adversus eum qui per querelam evicit hereditatem; l. eum qui, §. ult. de inoffic. testam. l. si maritus, C. eod.

Qui rem alienam ex donatione mortis causa traditam usuccepit, non ab eo videtur cepisse, cuius res fuisset; sed ab eo, qui occasionem usucaptionis præstítit; l. qui alienam, de mort. caus. don. gloss. in l. rescriptum, §. t. si aliena, de distract. pignor.

C A P U T XI.

In castrensi peculio magis spectatur veritas, quam fictio. Captus ab hostibus & redemptus, fit servus redemptoris: sed si post mortem patris pretium redemptori offerat, suus heres patri existit, quia redemptio retroagitur, dominium retro adquiritur. Pignus tacite contrahitur. Partus, qui est in utero, pro nato habetur.

CASTRENSE peculium est, quod a milite in castris, vel occasione militare adquisitum est: si uxor, vel cognatus, vel quis alius, non notus ex castris, filiof. militi quidpiam donaverit, vel legaverit, & nominatim caverit, ut in castrensi peculio esset, non habetur in castrensi peculio: veritas enim magis spectatur, quam fictio; id est magis spectatur, an quid donatum vel legatum sit, propter castrensem notitiam, vel affectum, an ob causam fictitiam, ob id quod quis fixerit; *l. si forte, de castrensi. pecul.* Veritas prævalet fictioni, *l. multum, C. si quis alteri vel sibi.*

Si miles testamentum fecerit, & post causariam missionem rursus cinctus sit, & decesserit intra annum post missionem, valet testamentum jure militari, quasi coniuncto tempore utriusque militia, prima & secunda, non habita ratione medii temporis, id est missionis; *l. quod dicitur, §. + i. de test. milit.*

Captus ab hostibus si redemptus sit ab alio, redemptori tenetur pignore naturali, & fit servus redemptoris, quoad pretium redemptionis solvatur; *l. se-natus, §. ult. de legat. l. l. in bello, §. si quis servum, l. si patre, l. si quis ingenum, de captiv.* & postlim. revers. Quod si patre redempto, & ante litionem pignoris mortuo, filius post mortem ejus pretium redemptionis offerat, suus heres patri existit, quia retro fingitur ante mortem patris soluisse pretium, ad hoc ut pater habeat suum heredem, quia suus heres est, qui est in potestate patris tempore mortis; *l. Gallus, de liber.* & posth. vel potius jus pignoris quasi extinctum intelligitur, & pater sine obligatione debiti, id est pignoris obiisse intelligitur, & postliminio rediisse, ad hoc ut suum habeat heredem; *d. l. si patre.* Pater captus ab hostibus, quia captivitate fit servus hostium, si forte moriatur apud hostes, non habet suum heredem. Hinc negabant Servilium magistratum gerere non potuisse, vivo patre capto ab hostibus; Liv. libr. 27. *Servilium negabant jure aut tribunum plebis fuisse, aut edilem esse, quod patrem ejus, quem triumvirum agrarium occisum, aliis circa Mutinas esse, opinio per decem annos fuerat vivere, atque in hostium potestate esse satis constabat.*

Interdum fictione juris dominium retro agitur, retro adquiritur, ut si pater testamento suo, servo filiif. qui erat in castrensi peculio, libertatem dederit, & pater filio supervixerit, legatum libertatis valet, quia ab initio servus videtur fuisse patris, inspecto eventu; *l. ult. de castrensi. pecul.* Idem est, si pater servum filii, qui erat castrensis peculii, legaverit, patre superstite filio legatum valet, quia retro creditur servus in dominio patris fuisse; *l. servum filii, de legat. l. l. in eo, de adquir. rer. domin.*

In multis casibus pignus tacite contrahitur, ut in emptione & venditione. Emptori non datur actio ex empto, ut res tradatur, priusquam pretium rei empta solverit, quia vendor potest retinere rem venditam loco pignoris, quoad pretium solvatur; *l. Julianus, §. offerri, de act. empt. l. quod si nolit, §. idem Marcellus, de adil. edit.* Hinc si emptor re nondum tradita, & pretio non soluto, rem subripuerit, tenetur actione furti, perinde ac si pignus subtraxisset; *l. eum, qui, §. i. de furt.* Idem in commodato, si commodator rem

commodatam subripiat, commodatario datur furti actio, si impensas necessarias in re commodata fecerit, quia ejus interest propter impensam, quod retentio rem habeat rei, quasi pignoris loco; *l. creditoris*, in fin. *ead. tit.* Idem in locatione & conductione, vel emptione fructuum, si conductor clam fructus deportet, non soluta mercede conductionis, furti tenetur, quia furtum facere videtur, qui fructus pro mercede conductionis obligatos clam deportat; *l. si servus 61. §. locavi, eod. tit.* In quibus causis datur retentio rei, ea competit iure taciti pignoris, ut in *l. si non sortem, §. si centum, de condic. indebiti*, si is qui debebat centum, fundum ducentis dignum solverit, totum fundum repetit, & obligatio centum remanet integra, & retentio fundi datur creditori, donec centum solvantur. Eodem iure marito datur retentio dotis, propter impensas necessarias; *l. quod dicitur, de impens. in res dotal. fact.*

C A P U T XII.

Reversus ab hostibus postliminio recipit omnia jura. Servus fugitivus furtum sui facere videtur. Partus ancillæ, qui est in utero, pro jam nato habetur. In actione furti furtum factum intelligitur, cum res pretiosior fuit.

Fictione postliminii captus ab hostibus, si postliminio redierit, recipit omnia jura & actiones medio tempore natas, ac si numquam fuisset in potestate hostium; *l. in bello, §. cætera, l. retro creditur, de captiv. & postlim. revers.* Hinc si cum quis in hostium potestate esset, furtum ei factum sit, & postliminio redierit, habet furti actionem; *l. si cum quis, de furt.* Captus ab hostibus postliminio recipit omnia quæ sunt juris, sed non restituitur in his quæ sunt facti: puta si is, qui rem alienam possidebat, & usucapere cooperat, captus sit ab hostibus, captivitate fit servus hostium, & desinit possidere, & ita interrupitur usucapio: & si redeat ab hostibus, postliminio non restituitur possessioni & usucaptioni ceptæ, ut fictione postliminii videatur medio tempore possedisse & usucepisse, quia fictio postliminii non habet locum in his quæ sunt facti; *d. l. in bello, §. facti.*

Si quis post noxam admissam, puta furtum, captus sit ab hostibus, captivitate fit servus hostium, & servitute quasi morte extinguitur actio furti: sed si postliminio redierit, nascitur ea actio, id est fictione postliminii restituitur, & quasi renascitur; *d. l. si cum quis, §. ult. l. 2. in fin. si ex noxal. caus. agat.*

Servus fugitivus furtum sui facere intelligitur; *l. ancilla de furt. l. 1. C. de serv. fugitiv. ne usucapi possit; Martial. libr. 11. epigr. 55.*

A pedibus didicere manus peccare protervæ:

Non miror furem, qui fugitivus erat.

Etsi sicut servus, qui est in fuga, aliarum rerum possessionem intervertere non potest, ita ne suam quidem potest; *l. rem quæ nobis, † de acquir. poss.* Et si quis bona fide servum alienum emerit a non domino, & is fugerit ab emptore, videtur possidere quoad usucaptionem; *l. servi & filii, §. ult. de furt. l. servi nomine, de usucap.*

Partus ancillæ, qui est in utero, pro nato habetur; *l. qui in utero 26., de stat. hom. ut si ancilla prægnans venierit in fraudem creditorum, partum quoque restitui oportet; l. ult. §. Proculus, † quæ in fraud. cred.* Et si ancilla prægnans subrepta sit, & apud furem edatur partus ancillæ, furtivus est, & usucapi non potest; *l. qui vas, §. si ancilla, de furt.* quia pro nato habetur; *d. l. qui in utero. Sine liberis decepsisse non videtur, qui reliquit uxorem prægnantem; l. si quis*

præ-

pregnantem, de R. J. Si posthumo proximus substitutus sit, qui est in utero, moram facit inferioribus; *l. cum quidam*, §. 1. de adqu. hered. & legitima hereditas defertur posthumo. Et hoc est quod dicitur in d. *l. qui in utero*, legitimas hereditates posthumis restitui, quia restitui potius videntur, quam dari posthumo suo.

Actio furti est in duplum vel quadruplum: in actione furti duplum aestimatur quanti umquam res plurimi fuit: puta si res pretiosior facta sit, duplum aestimatur, quanti fuit cum pretiosior facta fuerit, quia hinc furtum factum esse verius est; *l. in furti actione*, de furt. Id est furtum esse intelligitur, quo tempore res pretiosior facta est, quia fur semper est in mora; *l. in refuriiva*, de condic. furtiv. & furtum quasi repetitum fingitur, cum res pretiosior facta est.

C A P U T XIII.

Tutor in rebus pupilli pro domino habetur. Mutus, surdus, furiosus, infans, pro absentibus habentur. Canonici, qui sunt in obsequio Episcopi, & absentes studiorum causa, pro presentibus habentur. Peculium est quasi patrimonium servi. Jus regaliae non admittit possessionem per procuratorem.

NON sine fictione tutor domini loco habetur in rebus pupillaribus, puta eti nemo sit idoneus defensor litis alienæ, sine satisfactione judicatum solvi; *l. qui proprio*, † §. 2. de procur. tutor non satisdat; *l. ult.* §. defensionem, C. de adm. tutor. quia tutor quoad providentiam pupillarem, id est quoad curam & administrationem rerum pupillarium, & exercitium actionum, pro domino habetur; *l. i.* §. sufficit, *l. tutor qui*, de adm. tutor. Lites pupillorum exercet quasi dominus, non quasi procurator. Hinc tutor potest transfigere de furto rei pupillaris, & transactione furti actio extinguitur, quia tutor domini loco habetur; *l. si pignore*, §. ult. *l. interdum*, §. qui tutelam, de furt. Item tutor vel curator furiosi potest condicere rem furtivam pupilli, vel furiosi; *d. l. interdum*, §. qui tutelam. quod est proprium domini: condicatio enim furtiva soli domino competit; *l. i.* de condic. furtiv. Tutor domini loco habetur quoad administrationem: si enim subripuerit rem pupilli, & vendiderit, res quasi furtiva usucapi non potest, quoad in potestate domini redierit, quia tutor domini loco habetur, cum tutelam administrat, non cum pupillum spoliat; *l. qui fundum*, §. † *si tutorem, pro empt.*

Fictione juris mutus, surdus, furiosus, infans, pro absentibus & ignorantibus habentur, quia non habent intellectum, non possunt consentire, nec dissentire. Hinc qui mutum, surdum, furiosum, infantem, exhibet, non videatur eorum presentiam sistere; *l. ult.* de V. S. *l. ubi non*, de R. J. Surdo & muto legatum adquiritur, quia ignorantibus adquiritur; *l. cum pater*, §. surdo, de legat. 2.

Duo canonici, qui sunt in obsequio seu servitio Episcopi, integros fructus præbendarum percipiunt, quia pro presentibus habentur; cap. de cetero, cap. ad audienciam, de cleric. non resid. conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 1. Eadem ratione absentes quoque studiorum causa fructus præbendarum, præter distributiones quotidianas, per quinquennium lucrantur, dummodo studeant in studio universali, seu celebri universitate; cap. tuae, de cleric. non resid. cap. un. eod. tit. in 6. cap. licet, de præbend. cap. super specula, de magistr. cap. 2. de privileg. in 6. Etiam jure civili, qui abest studiorum causa, pro presente habetur, ut in *l. quesitum*, de legat. 3. si fundus instructus legetur, Stichus servus, qui ex eo fundo abest studendi causa, legato continetur.

Servus , qui habet peculium , est quasi dominus , domini loco habetur . Peculium est quasi patrimonium servi ; l. *peculium, de pecul.* l. *si decem heredi, de statulib.* quia illud habet volente & connivente domino , & quasi convenientibus oculis ; l. 4. *de manumiss.* Hinc servus peculii dominus dicitur , & servus ordinarius , qui habet servum in peculio , quem vicarium vocant , dominus dicitur ; l. *si servus meus, de pecul.* quia habet liberam administracionem : tamen re vera peculium servi manet in possessione & dominio domini . Dominus peculium servi civiliter possidet per servum ; servus peculium civiliter non possidet , sed naturaliter tantum ; l. *quod servus meus, de adquir. poss.*

Jure civili per procuratorem possessio adquiri potest ; l. i. C. *de adqu. poss.* quia est magis facti , quam juris . Moribus nostris civilis possessio beneficii assumpta per procuratorem , quasi fictitia non impedit vacationem ipsius quoad regaliam , nec excludit jus regalia , quia regalia non admittit fictionem , & beneficium de facto & de jure repleri oportet , ne detur locus regalia ; Chopin . *de doman. libr. 2. tit. 9. n. 15.* Charond. i. *resp. 11.*

C A P U T XIV.

Fructus pendentes pars fundi videntur . Bonæ fidei possessor, quoad fructus percipiendos pro domino habetur . Qui litis estimationem præstítuit, pro emptore habetur.

FRUCTUS pendentes pars fundi videntur ; l. *fructus pendentes, de rei vindic.* id est legis intellectu , fructus quandiu solo coharent , pars fundi esse videntur , ut veniant in rei vindicatione fundi nomine , vel in legato ususfructus ; l. *si pendentes, de usuf.* vel in venditione fundi , si fundus venierit convenientibus fructibus ; l. ult. §. pen. *qua in fraud. cred.* vel ut augeant hereditatis estimationem , in ponenda ratione legis falcidiæ ; l. *in Falcidia q. ad l. falcid.* Fructus pendentes pars fundi videntur , quia radicibus haerent solo . Nec obstat , quod legato fundo cum omnibus , quæ ibi sunt , legato non continentur , quæ ad tempus , non in perpetuum , ibi sunt ; l. *si fundus, l. qui saltum, l. quasitum, de legat.* 3. unde videbantur fructus pendentes non esse fundi , quia ibi non sunt in perpetuum , sed ad tempus , ut a solo separentur & demetantur , statim atque maturuerint . Verumtamen in vindicatione & aliis causis fructus pendentes pars fundi videntur , quia jure & potestate soli nascuntur , crescunt , percipiuntur potius , quam jure seminis & culturae : & hac de causa una cum fundo veniunt in rei vindicatione , in legato ususfructus , in venditione , & in ratione falcidiæ , quasi pars fundi . Eadem ratione si colonus , id est conductor prædii , fructus pendentes alii vendiderit , emptor furti actione non tenetur , quandiu fructus solo coharent , quia interim fructus pendentes sunt fundi , furtum non sit rei immobilis , sed mobilis tantum ; l. i. *de distract. pign.* Sed si emptor fructus clam deportaverit , in causam furtivam incident , id est condicuntur condicione furtiva ; l. *si servus 61. §. locavi, de furt.*

Bonæ fidei possessor fructus percipiendo , id est statim atque a solo separati sunt , suos facit , quia quoad fructus percipiendos pro domino habetur ; l. *bonæ fidei, de adqu. rer. dom.* l. *qui scit, de usur.* Fructus ad bonæ fidei possessorem pertinent : in fructibus percipiendis magis possessio quam dominium spectatur . Et bonæ fidei possessor , ut fructus suos faciat , pro domino habetur . Hoc jure cum queritur , an collatio beneficii , vel præsentatio valeat , magis spectatur possessio quam jus , id est quisnam sit in possessione conferendi vel præsentandi ; cap. *querelam, de elect.* cap. *cum ecclesia Sutrina,* cap. *cum olim,* de

de caus. possess. & propriet. cap. consultationibus, cap. ex litteris, de jur. patron. Quia collatio & præsentatio est in fructu, fructus magis percipiuntur jure possessionis, quam dominii.

Ex lege † Atinia res furtiva nullo tempore usucapi potest, priusquam in possessionem domini redierit, quia vitium rei furtivæ non purgatur, priusquam redierit in possessionem domini; l. 4. §. quod autem, de usucap. l. quamvis 84. de furt. Tamen si fur eo nomine litis aestimationem præstiterit, vel eam emerit a domino, id est a bona fidei possessore, incipit jam usucapere; d. l. quamvis, quia vitium rei furtivæ purgatur emptione, vel litis aestimatione: ex eo incipit possidere pro emptore, quia qui litis aestimationem præstigit, pro emptore habetur; l. ejus rei, de † rei vindicat. l. Celsus, de usucap. l. si servus, §. & ideo, de evict. l. i. l. litis aestimatio, pro empt.

C A P U T XV.

Dannatus capitali judicio, statim pro mortuo habetur. In criminalibus appellatio extinguit judicatum. Dannatus in metallum fit servus poenæ. Servi pro mortuis fere habentur. Constance matrimonio deportata mulieri, postea soluto matrimonio, datur actio de dote, quasi nata ante deportationem.

DAMNATUS capitali judicio statim pro mortuo habetur; l. i. §. filium, de bon. poss. contr. tab. l. 5. de bon. damnat. quia servus poenæ efficitur; d. l. 5. & l. i. de sent. pass. & restit. unde non potest testari; l. si quis filio, §. sed & si quis, de injust. rupt. testim. Servitus poenæ morti comparatur. Et si mulier capitinis damnata sit, ex causa quæ non publicat dotem, dos cedit lucro mariti, quasi mortua sit, quia priusquam pena capitinis plectatur, serva poenæ efficitur; d. l. 5. de bon. damnat.

Pro damnato habetur, qui non provocavit. Si enim reus damnatus provocaverit, interim damnatus non videtur; l. 2. §. ult. de pœn. In criminalibus appellatio extinguit judicatum; l. i. in fin. ad Turpill. l. furti, §. i. de his qui not. infam. In civilibus causis appellatio suspendit tantum judicatum; l. & in majoribus, C. de appellat. l. si causa cognita, C. de transact. In criminalibus appellatio extinguit judicatum speciali ratione, favore scilicet rei damnati. Ob id si damnatus appellaverit, interim potest testari, quia est certi status, id est liber, nec ipse de se interim certus; l. si quis filio, §. hi autem, de injust. rupt. testim.

Dannatus in metallum statim fit servus poenæ, id est statim civitatem & libertatem amittit; l. in servorum §. i. l. quod ad statum, l. qui ultimo, de pœn. etiam ante executionem sententia, quia sententia capitalis trahit secum executionem, ut sententia excommunicationis; cap. pastoralis §. i. de appellat. Dannatus in metallum fit quasi servus poenæ, non Cæfaris seu fisci. Hinc si quid damnato in metallum testamento relictum sit, pro non scripto habetur; l. sunt quidam, de pœn. l. 3. de his que pro non script. hab. l. in metallum, de jur. fisc. Et damnatus in metallum statim definit liberos in potestate habere; §. pœna, inst. quib. mod. jus patr. potest. solv. Tamen si damnatus in metallum beneficio Principis poena liberetur, fit servus fisci; l. frustra, C. de sent. pass. & restit. Item conceptus ex foemina metallica fit servus fisci; l. generali, §. si servus, & seq. de fideic. libert. Hodie damnatio in metallum non efficit servum poenæ, non solvit matrimonium; nov. 22. de nupt. cap. 8.

Servi pro mortuis fere habentur; l. servitutem, de R. J. quia nullam juris civilis communionem habent, puta testamentum facere non possunt; neque

ex testamento capere , neque testes adhiberi in testamento ; *l. filiusf. l. qui testamento , §. servus , qui test. fac.* nec funguntur civilibus officiis , puta non possunt dari judices ; *l. cum prætor , §. + 2. vers. moribus , de judic.* nec arbitri compromissarii ; *l. sed si in servum , de + recept.* & qui arbitr. recep. Item servi appellare non possunt , sed dominus eorum nominé ; *l. servi , de appellat.* Et servus in capitali judicio , fortune judicio a domino commissus , id est si a domino non defendatur , si fuerit absolutus , non sit liber ; *l. + servus , de stat. homin.* quia reus innocentiam suam debet purgare , innocentia reus purgatur ; *l. 5. de public. judic.*

Damnata muliere ex quinque legibus judiciorum publicornm , majestatis , vis publicæ , parricidii , beneficij , homicidii , dos publicatur ; *l. + 3. de bon. damnat.* *l. + si constante , §. ult. solut. matrimon.* Si mulier damnata sit ex alia lege , dos non publicatur ; imo cedit lucro mariti , ex stipulatione scilicet de dote luceranda . Cessante stipulatione , si mulier sit filiaf. patri datur actio de dote : si mulier sit sui juris , interim constante matrimonio , quia deportatione non solvitur matrimonium , nisi inter volentes , dos penes maritum remanet ; postea vero soluto matrimonio morte viri vel divortio , mulieri datur actio de dote , quasi humanitatis intuitu hodie nata actione ; *l. + 5. de bon. damnat.* Constante matrimonio deportata mulieri , postea soluto matrimonio datur actio de dote , quasi hodie nata humanitatis intuitu ; *d. l. 5. quia mulier deportata de jure non habet actionem dotis ; d. l. si constante.* sed humanitatis intuitu , ut consulatur mulieri de dote servanda , datur ei , post deportationem soluto matrimonio , actio de dote quasi hodie nata , id est ante deportationem . Et actio de dote fingitur nata eo tempore , a quo incipere potest .

C A P U T XVI.

Dotis causa perpetua fingitur. Patri datur actio injuriarum nomine filii , quia injuria patri facta videtur . Stipulationi de dote reddenda soluto matrimonio , non est locus ficto divortio . Non valet permutatio beneficij cum beneficio de pertica .

DO^TIS causa perpetua est ; *l. i. de jur. dot.* Dotis causa perpetua esse fingitur , licet morte vel divortio soluto matrimonio dos redeat ad mulierem , tum quia dote transfertur dominium in maritum ; *l. in rebus , C. de jur. dot. l. doce ancillam , C. de rei vindic.* & dominii causa perpetua est ; *l. id quod nostrum , de R. J.* cum quia dos eo voto datur , ut perpetuum sit matrimonium , & dos semper maneat apud virum ; *d. l. i. Spectatur votum contrahentium potius quam eventus , sicut cum dicimus liberos vivo patre esse quasi dominos ; l. in suis , de liber.* & posth. spectatur votum parentum , cum omnia quæ nostra sunt , liberis ex voto paremus ; *l. pen. §. sed numquid , de bon. libert.* Ut honor delatus perpetuus intelligitur , qui finem certi temporis non habet ; *l. jurisperitos , de excus.* Perpetuae actiones dicuntur , quæ ex constitutionibus tolluntur præscriptione xxx. vel xl. annorum ; *l. sicut in rem , l. cum notissimi , C. de præscript. 30. ann.* & actio suppositi partus nulla temporis præscriptione extingui fingitur ; *l. + qui falsam , §. i. ad l. Cornel. de fals.* quia non angustiori tollitur præscriptione , quam + vicenaria ; *l. querela , C. eod.*

Si mulier offensa calore iracundiae , discesserit a viro , & brevi redeat , nec divortium videtur ; *l. quidquid , de R. J.* Brevi redintegrato matrimonio , non divortium , sed frigesculum seu jurgium fuisse videtur : idem matrimonium , eadem dos permanet ; *l. quod si non , de jur. dot.* quasi spongia deleto medio tempo-

tempore. Donatio inter conjuges divortio quasi poenitentia revocatur, & instaurato matrimonio restituitur. Quod si non divortium intercesserit, sed frigusculum, donatio inter conjuges ante facta valet, id est non videtur divortio sublata, quasi non mutata voluntate, si frigusculum quievit; *l. cum hic status, §. quid ergo, & seq. de donat. int. vir. & ux. Tamen si mulier dimissa mox reducta sit, non potest accusari adulterii in priore matrimonio admissi, quasi eodem matrimonio manente: prioris enim matrimonii delicta vir abolevit reducendo eam; l. si uxor, §. pen. ad leg. Jul. de adulter.*

Filio injuriam passo, patri competit actio injuriarum, quia injuria patri facta videtur, propter affectum parentum in liberos; *l. i. §. usque adeo, de injur. Si filius pecuniam dederit metu mortis, servitutis, aut stupri, patri datur actio, quod metus causa: nihil interest in se quis vereatur, an in liberis, cum pro affectu parentes magis in liberis terreatur; l. isti quidem, in fin. quod met. caus. Pater injuriam vim & metum passus videtur in persona filii, in funere filii pater vulnus accipere videtur: mortes liberorum, tot vulnera patri; Cornel. Nepos in Dione: Accepit gravissimum parentis vulnus morte filii. Quintil. 6. inst. in procem. Repetito vulnere orbitatis. Tacit. in Agricol. Initio astatis Agricola doméstico vulnere ictus anno ante natum filium amisit.*

Si quis pro alio dotem dederit, & stipulatus sit dotem reddi morte mulieris soluto matrimonio, & ejus qui dotem dedit circumscrivendi causa, ficto divortio matrimonium rescissum sit, conditio stipulationis non deficit, quia nec imaginario divortio solvitur matrimonium: atque ideo postea morte mulieris committitur stipulatio, perinde ac si nullum divortium exitisset; *l. 3. C. de repud. Ficto divortio non solvitur matrimonium, quia fictio, quæ nunquam dolo caret, non debet nocere alteri.*

Non valet permutatio beneficii ecclesiastici cum beneficio ficto & imaginario, quod vocant de pertica. In spiritualibus illusio maxime vitanda est; *cap. bone memorie, 2. de postul. Pral. clem. unic. de renunc. Oldrad. conf. 324. Gomez in reg. de infirm. qu. 19. Rebuff. in prax. part. 3. de permut. num. 14. & 15.*

C A P U T XVII.

Filius a senatore in adoptionem datus plebejo, quasi senatoris filius habetur. Senatores, licet in urbe domicilium habeant, & ibi unde oriundi sunt domicilium habere videntur. Conditio tacita inest fideicommissio, si sine liberis. Proconsul provinciam ingressus intelligitur ob necessariam moram in itinere. Officium proconsulis durat in adventum successoris, quia unus magistratus intelligitur. Pater non videtur habere liberos in potestate, qui ipse est in potestate patris.

Filius a senatore in adoptionem datus plebejo, nec emancipatus, quasi senatoris filius habetur; *l. + senatoris, l. emancipatum, de senator. quia datio in adoptionem, vel emancipatio, licet a patre non fiat invito filio, non debet nocere filio. Per adoptionem dignitas non minuitur, sed augetur; l. per adoptionem, de adopt.*

Senatores licet in urbe domicilium videantur, tamen & ibi unde oriundi sunt domicilium habere intelliguntur, quia dignitas domicilii potius affectionem dedisse, quam permutasse videtur; *l. Senatores, de senator. Senator creatus desinit esse municeps, quantum ad onera municipalia, non quantum ad honorem; l. municeps, ad municipal. Hinc si senatori modicum legatum sit,*

puta certum auri vel argenti pondus, legatum Romæ præstandum est, licet major pars hereditatis sit in provincia, quia non est verisimile testatorem, qui honoris causa legavit, modicum honoris causa relictum in provincia præstari voluisse; *l. sed et si*. 52. §. *sed et si, de judic.* Municeps creatus senator, licet domicilium in urbe adquirat, prius domicilium non amittit. In provinciis multi erant senatores, qui Romam non attigerant; *Augustin. de civit. libr. 4. cap. 17.* Numquid non multi senatores sunt in aliis terris, qui Romam nec de facie quidem norunt?

Filius heres institutus, & pure rogatus restituere hereditatem, sub hac conditione tacita intelligitur rogatus, si deceperit sine liberis; *l. cum avus, de condit.* & dem. quia nemo præsumitur alienas successiones suis anteponere; *l. cum acutissimi, C. de fideicommissis.*

Proconsul non potest mandare jurisdictionem legatis, priusquam provinciam ingressus sit: excipitur unus casus singularis, si necessarium moram in itinere patiatur, hoc casu potest mandare jurisdictionem legato prius per venturo in provinciam; *l. 4. in fin. & seq. de offic. procons.* quia proconsul provinciam ingressus fingitur, qui necessarium moram in itinere patitur.

Officium proconsulis durat in adventum successoris, cum sit unus proconsulatus; *l. meminisse, de offic. procons.* Proconsul finito tempore proconsulatus potest jus dicere, & omnia, quae agenda sunt, agere in adventum successoris, quia una est provincia, unus magistratus; & proconsul, qui accipit successorem, una & eadem persona intelligitur cum successore; *d. l. meminisse.* Tamen proconsules proxime successorem accepturi, non solebant quid decernere vel judicare; *M. Tull. 3. fam. 6. ad Appium: Malivoli homines conabantur alienare a te voluntatem meam, qui te forum Tarsi agere, statuere multa, decernere, judicare dicerent, cum possis jam suspicari, tibi esse successum, quave ab iis quidem fieri solerent, qui brevi tempore sibi succedi putarent.* Immo & proconsules vel alii magistratus provinciales non solebant judicare jubere eo die, quo privati futuri essent; *l. eum qui, de jurisdict.* Cajum Licinium prætorem eo nomine perstringit *Liv. libr. 42. M. Popilius rogatione Martia bis apud C. Licinius causam dicit.* Tertio Popilie familiae precibus vittus, idibus mariis adesse reum jussit, quo die novi magistratus mituri erant honorem.

Lege Julia de adulteriis, patrif. licet occidere adulterorum deprehensum cum filia, quæ est in potestate; quod non permittitur patri filios. in sua enim potestate non videtur habere, qui non est suæ potestatis; *l. patri, & seq. ad leg. Jul. de adult.* Qui est in potestate patris, non videtur habere proprium filium in potestate, quia ipse non est suæ potestatis.

C A P U T XVIII.

Emancipatio tacita. Libellus oblatus Principi pro lite contestata habetur. Possessio immobilium pro satisfactione est. Prætor dum cognoscit, an sua sit jurisdiction, non videtur jus dicere in causa sua. Creditor pignus distrahere videatur consensu debitoris. Cum incapaci legatur, ut restituat capaci, submota persona incapacis, statim ab herede legatum videtur capaci. Mutua delicta quasi compensantur.

OLIM emancipatio fiebat per trinam imaginariam venditionem; §. *præterea, inst. quib. mod. jus patr. solv. l. ult. C. de emancipat. liber.* Hodie emancipatio fit apud acta; *l. emancipatione, C. de fid. instrum.* id est in jure apud magistratum actis intervenientibus; *l. pen. C. de emancip.* Alia est emancipatio

cio expressa & solemnis, quæ fit apud magistratum: alia tacita; quæ fit sine magistratu. Si pater diu passus sit, saltem per decennium, filium ut patrem. quasi emancipatum agere, id est vivere seorsim a patre, is pro emancipato habetur; l. post, de adopt. l. 6. C. de petit. hered. l. 1. C. de patr. potest. Patria potestas remittitur patientia, & tacita voluntate patris. Plus est factio quam verbis voluntatem significare.

Præscriptio triginta annorum lite contestata interrupitur; l. 3. l. cum no-
tissimi, §. immo & illud, C. de prescript. 30. am. Libellus oblatus Principi
pro litis contestatione habetur; l. t. 1. C. quand. libell. Princip. datus. Libel-
lo oblato Principi, lis quodammodo fingitur contestata, non ut quælibet præ-
scriptio interrupatur, sed tantum præscriptio annualium actionum; d. l. 3. &
l. 2. C. quand. libell. Principi t. datus. Libello dato Principi actiones annales
perpetuantur, quia facilius interrupitur præscriptio annualium actionum, quam
perpetuarum, quæ durant triginta annis, ut præscriptio, quæ est durior, co-
erceatur. Alias oblatio libelli Principi non habet vim in jus vocationis; l. liber-
tus, de in jus voc. l. quasitum, ad Turpill.

In jus vocatus duci, & si non sequatur, rapi obtorto collo potest, nisi ido-
neum fidejussorem judicio sistendi causa offerat; l. 5. §. 1. qui satisd. cog. l. 1. de
in jus voc. ut eant. Fidejussor judicio sistendi causa idoneus seu locuples dandus
est pro rei qualitate, exceptis necessariis personis, puta parente vel patrono:
ibi enim qualiscumque fidejussor pro locuplete habetur; l. 2. & 3. de in jus voc.
ut eant. Extra hos idoneus fidejussor non habetur, qui habet privilegium fori,
qui conventus potest se tueri exceptione fori. Si quis in jus vocatus fidejusso-
rem dederit judicio sistendi causa, non obnoxium jurisdictio ejus, ad cuius
tribunal vocatur, pro non dato fidejussore habetur, nisi specialiter renuntiaverit
privilegio fori; l. 1. si quis in jus voc. non ierit. Possessores rerum immobi-
lium non tenentur satisfare judicio sistendi causa; l. sciendum, qui satisd. cog.
quia possessio immobilium pro satisfactione est. Prædium est vice pignoris, vel
fidejussoris. Idem in tutoribus & curatoribus dandis. Qui possidet idonea præ-
dia, non tenetur satisfare rem pupilli vel adulti vel furiosi salvam fore; l.
ult. §. fin autem 6. C. de cur. fur. Tutor etiam testamento datus, non tene-
tur satisfare, quia testimonium paternum pro satisfactione est; l. testamento 17.
de test. tutel. §. 1. inst. eod. t. de satisdat. tutor, in princ. d. l. ult. §. et si qui-
dem, l. de creationibus, C. de episc. aud.

Ex quacunque causa in jus vocatus ad prætorem, vel alios qui jurisdi-
ctioni præsunt, venire debet, ut hoc ipsum sciatur, an jurisdictio ejus sit; l.
ex quacunque causa, si quis in jus voc. non ierit, l. 5. de judic. id est ut al-
leget privilegium fori: nec ipse prætor vel aliis videtur judex in causa sua,
quia sibi jus non dicit, sed partibus: munus judicandi est publicum & necessa-
rium; l. ult. §. judicandi, de muner. & honor.

Creditor pigneratius cessante debitore, post trinam denuntiationem debi-
tori factam, distrahens pignus sub hasta, transfert in emptorem dominium quod
non habet; l. non est novum, de adquir. rer. dom. quia videtur distrahere ex
tacita voluntate debitoris: vel pignus videtur distrahi ab ipso debitore, vel ejus
consensu, ex tacito pacto, quod inest contractui pignoris; l. si cessante, C. de
distract. pign.

Incapaci legari potest, ut restituat capaci; l. cum ei qui, de legat. 2. l. si
fidei, de legat. 3. l. cogi, §. hi qui solidum, ad Trebell. quia non interposi-
ta, sed capientis persona spectatur: id est submota persona incapacis, statim si-
ne medio ab herede legatum relictum videtur capaci, & incapax fit capax pro-
pter capacem; l. si is qui duos, de liberat. legat. l. cum dotem, ad leg. falcid.

Mutua delicta non compensantur, ad hoc ut impunita maneant, quia im-
punita maleficia esse non oportet; l. si longius, §. 1. de judic. l. ita vulnera-
Tom. VI.

tus, §. 1. ad leg. Aquil. In delictis nulla fit compensatio: nec enim ulla est societas vel communicatio maleficiorum; l. 1. §. plane, de tutel. & rat. distract. puta si mulier adulterii accusetur a marito, non potest adulterium vel lenocinium viro objicere compensationis causa, ut liberetur compensatione mutui criminis: non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur; l. 5. t de public. judic. Sed potest objicere adulterium vel lenocinium, ut vir damnetur; l. viro, l. cum mulier, solut. matrim. l. si uxor, §. judex, ad l. Jul. de adulter. Tamen mutua delicta quasi compensantur, & quasi compensatione tolluntur, ut neuter adversus alterum eo nomine actionem habeat: pura mulier, quae accusatur adulterii a marito, potest ei objicere crimen adulterii vel lenocinii, ad hoc ne liceat accusare uxorem, & quasi compensatio fiat. Et ita accipiendum est quod dicitur in d. l. viro, paria delicta mutua pensatione dissolvi. In mutuis delictis ex mente, id est interpretatione legis Juliae, quasi compensatio admittitur: & t cum mulier vii lenocinio adulteria fuerit, nihil ex dote retinetur: cur enim improbet maritus mores, quos ipse aut corrupti, aut probavit? d. l. cum mulier. In aliis delictis etiam quasi compensatio fit. Si quis in jus vocatum, qui vocari non debuit, sine venia prætoris vi exemerit, non tenetur edicto ne quis eum qui in jus t vocabitur. Non deliquit qui exemit, si deliquit qui in jus vocavit; l. 1. §. Offilius, ne quis eum, qui in jus t vocabitur, vi eximat. Similiter dolus compensatur cum dolo, ut si actor & reus dolo fecerint, invicem de dolo non agent; l. si duo, de dol. Et si actor & reus mutuo stipulati sunt poenam judicio sistendi causa, & alter alterius dolo mutuo impeditus sit, ne ad judicium veniat, neuter tenetur poena edicti, ab utraque parte dolo compensando; l. 3. §. si & stipulator, de eo per quem fact. erit, quominus, quis in judic. sist. l. cum par, §. 1. de R. J.

C A P U T XIX.

Variae fictiones in nominibus.

TOTUM jus gaudet fictionibus, non modo in rebus, sed etiam in ipsis verbis. Dardanarii sunt, qui annonæ species coemere solent, ut carius vendant: quam ob causam dicuntur annonam adtemptare, vexare, onerare; l. annonam, de extraord. crim. l. in dardanarios, de pœn. Annona adtemptari, vexari, onerari dicitur, quia annonæ caritate plebecula adtemptatur, id est atterritur, vexatur, oneratur. Simili figura annonam incendere, excandefacere dicuntur annonæ coemptores, quia annonæ inopia, quasi igne plebs consumitur; Varro de re rustic. libr. 3. cap. 2. Aut collegiorum cœne, quæ tunc innumerabiles excandefaciebant annonam macelli. Et paulo post: Quotus quisque enim annus est, quo non videas epulum aut triumphum, aut collegia non epulari, quæ nunc innumerabiles incendunt annonam. Hinc annonæ incendium pro annonæ caritate; Quintil. declam. 12. Eiam si quid residui erat, ut carius quidam venderent, ad annonæ incendium suppressum est. Et Manil. libr. 4.

Et gravia annonæ speculantem incendia ventis

Credere opes.

Pari colore annonam flagellare dicebantur, qui universam annonam coemebant, ut suo pretio eam venderent, quia annonæ angustiis quasi flagello plebs percuti videbantur; Plin. libr. 33. cap. 13. Pretia rerum omnibus annis mutari, prout navigationes confiterint, aut aliquis prevalens manceps annonam flagellet. Simili scheme Martialis libr. 2. epigr. 30. Arca flagellat opes, id est premit, suppedit; Turneb. 22. adv. cap. ult. Cujac. 10. obs. 19. & t 11. obs. 10.

A no-

A nostris pestilens fundus dicitur non sine arte fingendi , fundus ēælo insalubris , vel qui noxias herbas parit : & redhibitioni locus est , si pestilens fundus venierit ; l. etiam in fundo , de ædil. edict. l. pen. §. idem , C. eod. t de edilit. action. Varro de re rustic. libr. 1. cap. 4. Utilissimus autem is ager , qui salubrior est , quam alii , quod fructus ibi certus , contra quod in pestilentia calamitas . M. Tull. 2. in Rullum : In Salpinorum pestilentia finibus . Idem 3. offic. Vendat ædes vir bonus propter aliqua vitia , quæ ipse novit , ceteri ignorant , pestilentes sint , & babeantur salubres . Plin. libr. 18. cap. 2. Salubritas loci non semper incolarum colore detegitur , quoniam assueti etiam in pestilentibus durant . Eodem genio fingendi foenei defectique agri dicuntur in l. 3. C. Th. de indulg. debit. steriles & squallidi agri , foenea possessio , quæ nullos fructus fert ; nov. Just. 7. cap. 12.

In locatione vestigialium calor licitantium pro concertatione pluris licentium notatur : locatio vestigialium fit pluris licenti ; & si fiat ultra modum consuetum calore & studio licitantis , non est admittenda , nisi qui licitatione viscerit , fidejussores & cautionem , id est pignora offerre paratus sit ; l. locatio , de publican. Eadem analogia animose liceri dictum in l. si pignori , famili. ericis. Animosior licitatio damnatur , quanto magis in venditione quæ fit sub hasta , ne falsi licitatores apponantur vetitum est ; M. Tull. 3. offic. Tollendum est agitur ex rebus contrahendis omne mendacium , non licitatorem vendorit , nec qui contra se licetatur empor apponet . Simili genere fictionis inconsultus calor accusatoris excusatur , quia inconsultus calor calumniæ vitio caret ; l. 1. §. queri , ad Turpil. Et in l. nec in ea lege , §. ult. ad l. Jul. de adulter. mariti calor , id est impetus doloris facile decernentis in uxorem deprehensam in adulterio , coercetur .

Breve divortium inter conjuges , non divortium , sed friguscum dicitur ; l. cum hic status , §. t quod si divortium , de don. int. vir. & uxor. Frigus est levis offensa inter amicos ; Senec. epist. 122. de Montano : Amicitia Tiberii notus & frigore . Horat. libr. 2. Satyr. 1.

majorum ne quis amicus

Frigore te feriat .

Unde friguscum dicitur , breve divortium inter virum & uxorem . Aliis noxia ; Auson. edyll. 5.

Sape in conjugiis fit noxia , si minima est dos .
unde vernaculum noise .

Non dissimili figura surda dicuntur & res inanimis , ac sensu carentes ; Plin. libr. 18. cap. 3. At tunc eadem , illa vincit pedes , damnata manus , inscripti vultus exercent , non tamen surda tellure , que parens appellatur . Non surda tellus dicitur , quæ facile audit colonum , & serenus se coli a vincit , fructus non denegat . Idem libr. 24. cap. 1. Surdis etiam rerum , sua cuique sunt venena . Idem libr. 27. cap. 13. Enimvero rerum omnium parens , nullum animal ad hoc tantum ut pasceretur , aut alia satiaret , nasci voluit , artesque salutares inseruit & visceribus , quippe cum surdis etiam rebus inseruit .

Hereditas legitima ad liberos redire dicitur in l. quo tutela , de R. J. & l. 3. si quis omis. caus. test. quia a lege semper redit ad familiam , a patre ad liberos , & altius repetito jure , per patrem a majoribus desertur ; l. 3. de interd. & releg. Terent. in Andria : Ejus morte ea ad me lege redierunt bona . Idem in Hecyra : Ea ad hos redibat lege hereditas . Idem de legitima tutela ; d. l. quo tutela , & l. jurisconsultus , de grad. & affini . Eodem sensu legitimæ hereditates dicuntur restitui ; l. qui in utero 26. de stat. homin.

Conductor ædium , ædibus incensis ipsius culpa , tenetur actione ex conducto , quia ignem innocentem habere debet , id est innoxium ; l. videamus , §. si hoc , locat. Ignem innocentem habere dicitur , qui ignem habet eo loco ,

quominus nocere possit, & ita ignem munit, ne evagetur; *l. si servus, §. si fornacarius, ad leg. Aquil.*

Qui furanti opem & auxilium tulit, furanti sinum præbuuisse dicitur; *l. 6. §. ult. ad leg. Jul. pecul.* Sinus est pars inferior vestis, a genitalibus usque ad pedes; Hieronym. in Oseam cap. 28. *Quidam enim aestimauit sinum dupliciter accipi, & inferiorem partem vestimenti, a genitalibus usque ad pedes, & colpum maris, id est sinum.* Inde intelligendus Tranquil. in Julio cap. 82. *Toga caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius eaderet.* Sinum præbere dicitur, qui furanti opem & auxilium quoquo modo fert, quasi sinum vestis, quæ erat pars ima & laxior vestis, præbeat ad suscipiendum & occultandum furtum. Et ita accipendum est quod dicitur in *l. Divus, de bon. damnat.* si damnatus quod chirographum magna pecunia in sinu habuerit, in t pannicularia ratione nostra retineri. Veteres pecuniam in sinu vestis deponebant.

C A P U T X X .

Jurisconsulti usi fictitiis Caii, Seii, L. Titii, Sempronii, nominibus.

JURI civili placuit fictionum schema, maxime in nominibus. Hoc ingenio veteres jurisconsulti commentitis nominibus Caii, Seii, L. Titii, Sempronii, usi sunt, uti Philosophi Dionis & Theonis; Plut. in Rom. quæst. 29. Διὰ τὴν μόνῳ εἰσάγοντες λέγειν κελένσιν, ὅπερ σὺ Γαῖος, ἐγὼ Γαῖα... ποίει ὀρόπεστι τύπων ἀλλοι κέχρωται τὸνοις ἄνθεις ἀπέτει οἱ νομικοὶ Γαῖον, Σηϊον, καὶ Λεύκον, Τίτιον, καὶ οἱ φιλόσοφοι Διάνα, καὶ Θέωντα παραλαμβάνοντιν. *Quid cause est, quod sponsum introducentes, jubent dicere, ubi tu Caius ego Caia...* His autem verbis aliisve utuntur communibus, quemadmodum Jurisprudentes C. Seium & L. Titium usurpare solent, Philosophi Dionem & Theonem. Etiam ipsis patribus non displicuit idem figmentum nominum, ut e fevierioris disciplinæ elementis haustum; Tertull. apologetic. cap. 3. *Bonus vir C. Seius, sed malus tamum, quod Christianus, ego Lucium sapientem virum, repente factum Christianum, defero.* Et Optat. Milevit. libr. 3. adv. Donatist. Jam illud quale est quod hominibus Christianis etiam clericis dicitis, estote Christiani. Et cum admiraculo quodam unicuique dicere, *Cai Seii, aut Caia Seia,* adhuc paganus es, aut pagana. Idem libr. 6. *His enim verbis loqui non erubescunt, Cai Seii, Caia Seia, quamdiu te tenes.* Augustin. Homil. 29. *Dileximus es a Caio, a Lucio, a nescio quo quem pateris.* Salvian. de gubernat. Dei libr. 7. *Sed hoc tam rarum est, ac novum, quam rarum videri potest, quemlibet Gavium non esse Gavium, aut quemlibet Seium non esse Seium.* Poëtis falsi artificibus ac professoribus hocce commentum nominum in deliciis fuisse, nihil est quod miremur; Tibull. libr. 1. eleg. 4.

*Hæc mihi quæ canerem Titio Deus edidit ore,
Sed Titinus conjux hæc meminisse vetat.*

In nuptiis, quæ siebant per coemptionem, solemni ritu novi conjuges dicti Caius & Caia; & sponsa sponsum his verbis salutabat: *Si tu es Caius, ego Caia.* ut, præter Plut. loco modo laudato, indicat Quintil. inst. libr. 1. cap. 5. *Nam & Caius, C. litera notatur, quæ inversa mulierem declarat, quia tam Caias esse vocatas, quam Caios, etiam ex nuptialibus sacris satis appetit.* Et M. Tull. pro Muren. *Ut Caia, quia in alicujus libris exempli causa id nomine invenerant, putarunt omnes mulieres, quæ coemptionem facerent, Caias vocari.* Inde assis Caianus fuit nymmus, quo in nuptiis siebat coemptio; Stat. 4. silvar. *Emptum*

TRACTATUS SEXTUS.

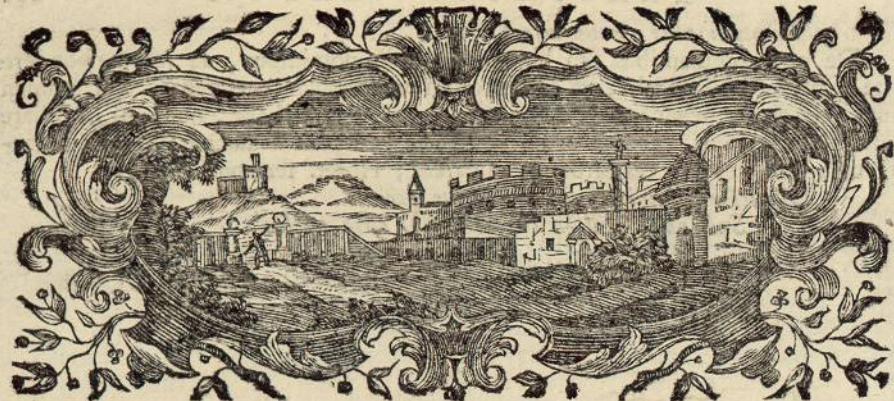
101

Emptum plus minus a se Caiano.

De jure consulentibus sub his commentitiis nominibus, de jure respondere forte solebant jurisconsulti, ut consultorum verecundia parcerent, qui nomen suum, res suas, negotiaque pandi in publicum vix ferebant, quod est familiare plerisque ingenium. Qua de causa consulturi jurisperitos adibant summo diluculo, ut arcano tempus opportunum captarent; Horat. sermon. libr. 1.

Agricolam laudat juris legumque peritus.

Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.

D E
F I C T I O N I B U S
J U R I S
T R A C T A T U S S E P T I M U S.

C A P U T I.

Nihil actum videtur, ubi non jure actum est. Servus communis ab uno ex dominis in solidum defendi debet noxali judicio, quasi totus unius esset. Quae fiunt eodem die, eodem tempore fieri videntur. Obligatione generali res presentes & future obligari videntur. Servitute cognatio amittitur, quia servitus morti comparatur. Res abesse videtur, cui pretium abest. Non videtur possidere, qui possessionem retinere non potest. Rem in bonis habere videtur, qui habet actionem ad rem asequendam. Ex delicto quasi ex contractu nascitur actio.

*N*HIL actum videtur, ubi actum non valet: puta quoties viciose cautum vel satisdatum est judicio sisti, non videtur cautum nec satisdatum; *l. quoties, ff. qui satisd. cog.* Puta si mulier, vel miles, vel minor 25. annis, vel servus, datus sit fidejussor, pro non dato habetur, & de integro cavendum est; *l. de die, §. 1. §. si servus, eod. tit.* Nihil actum videtur, ubi non jure actum est. Argentarius, qui dolo rationes edit, in totum non edit; *l. ubi, de edend.* Qui expromissorem dare stipulanti promisit, & per acceptilationem liberatus est, si dederit mulierem, quæ juvatur exceptione Vellejani, in eum datur condicō incerti, ut restituatur prior actio per acceptilationem sublata, quasi expromissorem non dedisset: nihil enim interest utrum non det expromissorem, an talem det, qui exceptione se tueri potest; *l. quamvis, §. si convenerit, ad Vellejan.* Qui alienam rem pignori accipit a non domino, nihil

nihil agit, id est nihil agere videtur; *l. 2. de pigner. act.* quoniam verba legis accipienda sunt cum effectu; *l. + pen. §. 2. ne quis eum, qui in jus vocabit. vi exim.* At res aliena pignori dari non potest; *l. 1. §. cum predium, de pignorib.* Qui facit contra legem, nihil agit, id est nihil agere videtur: puta praes provinciae abdicando se, sine auctoritate scilicet Principis, non amittit imperium, id est non definit esse praes; *l. legatus, de offic. prafid.*

Si cum uno ex dominis noxali judicio agatur ex delicto servi communis, etiam pro parte socii satisdare debet judicio sisti; id est in totum cavere debet, quia quodammodo totum suum hominem defendere debet, cui in solidum defendendi necessitas est; nec auditur, si pro parte paratus sit defendere; *l. si cum uno, si ex noxal. caus.* Quia servus pro parte noxae dedi non potest, in solidum defendi debet.

Quae sunt eodem die, nullum inter se temporis discrimen habere videntur, ut in *l. + si fundus, §. pen. de pignorib.* si pignus eodem die duobus creditoribus pignori obligatum sit, utriusque obligatur in solidum, quia eodem tempore obligatum videtur.

Si quis res suas simpliciter pignori obligaverit, non adjecto *tam presentes quam futuras*, utrasque generaliter obligasse videtur; *l. ult. C. quae res pignor.* quia generalis hypotheca vel pignus contrahi solebat, tam praesentium quam futurorum, & cautiones, quae interponi solebant, si forte omissae sint, tacite interpositae intelliguntur; *l. quod si nolit, §. quia assidua, de adil. edit.* Hac ratione si quis consenserit alienationi pignoris, & postea ex nova causa pignoris dominium ad priorem dominum redierit, pignus non redintegratur, quia pignus tam in praesens quam in futurum tacite remissum intelligitur; *l. ult. C. de remiss. pignor.*

Servitute cognatio amittitur, & semel amissa non recipitur manumissionem; *§. pen. inst. de capit. deminut. l. is qui, unde cognat.* Servitute cognatio amittitur, quia servitus morti comparatur. Restitutione Principis recipitur cognatio; *l. 1. §. filio, ad Tertyll.* quia restitutio Principis retro trahitur ad tempus libertatis, beneficium Principis latissime interpretandum; *l. Papinianus, de minorib.* Mater est cognata libertis, servitute filii mater filii esse definit; *l. 2. §. 2. ad Tertyll.* quia servitute jus cognitionis perimitur.

Res abesse videtur ei, cui pretium abest, puta si dominus rem, quae furto sibi aberat, ignorans emerit, res abesse videtur, quia pretium abest; *l. 4. §. tunc in potestate, de usucap. l. 14. de V. S.*

Non videtur possessionem adeptus, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit; *l. non videtur, de adquir. possell.* puta si quis possessorem fundi sui vi dejecerit, non videtur res in potestatem ejus rediisse, quoniam tenetur possessionem restituere interdicto unde vi; *l. 4. §. si dominus, de usucap.*

Rem in bonis habere videtur, qui habet actionem ad rem recuperandam; *l. rem in bonis, de adquir. rer. domin.* Rem amisisse non videtur, qui in integrum restitui potest; *l. 5. de in integr. restitut.* propter spem restitutionis.

Etiam delicta videntur esse contractus, quia ex delicto nascitur actio, quasi ex contractu, ex malo scilicet & improbo contractu; *l. si rerum, de re judicat. l. 1. C. si advers. delict.* puta si judex item suam fecerit, tenetur actione in factum ex delicto, quasi ex contractu; *l. ult. de extraord. cognit.*

C A P U T II.

Ususfructus pars dominii habetur. Tutor datus filio, si plures sint filii, omnibus datus videtur. Incapax fit capax per capacem. Cessio servitutis est facti, non retroagitur. Agnitio, vel repudiatio legati retroagitur. Dos vel donatio propter nuptias confertur, quia videtur non abscessisse a bonis patris. Adfessores sunt portio magistratus.

USUSFRUCTUS proprie non est pars, id est species dominii, sed servitutis; l. recte, de V. S. Tamen in quibusdam casibus pro parte rei & dominii habetur, quia omne emolummentum & commodum rei continet; l. + Mavius, §. pen. de legat. 2. l. 4. de usufruct. & fundus dari non intelligitur, si ususfructus detrahatur; l. qui usumfructum, de V. O. Proprietas fere est inutilis, sublato usufructu, id est si usufructus semper removeatur a proprietate; l. si a reo, §. si reo, de fidejuss. Possessio nostra non est dominium, sed usus; Joan. Chriost. in 1. ad Timoth. homil. II. εκ οὗτοις τέτο, χρῆσις ἐστι, εκ οὗτοις καπία. Non est hec vera possessio, usus est, nec ipse quidem satis proprius.

Si quis tutorem dederit filio, & plures sunt filii, omnibus dedisse videatur; l. si quis ita, de test. tutel. quia paterna pietas optimum semper consilium capit pro liberis; l. nec in ea lege, §. ult. ad leg. Jul. de adulter. Plus dictum, minus scriptum intelligitur, quia pater semper consultit liberis, & plures filii pro uno habentur, propter vinculum patriæ potestatis, quo liberi in sinu patris continentur; l. frater a fratre, de condic. indebit.

Lege Julia & Papia orbi & coelibus solidum capere non poterant ex alienis testamentis, sed semissim tantum, quod sublatum est constitutione Constantini; l. i. C. de infirm. pœn. cœlib. Sozom. libr. i. cap. 9. Si is, qui duos reos promittendi seu debendi habebat, damnaverit heredem, ut utrosque libaret, si alter ex his capere non possit, id est lege Julia & Papia sit incapax, nec socii sint, id est non sint debitores ex causa societatis, puta ex causa pecuniae mutuae acceptæ in rem vel negotium societatis, delegari, id est assignari debebit is, qui nihil capit, qui est incapax, ei cui hoc commodum lege competit, id est qui ex lege capere potest, cuius petitione utrumque accidit, ut hoc commodum, id est commodum liberationis legatae utriusque, ad eum perveniat, & is qui capit liberetur. Liberatione legata duobus, quorum unus est incapax, alter capax capiendi ex testamento, si is qui est capax actione ex testamento, agat ut liberetur, hoc consequitur ut liberetur: sed is qui non capit, liberatur per correum, quasi ex delegatione, id est cessione liberationis pro semisse. Quod si debitores, quibus liberatio legata est, socii sint, id est si nomen contractum sit ex causa liberationis, liberatio qua prodest reo, qui est capax, prodest & reo incapaci per consequentias. Propter socium, incapax fit capax propter adjunctionem capacis, liberato illo, non quasi ex causa legati, cuius erat incapax, sed quasi solutione per acceptilationem. Neque hoc novum videri debet: nam etsi soli capaci liberatio legata esset, idem eveniret, id est legatarius liberaretur per acceptilationem; l. si is qui duos, de liberat. legat. Liberatione legata reo, datur actio ut liberetur per acceptilationem quasi solutione vel pacto de non petendo; d. l. si is qui duos, l. 3. §. nunc de effectu, eod. tit. l. si unus, §. † 4. vers. ante omnia, de pact. Legatum vel fideicommissum relinquunt potest incapaci, ut restituat capaci; l. cum ei, de legat. 2. l. si fidei mee, de legat. 3. l. cum dotem, ad leg. falcid. l. cogi, §. hi qui solidum, ad Trebellianum, quia non interposita, sed capientis persona spectatur; d. l. si

d. l. si is qui duos . Cepisse videtur is cui relictum est , qui erat capax , non cui relictum est , ut restitueret capaci ; l. cepisse de V. S.

Si plures sint domini ejusdem fundi , servitutem imponere , vel adquirere possunt fundo communi , simul vel separatim , id est diversis temporibus : sed si separatim imponant servitutem , constituitur ex novissimo actu , ex quo novissimus e sociis cedit : cum enim postremus cedit , non retro adquiri servitus videtur ; sed perinde habetur , ac si tempore quo postremus cessit , omnes simul cessissent ; l. ult. commun. præd. Cessio servitutis non retroagitur , quia cesso est facti , non juris . Ea qua sunt facti , non retroaguntur ; l. qui heredi , de condit . & dem. sed perinde habetur , ac si omnes cessissent eo tempore , quo postremus cessit , & cessiones priorum manent in pendent , donec postremus cedat .

Agnitio legati legis intellectu retroagitur ad diem aditæ hereditatis : puta si quis rem sibi legatam ignorans adhuc legaverit , & postea re cognita legatum agnoverit , legatum rei legatae valet , quia ex quo agnovit legatum , retro ipsius fuisse videtur a morte testatoris , vel ab adita hereditate ; si vero repudiaverit , retro videtur res fuisse heredis , id est non discessisse a dominio heredis , perinde ac si legata non fuisse ; l. servum filii , §. 1. de legat. 1. Ubi servus legatur , ipsius servi status , & omnium , quæ pertinent ad ejus personam , in suspenso est , ut si legatarius repudiaverit legatum , numquam ejus fuisse videbitur ; si agnoverit , ejus fuisse intelligetur a die aditæ hereditatis ; l. si tibi homo , §. cum servus , eod.

Sui vel emancipati dotem vel donationem profectam a patre conferunt , quia videtur non abscessisse a bonis patris ; l. ut liberis , l. illam , l. pen. C. de collat. Cujac. 3. obs. 30.

Adsistere videtur quedam portio magistratus , cui adsidet ; l. t. omnis , C. Th. de iis quæ administr. vel officium public. gerent. distracta sunt , vel donata . Vide tract. 1. cap. 21.

C A P U T III.

Capti ab hostibus postliminio reversi fictione postliminii recipiunt omnia jura sua . Ob furtum familie unica pena prestatur , quia unum factum intelligitur . Condicione indebiti datur quasi ex mutuo . Legatum ademptum , nec datum videatur . Respublica pro pupillo habetur . Tutor quoad curam pro domino habetur . Ratihabitio retro trahitur . Donatio inter virum & uxorem , ubi morte confirmatur , retro trahitur . In paenitentia non retro trahitur . Jusjurandum pro solutione est .

CAPTI ab hostibus postliminio reversi , recipiunt omnia jura & actiones , & restituuntur aduersus usucapta intra annum , ex quo redierunt , quia nihil est quod eis imputetur , cur captivi apud hostes usucapere siverint , quia cum essent servi hostium , procuratorem habere non poterant , quod est proprium ci-vium Romanorum ; l. ab hostibus , ex quib. caus. major. l. ab hostibus , C. de postlimin. revers. Absentibus reipublicæ causa intra annum datur rescissoria actio , quia rescinditur usucapio impleta tempore absentia : sed etiam si interim nacti sint possessionem rerum usucaptarum , & convenientur actione in rem , datur eis exceptio exemplo rescissoriæ actionis , id est exceptio rescissoria , quæ comparata est ad exemplum rescissoriæ actionis ; l. necnon , §. exemplo , ex quib. caus. major. l. non quocumque , §. 1. de legat. 1. Captivi reversi ab hostibus , vel absentes reipublicæ causa , intra annum restituuntur , quia fictione postlimi-

nisi videntur non amisisse jus suum ; Cujac. 7. obs. 31.

Si familia furtum fecerit , pro omnibus præstatur unica poena furti , quæ est dupli vel quadrupli , quia unicum factum intelligitur : licet plures furtum fecerint , plures pro uno habentur , ne ob delictum familiæ , dominus tota familia careat . Si familia album prætoris corruperit , pro singulis poenæ editi de albo corrupto præstantur , quia plura facta intelliguntur : plures rei propter atrocitatem facti , plura facta intelliguntur , quia vindicatur contempta maiestas prætoris ; l. si familia , de jurisdic. Cujac. 8. obs. 20.

Conditio indebiti soluti datur quasi ex contractu mutui : qui per errorem solventis indebitum accepit , tenetur conditio indebiti , quasi ex mutuo ; l. 5. §. is quoque , de oblig. & aet. quia qui per errorem indebitum solvit , videtur ire in creditum , id est mutuum contrahere .

Alienata a defuncto in fraudem creditorum revocantur . Quod si creditores servum defuncti necessarium heredem institutum passi sunt , & ab eo usuras acceperunt , alienata non revocantur , quia creditores videntur iisse in creditum , id est cum eo contraxisse dulcitudine usurarum , vel alia ratione ; l. ait prætor 10. §. si quid in fraudem , quæ in fraud. creditor. Cujac. 8. obs. 34.

Interdum in legatis , quod ademptum est , nec datum videtur , ut in l. si ita , de legat. 1. Si ita scriptum sit , cui bis legavero , semel dari volo ; si bis eidem legavero , semel debetur , quia quod ademptum est , nec datum videtur . Et in l. aliquando , de condit. & dem. quod datur sub conditione , sub contraria conditione ademptum intelligitur .

Respublica per se nihil scit , nihil videt , nihil intelligit , quia pupillo comparatur ; l. 3. C. de jur. reipubl. omnia scit per syndicum vel actorem civitatis , vel per magistratus qui præfunt . Municipes scire videntur quod sciunt hi quibus summa reipublicæ commissa est ; l. municipes , ad municipal. Cujac. 14. obs. 8.

Tutor , qui tutelam gerit , quoad providentiam pupillarem pro domino habetur ; l. tutor qui , de administr. tutor. l. qui fundum , §. si tutor , pro empor. l. ad ea , de R. J. Tutoris potestas non est potestas dominica , quia est potestas in capite libero ; sed similis est potestati dominicæ , quoad providentiam , quoad curam pupilli & rerum pupillarium . Pupillus non potest adire hereditatem , petere bonorum possessionem , vel judicium accipere , sine auctoritate tutoris ; l. pupillus , de adqu. hered. l. 7. de honor. possess. Cujac. t 14. observ. 8.

Ratihabitio retro trahitur , & mandato comparatur ; l. 1. §. t sed et si , quod alius , de vi & vi armat . Donationes inter virum & uxorem non valent ab initio , sed morte & silentio donatoris confirmantur , & quæ morte confirmantur , legis intellectu retro trahuntur ; l. donationes 25. C. de donat. int. vir. & uxor . Si mortis causa inter virum & uxorem donatio facta sit , morte secuta reducitur ad id tempus quo donatio interposita esset ; l. si mortis , de mort. caus. donat.

In criminalibus appellatio extinguit judicatum . Damnatus furti , vel aliis famosis actionibus , pendente appellatione pro famoso non habetur ; si autem omnia tempora dirimendæ appellationis lapsa sint , retro infamis efficitur , id est a tempore sententiae . Quod si sententia confirmata sit , hodie notatur infamia , retro non notatur , id est sententia confirmatur , non retro trahitur ; l. furti , §. 1. de his qui not. infam. quia in poenis , quæ semper sunt odiosæ , confirmatione non retro trahitur favore rei ; Cujac. 17. obs. t 20.

Jusjurandum est fictitia solutio , jusjurandum solutionis loco cedit ; l. jusjurandum , l. ult. de jurejur. l. Stichum , §. naturalis , de solut. Si quis adversario deferente jusjurandum , juraverit se solvisse , liberatur perinde ac solutione ipsa quæ fit numeratione . Et hoc est quod dixit Lucilius apud Gell. libr. 16. cap. 7. Jusjurandum esse emplastrum crinis alieni .

C A P U T A IV.

Resolutio venditionis ex pacto similis est redhibitioni. Captivitate usucapio interrupitur, nec postliminio retroagitur. Possessio defuncti quasi continua prodest heredi. Lite contestata cum domino ex furto servi, de furto quasi transactum videtur cum domino. Res non videtur reddita, qua deterior redditur.

RESOLUTA venditione ex pacto apposito contractui, possessio ejus temporis, quo res fuit apud hostem, accedit venditori ad implendam usucaptionem, quia resolutio venditionis, quae fit ex pacto, similis est redhibitioni: eo genere retroacta venditio similis est redhibitioni, in qua possessio emptoris, qui redhibuit, accedit venditori, quoniam redhibita re, ea venditio proprio dici non potest; *i. si hominem, de usucap.* Per emptorem venditor medio tempore possedisse videtur, & perinde est ac si venditio nulla extisset, & res tradita non esset emptori. Redhibitio est resolutio venditionis; *i. Pomponius, §. præterea, de adqu. possess.* Retroacta venditio ex pacto resolutorio similis est redhibitioni.

Si is, qui pro emptore possidebat, & usucapere cœperat, ante impletam usucaptionem captus sit ab hostibus, captivitate usucapio interrupitur, quia possidere definit, cum sit servus hostium, nec ipsi reverso ab hostibus postliminium prodest, id est fictio postliminii, quo redintegratur possessio, ita ut videatur semper in civitate fuisse: si tamen apud hostes decesserit, heredi ejus prodest fictione legis Corneliae, quia fingitur decessisse primo captivitatis momento; *i. si is qui pro emptore, de usucap.* ubi negativa expungenda est; *i. denique, ex quib. caus. major.*

Possessio defuncti prodest heredi ad implendam usucaptionem; *i. possesso, i. exceptam, de usucap.* quia possessio defuncti quasi juncta descendit ad heredem; *i. cum miles, ex quib. caus. major.* Sic & possessio venditoris prodest emptori ad implendam usucaptionem; *i. 2. §. pen. pro emptor.* Possessio venditoris quasi continuatur & conjungitur in persona emptoris.

Si servus furtum fecerit, & dominus eum manumiserit, ne secum agatur furti, & manumissor & manumissus furti tenentur; sed si semel cum domino actum sit, manumissus ipso jure liberatur, quasi decisum sit, id est quasi transactione decisum sit cum domino; *i. si servus navem, §. interdum, de furt.* Cujac. 22. obs. 29.

Si res commodata vel deposita deterior reddatur, potest agi commodati vel depositi quia res non videtur reddita, qua deterior redditur; *i. 3. §. 1. commodat. i. i. §. si res, deposit.* propter fidem commodati, & depositi. Aliud in dote estimata, si convenerit ut species ipsæ reddantur, res etiam deterior facta redi potest; *i. sane 11. & seq. de jur. dot.* ita ut quod deest estimationi, suppleatur; *i. si inter,* C. eod.

C A P U T V.

Quod pater nubenti filia dat simpliciter, in dotem dari videtur. Promissione datis inest tacita conditio, si nuptiae sequantur. In contractibus quod agi solet, pro cauto habetur. Qui per errorem dotem restituit, quam ex pacto retinere potuit, potest eam deducere iudicio familiae erescundae, vel eam repetere conditione indebiti. Si convenerit, ut mortua filia sine liberis dos patri redderetur, tacite actum videtur, ut mortua filia superstribus liberis, dos remaneret apud maritum. Soluto matrimonio dotis actio communis est patri & filia, quasi iure societatis in causa dotis. Tacitus consensus in quibusdam idem operatur quod expressus. Dos videtur pervenisse ad patrem, quasi potentiores. Res ex dote comparatae non sunt dotales, sed quasi dotales.

Quod pater filiae nubenti dat simpliciter, in dotem dare videtur; l. quia autem, de jur. dot. quia paternum officium est dotare filiam; l. qui liberos, alias, l. capite trigesimo quinto, de rit. nuptiar. l. ult. C. de dot. promiss. In dubio honesta interpretatione, pater officio fungi videtur; l. † dotem, † l. dorem 30. l. Divus, de jur. dot. l. 2. & 3. de solut.

& l. Divus, Stipulationi dotis inest tacita conditio, si nuptiae sequantur; l. plerumque, aliquo modo §. si ante, l. stipulationem, l. promittendo, §. 1. de jur. dot. quia non est dos aptari post sine matrimonio; l. 3. eod. it. l. 4. de pact. Ex stipulatione dotis agi non sunt, ad exceptio, non secutis nuptiis.

In contraendo, quod agitur, id est quod agi solet, pro cauto habendum est, id est si omisum sit, tacite actum videtur; l. cum quid, de reb. credit. puta vino mutuo dato, et si cautum non sit, ut aequum bonum reddatur, hoc tacite actum intelligitur; l. quod si nolit, §. quia assidua, de adil. edict.

Si vir dotem, quam ex pacto, filiae communis nomine retinere potuit, per errorem facti, mulieri, id est matri restituerit, & filia patri ex affe, matre pro parte heres extiterit, in iudicio familiae erescundae, non improbe dotis perperam matri soluta præceptionem desiderare potest; l. inter sacerum, §. vir vero 2. & 3. de solut. si inconveniant, vel ad prius matrimonium post di- vortium: l. ad solut. si constante, versic. pacis, C. de don. ante nupt. Casus omissus remanet in dispositione juris communis; l. si cum dotem, solut. matrim.

† corrig. l. heredes, & adde l. 4. l. si l. qui filiabus, §. 2. de le- gat. i. Si convenerit, ut mortua in matrimonio filia sine liberis dos patri restitu- retur, tacite actum videtur, ut superstribus liberis dos remaneret apud mari- tum; l. inter sacerum, §. cum inter, de pact. dotalib. l. † etiam, C. de jur. dot. l. si constante, versic. pacis, C. de don. ante nupt. Casus omissus remanet in dispositione juris communis; l. si cum dotem, solut. matrim.

† etiam si; l. si constante. Soluto matrimonio, patri & filiae communis est actio de dote duobus casibus, si dos est profectitia, & filia sit in potestate patris; l. 2. §. quod si in patris, solut. matrim. Pater non repetit dotem, nisi adjuncta persona filiae, quia l. quam l. si in causa dotis, filia est particeps, & quasi socia obligationis & actionis patris; constante. l. qui hominem, §. si gener, de solut. Licet dos profecta sit a patre, vide- tur quasi profecta a patre & filia simul. Et hanc societatem aut communi- onem inducit paterna pietas, quia dos est vice legitima, & repræsen- tatio

tio legitima, ex quo dos sit proprium patrimonium mulieris.

Soluto matrimonio pater non aliter dotem repeteret potest, nisi volente & consentiente filia: consentire patri videtur filia, nisi evidenter contradicat; l. 2. solut. matrimon. Ut nuptiis filiae pater consentire videtur, nisi evidenter dissentiat; l. 7. de sponsalib. Item si filia furiosa sit, videtur consentire patri dotem repentina. Consentire creditur, qui non potest contradicere propter dementiam; d. l. 2. Furiosus consentire patri vel curatori creditur, quoties de ejus commodis queritur, quasi voluntatis reliquiis in furioso manentibus; l. patre furioso, de his qui sunt sui vel alien. jur. Consentire videtur filia, si causam contradicendi non habeat; l. dotem, solut. matrimon. puta si pater sit idoneus & locuples, vel amplior dos ei data sit a patre, iterum nubenti.

Soluto matrimonio si dos filiae data sit sine jussu patris, nihilominus pater tenetur de dote actione de peculio, quia videtur pervenisse ad patrem, penes quem est peculium; l. si cum dotem, §. transgrediamur, solut. matrimon. Dos videtur pervenisse ad potentiores, vel dos videtur esse in peculio.

Si mulier per errorem nupserit servo quasi libero, non est dos, neque matrimonium. Mulier non habet quasi privilegium in bonis viri, ut preferatur ceteris creditoribus chirographariis: non prefertur domino in re peculiari, si forte aliquid domino debetur, nisi in his tantum rebus, quae vel in dotem dattae sunt, vel ex dote comparatae sunt, quasi & haec dotales sunt; l. si cum dotem, §. ult. solut. matrimon. Res ex dote comparatae non sunt proprie dotales, sed sunt quasi dotales; d. §. ult. O' l. res quae, de jur. dot. ad hoc ut mulier habeat privilegium exactionis in rebus dotalibus, si extant, vel in rebus ex dote comparatis, quasi essent dotales; l. uxor marito, de don. int. vir. O' uxor.

C A P U T VI.

Aditio hereditatis est vice solutionis O' compensationis. Aditio hereditatis est quasi contractus. Manumissio servi dotalis consentiente uxore valet vice donationis. Prescriptio interrumptur lite contestata, quasi desinente possessione. Qui jure familiaritatis fundum vicini ingreditur, non videtur possidere. Non videtur possidere, qui non potest retinere possessionem.

ADITIO hereditatis est vice solutionis, & compensationis: puta si creditor debitori heres extiterit, aditione hereditatis, quasi solutione, & compensatione extinguitur obligatio, quia adeundo hereditatem sibi soluisse, & secum compensasse intelligitur; l. Stichum, §. aditio, de solut. l. debitori, de fidejusfor. l. quae dotis, solut. matrimon. l. cum a matre, C. de rei vindicat.

Qui hereditatem adiit, creditoribus, & legatariis obligatur in solidum et si hereditas damnsa sit, quia hereditas videtur esse solvendo, quae heredem inventit; d. l. quae dotis, l. libertus qui, de bon. libert. Qui hereditatem adiit, alia ratione obligatur & in solidum creditoribus & legatariis, quia aditione hereditatis obligatur quasi ex contractu; adeundo hereditatem contrahere videtur cum creditoribus & legatariis; l. t. si quis absentis, §. heres, de obligat. O' act. l. pen. in fin. de separat. §. heres, inst. de oblig. quae quas. ex contract. nasc. Aditio hereditatis fit in jure judicioque: in judicio contrahitur, vel quasi contrahitur; l. 3. §. idem scribit, de pecul.

Si vir voluntate uxoris servum dotalement manumiserit, manumissioni consentiente uxore donandi animo, manumissio valet, quia valet haec donatio inter virum & uxorem; l. quod autem, §. ult. de donat. int. vir. O' uxor. l. maritus, C. eod. Et quodammodo donasse videtur, qui servum dotalement per-

misit manumitti ; *l. quod si vir, C. seq. solut. matrimon.* quia consensit manumissioni animo donandi.

[†] Desideratur Præscriptio longi vel longissimi temporis interrumptur , lite contestata ; *l. nemo ambigit* , *C. de adquir. possess. l. neque* , *C. in quib. caus. cess. long. sub h. tit. l. temp. præscript. l. cum notissimi* , *§. immo* , *C. de præscript. 30. ann.* quia qui neque . Fa possidebat , lite contestata , quasi possidere definit , amplius non possidere incidunt *l. 1. 2.* telligir ; *d. l. nemo ambigit* . Post item contestatam non dicitur possessio , sed *C. 10.* *nuda detentatio* , quæ non est apta & idonea ad adquirendam præscriptionem & usucaptionem . Civilis possessio requiritur ad usucaptionem vel præscriptionem , naturalis possessio nuda non sufficit ; *d. l. nemo ambigit* . Usucapio est modus civilis adquirendi dominii . Duplex est possessio , civilis & naturalis : civilis , quæ est animo dominii , animo adquirendi dominii ; naturalis , quæ corpore consistit , prehensione corporali , non animo dominii ; *d. l. nemo ambigit* .

²⁰¹ Qui jure familiaritatis fundum amici ingreditur , non videtur possidere , quia non eo animo fundum ingressus est , ut possideat , licet corpore in fundo sit ; *l. qui jure familiaritatis, de adqu. possess. cap. bona memoria, de postulat. Prælat. cap. † abbate, de V. S.*

l. Non videtur possessionem adeptus , qui ita naetus est , ut eam retinere non possit ; *l. non videtur, de adqu. possess.* Eadem ratio est possessionis & dominii: possessionis causa perpetua est . Possidere videtur qui possidet ex causa perpetua , ex causa adquirendi dominii , puta ex causa emptionis , ut qui rogavit precastrio , non possidet , quia quandocumque possessio ab eo avocari potest ; *l. 6. §. is qui rogavit, de precar.*

C A P U T VII.

Qui sciens sumptus facit in re aliena , non repetit , quia donasse videtur . Qui rem vindicat , non videtur statim possessioni renuntiare . Ususfructus non constituitur in his rebus , que usu consumuntur , sed quasi ususfructus remedio cautionis . Adjudicatio , que fit unius rei , que commode dividi non potest , est similis emptioni & permutationi . Præstatio estimationis est similis emptioni . Transactio est vice permutationis .

MALE fidei possessor non repetit sumptus factos in re aliena , nisi necessarios ; *l. domum* , *C. de rei vindicat.* quia donasse videtur , qui impedit sciens in rem alienam ; *l. si servus* , *§. si olivam, ad l. Aquil.* Lex fingit impensam temere factam in re aliena , factam fuisse donandi animo , ne repeti posset . Fictio legis æquipollit veritati .

Qui cœpit agere vindicatione , pendente judicio non prohibetur agere interdicto , puta interdicto unde vi , vel uti possidetis , quia non videtur possessioni renunciasse , qui rem vindicavit ; l. naturaliter , §. nihil commune , de adqu. possess.

Ususfructus proprie consistit in his rebus , quarum est usus , re incolumi , salva rei substantia : ususfructus proprie non consistit in his rebus , quarum non est usus , sed abusus , quæ utendo consumuntur , ut vinum , oleum , frumentum ; vel quasi consumuntur , ut pecunia quæ assiduo usu & permutatione quasi consumuntur . Sed ususfructus fictitious , & quasi ususfructus , constituitur remedio cautionis , ut res ejusdem qualitatis vel quantitatis restituantur finito ususfructu ; *l. 2. l. si vini, l. pen. de ususfruct. eor. rer. que usu consumunt.*

Si res commode dividi non possit ; potest judex datus in solidum eam adjudicare uni , & eum condemnare alteri in certam quantitatem pecuniæ , & curare

curare debet ut caveatur de evictione ei cui rem adjudicat; *l. heredes*, §. pen. *famil. erisc.* *l. item quamvis*, in fin. *commun. divid.* Et si non caveatur, erit actio de evictione praescriptis verbis; *l. si familie*, *C. famil. erisc.* *l. 7. C. commun. utriusq. judic.* quia talis adjudicatio non est emptio vel permutatio; sed similis est emptioni, vel permutationi. Adjudicatio est emptio, vel permutatio fictitia, quae fit per judicem rei expedienda causa, communionis tollendae causa, quae non minima incommoda habet propter discordias, quas materia communionis solet excitare; *l. cum pater*, §. *dulcissimis*, *de legat.* 2.

In judicio familie eriscundæ & communi dividendo coheredes vel consores tenentur de evictione rerum singulis adjudicatarum; d. *l. si familie*, quia divisio est species emptionis & permutationis. Divisio fit emptione & permutatione partium; *l. si filia*, §. *si pater, famil. erisc.* Per divisionem contrahitur alienatio fundi; *l. ex castrensi*, §. *itaque, de castrensi. pecul. l. inter, C. de pred. minor.*

Si vir uxori rem aliquam donaverit, donatio nulla est: si res extet, vindicari potest si non restituatur, quia possidendi causam donatio praestitit: si res non extet, uxor liberatur praestando justam astimationem; & cavendum erit possessori de evictione in simulum quanti ea res erit; *l. si donata, de don. int. vir. & uxor.* Praestatio astimationis similis est emptioni.

Evicto fundo tradito ex transactione, pro fundo, de quo lis erat, datur actio de evictione praescriptis verbis; *l. si pro fundo, C. de transact.* talis transactione est vice permutationis.

C A P U T VIII.

Solutio facta ab uno ex fidejussoribus, est quasi nominis emptio. Delegatio vice solutionis est, etiam si delegatus debitor non sit solvendo. Hereditas jacens defuncti personam sustinet.

SI unus ex fidejussoribus a creditore conventus solvat solidum, quasi nominis emptio fictione juris contrahitur, perinde est ac si ultro nomen emerit, quia creditor tenetur ei cedere actionibus; *l. t. si dubitetur, de fidejussor.* qua t. si dubitet; cessione fit venditio nominis; *l. fidejussoribus, l. cum is, eod. tit.* Creditor non & v. si pro in solutum accipit, sed quodammodo nomen vendit, quia habet actiones, quas bat. Faciunt praestare tenetur; d. *l. cum is.* Et si unus ex tutoribus in solidum conventus, *l. fidejussoris cessis actionibus solidum pupillo solverit, cessio actionis non intercidit, quia bus, l. cum pro parte contutoris, non tutela redditia videtur, id est non videtur solvisse ex is, qui, eod. causa tutelæ, sed nominis, id est cessæ actionis premium pro parte contutoris solvit.* que statutum videtur; *l. cum pupillus, de tutel. & rat. distrah.* Qui tenetur pro alio, tim ab aucto. non compellitur solvere, nisi actor paratus sit ei cedere actionibus suis; *l. cum re ad aliud alter, aut h. præsente, C. de fidejuss.* Et cessis actionibus, is, cui cessæ sunt actiones, dicitur procurator constitui in rem suam; *l. empir, l. ex nominis, C. probandum allegantur.* de hered. vel act. vend. *l. quod si nolit, in pr. de minorib. l. procurator in rem suam, de procurator.* quia cessis actionibus, non directæ, sed utiles transferuntur in cessionarium.

Delegatio pro justa præstatione est; *l. quod debetur, de pecul.* non sine fictione. Qui tenetur, quod habet actionem, liberatur, cedendo actionibus suis, quia delegatio pro justa præstatione est. Delegatio vice solutionis est; *l. qui libertinus.* §. t. sed si creditor, de oper. libert. Delegatio habet vim solutionis, & liberat debitorem perinde ac solutio. Et ideo si fidejussor debitorem suum volenti creditori delegaverit, etiam cum qui solvendo non est, confessim man-

dati agere potest adversus reum principalem, quia qui debitorem suum delegat, pecuniam dare intelligitur, quanta debetur; *l. qui debitorem, de fidejussor.* Si mulier intercessionis causa debitorem suum delegaverit, non juvatur Vellejanus, quia Vellejanum non prodest mulieri solventi pro alio, sed intercedenti tantum. Delegatio pro solutione est; *l. quamvis, §. plane, ad Vellejan.* Si donatus mihi mortis causa, debitorem suum creditor meo delegaverit, omnino ex donationis causa capere videbor tantam pecuniam, quanta a creditore meo liberatus fuero, quia delegatio pro donatione est; *l. mortis causa capimus, §. i. de mortis causa donat.* Delegatio pro solutione est, ideo ut indebiti soluti conductio est, ita & sine causa delegati conductio est; *l. 2. C. de conduct. indebit.*

Delegatio pro solutione est, etiam si debitor delegatus non sit solvendo; *d. l. t. qui debitorem.* quia debitor delegatus solvendo videtur, qui a cessionario admissus est. Bonum nomen facit creditor, qui admittit debitorem delegatum; *l. inter causas, §. abesse, mandat. l. cum dotem, de jur. dot. l. qui nominibus, de administr. tutor. l. ait prætor, §. si quid in fraud. que in fraud. creditor.*

[†] In Cujac. *meo lib. ob-*
serv. sunt 28. Consule eun-
demi Cujac. tom. 6. in lib.
3. decretal. tit. sub cap.
11. col. 1117. & tom. 10.
sub l. duo, cit, pro eo habetur, ac si omnes egerint; *l. quod major, ad municipal.* Cu-
col. 1236. [†] 29. obs. 10.

C A P U T I X.

*Dominus solvendo pro servo præposito alicui negotiationi, videtur pro eo fidejus-
 sisse in ceteris causis. Confusio habet vim solutionis. Fidejussor, in quem pi-
 gnora data ob solutionem transflata sunt, non est emptoris, sed creditoris loco.
 Locus contractus esse videtur, ubi pecunia solvenda est. Peculum non intelli-
 gitur, nisi deducto eo quod patri vel domino debetur. Filius. pro patres. ha-
 betur in quibusdam causis.*

SO LUTIO pro debito servi præpositi alicui negotiationi, fidejussionis vicem con-
 tinet in aliis causis: ut in *l. ult. quod cum eo qui in alien. potest. est*, si
 servus actor, qui præpositus erat mutuis pecuniis dandis sub pignoribus, pro
 negotiatore hordei suscepit debitum, id est in se suscepit debitum, expromissio-
 rem se dando, dominus pro servo tenetur institutoria actione, quia videtur pro
 eo fidejussisse generaliter, ex eo quod probabatur pro eo solvisse in aliis causis.
 Consuetudo patrisfamilias spectatur; *l. nummis, de legat. 3.*

Confusio habet vim solutionis, puta si creditor debitori extiterit,
 confusione obligatio extinguitur solutionis potestate, quia sibi solvisse videtur;
l. t. debitori, de fidejuss. l. Stichum, §. aditio, de solut. l. si ei cui, de evict.
l. que dotis, solut. matrimon. Nec impar est confusio, quod solutio omnino
 tollit obligationem; *inst. quib. mod. tollitur obligat. in pr.* Confusio per succep-
 tionem pro parte seu quota hereditatis; *d. l. t. debitori, l. Granius, eod. tit. l. si
 duo, de solut. l. debitori, C. de pacit.*

Fide-

Fidejussor, in quem pignora a confidejussoribus data translata sunt, etiam exemptionis titulo, quia forte solidum solvit creditor, fructus non facit suos, quia non emptoris loco substitutus videtur, sed ejus qui pignora accepit ab initio, id est creditoris; & ideo fructus imputat in usuras, & quod excedit, in sortem; *l. Paulus, de fidejuss.* quia hujusmodi translatio pignoris sit ex necessitate juris, non transferendi dominii causa, sed transferendi pignoris causa pro securitate debiti; *l. 2. de distract. pignor.* Fidejussor, in quem pignora translata sunt, est loco creditoris, videtur iisse in creditum, succedit in jus pignorum; *l. 1. C. de dol.* Fidejussor videtur tantum suscepisse pignora, ut indemnitat suarum consulat; *l. fidejussor, de negot. gest.*

Locus contractus videtur, non ubi instrumentum conscriptum est, sed ubi pecunia solvenda est; *l. si ut proponitur, de fidejuss.* *l. heres, §. ult.* *l. exigere, de judic.* *l. 3. de reb. auctor. judic. possid.* *l. 3. in fin. de act. empt.* Contraxisse quisque eo loco intelligitur, in quo ut solveret se obligavit; *l. contraxisse, de oblig.* *¶ act.* Et ideo si quis in provincia contraxerit, & promiserit Romae se soluturum, ibi potest conveniri; *d. l. heres, §. ult.*

Pater vel dominus conventus actione de peculio, ex persona servi & vel filii, prius deducit quod sibi debetur. Peculium non computatur, nisi deducto eo quod patri vel domino debetur, quia prævenisse, & cum eo prius egisse creditur; *l. depositi, §. peculium ult.* *l. sed si damnum, §. peculium, de pecul.*

Filiusfamilias in quibusdam causis pro patrefamilias habetur, licet sit in potestate patris, puta in contractibus & obligationibus. Filiusfamilias ex omnibus causis tamquam patrefamilias obligatur, & ob id agi cum eo, tamquam cum patrefamilias, potest; *l. filiusf. 39. de obligat.* *¶ act.* Filiusfamilias obligatur tam ex contractibus, quam ex delictis: & ex his in filiusfamilias datur actio; sed mortuo filio lite contestata, judicium transfertur in patrem, dumtaxat de peculio, vel de in rem verso; *l. tam ex contractibus, de judic.* Si filius fidejussit pro patre, obligatur; *l. & 2. §. quod ait praetor 3. qui satisd. cog.* *l. filiusf. C. de fidejuss.* Lex filiusfamilias ait fere, ut excipiatur causa mutuae pecuniae, propter senatusconsultum Macedonianum. Filiusfamilias etiam in causis publicis pro patrefamilias habetur, veluti ut magistratum gerat, ut tutor detur; *l. filiusfamilias, de his qui sunt sui vel alien. jur.* propter utilitatem publicam, & penuriam hominum idoneorum ad res publicas.

C A P U T X.

Quod evincitur, in bonis nostris non habetur. Aqua pluvia nocere videtur, que nocere potest. Legatum relictum Principi, mortuo Principe ante diem legati cedentem, transmittitur ad successorem, quia Princeps semper vivere intelligitur. Furiosus pro absente ¶ quiescente habetur. Servi fugitivi dicuntur furum sui facere. Quaedam sunt fata causarum. Remissio non est donatio, sed transactio. Pecunia dicitur sterilis, quia natura sua non parit usuram.

QUOD evincitur, in bonis nostris non est; *l. quod evincitur, de R. J.* id est in bonis nostris non habetur id de quo lis est, etiam si nondum evictum sit per sententiam, propter periculum imminens evictionis: ideo cum in limine contractus imminet evictio, id est si lis de proprietate moveatur emptori ante pretium solutum, non compellitur pretium solvere, nisi satis ei offeratur; *l. si post perfectam, C. de evict.* Et ita quod dicitur in *l. qui scit, §. ult. de usur.* bonæ fidei emptorem intelligi quoad percipiendos fructus, do-

nec fundus evictus fuerit ; ita accipiendum est , donec lis contestata sit , quia lite contestata incipit esse malæ fidei possessor ; l. sed ♂ si lege , §. si ante litum , de heredit. petit.

In actione aquæ pluviae arcendæ , verba legis 12. tab. si aqua pluvia nocet , sic interpretanda sunt , si aqua pluvia nocere potuit ; l. Labeo , de statulib. quia actio aquæ pluviae arcendæ est de damno futuro , de damno nondum facto , opere tamcu tacto ex quo damnum timetur ; l. i. §. i. de aqua. ♂ aqua pluv. arcend.

Si legatum relictum sit Principi , & antequam dies legati cederet , e vivis sublatus sit , legatum non sit caducum , sed transmittitur ad successorem ; l. quod Principi , de legat. 2. quia Princeps semper vivere intelligitur . Legatum non personæ , sed dignitati relictum videtur . Princeps solitus est legibus caducariis . Aliud est in Augusta ; l. si Augusta , eod. tit.

Furiosus per omnia absens & quiescentis loco habetur ; l. 2. §. pen. de jur. codicill. quia pro nullo habetur.

Servi fugiti vi dicuntur furtum sui facere ; l. i. C. de serv. fugitiv. quia sese fuga dominis subripiunt .

Lites videntur habere sua fata ; & hoc est quod dicitur in l. i. C. de offic. civil. judicior. dum causarum merita & fata panduntur , & advocati dicuntur dirimere fata causarum ; l. advocati , C. de advocat. divers. judic. propter aleam & incertum eventum judiciorum ; l. ult. C. quibus ad libert. proclamar. non lic. Cujac. 16. obs. 9.

Remissio non videtur esse donatio , sed potius transactio . Si locator remisit colono pensionem unius anni , ob sterilitatem illius anni , & sequentibus annis contingat maxima ubertas , integrum pensionem potest exigere illius anni , quam remisit , etiam si titulo donationis remisit , quia remissio non tam est donatio , quam transactio ; l. ex conducto , §. Papinianus , locat. Remissio ita facta intelligitur , si sequentium annorum fruges non respondeant , ita ut sterilitas illius anni sarciatur . Remissio illa habet tacitam conditionem , si ubertas sequentium annorum non penset damnum illius anni . Remissio non est donatio ; l. etiam , C. ad Vellejan. l. Lucius , quibus mod. pign. vel hypoth. solv. l. esti pignus , qua in fraud. creditor.

Pecunia sua natura sterilis est , non parit usuram . Usuræ non debentur ex re ipsa , sed ex negotiatione , ex stipulatione , ex mora ; l. si navis , de rei vindicat. l. ex annuo , §. i. ♂ l. seq. de don. int. vir. ♂ uxor. Sic pecunia dicitur sterilis in l. 7. de usur. l. 3. §. 4. de contrar. tutel. ♂ util. action. otiosa in l. + qui semisses , §. quæsitum , de usur. vacua in l. Quintus , deposit. quæ non collocatur fœnori .

C A P U T XI.

Interdictum seu iudicium possessorium dicitur momentum, quia summarie expedit debet. Servus communis duorum, vel plurium, est singulorum pro partibus indivisis. Condictio indebiti soluti nascitur quasi ex mutuo. Creditores, qui passi sunt servum necessarium heredem institutum omnia pro herede gerere, & ab eo usuras sortis acceperunt, videntur iisse in creditum. Cessionario actionum fit quasi procurator in rem suam. Servus non tenetur ex gestis ante servitatem, quia alius homo videtur esse. Modicum dicitur quod honoris causa datur. Paupertatis appellatione intelligitur hereditas.

OMNE interdictum retinenda, vel nanciscenda, vel recuperanda possessionis causa, dicitur momentum, vel causa momentanea possessionis, quia celeriter expediti debet, causa summarie cognita, unde in causa momenti, seu momentanea possessionis, non admittitur compensatio; *l. ult. C. de compensat. nec appellatio; l. unic. C. si de moment. possess. fuer. appellat.* Et causa momentanea possessionis per servum agi potest nomine dominii; *l. 3. C. qui legit. person. stand. in judic. hab.* Ideo & causa momenti prius disceptatur, quam causa proprietatis; *l. 3. C. de judic. l. liber, C. de heredit. petit.*

Servus communis duorum vel plurium, sic omnium est, non quasi singulorum totus, sed pro partibus indivisis, ut intellectu magis partes habeant, quam corpore, id est corporum divisione; & ideo si servus communis stipuletur dari, adquirit omnibus, id est singulis dominis, pro parte qua dominium in eo habent; *l. servus communis, de stipulat. serv.* Partes indivisa intellectu magis concipiuntur, quam corpore, id est corporum divisione; *l. t. Mevius, §. sed si pars, de legat. 2.* Corpora indivisa inducunt communionem partium, quas vocant intellectuales.

Condictio indebiti soluti nascitur quasi ex contractu, quasi ex mutuo. Qui indebitum solvit, videtur ire in creditum, videtur solvere ea lege, ut si quod solvit non debitum appareat, condicatur, quia tacita obligatio dicitur; *l. is qui commodatum, in fin. commodat.* Plerumque extra id, quod agitur, tacita obligatio contrahitur, ut in *l. atqui natura, §. si libero, de negot. gest.*

Si servus necessarius heres institutus ab eo, qui se immisicut, non erat solvendo, & creditores passi sint necessarium pro herede omnia gerere, & bona distrahere, vel usuras sortis debitae ab eo acceperint, non possunt revocare alienata a defuncto, vel ab herede, quia quasi in creditum ierunt, videntur cum eo contraxisse mutuum, ex novo contractu, ex novo negotio, dulcedine usurarum, vel qua alia ratione; *l. ait prator, §. si quid in fraudem, quia in fraud. creditor. Cujac. 7. obs. ult. & ad l. 78. de R. J.*

Nemo proprius est procurator in rem suam, quia procurator est qui gerit negotia absentium ex mandato; tamen fit quasi procurator in rem suam cessionario nominis, cui cessae & mandatae sunt actiones, vel emptor hereditatis, quia cessis actionibus eas exercet suo nomine; *l. t. servum quoque, & seq. l. procuratore, de procurat., l. qui stipendia, C. eod. l. 6. C. de oblig. & act. l. t. l. C. de contrar. judic. tutel.*

Servus, de eo, quod contraxit vel gessit in servitute, post manumissionem non tenetur; *tot. tit. C. an servus ex suo fact. post manumiss. teneat.* quia manumissionem videtur alius homo, a se ipso enatus. Manumissio purgat omnes noxias & delicta, quasi regeneratio, & in aliud hominem conversio.

Omne honorarium modicum dicitur, quia magis honoris quam mercedis

causa datur. Si testator viro clarissimo, id est senatori, certa argenti vel aurii pondo legaverit, legatum Romæ præstandum est, quia non est verisimile eum, qui honoris caula legavit, tam modica in provincia præstari voluisse; *l. sed eis* 52. §. 2. de judic. Omne honorarium modicum fingitur, quia magis honoris quam lucri & commodi causa datur. Si mensor dederit operam ad metendum agrum, non datur ei actio locati mercedis causa, quia non videtur locasse operas, sed magis operam præbere beneficij loco; & id quod datur ei, datur ad remunerandum nomine doni, vel munieris: & inde honorarium appellatur; *l. i. + ff. si mensor fals. mod. dixerit.* Modicum etiam videtur, quod alimentorum cauta relinquitur, quod alimentorum modum non excedit; *l. 6. de cess. honor.*

Si quis aliquem heredem scriperit de paupertate sua, paupertatis appellatione intelligitur universa hereditas; *l. Lucius, §. heredum, ad Trebell.* Veteres de bonis suis modeste sentiebant, ut a se invidiam amoverent; Augustin. de vit. commun. cleric. *Ego tenuem paupertatem meam vendidi, & pauperibus erogavi.* Idem de catechizand. rudib. cap. 13. Sic etiam ipsi consumunt per luxuriam paupertatem suam, &c. Hieronym. ad Principiam de laudib. Marcellæ: *Post aliquot dies obdormivit in Domino, & te paupertatulæ sua, imo per te pauperes reliquit heredes.*

C A P U T XII.

Impensa necessaria servantur per retentionem dotis, vel rei commodatae vice pignoris. Res vendita retinetur vice pignoris, quoad pretium solvatur. Per procuratorem actio mutui mihi adquiritur, quia ego credidisse videor. Depositum custodia causa ad modicum tempus in manu mea esse videtur. Opera est loco pretii. Societas leonina, in qua unus totum lucrum fert, damnum non sentit. Ancilla pro prostituta habetur, si vendor finat prostitui. Si servus ex pacto non manumittatur ad diem, pro manumisso habetur.

MARITUS vel heres mariti, ob impensas necessarias, quæ ipso jure dotem minuunt, retinet dotem vice pignoris; *l. dote relegata, de dote prægat.* Commodatarius ob impensas necessarias, quas fecit in rem commodatam, retinet rem commodatam vice pignoris; *l. + creditoris, §. ult. de furt.*

Vendor post perfectam emptionem, retinet rem venditam jure pignoris, quoad pretium ei solvatur; *l. Julianus, §. offerri, de act. empt. l. hereditatis, de hered. vel act. vendit. l. quod si nolit, §. idem Marcellus, de adil. edict.*

Si liber homo pecuniam crediderit meo nomine, mihi adquiritur conditio certi, quia ego numerasse videor. Et hoc ex usu receptum est, quia plerunque per procuratorem vel argentarium solemus pecuniam mutuam dare; *l. certi conditio, §. si nummos, de reb. credit.* Et hoc est singulare in mutua pecunia. Singularia quædam recepta sunt in mutua pecunia; *l. singularia, eod. tit.*

Si ita legatum esset argentum, quod domi meæ erit, cum moriar, Officius existimavit, nec quod depositum, nec quod commodatum esset, legatum videri. Labeo quod depositum esset, ita deberi, si præsentis, id est momentaneæ possessionis causa depositum esset, non perpetuae, veluti thesauro, quia verba illa, *quod domi meæ erit*, sic accipi solebant. Argentum depositum custodia causa, ad modicum tempus, domi in manu mea esse videtur, quia statim sine mora repeti potest, & depositarius illico modis omnibus rem depositam reddere compellitur; *l. si quis, C. deposit.* ita ut in deposito locum non habeat exceptio non numeratae pecuniae; *l. in contractibus, §. i. C. de non numer. pecun. vel exceptio compensationis; l. ult. C. de compensat.*

Ita contrahi potest societas , ut unus conferat pecuniam , alter operam , id est artem & industriam : pretium enim operæ , artis est velamentum ; *l. cum duobus , §. utrum , pro socio.* Opera & industria est loco pretii ; *l. 4. §. suis autem , de manumiss.* Plerumque tanta est industria socii , ut plus societati conferat , quam pecunia ; *l. si non fuerint , §. 1. pro soc.* Opera est hostimentum , id est aequamentum pecuniae ; Plaut. in aſinar. *Par pari datum hostimentum est , opera pro pecunia .* Socius non tenetur in solidum , sed in quantum facere potest , quia societas jus quodammodo fraternitatis in se habet ; *l. verum , pro soc.* Quintilian. declamat. 320. *Sociorum communia damna & lucra sint : sacra res est , & quedam fraternitas .*

Nulla est societas , ut unus lucrum ferat , alter damnum . Cassius solebat dictare , talem societatem esse leoninam ; *l. si non fuerint , §. ult. pro soc.* Societas inter homines singitur leonina , ubi unus ex sociis nullum lucrum fert , & damnum sentit , adducto in hanc rem apolo de venatu leonis & vulpis , ex quo leo omnes partes tulit , vulpecula sibi gratulari habuit , quod ei leo percit .

Si ancilla ita venierit , ne prostituatur , & ut prostituta statim libera fiat , si vendor remittat manus injectionem & finat ancillam prostitui , statim libera fit , quia pro prostituta habetur ; *l. 1. C. si mancip. ita venierit ne prostituat.* Et vendor non fit patronus ; *l. † sed si hac lege , §. 1. de in jus vocand.* *l. 7. de jur. patronat.* *l. 7. qui sine manumiss.*

Si servus venierit ea lege , ut intra tempus manumittatur ; si non manumittatur ad diem , fit liber , quia conditionis , id est pacti vi & potestate factum manumittentis repræsentatur ; *l. ult. C. si mancip. ita fuer. alienar.* id est potestas pactio[n]is habetur pro facto seu actu manumissionis ; & si non manumittatur ex pacto ad diem , videtur manumissus a die pacti .

C A P U T XIII.

Manumissio similis est morti . Emancipatio similis est morti patris . Divisio fit tacita emptione , & permutatione partium . Interdum concursus fictionum admittitur . Fructus veniunt a lite contestata ex mora fœta . Legatum relictum Principi debetur successor . Bonæ fidei possessor quoad fructus percipiendos pro domino habetur . Qui indebitos nummos scens accipit , quasi furtum facit . Colonus , qui fructus clam deportat , quasi fur furi tenetur .

MANUMISSIO similis est morti ; *l. si mibi alienum , de solut.* quia sicut qui alienum servum promisit , liberatur morte servi ante moram , ita & liberatur manumissione , sicut liberatur morte . Tamen servus manumissus non potest haberi pro mortuo , quia cum manumittitur , quasi e mortuo suscitatur & regeneratur in alium hominem , e servo fit liber , & caput , id est statum habere incipit . Servus cum manumittitur , non habetur pro capite minuto ; *l. 3. de capit. minut.* quia ante caput non habuit ; effectu tamen habetur pro capite minuto , si manumissus sit .

Emancipatio etiam similis est morti patris ; *l. si pater , de jur. dot.* *l. ult. C. de donat.* quæ sub mod. quia emancipatione filius fit sui juris perinde ac morte patris .

Divisio fit tacita emptione & permutatione partium ; *l. † si filia , §. si pater , famili. erit.* *l. 7. §. 1. in pr. de publician. in rem act.* *l. cum pater §. hereditatem 18. , de legat.* 2. Per divisionem pervenitur ad alienationem ; *l. ex castrensi , §. itaque , de castrensi pecul.* *l. pen.* *C. de prad. minor.* Divisio re-

rum hereditiarum vel communium non est contractus , sed distractus ; dissolutio communionis , quæ erat inter coheredes & consortes , quia coheredes vel consortes ante divisionem habent partes indivisas ; & divisio non potest fieri , nisi tacita emptione & permutatione partium .

Interdum plures fictiones concurrere possunt , ut in *l. licet , de jur. dot.* si mulier viro quod debet , acceptum tulerit doris constituenda causa , dos per acceptilationem constituitur , non sine fictione , quia acceptilatio est solutio imaginaria , acceptilatio est vice solutionis . Si nuptiæ non sequantur , pristina obligatio mutui manet , quasi per acceptilationem dissoluta non sit ; & in eo versatur concursus fictionum . Fictio per fictionem resolvitur , ut quod debetur , repetatur actione mutui , quia non est doris actio , cum nuptiæ securæ non sint .

Fructus veniunt a tempore litis contestata , fructus non veniunt ex mora vera , sed facta , quæ inducitur lite contestata , quia mora contrahitur tantum per interpellationem ; *l. mora , de usur.* Fulgos. in *l. in fideicommissi , eod. tit.*

Legatum in diem relictum Principi , mortuo Principe ante diem legati cedentem , non sit caducum constitutione Antonini , sed successori ejus debetur ; *l. quod Principi , de legat.* 2. quia Principes non moriuntur , Principes sunt immortales ac æterni . Aliud in Augusta ; *l. seq. ejusd. tit.*

Bonæ fidei possessor in percipiendis fructibus ex alieno fundo , ad hoc ut fructus suos faciat , pro domino habetur ; *l. qui scit , §. in alieno , de usur.* *l. quasitum , in fin. de adqu. rer. domin.*

Qui sciens indebitos nummos accepit , furtum facit ; & si is qui indebitos nummos accipiebat , delegaverit solventem , si eo praesente ex delegatione solutum sit , furtum facit , quia hoc ipso nummos furtivos contrectare videtur , quod eo praesente nummi indebiti solvuntur delegato ; *l. falsus creditor , §. si is qui de furt.*

Si colonus fructus pro mercede locationis pignori obligatos clam deportaverit , furti tenetur , quia colonus fructus percipiendo , suos facit , quia voluntate domini eos percipere videtur , clam deportando non soluta mercede , furtum facere videtur ; *l. si servus 61. , §. locavi , de furt.* Palam delinquentes ut errantes majore poena excusantur : clam committentes ut contumaces plectuntur ; *l. ult. de rit. nupt.*

C A P U T . XIV.

Fictio legis Cornelie in lege falcidia . Si penus legata sit , & si non praestetur decem , quid sit in legato . Fructus pendentes sunt pars fundi . Qui est in utero , pro nato habetur , ut sibi proficit .

LEx falcidia pertinet ad testamenta eorum , qui apud hostes moriuntur , propter fictionem Legis Cornelie , quia hujusmodi testamenta confirmantur lege Cornelie , id est fictione legis Cornelie , quia lex singit eos decessisse primo captivitatis momento ; *l. i. §. i. l. filiusf. ad leg. falcid. l. t. lege Cornelie , qui test. fac. l. lex Cornelie , de vulgar. & pupillar.*

Si ita legatum sit , heres meus Seio penum dato , si non dederit decem dato , quidam putant omnimodo in legato decem esse , penum autem mortis causa capi , nec in falcidiā imputare id heredem , id est penum non esse in legato , non imputari in falcidiā , id est in ponenda ratione legis falcidiā , penum non computari inter legata , ad hoc ut quarta detrahatur de penu quasi legata , sicut de aliis legatis . Paulus autem dicit , si in continentī heres penum solverit , videri hoc legatum esse , & in in falcidiā imputari posse , id est compu-

computari inter legata, ad hoc ut falcidia detrahatur; *l. i. §. item si, ad leg. falcid.* Legatum relinquitur ab herede præstandum, quasi interposita persona heredis: & cum queritur an penus sit legata, an decem, hoc intelligitur ex facto heredis. Si in continenti heres penum solverit, videtur hoc legatum esse, & in falcidia computatur, quasi heres sit optimus interpres & conscius voluntatis defuncti. Quod si jam mora facta heres penum solverit, non imputatur in falcidiā, id est non detrahitur de eo falcidiā: jam enim mora heredis transfusum est legatum penus, in legatum decem; *l. i. §. † item si ita legatum, ad l. falcid.* ita ut falcidia deducatur ex legato decem, non ex legato penus. Quod dicitur, in continenti accipendum est cum aliquo spatio temporis, ne cogatur heres adire hereditatem cum sacco; *l. ratum, l. quod dicimus, de solut. l. continuus, de V. O.* Et ita quod dicitur, testamentum uno contextu fieri, ita intelligendum est, ut nullus actus alienus testamento intermisceatur; *l. heredes, §. ult. qui test. sac. l. quod ait, ad leg. Jul. de adulter. l. si quis fitium, §. i. de collat.*

In rei vindicatione veniunt fructus pendentes quasi pars fundi. Et hoc est quod dicitur in *l. fructus, de rei vindic.* & in *l. si servus 61., §. locavi, de furt.* Fructus pendentes immobilibus adnumerantur, cum sint pars fundi; *l. † 12. de R. J.* In ponenda ratione legis falcidiæ, cum queritur an legata superent do- mortis, qui maturi erant tempore mortis, augent hereditatem, seu hereditatis estimationem fundi nomine, id est quasi pars fundi, qui videtur illo tempore vel instr. fuisse pretiosior, propter fructus proximos perceptioni; *l. 9. ad l. falcid.* Ex legat. & *l. 17. edicto † quæ in fraud. creditor.* non solum fundum alienatum in fraudem credi- torum restitui oportet, sed & fructus, qui alienationis tempore solo cohærent, vel cohærere intelliguntur; non solum fructus qui erant maturi tempore alienationis, sed etiam fructus immaturi, id est fructus recens sati hiberno tempore; *l. ult. §. pen. † quæ in fraud. creditor.*

Qui est in utero, pro jam nato habetur ut sibi proficit, quoties de com- modis ipsius quaritur, alii antequam nascatur, non prodest; *l. qui in utero 7., de stat. homin. l. quod dicimus, de V. S.* Qui in utero est, pro nato habetur ut sibi proficit, puta ut legatum relictum in tempus liberorum, adquiratur post- humo, si cui legatum relictum sit quandocumque liberos habuerit: si dece- rit relicta prægnante uxore, conditio legati extitit intelligitur, ut scilicet le- gatum transeat ad posthumum, qui est suus heres; *l. is cui, quando dies le- gat. ced.* Qui est in utero, pro nato habetur, ut legitima hereditas ei restituatur. Si prægnans mulier ab hostibus capta sit, id quod natum erit habet jus postliminii, si redierit ab hostibus. Item partus editus patris vel matris con- ditionem sequitur: & si ancilla prægnans subrepta fuerit, quamvis apud bonæ fidei possessorem pepererit, id quod natum erit, tamquam furtivum, id est par- tus ancillæ furtivæ usucapi non potest; *l. pen. de stat. homin. l. qui vas, §. ancilla, de furt.* Et ob id nec ancilla furtiva, nec partus ancillæ furtivæ potest vindicari actione publiciana; *l. si ego, §. † partum, de publician. in rem act. partus.* Corrigi §. Qui est in utero, pro jam nato habetur, ut matris damnatae pœna suspenda- tur quoad pariat; & quæ partum abegit, damnatur de abacto partu, quasi de homicidio, quia spem animantis peremit; *l. Cicero de pœn. l. 4. de extraord. conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissolvere non licet: homicidii festinatio est prohibere nasci, nec resert natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet.* Mulier prægnans si mortua sit, non debet humiliari aut se- peliri, antequam partus excindatur, ne spes animantis cum grida perimatur; *l. 2. de mort. inferend.* Qui est in utero, non prodest alii, puta non prodest patri, actionem pe- ut excusat a tutela, vel cura, numero liberorum; *l. † 2. §. 8. de excus. tutor.* tendus est.

C A P U T X V.

Unum est testamentum patris & filii, licet duæ sint hereditates. In testamento patris & filii una falcidia detrahitur, quasi ex una hereditate. Is qui simpliciter adiit hereditatem, tenetur in solidum creditoribus & legatariis, quia adeundo videtur contrahere cum his. Legata relicta ab instituto debentur a substituto, quasi tacite repetita. Portio deficientis ad crescit coheredi cum onere quasi tacite substituto. Tacita substitutio vulgaris inest pupillari, & vicissim pupillari inest tacita vulgaris. Fideicommissum debetur, quasi a s. alienum.

UNUM est testamentum patris & filii, id est unum est testamentum paternum, & pupillare, id est substitutio pupillaris, licet duæ sint hereditates; l. 2. §. prius, l. patris & filii, de vulgar. & pupillar. l. paterfamilias, de privileg. creditor. Duæ sunt hereditates, alia patris, alia filii, maxime pupilli exheredati, ad quem nihil pervenit ex bonis patris; l. si ita scriptum, §. ult. de bonor. possess. secund. tabul. §. igitur, inst. de pupillar. substit. Heres institutus non oneratur legatis, ultra modum bonorum testatoris, etiam si sit substitutus pupillo exheredato; l. quod supra, ad leg. falcid.

In tabulis patris & filii, in testamento paterno & pupillari, una falcidia servatur, id est una falcidia detrahitur. Effectus ejus regulæ est, quod legata relicta primis & secundis tabulis, in unum contribuuntur, id est commiscuntur, confunduntur, in ponenda ratione legis falcidiae, & ex legatis utrisque commixtis, una falcidia retinetur ex una hereditate, id est paterna; l. in ratione II. §. quod vulgo, ad leg. falcid. Legata relicta secundis tabulis, finguntur relicta primis tabulis, sub conditione, si filius impubes decesserit; d. §. quod vulgo, l. in duplicitibus, eod. tit. Duplex est testamentum, paternum & pupillare: sed pro uno habetur, ut uni falcidiae locus sit; d. §. quod vulgo. In duplice testamento septem testes & septem signa sufficiunt quasi in uno testamento; l. patris, de vulgar. & pupillar. l. ut bonorum, de bonor. possess. sec. tabul. Proculiani duo faciebant testamenta, paternum, & pupillare, Sabiniani unum; l. paterf. de privileg. creditor. & horum opinio prævaluit.

Substitutus pupillo legata a pupillo relicta præstat quasi a s. alienum pupilli; l. in ratione II., §. quod vulgo, ad leg. falcid. quia postquam pupillus patri heres extitit, ea debere crepit, non ut legata, sed ut a s. alienum; l. i. C. de bon. auct. judic. possid. Substitutus pupillo, quum conditio substitutionis extitit, si ejus portio sit onerata legatis, quartam deducit ex sua persona, quia revocatur ad intellectum substitutionis, id est habetur pro instituto primis tabulis; l. i. §. *) si coheredis, l. in ratione II. §. si filio, §. quasitum, l. qui fundum, §. ult. ad leg. falcid. l. coheredi, §. coheres, de vulgar. & pupillar.

Heres scriptus, qui semel agnovit hereditatem absque beneficio inventarii, tenetur in solidum creditoribus & legatariis, etiam ultra vires hereditatis, nec deducit falcidiæ; l. ult. §. i. C. de jur. deliber. l. † si de bonis, C. de bon. auct. judic. possid. quia adeundo hereditatem videtur contraxisse cum creditoribus & legatariis: solvendo est hereditas, quæ heredem invenit; l. libertus, de bon. libertor.

Legata relicta ab instituto, debentur a substituto, quia videntur tacite repetita ex voluntate testatoris, ex constitutione Severi; l. licet, de legat. i. l. si Titio & Mævio, §. 2. de legat. 2. l. 4. C. ad Trebell.

Portio deficientis ad crescit coheredi cum onere legatorum; l. pater, l. si Titio & Mævio, de legat. 2. quasi substituto tacite. Conjunctio est tacita

eita substitutio ; l. unic. §. his ita , C. de caduc. tollend.

Tacita substitutio vulgaris inest pupillari , si heres extiterit , & impubes decesserit , & vicissim pupillari inest tacita vulgaris ; l. jam hoc jure , de vulgar. pupillar. l. 4. C. de impuber. & hoc legis intellectu , fictione juris , quæ sunt legis intellectu , sunt fictione juris . Lex intelligit fingendo aliquid ; l. in ratione 11. §. si filio , ad leg. falcid.

Fideicommissum debetur quasi æs alienum , ut in ponenda ratione legis falcidæ , fideicommissum prius deducitur quasi æs alienum ; l. pater filium , l. quæ fundum , §. si quis heredem , ad leg. falcid. Hinc inter creditores numerantur , quibus fideicommissum debetur ; l. i. in fin. C. qui manumitt. non poss. & hereditatis restitutio , quæ fit ex causa fideicommissi , dicitur solutio ; l. non enim , ad Trebell. quia heres rogatus restituere hereditatem , non ultro restituit , sed ex voluntate testatoris , quasi æs alienum .

C A P U T XVI.

Si creditor debitori heres extiterit , aditione confunditur obligatio , & actio : sed semel extincta restituitur , si sit locus falcidæ . Expromissio magis videtur solutio , quam donatio . Compensatio fit ipso jure . Abesse videtur quod debetur . Lex falcidæ locum habet in testamento ejus qui apud hostes decessit , fictione legis Cornelie . Interdum obligatio confusa aditione hereditatis restituitur fictione juris . Qui habet pretium , rem habere videtur .

SI creditor debitori heres extiterit , & legatis onerata sit hereditas , in ponenda ratione legis falcidæ , heres creditum suum deducit ; l. si debitor , l. quod bonis , §. quod avus , l. qui fundum , §. si quis heredem , ad leg. falcid. l. 6. & 8. C. eod. l. unic. §. igitur , C. de rei uxori act. Neque obstat quod aditione hereditatis creditum est confusum & confusione extinctum , quia ex lege falcidia creditum adhuc existere videtur quoad deductionem æris alieni in ponenda ratione legis falcidæ : aditione hereditatis confusione creditum extinguitur , quasi solutione , sed beneficio legis falcidæ restituitur , quoad deductionem æris alieni , in ponenda ratione legis falcidæ ; l. i. §. si debitor , l. cum quo , ad leg. falcid. Aditione hereditatis confusione tollitur obligatio & actio , non deductio , retentio , reputatio : facilius datur retentio , quam actio . Confusione non tollitur penitus naturalis obligatio , sed manet ad aliquid , ut in computationem æris alieni venire possit quod aditione confusum est ; l. debitor , ad Trebell.

Expromissio naturalis debiti , non est donatio , sed solutio ; l. hoc jure , §. t. 4. de donat. id est qui expromisit pro alio naturaliter obligato , id est in se sufficit alienam obligationem naturalem , non videtur donare , sed solvere ; id est videtur potius habere animum solvendi pro alio ut liberetur , quam donandi .

Compensatio fit ipso jure ; l. posteaquam , de compensat. id est intellectu & potestate legis , etiam si non opponatur exceptio compensationis vel doli mali , qua æquitas merum jus compensationis inducit ; l. inter tutores , de administr. tutor. l. unum ex familia , §. sed si uno , de legat. 2. Compensatio fit ex tacita exceptione doli , qua inest omnibus honæ fidei judiciis , etiam si non opponatur ; l. t. sed etsi ideo , solut. matrim. l. hujusmodi , §. qui servum , de legat. r.

Id abesse videtur , in quo quis obligatus est : in bonis non est quod debetur ; l. si quis mandatu , de negot. gest. Ex donatione a viro in uxorem collata , quam heres ejus viro reddere cogitur , in bonis mulieris non erit : nam ex ea donatione mulier ita fit locupletior , ut tanto pauperior esse videatur ; l. quod bonis , §. ex donationibus , ad leg. falcid.

Lex falcidia locum habet in testamento ejus, qui captus ab hostibus ibi decessit, quia testamentum confirmatur fictione legis Corneliae, qua singitur obiisse in civitate primo captivitatis momento, id est momento antequam in hostium potestatem veniret; l. i. §. lex falcid. ad leg. falcid. Ex quo is, qui apud hostes decessit, heres est, & hereditas inducitur; l. in bello, §. si quis capiatur, de captiv. & postlim. revers. l. si filius. de test. milit. alias extra fictionem legis Corneliae, ejus, qui apud hostes decessit, nulla hereditas, nullusque heres dici potest, quia servus decessit; l. 3. §. ulti. de V. S.

Si pater creditori peculiari filii ex testamento heres extiterit, et si aditione hereditaris debitum confusum sit, si hereditatem vendiderit, tenetur emptori de peculio; l. si creditor, de pecul. id est emptor id reputat venditori, quasi hereditatem eo plus emerit, quasi venditor id jam solvisset hereditati.

Si quis vendiderit servum alienum, & emptori stipulanti caverit dupla de evictione, & emptor domino servi heres extiterit, emptori dupla stipulatio de evictione non committitur, quoniam servus ei evinci non potest, cum emptor domino servi heres extitit, nec ipse videtur se ipsum evincere, sed agit actione ex empto adversus venditorem; l. si ei cui vendidi, §. i. de evict.

Qui pretium haber partis hereditatis, ipsam partem hereditatis habere videtur: pretium succedit loco rei; l. si & rem, de petit. heredit. l. quia qui pretio, de usufruct.

C A P U T XVII.

Substitutio habetur pro institutione conditionali. Hereditas solvendo esse intelligitur, quæ heredem invenit. Annua legata, in perpetuum legata videntur. Liberatione legata debitori, et si non sit solvendo, quod debetur computatur in pondere ratione falcidia, quia capere videtur, quod liberatur. Qui spernit quod datur, conditionis implenda causa, non potest detrahere quartam, quia videatur quartam accepisse vel remisisse,

SI heres institutus sit pure ex parte, & coheredi substitutus in vulgarem causum, id quod ex substitutione coheredis ad coheredem pervenit, proficit legatariis, ut liberentur onere falcidia, quia hoc imputat in falcidiā, quod ad eum pervenit ex substitutione coheridis, quia id capit jure hereditario. Similis est enim heredi ex parte pure, ex parte sub conditione instituto; l. i. §. id quod ex substitutione, ad leg. falcid. l. cum heres, §. qui ex parte, de adquir. heredit. Substitutio est institutio conditionalis.

Hereditas solvendo esse intelligitur, quæ heredem invenit; l. libertus qui solvendo, ad l. falcid. quia vix suaderi potest, non esse eam hereditatem solvendo, quæ heredem invenerit. Tamen si heres scriptus hereditatem, quæ non est solvendo, vendiderit, non tenetur legatariis, quia magis ex stultitia emptoris, quam ex bonis defuncti habere videtur. Sed & si heres, a quo legata relieta sunt, cum creditoribus deciderit, id est transegerit, ne solidum alicuium solveret, & ob transactionem factum sit, ut aliquid modicum, scilicet ex hereditate servaret, nihil legatariis debetur, quia id non ex hereditate, sed ex decisione, ex transactione habet; l. 3. ad leg. falcid. l. debitor, ad Trebell.

Si annua simpliciter legata sint, in perpetuum legata videntur; l. annua, de ann. legat. l. 3. §. ult. ad leg. falcid. quia perpetuum intelligitur, quod non habet tempus limitatum; l. jurisperitos, de excusat. tutor, l. si mandatu 59. §. pen. mandat.

Si debitori liberatio legata sit, quamvis non sit solvendo totum legatum, id est

id est omne quod debetur, computatur in ponenda ratione falcidiæ, licet nomen hoc non augeat hereditatem, nisi ex eventu, quia fieri potest, ut qui non erat solvendo, postea fiat solvendo, auctis facultatibus: capere enim videtur, id est ex legato capere cum effectu videtur, quod liberatur; *l. Nesemius*, §. t. si debitori, ad leg. falcid. Neque obstat, quod in ponenda ratione legis falcidiæ spectatur tempus mortis testatoris; *l. cum quo de peculio*, eod. tit. quia debitor, cui liberatio legata est, et si non sit solvendo, videtur capere, id est capere legatum cum effectu, quia liberatur legata liberatione. Legatum non inutile videtur, quia parit liberationem. Semper liberatio prodest debitori, etiam si non sit solvendo, quia eum liberat ab angustiis æris alieni; *Plin. lib. 7. cap. 32. Comitem æris alieni esse miseriam.*

Si heres institutus, accepta pecunia rogatus hereditatem restituere, repudiat eo quod dandum erat conditionis implenda causa, malit quartam, id est Trebellianicam deducere, fideicommissum restituere cogitur, etiam non accepto eo, quo accepto rogatus est hereditatem restituere, quoniam quod testator ei dari voluit conditionis implenda causa, quartæ commodum præstat; *l. si heres, ad Trebell.* Id est, qui sprevit voluntatem testatoris, videtur accepisse eam pecuniam, quæ vice quartæ est, vel remississe jus suum.

C A P U T XVIII.

Tradito pignore debitor id possidere intelligitur quoad quædam. Servus communis, duorum servorum personam sustinet. Pupilli & furiosi quasi voluntas. Locatio & conductio tacite repetitur. Captiis pignoribus ex causa judicati, quasi transactum videtur. Interdum mutuum retroagitur.

TRADITIONE pignoris non transfertur dominium in creditorem, sed nuda possessio; *l. i. §. cum predium, de pignor.* Tamen debitor, qui pignoris causa fundum tradidit, intelligitur possidere quoad usucacionem cœptam impletam. Possessio creditoris non impedit usucacionem, id est non impedit quominus debitor, qui ante pignoris traditionem usucapere cœpit, usucacionem adimpleat; *l. i. §. per seruum, l. t. qui pignoris, de adquir. possess. quia possessio pignoris datur tantum creditori pro securitate debiti, est magis nuda detentio, quam possessio: idem possidere pignus intelligitur quoad evitandam satisfactionem judicio sisti; l. t. sciendum, §. creditor, qui satisd. cog.* Debitor, qui pignus tradidit, possidere intelligitur tantum quoad usucacionem, quoad certa creditor pignus possidet: puta si creditor conventus actione in rem servi nomine, qui pignus tradidit, forte lateat, servi nomine creditor convenitur actione ad exhibendum, non debitor; *l. servi nomine, de usucap.*

Servus communis, duorum servorum personam sustinet: idcirco si proprius meus servus servo communi, meo & tuo, stipulatus fuerit, perinde est, ac si separatim duas stipulationes conceptæ essent, una meo servo, altera tuo. Et si servus communis ejus conditionis sit, ut non possit adquirere alteri ex dominis, quia est incapax, puta deportatus; perinde habetur, ac si ejus solum esset, qui adquirendi facultatem habet. Servus communis sic omnium est, non quasi singularum totus, sed pro partibus indivisis, ut intellectu magis partes habeant, quam corpore; *l. servus communis 5. de stipulat. serv.* Partes indivisiæ intellectu concipiuntur, non corpore, id est corporum divisione; *l. t. Mævius, §. sed si pars, de legat. 2.*

Pupillus nec velle, nec nolle habet; sed quod deest pupillo, suppletur auctoritate tutoris intervenientis; *l. pupillus, de R. J.* Morte viri vel divorcio

soluto matrimonio, dotis repetenda actio communis est patri & filiae. Filia consentire videtur, nisi evidenter contradicat, & pater quasi ex voluntate filiae videtur experiri, si furiosam filiam habeat; l. 2. §. voluntatem, soluto matrimonio.

Furiosi vel ejus, cui bonis interdictum est, nulla est voluntas; l. furiosi, de R. J. Si furioso optio servi legata sit, non potest optare, quia non videatur consentire, qui sentire non potest; l. si tibi 61. §. unius, de option. legat. Tamen patre furioso, partus conceptus nascitur in potestate patris, quia furor superveniens non solvit matrimonium, quasi voluntatis reliquiis in furioso manentibus; l. patre furioso, de his qui sunt sui vel alien. jur.

Finito tempore conductio, locatio, conductio tacite redintegratur, si dominus patiatur colonum esse in fundo; l. item queritur, §. ult. & l. seq. locati, l. legem, C. ead. Idem in precario dato ad tempus; l. 4. §. item qui preceario, de precario.

Si pignora capta ex causa judicati, emptorem non inveniant, addicuntur creditori jure dominii, pro ea quantitate quae debetur, quia creditor captis pignoribus, de credito translegisse videtur; l. a Divo Pio, §. si pignora, de re judicata; l. 3. C. de execut. rei judic. l. ult. C. si in caus. judic. pign. capt. sit.

Interdum mutuum manet in pendenti, nec statim nummi fiunt accidentis: puta si heres certam pecuniam legatam crediderit, & postea legatarius legatum repudiaverit, legatum convalescit, ex quo adita est hereditas. Traditio mutui causa facta redigitur, id est retroagitur ad tempus aditæ hereditatis; l. proinde, de reb. credit.

C A P U T X I X.

Pignus revertitur tacito consensu. Usufructarius non possidet, sed quasi possidet. Ea que sunt facti, non recipiunt fictionem. Adrogatio species est successionis. In criminalibus appellatio extinguuit judicatum. Pecunia tacita, pecunia certa, pecunia incertis nominibus credita. Judex quibusnam casibus item suam facit.

PIGNUS extinguitur, si creditor permiserit pignus venire: idem si debitor pignus vendiderit consensu creditoris, nondum tradiderit, pignus extinguitur, quia traditum videtur, quatenus venditor tenetur actione ex empto tradere; l. sicut, §. venditionis, quib. modis pign. vel hypoth. solv. Idem dicendum est, si debitor pignus in dotem dederit, quia vendidisse videtur. Dotis datio emptoris loco habetur propter onera matrimonii; d. l. sicut, §. sed si permiserit, l. ex promissione, de oblig. & act. Dos est quasi redemptio onerum matrimonii.

Usufructarius non possidet, quia usufructus est jus incorporale, sed quasi possidet; l. ait prator, §. item ei, ex quib. caus. major. l. t. l. §. unde, quod legator. l. 3. §. pen. de vi & vi armat. & fructus percipiendo suos facit, quasi possessio; l. qui scit, §. t. in alieno, vers. præterea, de usur.

Usucapio interrupitur captivitate, quia captus ab hostibus fit servus hostium, & desinit possidere, eti postliminio revertatur ab hostibus, usucapio semel interrupta, fictione postliminii non redintegratur, quia possessio non recipit fictionem postliminii, ut videatur usucepisse; l. si is qui pro emptore, de usu cap. l. denique, l. *) cum miles, ex quib. caus. major. l. in bello §. 2. de capiv. & postlim. revers. quia ea que sunt facti, non recipiunt fictionem. Possessio est magis facti, quam juris; l. denique, ex quib. caus. major.

Adrogatio species est successionis. Si quem adrogavero, statim omnes res ejus mihi adquiruntur, quasi jure successionis universalis; §. t. ult. inst. per quas person.

person. cuiq. adquir. Si heres institutus ex parte coheredem suum post aditam hereditatem adrogaverit, separanda sunt portiones in ponenda ratione falcidæ, ex legatis ab utroque coherede relictis; id est legata non contribuuntur, non commiscentur, perinde ac si coheredi suo heres extitisset; l. i. §. si coheredem, ad leg. falcid. Adrogatio est genus successionis, quia per adrogationem statim bona adrogati adquiruntur adrogatori jure patriæ potestatis. Et vicissim ex constitutione D. Pii quarta legitima debetur adrogato in bonis adrogatoris; l. Papinianus, §. si quis impubes, de inoffic. testam.

In criminalibus appellatio extinguit judicatum; l. i. in fin. ad Turpill. Damnatus furti vel alis famosis actionibus, pendente appellatione, nondum inter famosos habetur: si autem omnia tempora appellationis lapsa sint, retro infamis est, id est sententia retro trahitur ad tempus condemnationis; quamvis si inusta appellatio ejus visa sit, si pronunciatum sit injustam appellationem esse, hodie notatur, id est famosus efficitur a die sententiae latæ in causa appellationis, non retro notatur; l. furti, §. i. de his qui not. infam. Sententia non dicitur confirmari, quia retro trahatur, sed conservari; l. ult. quod cum eo, qui in alien. potest. est.

Pecunia tacita est, quæ quasi in simu creditur, sine chirographo, sine cautione; l. emptor, §. Lucius, de pact. Pecunia certa est, quæ certis nominibus debetur, puta ex mutuo vel stipulatu; M. Tull. pro Rosc. Comœd. Pecunia petita est certa, cum tertia parte sponsio facta est, hec pecunia necesse est, aut data, aut expensa lata, aut stipulata sit. Incertis nominibus pecuniam mutuam filiisfamilias credere solebant sceneratores, puta non expressa causa debendi, vel ita ut folveretur post mortem patris, quod erat ominosum & incertum; l. i. ad Macedon.

Judex item suam facit, id est facere intelligitur, ad hoc ut litis aestimationem præstet, si dolo malo, puta per gratiam, inimicitiam, vel fordes male judicet; l. filius. §. i. de judic. Quod si per imprudentiam, id est per imperitiam male judicet, non tenetur proprie ex maleficio, sed quasi ex maleficio actione in factum, in quantum de ea re religioni judicantis æquum visum fuerit; l. ult. de extraord. cognit.

C A P U T XX.

Filius est portio patris. Damnati in metallum sunt servi poenæ. Redempti ab hostibus pignore tenentur redemptori. Princeps pro privato habetur in jure capiendi ex testamentis alienis. Si res vendita vel donata sit a Principe, vendita vel donata videtur a domino. Feminae erant in perpetua tutela, quasi impuberis. Actiones non tolluntur tempore, sed quasi remittuntur. Tabellio servus publicus. Legatus Proconsulis, semel mandata jurisdictione, quasi propria fungitur.

FILIUS est portio patris, quamdiu est in potestate: servus portio domini. Vinculum potestatis unam personam efficit. Adeo ut qui stipulatur filio suo vel servo, videatur sibi stipulari; §. † si quis alii, verf. ei vero, §. post mortem, inst. de inutil. stipulat. l. si servus, de damn. infect. Quod evidentius appareat, cum filius vel servus exiit e potestate: nam emancipatio, vel manumissio duas personas constituit, unam patris vel domini, aliam filii vel servi; l. si Pamphilo, de option. legat. Teophil. in §. † an servo, inst. de legat.

Damnati in metallum sunt servi poenæ magis quam fisci; l. aut damnum, §. † servos, de poen. Id est non aliud dominum possunt demonstrare, quam

poenam , id est poenam metalli ; *l. ex facto* , §. *ex facto* , ad Trebell.

Jus postliminii manat ex jure gentium ; *l. postliminium* , de captiv. & postlimin. revers. Capti ab hostibus sunt servi hostium , & jure postliminii recipiunt libertatem , civitatem & omnia jura , si postliminio redierint ab hostibus , vel etiam si redempti sint : nam & redemptis ab hostibus patet jus postliminii ; *l. t. si captivus* , §. ult. eod. tit Sed si alienis nummis redempti sint , redemptori pignori tenentur , quoad ei premium redemptionis persolverint ; *l. t. si patre* , eod. tit. *l. qui testamento* , §. i. qui testam. fac. poss. Quod pignus dicitur naturale ; *l. 2. de captiv.* & postlim. rcvers.

Princeps non potest capere ex imperfecto testamento ; §. ult. inst. quib. mod. testam. infirm. *l. ult. qui test. fac. poss.* Princeps heres institutus patitur querelam inofficis testamenti ; *l. Papinianus* , §. t. si Imperator , de inoff. testam. Et si legatum aut fideicommissum aut mortis causa donationem accepit , patitur falcidiam ; *l. 4. C. t. ad l. Falcid.* Prius testamentum , quo Princeps heres institutus est , rumpitur posteriore ; *l. 7. C. qui testam. fac.* quia Princeps in jure capiendo ex alienis testamentis pro privato habetur .

Qui rem accepit ab Augusto vel Augusta , titulo emptionis vel donationis , tutus est adversus dominum , vel creditorem agentem hypothecaria : sed domino vel creditori hypothecario datur actio intra quadriennum adversus curatorem domus Augusta ; *l. ult. C. de quadrienn. præscript.* Quia res videtur vendita vel donata a domino , actio datur in ipsum Principem .

Olim femina sive puberes , sive impuberis , erant in perpetua tutela , nec quidquam poterant gerere sine auctoritate tutoris ; Ulpian. in fragm. Feminæ semper videbantur impuberis propter sexus infirmitatem ; Cujac. 26. obs. 7. Eadem ratione feminis vetitum , ne nubant sine consilio suorum , licet sui juris sint ; *l. viduæ* , C. de nupt.

Actiones in personam & in rem præscribuntur longissimo tempore , id est præscriptione 30. vel 40. annorum ; *l. sicut in rem* , *l. cum notissimi* , C. de præscript. 30. vel 40. ann. Quod non sine fictione procedit , actio non perimitur tempore . Tempus non est modus tollenda obligationis ; *l. obligationum 44. de ablig.* & act. Sed tanti temporis silentio actor videtur remisisse jus suum .

Tabellio dicitur servus publicus ; *l. non aliter* , de adopt. *l. 2. rem pupill. salv. fore.* Hodie tabellio debet esse liber ; *l. generali* , C. de tabular. libr. 10.

Qui mandatam habet jurisdictionem , non potest eam alii mandare ; *l. more majorum* , de jurisdic. Delegatus non potest subdelegare . Legatus proconsulis nihil proprium habet , antequam ei a proconsule mandata fuerit jurisdictione ; *l. t. legati* , de offic. proconsul. Sed postquam ei a proconsule mandata fuerit jurisdictione , quasi propriam exercet , & mandata sibi jurisdictione , judicis dandi jus habet ; *l. legatus* , eod. tit. quia legatus non datur a proconsule , sed a senatu ; Dio libr. 53. Capitolin. in Gordiano , Vopisc. in Probo . Interdum tamen a senatu proconsuli dabatur optio legati ; Liv. libr. 23.

F I N I S.

Septenario tractatui fictionum juris visum est adjungere solemnem prælectio- nem , quam auctor habuit pro scholis instaurandis die 19. octobris 1656. in l. cum societas, ff. pro soc. in qua fictio tacita emptionis venditionis indicatur , & ex ea novus intellectus legis eruitur .

ANTONII DADINI
ALTE SERRÆ,
ANTECESSORIS TOLOSANI
SOLEMNIS PRÆLECTIO.

*Ad l. cum societas 69. ff. pro soc. habita pro scholis instaurandis
die 19. octobris 1656.*

UAM gravis & anxia sit hujuscce legis indagatio , hinc facile intelligere licet , quod plures e nostris varia interpretatione diffidentes eam tentarunt . Cujac. ipse 4. obs. 17. hac in lege diutius se desudasse fatetur , nec ejus sententiam se assentum affirmare audet : post eum Ant. Faber 5. conject. cap. 4. & Jo. Costa uterque hanc legem varie interpretari sunt ; sed non eo successu , verbo absit invidia , quin quærendi locus superfit .

Ego et si imparitatis meæ conscius , tantum mihi non tribuo , ut cum dominis & magistris meis certare valeam ; tamen veritatis quærendæ studio moveor , ut in pulcherrima luce academiæ promam , quod olim in hanc legem meditandi venit in mentem .

Mitto que Cl. Salmasius in hanc legem adnotavit ; pertinent enim tantum ad grammaticam horum verborum nundinas , id est epulas , nec quidquam profunt eruendæ legis sententiae : de jurisconsulto , qui rerum & verborum scientia præstare debet , idem mihi succurrit judicium , quod Chrysostomo in epist. ad Galat. de Philosopho ei minime opus esse grammatico , εδὲ γραμματοῦ οὐς τὸ δεῖται φιλόσοφος ὡν .

Negotiationem , in qua versatur summa hujus legis , Romani peritissimi rerum omnium arbitri non minori fere studio , quam rem militarem tractarunt : haud vile & verecundum eis fuit mercimonio operam dare , quo exterarum gentium vires animosque explorarunt , & peregrinas opes suas fecerunt . Hinc accessit auri copia , reip. nervus , sine quo bella geri , urbes oppugnari , classes instrui non possunt ; & virtus militum præmio destituta languescit . Hoc obtutu etiam nobiles , & equestris ordinis viri , inter pacis studia mercimonium coluere : quo in pretio esset mercatura , hoc argumento discimus , quod una die octuaginta millia civium Romanorum , qui negotiationis causa per Asiam sparsi erant , una epistola sustulit Mithridates , auctore Valerio Maximo .

Hac de causa , quia negotiationis molem unus per se sustinere vix potest , & collatio pecuniæ , artis & industria plurium mirum in modum commercium juvat , passim societas initæ negotiationis causa . Hinc celebratur societas vestigialum in l. actione , §. pen. h. tit. Societas sagariæ negotiationis , id est in coemptionem sagorum , quod est vestis militaris genus ; l. cum duo >

§. quidam, hoc ipso tit. Et in hac lege agitur de societate inita ad emendum: passim contrahi solebant societates ad res emendas & vendendas: erant qui negotiandi causa emebant servos, greges pecoris, agros, domos, supellecilem; emebantur prædia squalida & inculta, quæ mangonizata, id est semel polita, exulta & instruēta revenderentur: hac arte Crafum oratorem magnum quæstum fecisse refert Plinius lib. 9. cap. 54.

Hujus legis species hujusmodi est: inita societate ad emendum, inter socios convenit, ut unus reliquis nundinarias epulas præstaret, eosque ad negotium dimitteret; vel ut legitur in Florentinis, ut unus reliquis nundinas, id est epulas præstaret, eosque a negotio dimitteret. Si non solvat epulas, Ulpianus ait, & pro socio, & ex vendito cum eo agendum.

Cur detur actio pro socio nihil est quod quæramus, quippe hæc actio venit ex natura, & ex lege contractus; pacta quæ sunt secundum naturam contractus, non mutant contractum, non mutant actionem propriam contractus: ut, si pacto societatis, in continentis subjecta sit stipulatio, inde non datur actio ex stipulatu, sed pro socio; l. duo societatem, h. tit. Sic, si unus ex sociis non præstet epulas, quas ex pacto societatis præstare debuit, recte tenetur actione pro socio: neque enim conventio hujusmodi, ut unus præstet epulas, aliena est a natura societatis, quinimmo cum ea optime congruit, ac frequentissimam esse res ipsa docet. Societas ita contrahi potest, ut unus pecuniam & impensam, alter operam & industriam conferat; l. societates, §. societas, l. si non fuerint, §. ita coiri l. cum duobus, §. utrum, l. quid enim, h. tit.

Summa igitur quæstionis in eo vertitur, an ex pacto societatis de præstans epulis per unum ex sociis, detur actio ex vendito. Dubitationis ratio occurrebat, quod contractus singuli proprias sortiuntur actiones; ut societas parit actionem pro socio; emptio & venditio actionem empti & venditi: non sunt confundendæ contractuum obligationes & actiones, quæ summa cum diligentia jure distinctæ sunt; atque ita ex pacto societatis fieri non potest, ut nascatur actio empti & venditi.

Aliquando contractus inter se diversi invicem commiscentur: ut cum donatione miscetur negotium, id est contractus; l. Aristo, ff. de donat. cum permutatione miscetur emptio venditio, si permutatio fiat ea lege, ut certa pecunia quantitas refundatur; cap. ad questionem, de rer. permutat. Ubi contractus mixti sunt, qualis sit contractus intelligitur ex natura ejus quod prævalet; arg. l. queritur, ff. de stat. hom. exempli causa, cum permutatio fit refusa pecunia, venditio censenda est magis quam permutatio, ubi præponderat pecunia.

Sed in contractu societatis, de quo queritur, nulla est mixtura vel coitus emptionis, aut venditionis: pacto societatis convenit, ut unus e sociis epulas præstaret, hujusmodi præstatio nullum habet schema, seu figuram emptionis, venditionis; in ea nulla est conventio, vel mentio de pretio, sine quo nulla est emptio venditio; venditionem contraxisse non videntur socii, qui socio nihil vendiderunt, vel ab eo emerunt, sed cum eo tantum pacti sunt ut præstaret epulas, quæ conventio non abhorret a natura societatis, nec transit in aliud nomen contractus: pacta, quæ in ipso contractu sunt, quæ sunt de natura contractus, pars contractus censenda sunt; l. juris gentium, §. quinimmo, de pact. l. pacta conventa, de contrah. empt.

Igitur ut detur locus actioni ex vendito, necesse est ut in societate intercedat emptio venditio, vel negotium simile emptioni: hac ratione motus Cujac. sic interpretatur hanc legem, ut ab sit emptio venditio, & actionem ex vendito non tribuat sociis adversus socium, qui non præstitit epulas; sed ei tantum qui vendidit rem sociis ad negotium missis, quasi & ipse emissæ videatur, qui contracta societate, socios in negotium misit. Sed Cujacii sententiam nequam

quam fert contextus legis , ea enim aperte loquitur tantum de actione , quæ datur sociis adversus socium , ob non præstas eis epulas ; nec verbum ullum fit de eo quod gestum est inter venditorem & socios , qui ad negotium dimissi erant : an ferendus legis interpres , qui vult divinare , & a littera legis prorsus recedit , aliamque speciem sibi comminiscitur ?

Insuper , socius ex contractu socii ære alieno quidem ita obligatur , ut æs alienum , si versum sit in rem communem , socio reputetur actione pro socio ; *l. jure societatis , b. tit.* Sed creditori non tenetur actione mutui , seu creditæ pecuniaæ , nisi socius , qui mutuam pecuniam sumpserit , æs alienum contraxerit nomine societatis , tanquam societatis actor seu procurator : & in contrahenda societate actum sit , ut ex contractu unius ceteri convenientur : quod solebat fieri in societatibus , quæ contrahebantur inter mangones , seu venaliciarios , id est mercatores servorum venalium ; *l. justissime , §. proponitur , de adil. edit.* Et in hoc casu verum est quod dicitur in *l. mortuo , de fidejuss.* societatem personæ vice fungi ; id est ob vinculum societatis plures socios unius personæ vice censeri . In hac igitur specie ex contractu socii , qui rem emit , non est quod detur actio empti & venditi , quæ est personalis in ceteros socios , cum hac de re suppeditur propria actio pro socio , quæ est communis inter locios .

Improbabilis est quod voluit Faber , sociis , qui emerunt , dari actionem ex vendito adversus socium ob non præstas epulas ; quod illi rem emptam communicare tenentur , atque ideo communicando rem illi vendere videntur : unde enim amabo haustum est hoc ? Ut communicatio rerum , quæ fit inter socios , alienatio seu venditio dicatur ; nonne socius , qui rem emit , iudicio societatis cogitur rem sociis communicare ; *l. t. si quis societatem , b. tit.*

Alia fuit sententia Jo. Costæ : sociis dandam actionem ex vendito adversus socium , si non præstet epulas , quas reliquis sociis ex pacto præstare tenebatur , id est venditori , tam pro se , quam pro sociis , quasi partem seu auctarium & supplementum pretii : sed quia alieno nomine experiri non potuere sine cessione vel mandato , saltem pro parte socii ; actionem ex vendito sociis dari ait , quasi cessam & mandatam a venditore , cui forte eas præstiterunt , cuique competit ex vendito de epulis præstandis , quasi particula pretii . In contractu emptionis venditionis sunt accessiones quædam ; & præter pretium venditionis alia ab emptore erogantur emptionis nomine ; *l. adiles 25. §. præterea , l. debet autem , de adil. edit.* puta , accessionis nomine venit quod datur uxori venditoris , vel proxenetae qui venditionem conciliavit , vel epulum quod venditori ab emptore præstatur , vulgo *le vinage* : quo alludens Ambros. in psal. 118. *Ille , inquit , sumptus epularum tui capit is licitatio est , tui est summa contractus* . In locatione etiam sunt quædam accessiones , ut præter mercedem locationis , ligna vel alia præstentur : nec modo venditionis nomine erogantur epulae , sed etiam pro initiis magisterii , quod genus epularum Mineralia dicitur Varroni 3. *de re rustic. cap. 2.*

Sed hæc lex nequaquam pertinet ad epulas , quæ venditori præstari solent ab emptore emptionis nomine ; palam enim repugnant verba legis , quæ utro modo legas , sive *nundinarias epulas* , sive *nundinas* , id est epulas , de epulis dumtaxat accipi potest , quas unus e sociis reliquis sociis parare & præstare tegebatur , non venditori societatis nomine . Nimis dura & incongrua est locutio , epulas dici præstari sociis , quæ præstandæ essent venditori societatis nomine : ne dubites quæstionem esse de epulis parandis & præstandis ipsis sociis , id aperiens insinuant verba quæ sequuntur , si socius epulas eis non solverit , ex vendito & pro socio teneri ; quod enim dicitur epulas solvi sociis , merito infert eas quasi æs alienum solvi , non aliis quam sociis , qui habentur loco creditorum .

Ut quod sentio exponam , non contempnenda , sed adjuvanda , & supple-
Tom. VI.

da fuit veterum , nempe Accursii & Odofredi sententia , qui sic interpretantur hanc legem : contracta societate inter plures convenisse , ut unus e sociis ceteris nundinas , id est epulas , vel nundinarias epulas præstaret . Parum refert uero modo legas , utraque lectio sensum congruentem efficit , ac eundem , nisi fallor , nimirum inter socios conventum , ut unus e sociis ceteris pararet epulas , his dimissis ad negotium , id est ad negotiandum , quo solutores & expeditiores essent ad res vel merces coemendas , expertes curæ cibi parandi : in unum e sociis rejicitur cura parandi epulas , haec enim cura gravis est , & sondida honestis viris , ac negotiosis . Socii gaudent vietu communi , societas jus fraternitatis quodammodo in se habet ; *l. verum est* , *infra. b. tit.* Ob quæstus copiam negotiatores genio indulgent , ac epulis delectantur ; Plin. lib. 32. cap. 25. *Fama est appulsa nave mercatorum nitri , cum sparsi per litus epulas pararent.* Hujusmodi epulas nundinas dictitari negotiatoribus vernaculum & familiare fuit , quod per nundinarum tempus inter negotiatores maxime celebrentur , & his mediis ac arbitris concilientur mercium coemptiones . Hac analogia & ludos equestres non inscite posterioris ævi scriptores nundinas appellitarunt , quod plerumque incidenter in solemnies dies nundinarum ; & πολυηγες , seu convenitus , qui ludorum causa fiebat , esset quædam forensium nundinarum imago : conc. Lateranen. cap. 1. de tornement. *Destabiles illas nundinas , vel ferias , quas vulgo tornementa vocant.* Et Otto Frising. de gest. Frideric. lib. 1. cap. 25. *Comites & nobiles velut tyrocinium celebratur , quod modo nundinas vocare solemus .* Et ut intelligas nundinarum vocem hic tralaticiam esse , nundinæ etiam usurpantur pro tractatu & concertatione emptionis ; Augustin. lib. contr. Petilian. epist. cap. 16. *Nempe nundinarius illius temporis diaconus vester , apud Zenophilum consularem omnes Lucillæ nundinas patefecit , qua damnationem Cæciliiani emit ab Episcopis .* Medicorum rapaces nundinas , dixit Plinius lib. 29. cap. 1. Nugacius est quod Salmasius maluit legi nundinas , id est empulas , a græco ιππολαὶ , id est merces , ea enim aetate juris auctores , et si Græcis verbis nonnumquam usi sunt , Græca Latina non fecerunt , & hujusmodi corruptio verborum est vitium sequoris ævi .

Si socius ex pacto non præstet epulas , Ulpian. ait teneri ex vendito , & pro socio . Dices , præstatio hujusmodi epularum nullam continet emptionem & venditionem , in ea nulla conventio de pretio , sine qua nulla est emptio : ergo quo pacto fiet , ut inde oriatur actio ex empto & vendito ? Satis facile est istud solvere , & hoc est quod nostros effugit : nimirum , conventio hujusmodi de præstandis epulis definit in emptionem & venditionem , quia præstatio haec non est gratuita & citra repetitionem sumptus , socius hic tenetur præstare epulas non sine certo pretio , vel suo prætio : præstare non est gratuitum , ut in *l. si locus , §. 1. ff. quemad servit. amitt. cum via publica a flumine occupata , vicinus cogitur viam præstare , hoc non intelligitur gratuito , sed certo pretio , ut docet ibi gloss.* Et in *l. 5. §. idem Labeo , t de inst. act. queritur de pistore , qui præposuit servum pani vendendo , an teneatur institoria ex facto servi , si accepta pecunia præsentí , ut per dies singulos quibusdam panem præstaret , conturbaverit , id est emptorem decepérít , & conturbaverit rationem acceptæ pecuniae .*

Et quamvis in ea conventione inter socios de præstandis epulis , præcise non convenerit de pretio ; tamen non abest emptio & venditio , quia præstatio epularum recipit suum pretium , id est pretium forense . Carnis , & aliorum edulium certum erat pretium , cuius taxatio erat penes præfectum urbi in urbe ; *l. 1. §. cura carnis , de offic. præf. urb. vel penes proconsules , vel praefides in provinciis ; l. annonam , infra , de t extraord. crimin. quandoque extra ordinem referebatur ad senatum ; Tranquill. in Tiber. cap. 34. Censuit annonam macelli senatus arbitratu quotannis temperandam .* Unde forum sumitur pro pretio

tio rerum quod commune est in foro ; synod. Sueff. *Per omnes civitates legitimus forus, & mensura fiat secundum abundantiam temporis.* Et Albertus Argentinens. in chronicō : *Vina leviori foro, & pretio vendebantur.* Et Matth. Paris. *Quod cum Rex Richardus cognovisset, misit marescallos suos ad majores civitates, petens ut exercitui suo victualia venderentur foro legitimo.*

Eemptionis venditionis speciem continet & quae sequitur conventio, ut unus e sociis præter præstationem epularum socios a negotio dimitteret : hic enim variat lectio ; in aliis enim editionibus legitur, eosque ad negotium dimitteret. Sed tutior est lectio, eosque a negotio dimitteret, propter fidem & auctoritatem Florentinæ pandectes. Convenit ut unus e sociis reliquos a negotio dimitteret, id est liberos & immunes eos præstaret a cura & onere negotiationis, a cura mercium coemendarum, evehendarum, & avehendarum ; & in se suscipere operam & periculum negotiationis : hoc gentus conventionis transit in emptionem & venditionem, propter periculum quod transfertur in unum ex sociis velut in emptorem.

Ejusdem argumenti est quod in *l. cum pater, §. mensæ negotium, de legat.* 2. Mensæ negotium ex causa fideicommissi cum indemnitate heredum per cautionem suscepimus, emptioni simile videtur : & ideo non queritur an plus in ære alieno sit, an in quæstu, si legatarius, cui mensæ negotium, id est ratio mensæ argentariae, per fideicommissum relicta est, agnoverit fideicommissum, & caveat heredi de indemnitate : agnitio hujusmodi fideicommissi, præstata satisfactione de indemnitate, pro emptione habetur ; quia trasfert periculum mensæ, & onus æris alieni in fideicommissarium, ita ut teneatur creditoribus etiam ultra vires fideicommissi.

Non alia de causa talis fideicommissi agnitio pro emptione habetur, quam quod recipit periculum, & quasi emptio transfert periculum in fideicommissarium. Non alienum igitur erit conventionem, qua inter socios actum est, ut e sociis unus ceteris præstaret epulas, eosque a negotio dimitteret, emptionem & venditionem æmulari, propter periculum negotiationis, quæ transit in socium veluti in emptorem. Ex his, si me conjectura non decipit, satis superque intelligitur, quanam de causa ex pacto socieratis, ut unus e sociis ceteris numerinas, id est epulas præstaret, Ulpian. dixerit dari actionem pro socio & venditi

F I N I S.

INDEX CAPITUM

TRACTATUS PRIMI.

- CAP. I.** *C*ui bono introductæ sint fictiones. Quid sit fictio. Ea non admitti-
tur contra naturam & possibilitem rei. pag. 1
- CAP. II.** Fictionis potestas ea est, ut quandoque veritati prævaleat. 2
- CAP. III.** Fictiones locum habent in iis, quæ sunt juris, non etiam in iis, quæ
sunt facti. Sæpius occurunt in jure civili, sed raro jus canonicum eas ad-
mittit. 3
- CAP. IV.** Quid fictio a præsumptione differat. 5
- CAP. V.** Quid fictio differt a simulatione. ibid.
- CAP. VI.** Due vel plures fictiones in eadem re concurrere possunt. 6
- CAP. VII.** Ex fictionibus aliae versantur in personis, aliae in rebus, aliae in
tempore, aliae in loco, aliae in actibus. Quædam earum exempla, quæ circa per-
sonas versantur. ibid.
- CAP. VIII.** Adoptio est fictio juris, quæ naturam imitatur. 7
- CAP. IX.** Legitimati per subsequens matrimonium, fictione juris pro legitimis
habentur. 8
- CAP. X.** Fictione legis pater & filius sunt una & eadem persona: sicut &
fratres in ejusdem patris potestate constituti. 9
- CAP. XI.** Juris civilis fictione & commento legis liberi emancipati extraneorum
jure carentur. Quid intersit inter liberos naturales & adoptivos cum eman-
cipantur. 10
- CAP. XII.** Quinam dicantur sui heredes. Fictio juris quandoque prodest liberis
in patria potestate constitutis, quandoque nocet. 11
- CAP. XIII.** Sons heres fictione juris non desinit esse heres quamvis se absti-
neat. 12
- CAP. XIV.** Fictione legis exheredati pro mortuis habentur. 13
- CAP. XV.** Filius fam. jure civili nec statum nec personam habet, nec quidquam
sibi acquirit, sed patris, quia fictione legis eadem est persona cum patre. ibid.
- CAP. XVI.** Fictione juris servi pro nullis & mortuis habentur. 14
- CAP. XVII.** Deportatus fictione legis pro mortuo habetur. 15
- CAP. XVIII.** Sicut & is, cujus bona publicata sunt: qui capit is damnatus
est, etiam antequam pena affectus sit: testator, qui nomen heredis vel scribere,
vel articulate nuncupare non potest: professus monachus: manumisitus. Liberi
bello amissi pro superstitionibus habentur. 17
- CAP. XIX.** Lex aliquando fingit res quasdam inanimatas esse personas, puta
monasterium, jacentem hereditatem, universitatem. 18
- CAP. XX.** Fictione juris heres una & eadem persona videtur cum defuncto.
Plures correi unius loco habentur. 20
- CAP. XXI.** Eadem fictio sæpius inducit confusionem aut commixtionem perso-
narum. 21
- CAP. XXII.** Confusione per aditionem hereditatis facta, velut solutione, tolli-
tur. 21

INDEX CAPITUM.

133

- tur naturalis & civilis obligatio. 22
CAP. XXIII. Figmento juris evenit, ut major pars universitatis habeatur pro universis: & quandoque, ut unus solus personam totius universitatis sustineat. ibid.
CAP. XXIV. Fictione juris tam vir, quam uxor, uerque censetur dominus ac possessor dotis, mulier jure naturali, maritus fictione juris civilis. 23
CAP. XXV. Pupillus furiosus, prodigus nec velle, nec nolle creduntur in his, que animi iudicio sunt. 24
CAP. XXVI. Testamentum inofficium rescinditur eo colore, quasi testator non sanæ mentis fuerit tempore testamenti. 25
-

TRACTATUS SECUNDI.

- CAP. I.** Res quædam non esse finguntur, quæ tamen reveræ sunt, 27
CAP. II. Vicissim res quædam adhuc esse finguntur, licet extinctæ sint. 28
CAP. III. Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur. 29
CAP. IV. Rem in bonis habere intelligitur, qui habet actionem ad eam adipiscendam. 30
CAP. V. Fictione juris evenit, ut cepisse non videatur, qui mox alii restitutus est. ibid.
CAP. VI. Partibus subinde mutatis, res eadem esse intelligitur, si species seu forma non sit mutata, ut videre est in refecta domo vel navi, in grege instaurato, in mutatis civibus collegis aut judicibus. 31
CAP. VII. Utilitatis causa placuit civitatibus, municipiis, collegiis, aliisque corporibus, vel etiam usumfructum testamento relinqui posse. Ea quandoque funguntur mori, nunquam vero ecclesia. 32
CAP. VIII. Dignitas nunquam mori fingitur. 33
CAP. IX. Fictione juris res quadam inanimate mori & nasci dicuntur, ut peculium: & suas atates habere, ut regna & imperia. ibid.
CAP. X. Etiam fictione juris lis, domus, parietes, unguenta mori dicuntur. 34
CAP. XI. Fictione juris peculium est velut patrimonium filiis. aut servi. 35
CAP. XII. Res incorpores fictione legis quasi possidentur. ibid.
CAP. XIII. Fictione juris quidquid acquirit filius. aut servus, illud statim patri vel domino asquirit: quoad hoc quid inter utrumque intersit. 36
CAP. XIV. Eadem fictione possessio defuncti quasi juncta descendit ad heredem, eique prodest ad implendam usucaptionem a defuncto exaptam. ibid.
CAP. XV. Fundus dotalis non desinit esse dotalis, etiam soluto matrimonio quoad restitutus sit: sicut & ager novalis, semper novalis intelligitur quoad exemptionem a decimis. 37
-

TRACTATUS TERTII.

- CAP. I.** IMAGINARIJ contractus juris vinculum non obtinent, & quinam illi dicantur. 38
CAP. II. Plures actus legitimi fiebant olim per æ libram, ut testamenta, donationes: actio in rem per vim civilem: cretio per saltationem & percussionem digitorum: manumissio per alapam, circumductionem, & pileum: operis novi nuntiatio per jactura lapilli: usurpatio per fractionem surculi: licitatio per digitum: antestatio per aurum attractionem: electio per manum per-

- rectam.
CAP. III. Fictitia emptio venditio valet, cum actus sumit a lege vim emptio-
nis, ut in estimatione litis & dotis: in datione in solutum: in divisione
bonorum inter heredes: aliquando etiam in societate. 39
- CAP. IV.** Utilitatis causa receptum est, ut possessio acquiri possit per imagina-
riam traditionem: puta per retentionem ususfructus: per traditionem instrumen-
torum: per conductionem rei venditae: per traditionem clavum: per apposizio-
nem custodis: per obsignationem rei venditae: per scientiam & patientiam do-
mini in rebus incorporalibus. Possesso ecclesie acquiritur per funem campanae,
aut per tactum serice seu pessuli. 42
- CAP. V.** De fictione brevis manus. 44
- CAP. VI.** Quedam res non sunt in commercio, & tamen cum universitate transfe-
runtur in heredem vel emptorem, quasi majori parti accedant. Mandata ju-
risdictione, concessa videntur ea, sine quibus explicari non potest jurisdictione.
Cum minor creetur prator, habetur quasi major. Quedam tacite excipiuntur,
licet excepta non sint. 45
- CAP. VII.** Quasi contractus nascentur ex tacita conventione & figmento le-
gis. 46
- CAP. VIII.** Societas involuntaria cum coherede vel collegatario: quasi-societas
cum colono partiario. De tacita reconductione. Maritus uxoris procurator ex
tacito mandato. De tacita emancipatione. Favore reipub. inchoatio operis ha-
bet vim promissionis. 47
- CAP. IX.** Quedam habent vim taciti pacti, puta redditio chirographi, non etiam
redditio pignoris quoad sortem, ratio differentiae inter utrumque. Servitutis in-
strumentis servo datis aut corruptis, libertas data intelligitur. Crematis in-
ditionum tabulis, reliqua vestigalium remissa. Qui per triennium minores
usuras accepit, maiores remisso creditur. Qui nullas per longum tempus acce-
pit, eas etiam omnino remisso videtur. 49
- CAP. X.** De tacita hypotheca: quibus ea competit. 50
- CAP. XI.** De dote: quasnam fictiones ea recipiat. 51
- CAP. XII.** De tacita stipulatione duple vel dolii. De evicione. 52
- CAP. XIII.** Possesso fictionem aliquando recipit. Quidam fictione legis pro pos-
sessoribus habentur. ibid.
- CAP. XIV.** Intestati hereditas non tam a lege, quam a testatore tacite relin-
quitur. Substitutio directa in codicillis facta fictione legis trahitur ad fideicom-
missum. Legata ab herede relictu debentur a substituto, quasi tacite repetita.
Idem in fideicommissis a coherede relictis. Fictione legis hereditas a fisco adi-
ta habetur, ut statim restitutio fiat. 55
- CAP. XV.** Fictione legis acceptilatio vim solutionis habet, sicut & confusio no-
vatio, prescriptio, remissio. 56
- CAP. XVI.** De coacta voluntate. Praesentia Principis supplet testes. 57
- CAP. XVII.** Fictiones admittuntur etiam in judiciis. 58
- CAP. XVIII.** De substitutione pupillari, & de jure accrescendi. Qui semel est
heres, nunquam definit esse heres. ibid.

TRACTATUS QUARTI.

- CAP. I.** **F**ictione legis aliquando tempus posterius retro trahitur ad antecedens,
ut in donatione patris, mariti, & uxoris: & in ratihabitione. 60
- CAP. II.** Adhuc hereditatis retro trahitur ad tempus mortis: agnitus & repudia-
tio legati: jus accrescendi. 61

CAP.

INDEX CAPITUM.

135

- CAP. III.** *Conditio casualis existens retro trahitur ad tempus contractus, distractus, & testamenti.* 62
CAP. IV. *Tempus etiam retroagitur in sententiis judicum, in operis novi narratione, in cautione damni infecti, in actione legis Aquilia.* ibid.
CAP. V. *Conditio pro impleta habetur, si per eum, cuius interest non impleri, sicut quominus impleatur, aut per eum, in cuius persona implenda est: sicut & ea, quae omnino exitura est.* 63
CAP. VI. *De fictione legis Corneliae.* 64
CAP. VII. *De tempore quod tacite inest obligationibus.* ibid.
CAP. VIII. *Obligatio fidejussoris retro trahitur ad principalem obligationem. Non absque fictione est, ut fiscus & mulier prioribus creditoribus preferantur. Inter collegatarios non est prelationi locus.* 65
CAP. IX. *Missio unius creditoris in possessionem bonorum debitoris, prodest ceteris creditoribus, quasi omnes missi fuerint. Sicut dominus in eo, quod ei debetur a servo, praesertim omnibus servi creditoribus, quasi eos omnes præveniret: ita & fiscus ceteris creditoribus praesertim, quasi pignoris causam preveniret.* 66
CAP. X. *Jus suitatis est mere fictitium. Hereditas non adita non transmittitur ad heredem. Agnitio fideicomissi conditionalis cum ipsa conditione retro trahitur.* ibid.
CAP. XI. *Pacta incontinenti bone fidei contractibus adjecta, tacite insunt contractui, ut illius partem faciant. Partus non dum editus, habetur quasi portio viscerum matris. In interdicto utrubi quoniam sit major pars anni: quoniam sit major pars diei. Actiones perpetuae dicuntur, que 30. annorum spacio prescribuntur.* 67

TRACTATUS QUINTI.

- CAP. I.** *D*E fictione postlimini. 68
CAP. II. *Fictio postlimini locum habet non modo in personis liberis & servis, sed etiam in ceteris rebus animatis & inanimatis.* 69
CAP. III. *Cum in pluribus locis sepultum est corpus, solus ille locus fit religiosus, in quo reconditum est caput.* 70
CAP. IV. *In prescriptione longi temporis quis intelligitur praesens, aut absentia.* ibid.
CAP. V. *Legato fundo, quae ibi casu occurrent, legata non intelliguntur.* 71
CAP. VI. *Fictiones in verbis, & locutione.* ibid.

TRACTATUS SEXTI.

- CAP. I.** *J*US representationis introductum fictione juris. 77
CAP. II. *Furiosus pro absente habetur. In furioso manent quasi voluntatis reliquiae. Absens per contumaciam pro presente habetur. Mortuus pro absente habetur. Qui Romæ militant, habentur pro absentibus reip. causa.* 79
CAP. III. *Servi pro mortuis habentur. Servus manumissus novus homo videtur. Manumissus pro mortuo habetur. Servus in metallum damnatus & restitutus, novus homo videtur esse.* 80
CAP. IV. *Pater & filius pro una & eadem persona habentur. Magistratus municipales, licet sint duo pro uno habentur. Duo vel plures corripi pro uno ha-*

- bentur. Hereditas jacens personam defuncti sustinet. Heres scriptus, dum delibera de adeunda hereditate, pro herede habetur. Heres scriptus, qui omittit hereditatem ex testamento, ut succedat ab intestato, habetur pro herede ex testamento. 81
- CAP. V.** Uſusfructus videtur quotidie constitui & legari. Manumissione contrahitur quasi societas inter patronum & libertum. In iudicio de pena quasi transfigitur. Absens per contumaciam suo calculo damnatus videtur. Minor 25. annis restitutus pro confessio habetur. In beneficialibus & nuptialibus causis minor pro maiore habetur. 83
- CAP. VI.** Servi habent peculium conniventibus oculis domini. Si ancilla contra legem venditionis prostituta libertatem adepta sit, emptor videtur manumisso. Alienis nummis redemptus fit liber, quasi suis nummis redemptus. Capite minutus alius homo incipit esse. 84
- CAP. VII.** Libertus donatus jure anolorum aureorum, vivit quasi ingenuus, moritur quasi libertus. Servi adscripti glebae sunt quasi pars predii. Fructus pendentes pars fundi videntur. Major pars habetur pro toto. Liberti adoptivi non habent jus naturalium. 85
- CAP. VIII.** Adoptio naturam imitatur. Emancipatus a patre senatore est quasi senatoris filius. Liberi suscepti ex injustis nuptiis, quasi vulgo nati. Ante pubertatem potens coitus, pro pubere habetur. Statuliber quoad quedam pro libero habetur. 86
- CAP. IX.** Pignus novari non videtur, nec matrimonium solvi, quod statim reintegratur. Donare videtur qui rem pro derelicto habet. Publicana datur ei qui usucapere coepit, quasi usuciperit. Qui vechical solvit fisco, succedit in locum fisci quasi cessis actionibus. Pena committitur in solidum, si factum sit idividuum. Si mulier intercedendi causa pignus dederit, pignus distractus pro non distracto habetur. 87
- CAP. X.** Filiif. militis due sunt hereditates: una castrorum, altera paganorum. Si filius familias miles intestatus decesserit, ejus peculium non obvenisse creditur. Res quae sunt apud hostes, veniunt in iudicium familiae erescundae propter spem postliminii. Evicta hereditate per quarelam inofficiosi, hereditas non adita videtur. Res usucaptæ videtur ab eo qui occasionem usucaptionis præbuit. 88
- CAP. XI.** In castrensi peculio magis spectatur veritas, quam fictio. Captus ab hostibus & redemptus, fit servus redemptoris: sed si post mortem patris premium redemptori offerat, suus heres patri existit, quia redemptio retroagitur, dominium retro adquiritur. Pignus tacite contrahitur. Partus, qui est in utero, pro nato habetur. 89
- CAP. XII.** Reversus ab hostibus postliminio recipit omnia jura. Servus fugitivus furtum sui facere videtur. Partus ancille, qui est in utero, pro jam nato habetur. In actione furti furtum factum intelligitur, cum res pretiosior fuit. 90
- CAP. XIII.** Tutor in rebus pupilli pro domino habetur. Mutus, surdus, surfoetus, iufans, pro absentibus habentur. Canonici, qui sunt in obsequio Episcopi, & absentes studiorum causa, pro presentibus habentur. Peculium est quasi patrimonium servi. Jus regalia non admittit possessionem per procuratorem. 91
- CAP. XIV.** Fructus pendentes pars fundi videntur. Bona fidei possessio, quoad fructus percipiendos, pro domino habetur. Qui litis estimationem prestitit, pro emptore habetur. 92
- CAP. XV.** Damnatus capitali iudicio, statim pro mortuo habetur. In criminalibus appellatio extinguit judicatum. Damnatus in metallum fit servus pena. Servi pro mortuis fere habentur. Constance matrimonio deportata mulier, postea soluto matrimonio, datur actio de dote, quasi nata ante deportationem. 93

CAP. XVI. Dotis causa perpetua fringitur. Patri datur actio injuriarum nomine filii, quia injuria patri facta videtur. Stipulationi de dote reddenda soluto matrimonio, non est locus factio divorcio. Non valet permutatio beneficij cum beneficio de pertica.

CAP. XVII. Filius a senatore in adoptionem datus plebejo, quasi senatoris filius habetur. Senatores, licet in urbe domicilium habeant, ibi unde oriundi sunt domicilium habere videntur. Conditio tacita inest fideicommisso, si sine liberis. Proconsul provinciam ingressus intelligitur ob necessariam moram in itinere. Officium proconsulatis durat in adventum successoris, quia unus magistratus intelligitur. Pater non videtur habere liberos in potestate, qui ipse est in potestate patris.

CAP. XVIII. Emancipatio tacita. Libellus oblatus Principi pro lite contestata habetur. Possessio immobilium pro satisfactione est. Prætor dum cognoscit, an sua sit jurisdictio, non videtur jus dicere in causa sua. Creditor pignus distrahere videtur consensu debitoris. Cum incapaci legatur, ut restituat capaci, submota persona incapacis, statim ab herede legatum videtur capaci. Mutua delicta quasi compensantur.

CAP. XIX. Variae fictiones in nominibus.

CAP. XX. Jurisconsulti usi fictitiis Caii, Seii, L. Titii, Sempronii, nominibus.

96

98

100

TRACTATUS SEPTIMI.

CAP. I. **N**Ihil actum videtur, ubi non juve actum est. Servus communis ab uno ex dominis in solidum defendi debet noxali judicio, quasi totus unius esset. Quæ sunt eadem die, eodem tempore fieri videntur. Obligatione generali res praesentes & futurae obligari videntur. Servitute cognatio amittitur, quia servitus morti comparatur. Res abesse videatur, cui pretium abest. Non videtur possidere, qui possessionem retinere non potest. Rem in bonis habere videatur, qui habet actionem ad rem asequendam. Ex delicto quasi ex contractu nascitur actio.

CAP. II. Ususfructus pars dominii habetur. Tutor datus filio, si plures sint filii, omnibus datus videtur. Incapax fit capax per capacem. Cessio servitutis est facti, non retroagitur. Agnitio, vel repudiatio legati retroagitur. Dos vel donatio propter nuptias confertur, quia videtur non abscessisse a bonis patris. Adseffores sunt portio magistratus.

CAP. III. Capti ab hostibus postliminio reversi, fictione postlimini recipiunt omnia iura sua. Ob furtum familie unica pena prestatur, quia unum factum intelligitur. Conditio indebiti datur quasi ex mutuo. Legatum ademptum, nec datum videtur. Respub. pro pupillo habetur. Tutor quoad curam pro domino habetur. Ratihabitio retro trahitur. Donatio inter virum & uxorem, ubi morte confirmatur, retro trahitur. In penis sententia non retro trahitur. Jusjurandum pro solutione est.

CAP. IV. Resolutio venditionis ex pacto similis est redhibitioni. Captivitate usus capio interrupitur, nec postliminio retroagitur. Possessio defuncti quasi continua prodest heredi. Lite contestata cum domino ex furto servi, de furto quasi transactum videtur cum domino. Res non videtur reddita, quæ deterior redditur.

CAP. V. Quod pater nubenti filie dat simpliciter, in dotem dari videtur. Promissione dotis inest tacita conditio, si nuptie sequantur. In contractibus quod agi solet, pro cauto habetur. Qui per errorem dotem restituit, quam ex pacto

Tom. VI.

S

relinere potuit, potest eam deducere iudicio familiae erescunda, vel eam repetere conditione indebiti. Si convenerit, ut mortua filia sine liberis dos patri redderetur, tacite actum videtur, ut mortua filia superstibus liberis, dos remaneret apud maritum. Soluto matrimonio dotis actio communis est patri & filie, quasi jure societatis in causa dotis. Tacitus consensus in quibusdam idem operatur quod expressus. Dos videtur pervenisse ad patrem, quasi potentiorem. Res ex dote comparatae non sunt dotales, sed quasi dotales. 108

CAP. VI. Aditio hereditatis est vice solutionis & compensationis. Aditio hereditatis est quasi contractus. Manumissio servi dotalis consentiente uxore valet vice donationis. Prescriptio interrupitur lite contestata, quasi desinente possessione. Qui jure familiaritatis fundum vicini ingreditur, non videtur possidere. Non videtur possidere, qui non potest retinere possessionem. 109

CAP. VII. Qui sciens sumptus facit in re aliena, non repetit, quia donasse videtur. Qui rem vindicat, non videtur statim possessioni renunciare. Uiusfructus non constituitur in his rebus, que usu consumuntur, sed quasi ususfructus remedio cautionis. Adjudicatio, qua sit unius rei qua commode dividendi non potest, est similis emptioni & permutationi. Prestatio estimationis est similis emptioni. Transactio est vice permutationis. 110

CAP. VIII. Soluio facta ab uno ex fidejussoribus, est quasi nominis emptio. Delegatio vice solutionis est, etiam si delegatus debitor non sit solvendo. Hereditas jacens defuncti personam suslinet. 111

CAP. IX. Dominus solvendo pro servo preposito alicui negotiationi, videtur pro eo fidejussisse in ceteris causis. Confusio habet vim solutionis. Fidejussor, in quem pignora data ob solutionem translatata sunt, non est empiroris, sed creditoris loco. Locus contractus esse videtur, ubi pecunia solvenda est. Peculium non intelligitur, nisi deducto eo quod patri vel domino debetur. Filius. pro patres. habetur in quibusdam causis. 112

CAP. X. Quod evincitur, in bonis nostris non habetur. Aqua pluvia nocere videtur, que nocere potest. Legatum relictum Principi, mortuo Principe ante diem legati cedentem, transmittitur ad successorem, quia Princeps semper vivere intelligitur. Furiosus pro absente & quiescente habetur. Servi fugitiivi dicuntur furtum sui facere. Quedam sunt fata causarum. Remissio non est donatio, sed transactio. Pecunia dicitur sterilis, quia natura sua non parit usuram. 113

CAP. XI. Interdictum seu judicium possessorum dicitur momentum, quia sumarie expediri debet. Servus communis duorum, vel plurium, est singulorum pro partibus indivisis. Conditio indebiti soluti nascitur quasi ex mutuo. Creditores, qui passi sunt servum necessarium heredem institutum omnia pro herede gerere, & ab eo usuras sortis acceperunt, videntur iisse in creditum. Cessarius actionum fit quasi procurator in rem suam. Servus non tenetur ex gestis ante servitatem, quia aliis homo videtur esse. Modicum dicitur quod honoris causa datur. Paupertatis appellatione intelligitur hereditas. 115

CAP. XII. Impensa necessaria servantur per retentionem dotis, vel rei commodatae vice pignoris. Res vendita retinetur vice pignoris, quoad pretium solvatur. Per procuratorem actio mutui mihi adquiritur, quia ego credidisse videor. Depositum custodia causa ad modicum tempus in manu mea esse videtur. Opera est loco pretii. Societas leonina, in qua unus totum lucrum fert, damnum non sentit. Ancilla pro prostituta habetur, si venditor sinat prostituiri. Si servus ex pacto non manumittatur ad diem, pro manumisso habetur. 116

CAP. XIII. Manumissio similis est morti. Emancipatio similis est morti patris. Diviso fit tacita emptione, & permutatione partium. Interdum concursus fictionum admittitur. Fructus veniunt a lite contestata ex mora facta. Legatum relictum Principi debetur successori. Bonae fidei possessor, quoad fructus percipient-

- piendos pro domino habetur. Qui indebitos nummos sciens accipit, quasi fur-tum facit. Colonus, qui fructus clam deportat, quasi fur furti tenetur. ¹¹⁷
- CAP. XIV.** Fictio legis Corneliae in lege falcidia. Si penus legata sit, & si non præstetur decem, quid sit in legato. Fructus pendentes sunt pars fundi. Qui est in utero, pro nato habetur, ut sibi proficit. ¹¹⁸
- CAP. XV.** Unum est testamentum patris & filii, licet duæ sint hereditates. In testamento patris & filii una falcidia detrahitur, quasi ex una hereditate. Is qui simpliciter adiit hereditatem, tenetur in solidum creditoribus & legatariis, quia adeundo videtur contrahere cum his. Legata relictæ ab instituto debentur a substituto, quasi tacite repetita. Portio deficentis ad crescere coheredi cum one-re quasi tacite substituto. Tacita substitutio vulgaris inest pupillari, & vi-cissim pupillari inest tacita vulgaris. Fideicommissum debetur, quasi es alienum. ¹²⁰
- CAP. XVI.** Si creditor debitori heres extiterit, aditione confunditur obligatio, & actio: sed semel extincta restituitur, si sit locus falcidia. Expromissio magis videtur solutio, quam donatio. Compensatio fit ipso jure. Abesse videtur quod debetur. Lex falcidia locum habet in testamento ejus qui apud hostes decessit, fictione legis Corneliae. Interdum obligatio confusa aditione hereditatis restituitur fictione juris. Qui habet pretium, rem habere videtur. ¹²¹
- CAP. XVII.** Substitutio habetur pro institutione conditionali. Hereditas solven-do esse intelligitur, qua heredem invenit. Anna legata, in perpetuum legata videntur. Liberatione legata debitori, & si non sit solvendo, quod debetur computatur in ponenda ratione falcidie, quia capere videtur, quod liberatur. Qui spernit quod datur, conditionis implenda causa, non potest detrahere quartam, quia videtur quartam accepisse vel remisisse. ¹²²
- CAP. XVIII.** Tradito pignore debitor id possidere intelligitur quoad quadam. Servus communis, duorum servorum personam sustinet. Pupilli & furiosi quasi voluntas. Locatio & conductio tacite repetitur. Captis pignoribus ex causa ju-dicati, quasi transactum videtur. Interdum mutuum retroagitur. ¹²³
- CAP. XIX.** Pignus remittitur tacito consensu. Usufructarius non possidet, sed quasi possidet. Ea, qua sunt facti, non recipiunt fictionem. Adrogatio species est successionis. In criminalibus appellatio extinguit judicatum. Pecunia taci-ta, pecunia certa, pecunia incertis nominibus credita. Judex quibusnam casibus item suam facit. ¹²⁴
- CAP. XX.** Filius est portio patris. Damnati in metallum sunt servi poenæ. Redempti ab hostibus pignore tenentur redemptori. Princeps pro privato habetur in jure capendi ex testamentis alienis. Si res vendita vel donata sit a Prin-cipe, vendita vel donata videtur a domino. Feminae erant in perpetua tutela, quasi impuberes. Actiones non tolluntur tempore, sed quasi remittuntur. Ta-bellio servus publicus. Legatus proconsulis, semel mandata jurisdictione, quasi propria fungitur. ¹²⁵

Solemnis prælectio ad I. cum societas 69. ff. pro socio.

127

INDEX-GRAVIMETRIC